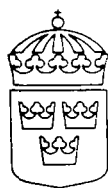

Riksdagens protokoll

1988/89:129

Protokoll
1988/89:129

6 juni 1989

Debatter m. m.

Tisdagen den 6 juni

Högtidlighållande av nationaldagen	3
Val av ledamöter i den svenska EFTA-delegationen	4
Val av suppleanter i den svenska EFTA-delegationen	5
Skydd för företagshemligheter	5
Sverige och den västeuropeiska integrationen	7
Meddelande om dagens sammanträde m.m.	126
Förnyad behandling av ny utlänningslag, m.m.	126
Den kommunala ekonomin	136

Avgjorda ärenden

Tisdagen den 6 juni

Val av fem ledamöter i den svenska EFTA-delegationen	4
Val av åtta suppleanter i den svenska EFTA-delegationen	5

Konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:KU40 Prövning av fråga om tillämpligheten av 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen i visst fall	5
---	---

Socialutskottets betänkande

1988/89:SoU26 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	7
--	---

Trafikutskottets betänkande

1988/89:TU25 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	7
---	---

Utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU19 Sverige och den västeuropeiska integrationen	7
---	---

Prot.	<i>Socialförsäkringsutskottets betänkande</i>	
1988/89:129	1988/89:SfU22 Förnyad behandling av ny utlänningslag, m.m. . . .	126
	<i>Finansutskottets betänkande</i>	
	1988/89:FiU29 Den kommunala ekonomin	136

Tisdagen den 6 juni

Kl. 10.00

*Högtidlighållande av
nationaldagen***Högtidlighållande av nationaldagen**

Högtidligheten inleddes med att Storkyrkans kör under ledning av musikdirektör Gustaf Sjökvist sjöng "Sveriges flagga" av Hugo Alfvén.

TALMANNEN:

Ärade ledamöter!

I dag på vår nationaldag vill jag att vi här i riksdagen stannar upp en kort stund och gläder oss åt det som binder oss samman – känslan och stoltheten för vårt land. Det må vara att vi här i kammaren har olika åsikter om mångt och mycket. Men det gemensamma för vårt arbete är omsorgen om vårt land och Sveriges folk.

Vi lever i ett oerhört vackert land med ett öppet samhälle, en levande demokrati och en stor gemenskap. Vi har alla tillgång till en rik och omväxlande natur – blommande sköna dalar, blanka sjöar och mäktiga skogar. Vi firar nationaldagen för att hylla allt detta – vårt land, vår frihet och vårt oberoende.

Hjalmar Branting sade redan 1922 på Svenska Flaggans Dag att nationalism inte är motsatsen till internationalism. Det bör vi komma ihåg.

Nationalism i god mening och internationalism är inte varandras motsatser. De är snarare varandras förutsättningar. Det är tack vare vår egen trygghet, vår demokrati, vår yttrandefrihet, som vi kan göra en insats för dem som är ofria och förtryckta och har det svårt.

Det är också viktigt att vårt nationaldagsfirande också omfattar alla de människor som kommit till oss från andra länder. De tillhör nu vår gemenskap. Och de tillför vår gemenskap något nytt. Något nytt, som vi skall bygga vidare på.

En levande demokrati förutsätter en fri debatt och respekt för oliktankande. Jag vill gärna citera en talman i bondeståndet, som sade att "Utan skiljaktiga meningar kan upplysning i sak aldrig vinnas".

Här i riksdagen *skall* vi visa upp de skiljaktiga meningar som finns. Riksdagens talarstol är till för detta. Vårt synsätt och vårt samhälle utvecklas och förändras ständigt. Få sanningar och tillstånd varar evigt. Och ytterst är det ju våra väljares åsikter, som skall komma till tals, som skall förverkligas genom våra beslut.

En levande demokrati förutsätter också att väljarna får den information och kunskap om samhällsfrågorna som krävs för att de skall kunna ta ställning och påverka utvecklingen.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Val av ledamöter i
den svenska EFTA-
delegationen*

Politik får därför inte vara, som någon har sagt, "konsten att hindra människan från att lägga sig i vad som angår henne". Politik är i stället konsten att engagera alla i det som angår oss alla. Det är vår gemensamma uppgift att på allt sätt stimulera debatten och hjälpa till att fördjupa och utveckla mångfalden i vår demokrati.

Vi lever i en internationell värld. Den ekonomiska och politiska utvecklingen i omvärlden är avgörande för utvecklingen i vårt eget land. Om vi ser oss omkring i världen ser vi mycket av diktatur, våld och ofrihet. Det har vi fått brutala bevis på de senaste dagarna. Rop på frihet och demokrati har dränkts i blod. Nationaldagen är för oss också en dag, när vi bör visa generositet och solidaritet med de människor som lever i ofrihet och förtryck.

Det är vår förhoppning, att utvecklingen i världen skall innebära frihet och demokratiska rättigheter för alla människor.

Men demokrati är inte lätt och inte heller något som kan införas med ett penndrag. Demokratiska reformer leder inte till demokrati om de grundläggande demokratiska idealen saknar en folklig förankring. För att demokratin skall kunna utvecklas och fördjupas krävs ett ständigt engagemang. Det krävs politiska partier, det krävs förenings- och organisationsliv, det krävs folkbildningsarbete och kultur. Och det krävs fria människor. Allt detta har vi i vårt land. Och det skall vi slå vakt om.

Kören sjöng härefter "Dofta, dofta vit syrén" av David Wikander, "Glädjens blomster" och "Dalvisa", båda av Hugo Alfvén, samt "Sverige" av Wilhelm Stenhammar. Slutligen sjöng alla tillsammans nationalsången.

1 § Val av ledamöter i den svenska EFTA-delegationen

Företogs val av fem ledamöter i den svenska EFTA-delegationen.

Anf. 1 STIG ALEMYR (s):

Herr talman! På förslag av valberedningen har kammaren beslutat att den svenska EFTA-delegationen fr.o.m. den 1 juli 1989 skall bestå av 5 ledamöter och 8 suppleanter. För att vi i dag skall kunna välja den nya delegationen i dess helhet har hittillsvarande ledamöter och suppleanter i delegationen i går på egen begäran beviljats entledigande från sina uppdrag från den 1 juli.

Valberedningen har enhälligt beslutat om gemensamma listor för val av ledamöter och suppleanter i den nya EFTA-delegationen. De föreslagna namnen framgår av en promemoria som har delats ut på bänkarna.

I egenskap av ordförande i valberedningen ber jag att till talmannen få överlämna de gemensamma listorna.

Sedan den av Stig Alemyr för detta val avlämnade gemensamma listan upplästs av talmannen och godkänts av kammaren befanns att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listan, valts till *ledamöter i den svenska EFTA-delegationen* från den 1 juli 1989 till utgången av riksdagens innevarande valperiod:

Lennart Pettersson (s)
Berit Löfstedt (s)
Nic Grönvall (m)
Hadar Cars (fp)
Per-Ola Eriksson (c)

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Val av suppleanter i
den svenska EFTA-
delegationen*

2 § Val av suppleanter i den svenska EFTA-delegationen

*Skydd för företags-
hemligheter*

Företogs val av åtta suppleanter i den svenska EFTA-delegationen.

Sedan den av Stig Alemyr för detta val avlämnade gemensamma listan upplästs av talmannen och godkänts av kammaren befanns att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listan, valts till *suppleanter i den svenska EFTA-delegationen* från den 1 juli 1989 till utgången av riksdagens innevarande valperiod:

Stig Gustafsson (s)
Nils T Svensson (s)
Gunnar Hökmark (m)
Gudrun Norberg (fp)
Pär Granstedt (c)
Bertil Måbrink (vpk)
Per Gahrton (mp)
Anita Johansson (s)

3 § Justerades protokollet för den 29 maj.

4 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1988/89:154 till bostadsutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1988/89:FiU30 och FiU36
Utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU31

6 § Skydd för företagshemligheter

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1988/89:KU40 Prövning av fråga om tillämpligheten av 2 kap. 12 § tredje
stycket regeringsformen i visst fall (1988/89:LU30) samt

lagutskottets betänkande
1988/89:LU30 Skydd för företagshemligheter (såvitt avser mom. 4 och 5 i
utskottets hemställan).

Kammaren biföll talmannens förslag att konstitutionsutskottets betän-
kande KU40 skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Konstitutionsutskottets betänkande KU40 lades till handlingarna.

Anf. 2 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Under förutsättning att erforderlig majoritet för antagande
av det i lagutskottets betänkande 1988/89:LU30 framlagda förslaget till lag
om skydd för företagshemligheter inte uppnås, yrkar jag att lagförslaget i de
delar som inte skall vila enligt 2 kap. 12 § regeringsformen liksom förslagen
till lag om ändring i datalagen (1973:289) och till lag om ändring i
sekretesslagen återförvisas till lagutskottet med stöd av 4 kap. 9 § riksdags-
ordningen.

Anf. 3 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till det av Rolf Dahlberg framställda
yrkandet.

Anf. 4 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att i likhet med Lennart Andersson få yrka bifall till
det av Rolf Dahlberg nyss framställda yrkandet.

Anf. 5 ELISABET FRANZÉN (mp):

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till Rolf Dahlbergs yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 6 TALMANNEN:

I detta ärende återstår att ta ställning till lagförslagen.

När ärendet senast var uppe till behandling, den 10 maj, framställde
Elisabet Franzén m.fl., med hänvisning till 2 kap. 12 § tredje stycket
regeringsformen, yrkande om att lagförslagen skulle vila i 12 månader.
Konstitutionsutskottet har efter hörande av lagrådet förklarat att 2 kap. 12 §
tredje stycket regeringsformen endast är tillämpligt på följande lagrum i
förslaget till lag om skydd för företagshemligheter, nämligen 1–4 och 8 §§,
11 § första och fjärde styckena, 12 §, 13 § första stycket samt punkten 2
första meningen i övergångsbestämmelserna.

Med anledning härav kommer jag först att ta upp till behandling
nyssnämnda bestämmelser beträffande vilka en vilandeförklaring är möjlig.

Enligt 5.3.1 riksdagsordningen skall nu ännu en gång prövas om dessa
föreskrifter kan omedelbart antas. Härför fordras, som numera torde vara
bekant, att 5/6 av de röstande förenar sig härom. Avgörande sker genom
rösträkning utan föregående uppresning.

Om inte 5/6 majoritet uppnås för omedelbart antagande av nyssnämnda

lagrum, ställs propositioner beträffande det av Rolf Dahlberg under överläggningen framställda yrkandet att återstoden av lagstiftningsförslagen skall återförvisas till utskottet för ytterligare beredning.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Vid omröstningen avgavs 235 röster för omedelbart antagande av 1–4 och 8 §§, 11 § första och fjärde styckena, 12 §, 13 § första stycket samt punkten 2 första meningen i övergångsbestämmelserna i lagutskottets förslag till lag om skydd för företagshemligheter. 76 röster avgavs för att lagförslaget i denna del skulle återförvisas till lagutskottet för att vila i minst 12 månader räknat från den 3 maj 1989. 1 ledamot avstod från att rösta.

Eftersom erforderlig majoritet för omedelbart antagande inte erhållits, hade kammaren sålunda beslutat att lagförslaget i denna del skulle vila i minst 12 månader räknat från den 3 maj 1989.

Vid härefter ställda propositioner, innebärande bifall till resp. avslag på Rolf Dahlbergs yrkande om att förslaget till lag om skydd för företagshemligheter i övrigt och övriga lagförslag i ärendet skulle återförvisas till lagutskottet för ytterligare beredning, bifölls Rolf Dahlbergs yrkande med acklamation.

7 § Föredrogs

socialutskottets betänkande

1988/89:SoU26 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden och

trafikutskottets betänkande

1988/89:TU25 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Kammaren biföll vad utskotten hemställt.

8 § Föredrogs

utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU19 Sverige och den västeuropeiska integrationen.

Sverige och den västeuropeiska integrationen

Anf. 7 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Eftersom detta är Sveriges nationaldag och vi just erinrats om detta i en vacker ceremoni, kan det finnas anledning att inleda denna debatt om den västeuropeiska integrationen med att konstatera att Sverige är ett europeiskt land och varit detta sedan tidig historisk gryning. Svenskarna har aldrig räddits europeiska engagemang. Ibland har dessa varit nog så krigiska, ibland fredliga och konstruktiva. Det äldsta porträttet av en känd svensk kvinna finns faktiskt i domkyrkan i Kiev. Det är ett porträtt av Ingegerd, Olof Skötkonungs dotter.

Herr talman! Medlemsländerna i Europeiska gemenskapen går till val den 15 och 18 juni. Detta val ger 242 miljoner europeiska väljare en direkt

möjlighet att påverka Europas framtid. Vi svenskar har naturligt nog inte möjlighet att delta i dessa val. Vi är ett utanförstående land. Och som ett utanförstående land har vi små möjligheter att påverka den märkliga historiska process som i dag utspelar sig på kontinenten, framväxten av en europeisk gemenskap som river gränser mellan nationer som tidigare stått i harnesk mot varandra. EG är först och främst en fredsrörelse. Det var visionen om fred som drev de politiker som tidigt arbetade för ett enat Europa. Vi här i Norden som själva gått igenom en historisk utveckling som gör krig mellan broderfolken otänkbart borde ha stor förståelse för denna strävan.

Europeiska gemenskapen står också för demokrati och frihet. Genom att bli medlemmar i EG, har Spanien, Grekland och Portugal bekräftat sin demokratiska utveckling. Strävan efter ekonomisk utveckling och välfärd är den tredje drivkraften bakom byggandet av den gemensamma marknaden. Och som kommissionspresident Jacques Delors kunde konstatera vid årsminnet av Robert Schumans deklaration om det förenade Europa, så tycks man åtminstone vara på väg att lyckas i dessa föresatser. Under 1988 så skapades inte mindre än 1,8 miljoner nya arbetsplatser i EG:s medlemsländer.

Herr talman! Vi moderater har inte svårt att dela de värderingar som ligger bakom det framväxande Europasamarbetet. Vi tror på och vill arbeta för det nya Europa där gränserna rivs också mellan öst och väst. Vi arbetar för att Sverige och svenskarna skall få vara med och bygga det nya Europa, för att vi skall få delta i de s.k. fyra friheterna, i medborgarnas Europa, i de många lockande utbildnings- och forskningsprogrammen, i det framväxande miljö-samarbetet.

Isoleringens väg är för oss ingen väg. Det vore en politik som skulle föra vårt land bort från framtidens möjligheter och försvåra lösandet av de många brister och samhällsproblem som också vi i dag brottas med.

I förra veckan var jag i Polen. Där talar både opposition och regimföreträdare om sin önskan att tillhöra Europa, att bli betraktade som vanliga européer. I Ungern sägs det öppet att man vill komma med i arbetet i Europarådet och närma sig EG.

I de länder i öst där demokratin bryter fram ses det framväxande Europasamarbetet som en möjlighet man vill få delta i. Det vore i sanning en underlig situation om vi i Norden skulle isolera oss, när Östeuropa vänder sitt ansikte mot Europasamarbetet.

Den målsättning för Sveriges Europapolitik som riksdagen i kompromissens tecken fastställde för ett år sedan och som nu i sina huvuddrag upprepas i utrikesutskottets betänkande är i sina grunddrag bra och håller som riktlinjer för svensk Europapolitik under de närmaste åren.

Det är ingen hemlighet att vi är många moderater som hoppas att det under 90-talet skall visa sig möjligt för Sverige att bli medlem i EG med bibehållen neutralitetspolitik. Att med bestämdhet uttala sig om detta blir möjligt går inte i dag, och därför bör vi inte heller göra detta. Inte heller ur EG-perspektiv är frågan om medlemskap aktuell. EG önskar inte nu ytterligare medlemmar.

Herr talman! Det som nu främst bekymrar är genomförandet av de av

riksdagen fastställda ambitiösa målsättningar för svensk Europapolitik.

Inom EG accelererar arbetet på genomförandet av den gemensamma marknaden, men här hemma går det trögt. Sverige halkar än mer efter. Än så länge har riksdagen förelagts enbart ett fåtal förslag i syfte att anpassa svenska regler till EG:s. Och det dokument som regeringskansliet till slut lyckats klämma fram som svar på motionsyrkanden om en redovisning av integrationsarbetet för riksdagen utgör en skäligen mager läsning. På drygt 250 s. ges en bild av en gigantisk byråkratisk apparat, en massa arbetsgrupper, men nästan ingenting sägs om målsättningen på de olika delområdena eller om uppnådda resultat.

Också i Luxemburgspåret går det trögt. Det är fem år sedan som deklarationen om ett gemensamt ekonomiskt område formulerades, och de hittillsvarande framstegen kan ju knappast beskrivas som särskilt lysande.

Det finns faktiskt därför anledning att hysa tacksamhet mot EG-kommissionens ordförande Jacques Delors, som framförde vad som på en gång var en utmaning och ett erbjudande till EFTA-länderna. Han framhöll mycket uppriktigt att om EFTA-länderna fortsätter på samma sätt som hittills så kommer vi inte så värst mycket längre. Men om vi kan finna de rätta institutionella formerna för vårt samarbete kan vi komma mycket nära målet, nämligen en gemensam och gränslös västeuropeisk marknad.

Delors uttalande understryker något den svenska regeringen haft väldigt svårt att vilja förstå, att formerna för, inte bara innehållet i, samarbetet spelar stor roll. Det väsentliga för EG är inte att finna den riktiga lösningen för stunden på något delproblem. Det gäller tvärtom att göra det möjligt för ett antal stater – ett ganska stort antal stater – att tillsammans föra en gemensam långsiktig politik som smidigt kan anpassas till växlande krav och lägen. Då blir formen oupplösligt förenad med substansen i samarbetet. Det är just därför att vi moderater är övertygade om behovet av att finna nya institutionella former för Sveriges samarbete med EG som vi driver frågan om en tullunion.

Över huvud taget tycks vi i Sverige ha svårt för att se helheten – den gemensamma målsättningen – för samarbetet i Europa. Vi diskuterar exempelvis frågan om fria kapitalrörelser som om den enbart gällde upphävandet av valutarestriktionerna. Men den viktiga frågan är ju i stället hur Sverige skall kunna inlemmas på likställd fot i den europeiska kapital- och finansieringsmarknad som EG-länderna håller på att bygga upp. Då är slopandet av valutaregleringen bara en första förutsättning för att det målet skall kunna nås.

På samma sätt gäller det att klargöra, hur Sverige skall kunna delta på lika villkor i EG:s gemensamma frakt- och transportmarknad, hur svenska forskningsinstitutioner och företag skall kunna medverka under lika förutsättningar i EG:s teknologiska gemenskap, hur Sverige skall kunna bli en del av en gemensam västeuropeisk arbetsmarknad, hur vårt land skall kunna göra sitt inflytande gällande i den europeiska miljöpolitiken, osv. Inte minst gäller det de många och komplexa samarbetsproblem, som måste lösas för att den "gränslöshet" mellan Sverige och EG-länderna, som regeringen också vid flera tillfällen talat om, skall kunna förverkligas.

Herr talman! Vi vet inte om EFTA-spåret kommer att bära. Samtidigt

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Sverige och den väst-europeiska integrationen

måste vi pröva den vägen, eftersom EG själv eftersträvar en lösning med hela EFTA. Det får emellertid aldrig bli så att Sverige på grund av andra länders tröghet och egenintresse gör avkall på riksdagens ambitiösa målsättningar för svensk Europapolitik. Då måste andra vägar prövas. Den nordiska ligger naturligtvis nära till hands.

Lika villkor för Sverige och EG skapas inte enbart genom avtal med Gemenskapen. Vi måste också inom landet, här hemma, föra en politik som är ägnad att ge svenska medborgare och företag samma möjligheter som dem som EG:s medborgare och företag har. Detta är en aspekt som regeringen sorgfälligt undviker att beröra. Det är inte så konstigt, för på område efter område för ju regeringen Sverige i fel riktning. Redan nu ligger det svenska skattetrycket 20 procentenheter över genomsnittet i EG, och värre blir det med morgondagens beslut.

Det är heller ingen hemlighet att osäkerheten om den framtida energipolitiken är en starkt bidragande orsak till den kraftiga ökningen av svenska industriinvesteringar i EG och att så mycket av den svenska produktionen flyttas till utlandet. I EG går man in för att tillförsäkra industrin billig energi. I Sverige gör man tvärtom.

I två reservationer understryker vi betydelsen av ömsesidighet mellan Sverige och EG i fråga om företagsetableringar och finansiella tjänster. Det är alldeles givet att om Sverige skall få åtnjuta Gemensamma marknadens frukter så måste vi vara lika öppna som EG på dessa och andra områden. Vi måste vara beredda till ömsesidighet.

När man talar om lika konkurrensvillkor får man ofta det cyniska svaret att det är inte så farligt. De stora företagen klarar sig alltid – de kan ju alltid förlägga större delar av sin verksamhet inom EG:s gemensamma marknad.

Men det är ju inte det som det gäller. Vad det handlar om är att se till att i Sverige tillverkade varor också kan säljas från Sverige, att de mindre företagen – som genom de störres utflyttning kan komma i ett sämre läge – kan fortsätta i Sverige i den skärpta konkurrens på vår egen hemmamarknad som de kan komma att bli utsatta för från EG-företagens sida, att det blir tillräckligt många arbetsplatser kvar i Sverige och att nya kan tillskapas.

Det finns anledning att vara orolig för Sveriges framtid. Vi har i snart 20 års tid haft sämre tillväxt än genomsnittet för OECD-länderna. Fortsätter vi på detta sätt in i 90-talet kan vi få svåra problem att upprätthålla Sveriges välfärd.

Herr talman! Återigen, målsättningen för Sveriges Europapolitik realiseras inte enbart i förhandlingar i Bryssel. Vi måste själva föra en politik här hemma som gör det möjligt för oss att klara konkurrensen på Europamarknaden.

Sverige får inte bli ett land som ger sina medborgare sämre möjligheter än dem andra européer har att tillvarata framtidens alla möjligheter. Sverige är en del av Europa och måste vara det i framtiden också.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utrikesutskottets utlåtande med undantag för de punkter där det finns moderata reservationer. Jag yrkar bifall till dessa.

Anf. 8 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag skall med glädje ägna nationaldagen åt debatt om Sveriges förhållande till EG och om vikten av internationalism. Jag vill dock gärna säga att min personliga mening är att nationaldagen borde vara fri från arbete – inte bara för riksdagens ledamöter utan för alla i vårt land.

Jag vill också ta tillfället i akt att tacka talmannen för den ceremoni vi just fått vara med om här i kammaren.

Riksdagen skall alltså i dag ta ställning till fortsatta riktlinjer för samarbetet med EG. Det handlar om samarbete och samförstånd mellan medborgare och stater. För att ett sådant samarbete skall bli framgångsrikt förutsätter det ett betydande mått av överensstämmelse i den grundläggande synen på individers rätt till medborgerlig frihet och till varje nations rätt till suveränitet.

Vi har under ett antal år på 80-talet kunnat bevittna hur respekten för dessa värden faktiskt har ökat. Den större öppenheten i Östeuropa hör till det viktigaste som skett under efterkrigstiden och kan lägga grunden för en fredlig utveckling av stor betydelse för människorna i Europa.

Under ett årtionde har en liknande utveckling på det ekonomiska området varit på väg också i Kina. Efter år av slutenhet öppnade denna väldiga nation dörren på glänt mot de demokratiska marknadsekonomierna i världen. Avsikten var uppenbarligen att få del av västerländsk teknologi och att tillämpa vissa från marknadsekonomin lånade instrument för att den vägen nå en bättre och snabbare ekonomisk utveckling. Det var hoppingivande och har, såvitt man kan förstå, också lett till en del goda resultat. Vad Kinas ledare bortsåg ifrån var att krav därmed också skulle komma att ställas på andlig frihet.

Frihet, kreativitet och ansvarstagande hänger nämligen samman. En fri människa är mer kreativ och bidrar därmed bättre till den ekonomiska och kulturella utvecklingen. Men att tro att denna frihet kan kanaliseras endast till vissa sektorer av mänsklig aktivitet är naivt. Därför hade kraven i Kina på ökad andlig frihet, på en demokratisering i verklig mening, bort kunna förutses.

Det ingav förhoppningar när studenternas krav för några veckor sedan ledde till väldiga manifestationer med bred uppslutning för ökad frihet och kamp mot korruption och förtryck. Den dialog med den liberala falangen i ledarskiktet som påbörjades har nu fått ett blodigt och tragiskt slut. Den kommunistiska regimen har visat sitt rätta ansikte. Om något gott kommer därur kunde det vara att påskynda kommunismens sönderfall. En gång – det är min övertygelse – kommer de som nu kommenderat ut stridsvagnarna mot vapenlösa medborgare i det egna landet att få röna samma erfarenheter som t.ex. förtryckets tyranner i Ungern för 33 år sedan fått göra. Längtan efter frihet är starkare än den mäktigaste tyrann.

Herr talman! Den tragiska händelseutvecklingen i Kina och den fortsatt hoppingivande i Östeuropa har betydelse för Sveriges syn på integrationen i Västeuropa. Med nästan andlös spänning åser vi hur demokratiska synsätt vinner insteg i Sovjetunionen och en demokratisering fortsätter i t.ex. Ungern och i Polen. Av allt vårt hjärta önskar vi att de processerna skall få fortga.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Där öppenheten får finnas läggs nämligen grunden för en fredlig utveckling. Där den avbryts och ersätts med förtryck ökar riskerna för väpnade konflikter och misstro mellan folk och individer.

Integrationen i Västeuropa har sin grund i denna insikt. Det var för att undanröja risker för nya förödande krig mellan kontinentens dominerande stater som det politiska och ekonomiska samarbetet efter andra världskriget tog sin början. Det har varit framgångsrikt. Aldrig tidigare i historien har förhållandet mellan Frankrike och det som nu är Västtyskland varit så gott som i dag.

Vi måste få hoppas och tro att framtiden innehåller en liknande utveckling av förhållandena mellan Väst- och Östeuropa. Det ökade ekonomiska samarbetet och den politiska avspänningen mellan öst och väst som nu sakta växer fram förstärker utsikterna för bevarad fred på vår kontinent.

Herr talman! Fr.o.m. nyårsdagen 1993 skall medborgarna i tolv av Europas demokratier få del av ytterligare vidgade friheter. De skall kunna bosätta sig var de vill, de skall kunna ta arbete var de vill, de skall kunna flytta sina sparslantar mellan länderna och utan hinder köpa och sälja fastigheter och tillgångar, kunna ta försäkringar i annat land om de så önskar, de skall kunna köpa, sälja och producera varor och tjänster på lika villkor, de skall kunna skaffa sig utbildning i annat land om de så önskar. Listan skulle kunna göras längre.

Är detta ett hot eller ett löfte?

Det beror på hur man ser på tillvaron. Det beror på vilka värderingar som styr ens världsbild och läggs till grund för ens syn på vad som är ett gott liv.

Med liberalismens värderingar och synsätt rymmer denna utveckling väldiga löften. Idéerna om människors lika värde och samhörighet över nationsgränser, rätten till likvärdiga livschanser, konkurrens mellan fria företag på likvärdiga villkor, handel över gränserna utan restriktioner och insikten om att bara fria människor skapar ett gott samhälle, det är liberalismens ideologiska fundament. Visionen om ett samhälle som ger alla människor större frihet och visar tilltro till deras förmåga att rätt utnyttja den, kan komma ett stycke närmare sitt förverkligande.

Det är mot den bakgrunden självklart att folkpartiet som ett socialliberalt parti hälsar harmoniseringsarbetet i Europa med största tillfredsställelse och finner det angeläget att svenska medborgare inte ställs vid sidan av denna utveckling.

Det är samtidigt självklart att detta arbete inte kan genomföras utan problem och att Sverige inte villkorslöst kan ansluta sig till alla beslut som där växer fram. Tvärtom har vi anledning att nära delta i processen för att få tillfälle att hävda våra synpunkter, delge andra våra erfarenheter och värna svenska medborgares intressen. Det sker bäst i nära samarbete och i öppna och raka förhandlingar. Alternativet är att säga ja eller nej till anpassning i efterhand.

Herr talman! Jag sade redan i förra årets EG-debatt att Sveriges önskan om ett nära samarbete med EG inte har sin udd riktad mot någon. Vi söker inte riva murar och byråkrati mot vissa länder för att bygga upp dem mot andra. Tvärtom är de värderingar som styr vår önskan att befria medborgar-

na från hinder vid kontakter med länder i Västeuropa desamma som vi vill och bör tillämpa i alla riktningar och väderstreck.

Vi har också anledning att med tillfredsställelse notera det stora intresse för samarbetsavtal med EG som visas från Östeuropas länder. Förutsättningarna för sådant samarbete ökar genom den större öppenhet och det intresse för marknadsekonomiska betraktelsesätt som nu vinner insteg i Östeuropas länder.

Ett sådant vidgat samarbete mellan Öst- och Västeuropa ligger också i högsta grad i svenskt intresse. Det gör Europa till en säkrare och friare plats på jorden. Med ökad förståelse, ökat samarbete och avspänning mellan öst och väst förändras också villkoren för svensk säkerhetspolitik.

Redan de senaste årens utveckling av öst-västrelationerna är mera positiv än någon egentligen vågat hoppas för kort tid sedan. Den har gjort luften lättare att andas här uppe i Norden än om stalinister och kalla kriget-hetsare hade fortsatt att behärska supermakterna.

Det är mot bakgrund av dessa erfarenheter – och de möjligheter som de antyder – som utrikesutskottets uttalande om formerna för svenskt deltagande i integrationen i Västeuropa bortom 1992 skall ses. Ingen kan i dag med säkerhet veta vad som är möjligt, tillrådligt eller nödvändigt när det gäller graden av svenskt deltagande. Vad vi kan säga är, att ju närmare samarbete med EG:s stater vi kan ha inom ramen för bevarad neutralitetspolitik, desto bättre för medborgarna i vårt land.

Ingen avkräver Sveriges riksdag eller regering någon bestämd mening om formerna för svenskt deltagande i ett längre perspektiv. Däremot måste vi ha en åsikt om vad för slags samverkan med EG vi skall eftersträva i det kortare perspektivet. I de förhandlingar som nu pågår, är inte medlemskap aktuellt. Det sade riksdagen i fjol – och upprepar i år. Det är inte tillrådligt att med de förutsättningar och den osäkerhet som nu råder låta medlemskap vara ett alternativ. Men utskottet finner lika litet i år som i fjol anledning att konstruera något dogmatiskt motsatsförhållande för alla tider och för alla lägen mellan svensk traditionell neutralitetspolitik och medlemskap i den gemensamma marknaden.

Från folkpartiets sida anser vi det vara av stor vikt att utan skygglappar söka analysera vilka former av samarbete med EG som ger oss de bästa förutsättningarna att upprätthålla trovärdigheten i vår neutralitetspolitik. Det är denna trovärdighet som är konstanten – vad som krävs för att upprätthålla den får variera.

Vad vi menar oss veta är att en stark ekonomi är en förutsättning för omvärldens tilltro till vår förmåga att klara självständighet och oberoende i händelse av konflikt i vår omvärld. Ett bristfälligt avtal med EG, som de facto skulle leda till en svag ekonomisk utveckling, kan därför indirekt skada tilltron till vår neutralitetspolitik. Det är inte så, som vissa tycks tro, att ju svagare band vi har med EG-marknaden, desto starkare är vår neutralitetspolitik. Motsatsen ligger närmare sanningen. Detta har bl.a. påpekats av överstyrelsen för civil beredskap.

Vilka andra faktorer som bör beaktas, vid antagande av olika inriktningar av den politiska utvecklingen i Europa, finner vi synnerligen angeläget att söka analysera. I folkpartiets motion i januari om relationerna med EG har vi

därför föreslagit, att regeringen skulle låta initiera ett arbete av det slaget. Detta förslag har ibland mötts med invändningen att hur trovärdigheten i svensk neutralitetspolitik skall upprätthållas kan inte formuleras i förväg, än mindre utredas av opartisk instans.

Jag finner det vara ett svar som närmar sig goddag—yxskaff. Avsikten med analysen är självfallet att försöka vara bättre förberedd för händelser som kan inträffa. Att avvisa ett önskemål av det slag vi framfört är egentligen att säga att bäst är att inte tänka på framtiden alls. Bäst är att utgå ifrån att allt kommer att vara som i dag, då behöver vi inte misstänkas för någonting.

Dess bättre agerar inte riksdag, regering och svenska myndigheter så. Inom utrikesförvaltningen pågår fortlöpande ett arbete med att analysera händelseutvecklingen och sätta in det man erfar i det dagspolitiska agerandet. Jag förutsätter att så sker också beträffande förhandlingarna inom EFTA med EG.

Vad vi skulle se med stort ogillande vore om detta arbete i det tysta ledde till slutsatser som regeringen plötsligt ginge ut med, utan möjlighet för andra att kunna pröva hållfastheten i grundmaterialet.

Sedan vårt yrkande framfördes i januari har framkommit, att Utrikespolitiska institutet tagit initiativet till en analys av det slag som vi önskat. Man kan nog också utgå från att försvarspolitiska kommittén i sin säkerhetspolitiska studie måste komma in på frågan om samarbetet med EG. Det är också min förhoppning att regeringens "gröna vitbok" får efterföljare och att man i sådant sammanhang till en bredare allmänhet låter föra ut analyser också av den politiska händelseutvecklingen i Europa och dess relevans för vår säkerhetspolitik. Slutligen ger de redan befintliga organen utrikesnämnden, utrikesutskottet och kammardebatter, liksom den utvidgade EFTA-delegationen, tillfälle till diskussioner mellan de politiska partierna om dessa frågor.

Mot den bakgrunden finns det goda skäl att tro att förhållandet mellan svensk säkerhetspolitik och integrationen i Europa kommer att bli föremål för allsidig belysning och att debatten därom tillförs åtskilligt värdefullt material.

Herr talman! De fyra stora partierna, som redan förra året nådde fram till en gemensam syn på Sveriges relationer till EG, har lyckats upprepa det i år. Det är ytterst glädjande. Det bör rimligen underlätta för regeringen och dess förhandlare att komma till ett gott resultat för vårt land.

Det är en väldig bredd i de frågor som berörs av förhandlingarna med EG. Endast i två av dessa fann vi från folkpartiet förra året det erfoderligt att avge avvikande meningar. Det gällde majoritetens syn på reglerna för etablering av utländska företag i Sverige och beträffande valutaregleringen.

Sedan dess har den ena anledningen bortfallit. Valutaregleringen håller nu på att förpassas till museieavdelningen. Det som infördes som en reglering under andra världskriget skall äntligen avvecklas. Det är ett nödvändigt steg för att visa att Sverige menar allvar med avsikten att delta i integrationsarbetet med Västeuropa.

Kvar finns en skillnad i synsättet på villkoren för företagsetablering. Här vidhåller socialdemokratien, men också centern, att det finns behov av att behandla utländska medborgare på annat sätt än svenska.

Folkpartiet bygger som bekant sin politik på idéerna om ramhushållning, dvs. att statsmakterna skall sätta upp ramar som företagen har att hålla sig inom. Friheten att fatta beslut inom dessa ramar bör vara densamma för alla. Därmed ges garantier för fri konkurrens och långsiktigt rationella beslut. Diskriminering av vissa ägare är ett avsteg från dessa principer.

Det finns t.ex. starka skäl att göra de ramar skarpare som bestämmer vilken miljöpåverkan som är acceptabel. Men de bör gälla lika för alla. En annan ordning skulle strida mot den av majoriteten uttalade principen om likabehandling och om att undvika att svenska medborgare och svenska företag blir diskriminerade inom EG. Det är klart att vi omvänt inte kan förbehålla oss rätten att diskriminera utländska medborgare och företag på svenskt territorium. Det skulle just vara att plocka russen ur kakan.

Jag tror att regeringen inser detta. Jag ser de skrivningar som dröjer sig kvar på denna punkt som reminiscenser från en i övrigt numera övergiven näringspolitik.

1993, då den inre marknaden inom EG skall vara klar, ligger nära. Det finns en betydande otålighet i vårt land över att vi inte hinner med i svängarna, utan blir akterseglade, att vi ställs utanför det regelsystem som är på väg att forma den inre marknaden.

Jag tror att det mot den bakgrunden vore bra om utrikeshandelsministern och andra i regeringen, oftare än vad som sker, öppet och pedagogiskt redovisade vilka steg som successivt tas för att undvika just en sådan situation.

Den svenska regeringen har bestämt sig för att bedriva förhandlingarna tillsammans med övriga EFTA-stater. Vi har ingen invändning mot det. Men det måste ske på vissa villkor. Sverige kan inte göra sig till medlande part inom EFTA. Den svenska regeringen måste tvärtom vara pådrivande. EFTA är en tämligen heterogen samling länder med skilda intressen att bevaka i förhandlingarna med EG. Regeringen måste utgå från vad som är svenska intressen och vara beredd att fortsätta med bilaterala förhandlingar, om inte det s.k. EFTA-spåret räcker ända fram.

Det finns, tror jag, en föreställning att förhandlingarna med EG i första hand är av intresse för några inom svenskt näringsliv. Det är en felaktig föreställning. Dels därför att villkoren för näringslivet med obönhörlig verkan snart slår igenom i löner, priser och sysselsättning av direkt betydelse för enskilda människor, men dels också därför att förhandlingarna gäller så mycket mer än företagets konkurrensvillkor. Det gäller medborgarnas Europa, dvs. att fritt kunna resa, studera, arbeta och bosätta sig i de länder som geografiskt, historiskt och kulturellt står oss närmast. Om svenska medborgare skulle bli dömda till en andra rangens medborgare i denna process, kommer det långsiktigt att lända till ekonomisk skada för människorna i Sverige, men värre än det, att leda till ett utanförskap av svåröverblickbar verkan.

Herr talman! Det finns naturligtvis en motbild till det synsätt som jag här har anlagt, ett synsätt som gör EG till ett monster som Sverige skall akta sig för. Till den synen bekänner sig miljöpartiet och vänsterpartiet kommunisterna.

Att kommunisterna med sin ideologi känner främlingskap för demokra-

tierna i väst går att förstå. Så länge de håller fast vid ett gammalt förlegat kommunistiskt synsätt är det logiskt. Svenska folket gör klokt i att erinra sig vad den kommunistiska ideologin står för. Nu håller kommunismen på att falla samman och kompromettera sig själv över hela världen. De gamla kommunistiska staterna i Östeuropa öppnar dörren på glänt mot mångfald och flerpartisystem. Deras intresse av ekonomiskt och kulturellt samarbete med Västeuropa växer snabbt. Det svenska kommunistpartiet intar en långt mer negativ hållning till EG än vad dess motsvarigheter i Östeuropa gör.

När det gäller miljöpartiet grundar sig den fientliga inställningen på en blandning av isolationistisk ekonomisk teori och opportunist. Miljöpartiet föreställer sig att livet skulle levas bättre och miljövänligare i isolerade lokala samhällen. Frihandel och fri konkurrens är enligt miljöpartiet skulden till jordens miljöproblem.

Det är, herr talman, att blanda ihop orsak och verkan. Miljöproblemen är ännu värre i de centralstyrda planekonomierna och i underutvecklade länder på lokalsamhällenivå. Det är strängare regler för hur tillverkningen får ske och för hur slösaktiga vi människor kan tillåta oss vara som krävs. Det är i marknadsekonomierna vi kan förena god ekonomisk standard med god miljöpolitik. Vi behöver utveckling och tillväxt för att klara det. Det var den viktiga slutsatsen i FN-rapporten om Vår gemensamma framtid.

Bekännelsen till internationalism och ett avståndstagande till isolationism och självtillräcklighet är av betydelse inte minst när det gäller våra möjligheter att värna om miljön och reparera de skador som redan har uppstått. Sveriges behov av nära, varaktiga och långsiktiga relationer till EG skall ses i det perspektivet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som folkpartiet har varit med om att underteckna och i övrigt till utrikesutskottets hemställan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 9 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Under senare år har vi på många håll i världen kunnat iaktta en glädjande utveckling mot mer öppenhet och mer av internationellt samarbete. Det ökade intresset för FN är ett exempel på det. Händelseutvecklingen i Sovjetunionen och i Östeuropa är ett annat. Den process som levde i Kina var också ett sådant exempel, ända tills den begravdes i terror och blod i dessa yttersta dagar.

Ytterligare ett exempel på detta breda intresse för samverkan, öppenhet och internationalism är utan tvivel integrationsprocessen i Västeuropa. Det är någonting positivt att gamla fiender som Västtyskland, Frankrike och Storbritannien kunnat, som man hoppas för alltid, gräva ner stridsyxorna och ingå i en omfattande gemenskap. Som en slutpunkt på den historia av krig som präglat Västeuropa genom århundraden är naturligtvis tillkomsten av EG och det samarbete EG står för någonting som vi har all anledning att välkomna.

För svenskt vidkommande är EG-processen och våra relationer till den

processen en framtidsfråga av allra största vikt. Hur våra relationer till EG kommer att utvecklas kommer i mycket stor utsträckning att påverka den svenska vardagen under kommande årtionden. Den integrationsprocess som kännetecknar EG skapar naturligtvis även för oss stora möjligheter att delta i ett vidare samarbete. Den skapar nya möjligheter till utveckling för vårt näringsliv och nya möjligheter för Sverige att delta i ett internationellt samarbete när det gäller kultur, vetenskap och utbildning. När vi bestämmer formerna för vår relation till EG avgör vi också i hög grad den självbestämmanderätt vi själva skall ha på vitala samhällsområden. Vi måste vara medvetna om den risk som finns för att vi i vår iver att delta i det västeuropeiska samarbetet upppoffrar viktiga delar av vårt oberoende.

Även om EG-frågan, och frågan om Sveriges relationer till EG, är bland de absolut viktigaste framtidsfrågor vi har att hantera just nu, ger detta egentligen inte anledning till det ibland nästan litet hysteriska tonläge som ibland kan finnas i EG-debatten. Det finns starka inslag av mystik i den EG-debatt som förs. Å ena sidan uppfattas och beskrivs EG som nästan en personifiering av gudinnan Europa, allt gotts källa, å andra sidan framställs organisationen som ett monster som man till varje pris måste undvika beröring med.

Dessa litet mytiska inslag yttrar sig på många sätt. Ett exempel är debatten om den europeiska identiteten. Man får en bild av att om Sverige vill vara en del av Europa, om vi svenskar vill känna oss som européer, då måste vi också vara med i EG. Man tänker då naturligtvis inte på att Europa faktiskt är mycket större än EG-området. Östeuropa, Centraleuropa och Nordeuropa har samma självklara tillhörighet till den stora europeiska kulturgemenskapen som Europas västra delar. Strävan efter att i Europa stärka gemenskapen på det kulturella planet måste naturligtvis omfatta Europas alla delar, och den har inte specifikt att göra med utvecklingen inom EG och Sveriges relationer till EG.

Även den västliga kulturgemenskap som vi känner oss tillhöra omfattar mycket mer än EG, t.ex. Nordamerika. En typisk exponent för detta synsätt är när man talar om den fasansfulla tanken att svenskar i Europa skall behöva stå i samma passköer som resenärer från Swaziland, Zimbabwe eller Zambia. Debattörerna väljer exempel som de förmodligen på något sätt anser vara nedvärderande – man väljer inte att tala om att svenskar står i samma passköer som resenärer från USA, Schweiz och Japan.

En annan exponent för denna litet mytiska form av debatt kommer framför allt från näringslivet – åtminstone från vissa håll inom näringslivet, bör jag kanske säga. Man får lätt det intrycket att vår svenska välfärd står och faller med våra relationer till EG. Om vi inte blir medlemmar, eller får ett mycket nära samarbete med EG så att Sverige i praktiken är jämförbart med en medlem, är det slut på den svenska välfärden. Det svenska näringslivet kommer då antingen att flytta ut ur Sverige, eller också förtvina på grund av bristande kontakter. Den debattstilen påminner rätt mycket om den debatt som fördes här i landet då kärnkraftsfrågan var som mest akut. Då var det kärnkraftverk som var nödvändiga för det svenska välståndet. Nu är det EG-integration som är nödvändig. Ingetdera är naturligtvis sant. Verkligheten är att redan i och med det frihandelsavtal Sverige har med EG kommer

den fortgående integrationen i Västeuropa att skapa kraftigt utökade möjligheter för också det svenska näringslivet.

Att Västeuropa blir en stor marknad utan inre hinder är naturligtvis en stor chans för de svenska företagen, även om vissa handelshinder skulle bestå i framtiden. EG-utvecklingen är under alla omständigheter gynnsam för det svenska näringslivet. Om sedan några gränser skulle kvarstå har detta inte alls den dramatiska betydelse som man från vissa håll inom näringslivet vill göra gällande.

Den andra formen av EG-mystik är den som framställer EG som den stora hydran, eller som styrt av ett gäng miljöförstörande, utsugande och profithungriga kapitalister. Verkligheten är naturligtvis att EG-staterna i mycket stor utsträckning styrs av samma typer av värderingar som vi har i Sverige. Länderna inom EG är alla, liksom Sverige, politiska demokratier. De brottas i stor utsträckning med samma problem som vi i Sverige, och de diskuterar samma typ av lösningar som vi gör. Det finns skillnader, men det finns också betydande likheter.

Jag tror att det är viktigt att man försöker rensa ut den här typen av övertoner från EG-debatten. Detta är en viktig fråga, men den har inte alls den ödesmättade dramatik som en del debattörer vill få det till. Vi bör behandla EG-frågan med samma mått av sunt förnuft och jordnära perspektiv med vilket vi försöker hantera alla andra politiska frågor. Det innebär att vi naturligtvis skall utveckla ett intimt och konstruktivt samarbete med EG. Sverige skall tillsammans med EG undanröja alla onödiga och opraktiska handelshinder – det må vara olika särregler eller byråkratiska bestämmelser av olika slag. Vi skall, så långt det över huvud taget är möjligt, se till att vi blir delaktiga i det samarbete som utvecklas inom EG på vetenskapens och utbildningens område. Sverige skall arbeta för att gemensamt med EG-länder och andra europeiska länder lösa de stora europeiska miljöfrågorna, vilka ju inte respekterar några som helst gränser. Sverige behöver också ta hänsyn som innebär begränsningar i vårt lands EG-samarbete. De viktigaste av de hänsynen är vår neutralitetspolitik och vår utrikespolitiska orientering.

Herr talman! Den svenska neutralitetspolitiken är en av våra absolut viktigaste tillgångar. Den har en mycket stor säkerhetspolitisk betydelse i vårt nordiska närområde. Jag tror att man utan överdrift kan påstå att den svenska neutralitetspolitiken är avgörande för den stabilitet och den låga spänningsnivå som präglar det nordiska området alltsedan andra världskrigets slut. Det är viktigt att vi känner vårt ansvar för att även framöver slå vakt om den svenska neutralitetspolitikens trovärdighet.

Förutom detta är också vår internationella position i övrigt starkt knuten till det faktum att Sverige inte förbinds med vare sig den ena eller den andra supermakts- eller stormaktskonstellationen. Detta har gett Sverige ett oberoende i det utrikespolitiska agerandet som har väckt respekt i skilda internationella sammanhang. Det har gett oss möjligheter att arbeta på ett konstruktivt sätt i nedrustningsförhandlingar, i förhandlingarna mellan öst och väst i ESK-processen samt i diskussionen mellan rika och fattiga länder inom FN-systemet, UNCTAD osv. Detta har gjort att vi kan delta aktivt i den internationella debatten och efter förmåga kanske också påverka

utvecklingen på ett annat sätt än vad som skulle vara möjligt om vi hänfördes till det ena eller andra stormaktsblocket. Därför är trovärdigheten i den svenska neutralitetspolitiken någonting vi måste lägga ner mycket möda på att bibehålla också i framtiden.

Detta har gjort att vi i varje fall inom centerpartiet har kommit fram till att ett medlemskap inte kan bli aktuellt för Sveriges vidkommande. Vi anser inte att det är möjligt att på ett trovärdigt sätt bibehålla den typ av neutralitetspolitik som Sverige för om vi samtidigt är totalt ekonomiskt integrerade med den europeiska delen av NATO. Det handlar naturligtvis först och främst om att vi måste föra en självständig utrikespolitik och därmed inte rimligen kan ingå i den utrikespolitiska samordning som är knuten till EG-samarbetet. Det handlar också om möjligheterna att föra en så pass självständig ekonomisk politik och handelspolitik att också den bidrar till trovärdigheten i vår utrikespolitik. Också det skulle vara i praktiken omöjligt om Sverige var totalt ekonomiskt integrerat i EG. Självfallet måste vi också i de förhandlingar vi för med EG när vi utformar vårt samarbete med EG fästa väldigt stort avseende vid att det är nödvändigt att också framgent ha en självständighet på det handelspolitiska, ekonomisk-politiska och utrikespolitiska området, en självständighet som gör att vår trovärdighet inte undergrävs.

Också på andra områden kan vi ha ett behov av att markera en fortsatt självständighet. Vi känner ett behov av att kunna ha en högre ambitionsnivå t.ex. på miljöpolitikens område. Det är viktigt med ett internationellt samarbete för miljön, men vi måste också ha en handlingsfrihet som gör att vi för egen del kan ställa högre krav än vad man kanske kan komma överens om i detta internationella samarbete. Det gäller frågor som rör produktsäkerhet och arbetsmiljö. Vi har i Sverige av tradition en högre ambitionsnivå än EG-länderna på sysselsättningspolitikens område, vilket syns tydligt i skillnaderna i arbetslöshetsstatistik. Vi har i Sverige speciella regionalpolitiska problem att ta hand om. Dessa skiljer sig i fråga om karaktär en hel del från de problem på detta område som man har att brottas med i EG i övrigt.

Det är viktigt att slå fast att vi själva i den förhandlingsprocess som nu tar vid bestämmer hur långt vi går i vårt samarbete. Vi har själva avgörandet i vår hand vad gäller i vilken omfattning vi vill bibehålla vår egen beslutanderätt och hur långt vi vill samordna oss med EG-länderna. Detta är frågor som vi bör behandla lugnt och sakligt och utan panikreaktioner i vare sig den ena eller andra riktningen.

Jag tycker, herr talman, att det betänkande som utrikesutskottet nu har framlagt för riksdagens kammare på ett balanserat och bra sätt visar just denna avvägning mellan å ena sidan vårt intresse av ett så nära samarbete med EG som möjligt, å andra sidan vårt behov av att behålla en självbestämmanderätt på centrala politiska områden. Det är glädjande att vi har kunnat samla en så bred majoritet omkring de viktiga markeringar som görs i betänkandet.

Det är naturligtvis viktigt att vi får ett väl fungerande samarbete med EG. Detta är oerhört viktigt för Sverige, bl.a. därför att hälften av vår utrikeshandel sker med EG-länderna. Men denna fråga är inte ointressant för EG heller. Sverige är naturligtvis av liten betydelse för EG, men vi är faktiskt en av EG:s absolut viktigaste handelspartner. Det finns givetvis ett

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

genuint intresse också från EG:s sida av att nå konstruktiva överenskommelser med Sverige och övriga EFTA-länder. Detta genuina intresse skall vi ta till vara.

Från centerns sida är vi i väsentliga stycken nöjda med det betänkande vi i utrikesutskottet efter mycket ingående diskussioner kommit fram till. Det finns några områden där vi tycker att utskottet borde ha varit tydligare och gått längre, och där vi följaktligen har reserverat oss. Det gäller en del viktiga miljöfrågor, t.ex. biotekniken, export av kärnteknik och vilka krav vi skall ställa på importerade livsmedel. Det gäller också frågan om vi kan använda EFTA för att utvidga våra kontakter också med andra marknader i världen. Vi tycker från svensk sida att det är viktigt att vi inte ensidigt inriktar oss på EG i våra ansträngningar för att få till stånd ett samarbete. Den andra halvan av vår export går faktiskt till andra områden än EG. Att främja det ekonomiska, kulturella, vetenskapliga och utbildningsmässiga samarbetet med andra områden i världen är faktiskt lika viktigt. Vi borde göra motsvarande ansträngningar, gärna med EFTA som instrument, för att nå ut till dessa andra marknader.

Avslutningsvis vill jag konstatera att även om vi tycker att mycket väsentligt sägs i det betänkande som nu ligger på kammarens bord så är ju därmed inte Sveriges relationer till EG på något sätt avgjorda. Avgörandena sker i praktiken i den förhandlingsprocess som nu tar vid och i de många beslut som nu kommer att fattas i otaliga arbetsgrupper och myndigheter runt om i landet. Det är vad som sker där som i realiteten kommer att bestämma våra relationer till EG. Det är viktigt att denna process sker under största möjliga öppenhet och insyn, att vi får en livaktig, kontinuerlig debatt om våra EG-relationer.

Det är naturligtvis viktigt att också den parlamentariska oppositionen har full insyn i arbetet. Tidigare har vi upplevt att man från regeringens sida varit mest intresserad av att diskutera denna fråga med representanter för näringsliv och fack. Nu har riksdagen på initiativ bl.a. från centern beslutat att utvidga EFTA-delegationen så att alla partier blir representerade. Utrikesutskottet har också klart uttalat att delegationen skall få all relevant information som underlag för sina diskussioner. Vi förutsätter att man nu kommer att ge den politiska oppositionen och alla andra intresserade möjlighet att i detalj följa utvecklingen och därmed kunna bidra till den kontinuerliga diskussionen som är nödvändig.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centerpartiet har fogat till betänkandet och i övrigt till hemställan i utrikesutskottets betänkande.

Anf. 10 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Vem behöver EG? – åtminstone Carl Bildt. Det intrycket får man om man läser hans tal med titeln "Blir Sverige en randstat?". Där talar han om "fria européer". Det skulle vara intressant att på ett begripligt sätt få redogjort för vad som menas med "fria européer". Menar Carl Bildt de 16 miljoner arbetslösa inom EG? Är det gästarbetarna från i första hand Turkiet? Är det industriarbetarna i Spanien och Portugal, med låga löner och dålig arbetsmiljö? Om nu Carl Bildt är så oroad över att Sverige kommer att

stå utanför EG, varför är han då samtidigt så engagerad vad gäller att exempelvis Estland och Lettland måste bli självständiga stater? Skall Sverige inte vara en självständig stat, medan det är nödvändigt att Estland är det?

I andra delar av Carl Bildts tal kan jag instämma. Carl Bildt säger exempelvis: "Var socialdemokraterna står blir jag uppriktigt sagt inte riktigt klok på. Hur ser deras vision av Sverige i Europa egentligen ut?" Det kan man verkligen fråga sig. Carl Bildt fortsätter: "Vår Europa-vision får inte göra halt mellan Hannover och Magdeburg eller mellan Wien och Budapest. För mig är Leningrad lika europeiskt som Lissabon." Är detta en ny upptäckt för Carl Bildt? För oss har alltid Leningrad tillhört Europa.

Herr talman! Är Sverige en del av Europa? Frågan ställs i dessa dagar av människor som är osäkra på sin geografi. Svaret är självfallet ja. Sverige är en del av Europa, men Sverige är också en del av världen. Därför bör inte vårt land låsa in sig i EG, som bara är en del av Europa och en ännu mindre del av världen.

Bör Sverige ha utvecklade förbindelser med andra länder och folk när det gäller handel, vetenskapliga, tekniska och kulturella förhållanden? Ja, vårt land bör ha rika sådana förbindelser, inte bara med Västeuropa och USA, utan med alla länder och folk i alla världsdelar.

Därmed hoppas jag att det inte bör råda några oklarheter om var vi står som säger nej till EG-anpassning. Jag kan faktiskt inte låta bli att säga att just de partier som nu driver anpassningen till EG så hårt är mycket snäva i sin syn på Europa.

Jag utgår ifrån att alla ställer sig bakom formuleringarna i vår grundlag om att "all offentlig makt i Sverige utgår från folket" och att "riksdagen är folkets främsta företrädare".

Jag utgår också ifrån att vi i praktiken skall söka förverkliga dessa vackra formuleringar. Men då kan vi inte överlåta till EG:s ministerråd, eller i en framtid till ett eventuellt EG-parlament, att fatta beslut om svenska angelägenheter.

Skall Sverige söka ha en miljölagstiftning och regler beträffande arbetsmiljön som verkligen räddar miljön och människorna? Självfallet måste detta vara målsättningen. Är vi överens om detta, kan vi inte låta kompromisser mellan EG-staterna bestämma i dessa frågor.

Jag vågar påstå att allt fler människor anser att vi måste söka oss fram till en samhällsordning, där människornas behov avgör vad som skall produceras och att man vid beräkningen av kostnaderna för produktionen också väger in hänsynen till miljön och till dem som har utfört arbetet. Men en sådan förändring blir svår och kanske omöjlig, om vi låter samhällsutvecklingen bestämmas av den makt som den kände norske ekonomiprofessorn Ragnar Frisch betecknade som "det oupplysta penningväldet". Han definierade det som ordningen med fria marknader, fritt fram för storfinanserna både inom det enskilda landet och emellan länderna, fri etableringsrätt, det rena penningekonomiska profitmotivet som ledtråd för vad som är de bästa investeringarna. Det oupplysta penningväldet var enligt Frisch grunden för Romfördraget, EG:s grundlag.

Vad är EG? Redan i det år 1957 antagna Romfördraget talas i det inledande avsnittet om att de deltagande är "beslutna att lägga grunden till

ett ständigt fastare förbund mellan de europeiska folken". Det är så Anita Gradin, Stig Alemyr och övriga EG-anpassare att denna union aldrig har avsetts vara begränsad till frågor som gäller handel och andra delar av ekonomin. Tvärtom har ekonomiskt samarbete setts som ett medel för att uppnå en politisk union, ett "Europas Förenade Stater". För EG gäller formuleringen av Walter Hallstein, den förste presidenten i den s.k. Romunionen som var EG:s föregångare, om organisationen som en trestegsraket: först tullunion, sedan ekonomisk union och så politisk union. Det tredje steget betyder gemensam utrikespolitik och militärpolitik.

Det är helt klart och borde också sägas klart av utskottsmajoriteten att ett medlemskap i EG före 1992 och efter 1992 är helt uteslutet. Men detta säger inte utskottet. Borde inte f.d. presidenten i EG-parlamentet Simone Veils uttalande i november 1988 vid sitt Sverigebesök ha förmått utskottet att vara klart och entydigt på denna punkt. Hon sade följande: "En del länder vill vara med i EG utan att ge upp sin nationella suveränitet och sina särdrag. Det går inte, för EG skall bli politisk union med gemensam utrikes- och försvarspolitik." Hennes uttalande stämmer också väl överens med Delors senaste deklaration.

Utskottsmajoriteten borde också ha markerat det ödesdigra i att anpassa innehållet i alliansfriheten till den grad av beroende som man försätter sig i gentemot en grupp militärpolitiskt icke neutrala länder. Alliansfriheten har självbestämmanderätt och oberoende som grund. Det är en mycket dålig förklaring som utskottsmajoriteten har när det gäller den nationella suveräniteten. Den framförda ståndpunkten, att Sverige t.ex. genom FN-samarbetet till viss del begränsar sin nationella suveränitet, saknar relevans. Det råder en grundläggande skillnad mellan ett internationellt samarbetsorgan och en militärallians. Det råder också en grundläggande skillnad i arten av samarbete och kraven som detta medför.

Herr talman! Den svenska politiken i EG-frågan präglas av motsägelser och oklara avsikter. Å ena sidan betonar utskottsmajoriteten att förhandlingarna med EG måste vara förutsättningslösa. Å andra sidan försäkrar regeringsmedlemmar att de nationella målen på olika områden, t.ex. beträffande miljö, arbetsmarknad och regionalpolitik, inte skall uppges. Såvitt jag förstår är sådana deklarationer oförenliga med förutsättningslöshet. Jag vill att Stig Alemyr, utrikesutskottets ordförande, närmare preciserar innebörden i dessa två mot varandra stridande deklarationer.

Trots att man nu enbart talar om anpassning till EG, är det helt oacceptabelt att ge regeringen mandat för förutsättningslösa förhandlingar. Det gäller alltså inte enbart neutraliteten utan även det ekonomiska området.

Utskottet biter sig envist fast vid att Sverige måste finnas med i EG:s inre marknad, som skall bli förverkligad senast 1992, och få ta del av de s.k. fyra friheterna. Det handlar om stora ekonomiska fördelar som Sverige skulle kunna uppnå, påstår man. Vilka de är har utskottsmajoriteten mycket svårt att precisera. Jag utgår ifrån att ni menar fördelar för hela svenska folket och inte för svensk storfinans. Förra chefsekonomen i Handelsbanken Rudolf Jalakas säger så här: "En svensk anslutning till EG i någon form saknar egentligen betydelse. Och varför skulle vi förresten gå med i en arbetslöshets-

klubb? Om länderna i EG vill höja sitt välstånd, så kan de börja med att halvera sin arbetslöshet som ligger på 10 %. Gjorde man detta skulle man tjäna fyra gånger så mycket i BNP som den inre marknaden förutsätts ge.”

Av EG:s vitbok § 8 framgår att målsättningen, ett genomförande av den inre marknaden, har tre aspekter:

- Först en sammansmältning av tio, snart tolv individuella marknader i medlemsstaterna till en stor marknad med 320 miljoner människor.
- Därefter säkrande av att denna stora marknad också är en expanderande marknad, icke en statisk marknad, utan en marknad i tillväxt.
- För det tredje säkrande av att den expanderande marknaden blir en flexibel marknad, där resurserna – det må vara mänskliga eller materiella resurser eller kapital- och investeringsresurser – strömmar till områden som erbjuder de största ekonomiska fördelarna.

Av detta kan man utläsa att det enbart är kapitalet som får någon verklig frihet. Vad jag förstår innebär detta också att det blir stora skillnader socialt och regionalt. Vad kommer det att innebära för vår Norrlandsregion? Norrland och Bergslagen kommer inte att vara tillräckligt illa därän för att bli berättigade till något EG-stöd från EG:s regionalpolitiska fonder. Och om vi försöker oss på egna regionalpolitiska satsningar, kan de av EG betraktas som handelshinder och blir därmed otillåtna.

Vad jag förstår innebär den fullbordade inre marknads regionalpolitik en katastrof för inte minst glesbygder.

Jag vill också kort ta upp frågan om gemensam arbetsmarknad, som ingår i de eftertraktade fyra friheterna. Den genomsnittliga arbetslösheten inom EG i dag är 9,9 %. Inte ens under överskådlig tid kan man vänta sig att EG kommer att närma sig den svenska nivån på under 2 %. I bil. 4 till långtidsutredningen LU 90 förutses att rörligheten inom EG kommer att stiga drastiskt under 1990-talet jämfört med 1970- och 1980-talen. Bl.a. väntas en migrationsström från länder i Sydeuropa. Vid en närmare anslutning till en gemensam arbetsmarknad skulle den svenska industrins önskemål om fri arbetskraftsinvandring från Europa alltså förverkligas. Resultatet kan komma att bli ökad arbetslöshet, ytterligare sänkta reallöner för arbetstagare i Sverige samt ökade löneskillnader.

Herr talman! Regeringens officiella linje innebär som bekant inte medlemskap – ”svenskt medlemskap är inte ett mål för de diskussioner med EG som nu förestår”, sägs det.

I stället skall vårt land ”försöka bredda och fördjupa samarbetet med EG på alla samhällsområden, så långt detta är förenligt med neutralitetspolitiken”. Vad innebär detta i praktiken? De som är anhängare av denna linje av harmonisering eller, riktigare uttryckt, anpassning till EG brukar rycka ut någon enskild punkt och säga: ”Det är väl inte så farligt om vi anpassar oss till EG:s regler på den här punkten.” Detta har också varit ett stående tema i diskussionerna i utrikesutskottet. Men nu är det så att EG:s vitbok, som ligger till grund för den inre marknad utan handelshinder som skall upprättas senast 1992, upptar 313 punkter. Sverige har små möjligheter att påverka de regler som kommer att antas. De tolv EG-staterna diskuterar nu inbördes, och slutresultatet kommer fram genom kompromisser. Utanförstående

stater eller arbetet genom EFTA kan inte utöva någon nämnvärd påverkan. Det blir i stort sett en påverkan om anpassning till vad EG-staterna tillsammans beslutat, om Sverige vill vara med.

Och det är inte heller så att Sverige fritt kan välja och vraka mellan de olika områden som ingår i planen för den inre marknaden. EG-staterna tillåter inte någon att plocka russin ur kakan och bara svälja det som är behagligt. Har vi en gång antagit EG:s regler, så är vi sedan i hög grad bundna av dessa. Sveriges riksdag och regering bestämmer inte längre fritt vår politik och vår lagstiftning. Vi har förlorat väsentliga delar av den nationella självständigheten. Frågan om våra relationer till EG är ett ödesval för vårt land. Det gäller landets hela framtid.

Herr talman! Det finns två alternativa vägar att gå när det gäller svensk Europapolitik. Antingen gör vi, som regeringen nu gör, hoppar i EG-säcken och låter oss frivilligt knytas upp till en politik som på olika områden kommer att få mycket negativa konsekvenser för vårt land och för vårt folk.

Den andra vägen är att vi betraktar Europa utifrån hela Europa och att vi också kommer till klarhet om att det också utanför Europa finns en stor och mäktig värld av stater. Det borde vara så att Sverige definierar det europeiska samarbetet så att det bör ta formen av ett alleuropeiskt samarbete. En tänkbar organisatorisk ram för detta kan vara ett alleuropeiskt råd, eventuellt i form av en utvidgning av det nuvarande Europarådet. Det nu aktuella EG-samarbetet, som styrs av kapitalets behov och av väsentligen kommersiella värderingar, måste ersättas av ett Europasamarbete där kampen mot miljöförstöring, massarbetslöshet och tilltagande social misär står i förgrunden. Det bör ta sikte på att snarare utveckla Europas kulturella mångfald, som bärs upp inte minst av världsdelen små länder och regioner, än på att skapa en standardiserad och kommersiell enhetskultur. En alleuropeisk politik måste omforma Europas politik gentemot tredje världen från en imperialistisk hållning och ett vaktslående kring privilegier till en av humanistiska värderingar buren politik, syftande till en rättvis fördelning av utveckling och resurser i världen.

Låt mig, herr talman, under någon minut göra en kommentar till föregående talares anföranden.

Ingemar Eliasson talade väldigt mycket om att gamla förlegade synsätt håller på att ersättas ute i världen, inte minst i Europa, av mänskliga och konstruktiva relationer mellan öst och väst. Jag kan hålla med honom om det, och jag tycker att det är bra. Det finns fortfarande svarta fläckar i Europa, men vi får hoppas att också de så småningom suddas ut.

Det är den samtalstenen vi skall ha. Men i nästa andetag förfaller Ingemar Eliasson till de mest primitiva antikommunistiska argumenten, som användes på 1950-talet. Ingemar Eliasson får faktiskt bestämma sig för vad det är han menar och står för!

När nu ni, som är så välvilliga till EG-anpassningen, skall beskriva dem som är tveksamma eller negativa tycker jag att man har rätt att begära att ni gör det på ett ärligt och riktigt sätt och inte genom något slags buskispropaganda och med buskisargument. Ingemar Eliasson brukar faktiskt vara en rätt balanserad folkpartist, men hans beskrivningar och antikommunistiska utfall tycker jag inte var klädsamma.

Herr talman! Med det här vill jag yrka bifall till samtliga reservationer i detta betänkande utom reservationerna 2, 10, 16, 33, 35, 37 och 38.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Anf. 11 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag måste nog vända litet på det Bertil Måbrink just sade. Med anledning av vad Bertil Måbrink sade i början av sitt anförande vill jag ställa frågan till honom: Är inte Bertil Måbrink en 50-talskommunist? Bertil Måbrink kan ju inte se skillnaden mellan de fruktansvärda övergreppen mot de baltiska staterna, baserade på Molotov-Ribbentroppakten, med oerhörda mänskliga lidanden som följd, och den frivilliga samverkan mellan demokratiska stater som den Europeiska gemenskapen innebär. Det var ju innebörden av vad Bertil Måbrink sade. Är inte Bertil Måbrink en 50-talskommunist?

Jag kan i alla fall konstatera att Bertil Måbrink, som vill isolera Sverige, är på väg att bli en mycket isolerad kommunist. Ute i Västeuropa är de flesta kommunister ivriga eurokommunister. I öst säger Pozsgay i Ungern att demokratiseringen i Ungern är en inträdesbiljett till Europa. I Polen vill man bli vanliga européer och betraktas som sådana. Till sist blir bara Bertil Måbrink här i Sverige kvar som isolerad kommunist.

Anf. 12 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Bertil Måbrink beskyller mig för att förfalla till de mest antikommunistiska formuleringar som för tankarna till 1950-talet. Jag måste erkänna att de senaste dygnens upplevelser får mig att använda de starkaste formuleringar för att uttrycka min avsky för vad kommunismen står för när den visar sitt rätta ansikte.

När kommunistiska diktaturer visar upp en mjukare profil har man lånat drag av liberala tänkesätt. Den utvecklingen hoppas vi med andlös spänning skall få fortsätta i Östeuropa. Ett tag trodde vi faktiskt att den var på väg också i Kina, men där har nu de gamla kommunistiska parollerna och doktrinerna tagits till heders igen, och då går det som det går: Individer förtrycks, friheterna får stryka på foten.

Bertil Måbrink framställer EG som det oupplysta penningväldets hemort. Fri etablering och fri konkurrens, fri arbetsmarknad och andra friheter framställs som ett hot mot människor: Vi skall akta oss för att åstadkomma en fri marknad med länderna på den europeiska kontinenten. Med det synsättet borde vi väl säga upp också friheterna mellan de nordiska länderna! Danmark kan ju inte ena dagen vara hemvist för friheten och nästa dag hemvist för ett monster. Den tullfrihet, den passfrihet och den gemensamma arbetsmarknad som vi har med Danmark som medlem i den nordiska gemenskapen kan ju inte plötsligt bli ett hot mot svenska medborgare när Danmark är en del av EG! Det går inte ihop, Bertil Måbrink.

Det är just de erfarenheter som vi har av den nordiska samhörigheten som vi faller tillbaka på när vi vill utvidga dessa friheter utifrån de värderingar, de ambitioner och de förpliktelser mot svenska medborgare som vi har. Så enkelt men också så storslaget är det.

Sverige och den väst-europeiska integrationen

Anf. 13 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag vill kommentera den något tvivelaktiga argumentation som Bertil Måbrink förde angående utskottets ställningstagande i neutralitetsfrågan. Bertil Måbrink refererade till vad utskottet säger om svenskt medlemskap i FN och sade sedan att det är något helt annat att gå med i en militärpakt. Man fick av Bertil Måbrinks argumentation nästan intrycket att utskottet skulle anse att eftersom vi kan vara med i FN kan vi vara med i en militärpakt. Det finns anledning att påminna om vad vi faktiskt säger.

Utskottsmajoriteten konstaterar att varje gång man står inför en ny form av internationellt samarbete måste man pröva vad det innebär för vår neutralitet. Det gjorde vi när vi skulle gå med i FN. Då kom vi fram till att ett FN-medlemskap var förenligt med neutraliteten. Utskottet påminner om att vi gjorde samma prövning när vi på 1970-talet övervägde våra relationer till de europeiska gemenskaperna. Jag kan påminna om att regeringen den gången kom fram till att ett sådant medlemskap *inte* var förenligt med den svenska neutraliteten. Utskottet exemplifierar alltså med den typen av prövningar.

Vad utskottet säger i neutralitetsfrågan är att det inte är aktuellt att förhandla om medlemskap – det är det viktiga. Jag tycker faktiskt att det är värdefullt att utskottet med stor bredd gör den markeringen. Sedan har vi också den uppfattningen, att medlemskap inte heller på längre sikt lär bli förenligt med vår neutralitetspolitik, men det kommer vi att få anledning att återkomma till.

Låt mig även konstatera att om regeringen skulle välja att "hoppa i EG-säcken", som Bertil Måbrink befarar, lär det inte kunna bli med avstamp i det här betänkandet. Kontentan av vad utrikesutskottet säger är att vi givetvis skall ha ett så nära samarbete med EG som möjligt på alla berörda områden. Men vi markerar också de viktiga restriktioner som gäller: vårt behov av att ta särskild hänsyn till vår neutralitet, vårt behov av att kunna bibehålla handlingsfrihet på viktiga samhällsområden, som t.ex. miljö, arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Anf. 14 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Det var mycket på en gång.

Låt mig bara säga att vad som pågår i Polen är en demokratisering där bl.a. rätten till nationellt oberoende ingår. Jag tycker att det är mycket positivt att de herrar som under många årtionden har vanstyrt detta land i det senaste valet fick besked om hur mycket de egentligen är värda. De är värda praktiskt taget ingenting. Men försök inte, Ingemar Eliasson, att göra gällande att detta är socialism! Det är tvärtom. De här människorna har i sken av att vara kommunister vantolkat just socialismen, precis som de ålderstigna männen i Kina har gjort.

Vad det handlar om när det gäller denna process är att återupprätta socialismen som den frihetslära den är. Men ni vill låsa in Sverige i en ekonomisk gemenskap, där parlamentet och det svenska folket skall avhända sig rätten att fullt ut bestämma över sitt liv och sin hälsa. Det är alltså skillnaden dels mellan er och min uppfattning, dels mellan den process som pågår i Polen och den process som pågår i Sovjetunionen och de baltiska

staterna. Men så långt kan naturligtvis varken Ingemar Eliasson eller Margaretha af Ugglas tänka. Eller också *vill* ni inte tänka på det sättet. Detta är dock verkligheten. Det är ju ni som står för en politik som går ut på att delar av Sveriges nationella självbestämmanderätt skall säljas ut till ett överstatligt organ, som befinner sig utanför Sveriges gränser.

För att slippa diskutera detta kommer ni med era primitiva antikommunistiska klyschor – och så har ni gjort i årtionden. Men ni skall inte lyckas med den typen av debatt.

Anf. 15 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Vad som pågår i Polen, Bertil Måbrink, är följande. När polackerna får tillfälle att säga sin mening i något som liknar fria val – i varje fall så nära fria val som man någonsin har varit – tar polackerna avstånd från kommunismen. Det är vad som pågår i Polen! När människor får tillfälle att i fria val säga sin mening tar de alltså avstånd från kommunismen. Det är den erfarenhet som vi har kunnat göra genom historien.

De svenska kommunisterna har alltid försökt att försvara sig genom att säga: De har missförstått. Ja, de missförstod i Ungern. De missförstod i Tjeckoslovakien. De har missförstått i Kina. Alla missförstår utom den som för tillfället har makten i Moskva. Alla före Michail Gorbatsjov har missförstått kommunismen.

Bertil Måbrinks resonemang håller inte, för kommunismen är människofientlig. Det är först när man börjar inse det och när man öppnar dörrarna för liberala synsätt, släpper in mångfald och demokrati och avstår från ett dogmatiskt kommunistiskt synsätt som det finns hopp – inte bara för medborgarnas frihet utan också för en fredlig utveckling. Det är därför som utvecklingen i Östeuropa är så hoppningivande. Den ger nu möjligheter till samarbete, såväl kulturellt och ekonomiskt som medmänskligt, med andra europeer. Därmed läggs grunden för ett stabilare förhållande – till gagn både för människor och för freden. Det går inte att skrämma svenska medborgare med uttalanden om att ett närmare samarbete med demokratierna i Västeuropa skulle innebära ett hot, lika litet som det går att skrämma medborgarna i Östeuropa med att säga att en fortsatt utveckling av samarbetet med Västeuropa skulle vara till skada för medborgarna i öst. Det förhåller sig precis tvärtom.

Vi sysslar inte med någon utförsäljning av Sverige, Bertil Måbrink! Vad vi sysslar med är att vi tillvaratar de svenska medborgarnas intressen när det gäller fortsatt välfärd och fortsatt frihet. Vi vill att människor skall få leva i ett Europa som klarar ekonomin, sysselsättningen, miljön och framtidshoppet.

Anf. 16 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Vad är kommunismen? frågar Bertil Måbrink. Men det är väl Bertil Måbrink som är kammaren svaret skyldig, för vad är kommunismen om inte ett människofientligt förtryckarsystem?

Bertil Måbrink svarade faktiskt inte på min fråga om han inte kunde se någon skillnad mellan Estlands, Lettlands och Litauens tvångsmässiga införlivande i det sovjetryska imperiet – med hjälp av trupper och med åtföljande ohyggligheter – och den frivilliga samverkan mellan demokratiska

stater som är det europeiska samarbetets kärna. Kan Bertil Måbrink se någon skillnad här?

Anf. 17 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur Ingemar Eliasson lyssnar på vad jag säger. Jag har inte sagt att de i de länder vi talar om har missförstått kommunismen. Jag har sagt att de som styrt och ställt i många länder i Östeuropa har misskrediterat och missformat socialismen. Nu äntligen får de sitt straff under olika former.

Socialism är demokrati, där folket bestämmer om sina liv och sina göranden. Det är det som man håller på att återställa och införa nu, alltså äntligen börja en demokratiseringsprocess. Det är inget misslyckande för socialismen utan ett misslyckande för dem som har missbrukat socialismen på det sättet som de har gjort. De har alltså inte tillämpat socialismen.

Det är ju en demokratisering som nu pågår. Ingemar Eliasson och Margaretha af Ugglas, där rätten till självbestämmande och oberoende är kärnfrågan. Man vill bli oberoende av exempelvis Sovjetunionen och bilda självständiga socialistiska stater. Den processen stöder jag.

Ni säger att ni stöder den processen. Samtidigt är ni beredda att med er fanatiska EG-anpassningspolitik sälja ut vårt eget nationella självbestämmande. Kom inte och påstå att ni vill göra det för det svenska folkets bästa! Ni vill göra det för den svenska storfinansens, de svenska transnationella företagens bästa. Det är sanningen bakom er EG-anpassningspolitik.

När det gäller de baltiska staterna, Margaretha af Ugglas, kommer den process som nu pågår att leda fram till självständighet och oberoende för dessa baltiska stater. Det slår vi vakt om, och den processen skall vi understödja. Det stöder jag, och det stöder Margaretha af Ugglas. Hur kan hon i nästa andetag stå här i riksdagens talarstol och plädера för ett medlemskap i en organisation vilket innebär att vi knyter upp oss ekonomiskt, politiskt och militärt?

Anf. 18 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag vill gärna inleda med att i två avseenden instämma med Ingemar Eliasson, för det första i vad han sade om blodbadet i Kina. Däremot ger jag inte mycket för hans orsaksanalys. Jag tror att det är en sjukdom hos alla alltför stora stater att tendera att slå till med våld mot såväl inre som yttre fiender.

För det andra sjöng han – förmodar jag – med i nationalsången. Han ställde sig därmed bakom att Sverige också i framtiden skall vara och förbli vad det har varit, nämligen – så uppfattar jag det i alla fall – en fri, oberoende och suverän stat. Tyvärr föll han sedan ur ramen i den vidare slutledningen av vad detta innebär.

Han är dock inte ensam om det, vare sig här i kammaren eller utanför den. En än så länge något större potentat är landets finansminister, som i dagarna har rest runt i Västeuropas huvudstäder och enligt en tidningsrapport inte lämnat några tvivel om Sveriges vilja att göra de eftergifter som behövs för att kunna åtnjuta den fria rörligheten av personer, varor, tjänster och kapital som hör till de viktigaste EG-målen, som det hette i tidningarna.

Problemet för finansministern är att han med denna villkorslösa kapitulation inför EG befinner sig lika fjärran från riksdagens politiska realitet som han gjorde med sitt kapsejsade åtstramningsprogram. Riksdagen är inte längre densamma som den var före valet 1988. Därför kommer riksdagen i dag – om den följer utrikesutskottets rekommendationer – att inleda en reträtt från den underkastelse under EG:s låt-gå-liberalism som man trodde sig kunna smyga igenom för ett år sedan utan störande offentlig uppmärksamhet. Dagens riksdagsbeslut blir ett underkännande av regeringens EG-politik.

Säkert blir detta en kalldusch för många, t.ex. för de storföretagsledare som – likt SCA-chefen Bo Rydin i går i Dagens Nyheter – har blivit så vana vid att deras intressen är allenarådande att de inte väjer för öppna hot om sabotage om demokratiska beslut går en annan väg än deras.

Herr talman! Jag tror att miljöpartiets viktigaste insats för att väcka till insikt om EG-anpassningens krassa verklighet är vår jakt på okända och – för EG-anhängarna – obekväma fakta.

Låt oss ta fallet kaptan. Vad är kaptan? Jo, kaptan är ett bekämpningsmedel. Om detta kan man i odlarhandboken Kemiska bekämpningsmedel läsa följande: Kaptan ingår i den näst farligaste giftighetsklassen. Vid användning påbjuds skyddshandskar, skyddsglasögon och halvmask med partikelfilter IIb – inga leksaker precis. Kaptan har under 80-talet förts upp i högre farlighetsklass, eftersom man har upptäckt att det kan ge mutagena effekter och ökad frekvens av levertumörer. Kaptan används bl.a. för besprutning av fruktträd.

Statens livsmedelsverk har genomfört en jämförelse mellan EG-direktiv och svenska regler beträffande maximigränser för bekämpningsmedelsrester i och på frukt och grönsaker. I sju fall lyder slutsatsen: "Statens livsmedelsverk avstyrker anpassning till EG." Ett av dessa fall är kaptan. Orsak: EG godtar högre halt av kaptan i frukt och grönsaker än gällande svenska regler.

Den PM från statens livsmedelsverk jag här har utgått ifrån är nr 19 i en serie som slutar på nr 57, där livsmedelsexperterna gör detaljerade jämförelser mellan EG:s och Sveriges regler. Sida upp och sida ner heter det: Statens livsmedelsverk avstyrker EG-anpassning.

Tyvärr är denna information hemligstämplad av regeringen! Miljöpartiet har ändå lyckats få tillgång till den. Vi har också fått tillgång till liknande hemligstämplade undersökningar från arbetarskyddsstyrelsen, kemikalieinspektionen och naturvårdsverket; däremot tyvärr inte från konsumentverket, socialstyrelsen och alla de övriga myndigheter som har genomfört undersökningar om vad en EG-anpassning konkret skulle innebära.

Vi har här i kammaren upprepade gånger vägrats – av statsministern, utrikeshandelsministern och andra – att få tillgång till sådant material.

Denna sekretesskandal har tyvärr varken politiker i övriga partier eller journalister i de större medierna reagerat mot. Har de inte förstått att det är detta hemliga material som utgör det sprängstoff som får regeringens EG-taktik att flyga i bitar? Eller är det kanske just det de har förstått?

Miljöpartiet har i varje fall lyckats förmedla tillräckligt mycket hemlighållen information om EG-anpassningens konkreta effekter för miljö och hälsa för att skapa oro – ända in i utrikesutskottet.

Men, frågar man sig, spelar det någon roll om Sverige och EG har olika gränsvärden för kaptan? Naturligtvis! En grundregel för EG:s inre marknad är ju att *alla* gränskontroller skall avskaffas. Svenska lastbilar skall kunna undra direkt via linkar och broar från Volvo och Ericsson in i EG-marknaden utan att försinkas av tullare, passpoliser och andra kontrollanter. På motsvarande sätt måste då EG-trafiken ges fritt tillträde till Sverige med vilka EG-varor som helst.

För förverkligande av detta kan två möjligheter tänkas. En möjlighet är att reglerna likriktas helt. I praktiken betyder detta, som alla begriper, att Sverige måste anpassa sig till EG:s regler, utom möjligen i något undantagsfall. En annan möjlighet är att länder med högre krav tillåter fri import också av varor med lägre kvalitetsstandard, om dessa är tillverkade lagenligt i sina ursprungsländer.

Eftersom det faktiskt är så – vilket myndigheternas hemlighållna utredningar visar – att Sverige över lag, om också inte helt genomgående, har högre miljö-, hälso-, säkerhets- och kvalitetskrav på varor än EG, så skulle följden av båda dessa tillvägagångssätt bli att Sverige översvämmas av varor med lägre kvalitet än vad vi måste tåla i dag.

Är det då inte tillåtet för länder med högre standard att slå vakt om den? heter det ofta glättigt i debatten.

Därför är det viktigt för fortsatt svensk EG-debatt att utrikesutskottet nu gör en noggrann beskrivning av villkoren för proceduren vid avsteg från EG-normerna. För det första utgör särbestämmelserna inte någon absolut rättighet, utan tillåts endast om de inte kan betraktas som handelshinder. För det andra är det inte bara för en stat att besluta om en särbestämmelse, en sådan måste också godkännas av EG-kommissionen. För det tredje är det inte tillräckligt med EG-kommissionens godkännande, eftersom varje EG-medlem kan dra saken inför EG-domstolen. I sista hand kan det alltså alltid bli EG-domstolen i Luxemburg som får avgöra om riksdags-, regerings- eller myndighetsbeslut skall vara giltiga.

Naturligtvis kommer det att vara möjligt att göra vissa undantag. Kanske för kaptan. Eller för asbest. Eller för allergiframkallande kemikalier. Eller för strålbehandlade matvaror. Eller för något annat av det hundratals fall där Sveriges och EG:s regler är olika.

Men kommer det att vara möjligt att göra svenska undantag i *samtliga* dessa fall och ändå uppfylla regeringens mål för EG-anpassningspolitiken, nämligen, som Anita Gradin skriver i förordet till en av de nyligen utkomna integrationsrapporterna, att "integrationsarbetet i Västeuropa skall leda till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som det gör i EG:s medlemsländer"? Är detta möjligt?

Nej, jag tror att varje ärlig EG-vän måste hålla med EG-anhängaren Erik Braunerhielm när han i debattboken "Europa och Sverige" skriver:

"Vi kan göra avsteg från EGs lösningar. Vi kan säga nej. Vi måste bara ha klart för oss att om vi säger nej för ofta förfelas målet – då får vi ingen fri marknad i Västeuropa."

Ja, visst – varje förbehåll mot EG-anpassning beträffande konkreta detaljer utgör avsteg från den villkorlösa EG-harmonisering som regeringen förordat!

Det är mot denna bakgrund utrikesutskottets betänkande måste uppfattas som *några* steg bort från EG-underkastelsen. Exempel på detta är följande:

Som svar på en motion från miljöpartiet konstaterar ett enhälligt utskott att "det även i framtiden kan finnas behov av gränskontroller i någon form för att säkerställa vissa skydds- och säkerhetsintressen". Därmed har utskottet skjutit ett grundskott mot huvudprincipen för EG:s inre marknad, för där finns inte plats för någon som helst gränskontroll.

Med anledning av en annan miljöpartimotion slår ett enhälligt utskott fast att "höga miljökrav måste ställas såväl på importerade produkter som på den svenska produktionen". Det kan låta harmlöst, men enligt EG:s vitbok får inget land ställa några krav alls på importprodukter; i stället skall alla produkter som tillverkats eller odlats i ett medlemsland automatiskt betraktas som godkända i övriga medlemsländer.

Sammanlagt har miljöpartiet fått 15 av sina 73 yrkanden "besvarade" dvs. delvis tillgodosedda.

Utskottet har genom att besvara gröna yrkanden delvis ställt upp förbehåll mot EG-anpassning när det gäller handel med kärnkraftsteknik, arbetsrätt, beskattningsrätt, regionalpolitik, social trygghet, pensioner, narkotika- och alkoholpolitik. Dessutom säger utskottet uttryckligen på s. 31 att liberaliseringen av varuflödet "får dock inte ske till priset av att väsentliga svenska produktsäkerhetskrav uppges".

Samtidigt saknas klara förbehåll när det gäller bl.a. kemikaliekontroll, läkemedelskontroll, konsumentskydd, jämställdhet, stora delar av miljöpolitik och arbetsmiljö, jordbruk, trafik, genteknik, massmedia och bostadspolitik.

Vår belåtenhet med utskottsmajoritetens förslag har alltså tydliga gränser.

Herr talman! EG-anpassningen handlar, som framgår av innehållsförteckningen i betänkandet, om hela samhällsutvecklingen. Den här debatten är egentligen årets viktigaste allmänpolitiska debatt. Därför kommer också ett stort antal ledamöter från miljöpartiet de gröna att delta. Inte minst handlar EG-anpassningen om samhällsekonomi. Här talar utskottsmajoriteten med dubbel tunga.

Å ena sidan avstyrker utskottet förslag från moderater och folkpartister och tillmötes går delvis gröna krav genom att slå fast att det för närvarande kan anses vara nödvändigt med en viss reglering av utländska företags förvärv och av utländskt ägande av svenska företag. Som nyliberalerna så riktigt påpekar är detta klara avsteg från EG-principen om helt fria kapitalrörelser.

Å andra sidan har utskottsmajoritetens partier medverkat till att avveckla valutaregleringen. Utskottet ägnar bara ett förstrött intresse åt Delorskommitténs nyligen framlagda förslag om att utveckla EG till en ekonomisk och monetär union. Andra har dock tagit dessa företeelser på betydligt större allvar. Det gäller inte bara miljöpartiet utan också LO och Aftonbladet.

I en kommentar till LO-ekonomernas vårrapport stod det så här i Aftonbladet den 2 juni: "I sak kritiserar LO-ekonomerna på samma sätt som Aftonbladet gjort den avveckling av valutaregleringen som skett."

Inom ramen för avskaffandet av valutaregleringen kommer obevekligen, som bl.a. Le Monde Diplomatique har uttryckt det, finansministrarna att

utsättas för korttidsspekulanternas dagliga förtroendecomröstning. I Danmark finns redan särskilda bankfonder för spekulation i valutakursskillnader. I Sverige har en rapport från Handelshögskolan visat att vissa storföretag har börjat flytta ut kapital enbart för att undgå svensk beskattning.

Den svenske finansministern tycks alltså ha abdikerat. Det har uppstått ett finanspolitiskt maktvakuum. Det är i detta tillstånd av anarki som storföretagare efter storföretagare kan träda fram med en hittills sällan skådad arrogans och utfärda hot mot demokratiskt fattade beslut. Med en finansminister som avhänder sig det ena styrmedlet efter det andra kan man knappast förundras över att finansledarna intar scenen. Det finns ett känt ordspråk för det: När katten är borta dansar råttorna på bordet.

Kjell-Olof Feldt begriper givetvis att ingen samhällsekonomi klarar sig helt utan central finanspolitik. Därför kan man misstänka att det vakuum som hans abdikation skapar syftar till att bereda vägen för en EG-central finanspolitik. Dagens Nyheter rapporterar mycket riktigt att finansministern på EG-resan har uttalat att ett svenskt medlemskap i det europeiska valutasamarbetet, EMS, kan bli aktuellt någon gång i framtiden. Dagen efter rapporterade Dagens Nyheter att finansministern hade höjt budet och förordat en gemensam skattekontroll med EG. Detta är helt logiskt. Har man abdikerat från finanspolitiken på hemmaplan, måste det finnas en finanspolitik någon annanstans. Det är enligt Kjell-Olof Feldt klara bud om att den skall föras från Bryssel. Om inte riksdagen vill ge regeringen fria händer och ansluta Sverige till EG:s ekonomiska union, då krävs ett klart uttalande, dvs. ett bifall till vår reservation nr 8.

Herr talman! Trots att utrikesutskottet nu tar några steg bort från den reservationslösa EG-harmoniseringen har man inte lyckats upprätthålla ens ett sken av bred enighet. Jag förstår inte hur talare här kan säga att man har lyckats bibehålla fjolårets enighet. I fjol avgavs 5 reservationer, och i år är det 48. Är det ett tecken på enighet i riksdagen? Miljöpartiet, ibland med stöd av vpk, står för merparten av dessa, men också vi är ju riksdagspartier – invalda av 10 % av väljarna. Vi är alltså fullvärdiga riksdagspartier på alla upptänkliga sätt. Inte minst är vi kunniga i grundlagsfrågor, har det visat sig.

Reservationsbehovet hos moderater och folkpartister är i och för sig detsamma som i fjol, men centern har kraftigt ökat sitt reserverande, från en till fyra reservationer. Det handlar, som Pär Granstedt påpekade, inte om vilka struntfrågor som helst, utan om kärnteknik, genteknik, regionalpolitik och EFTA:s roll.

Hur skall regeringen nu bära sig åt för att utan svek mot riksdagen uppträda som om ingenting politiskt har förändrats sedan i fjol vad gäller Sverige och EG? Hur skall det vara möjligt att sanningsenligt hävda att de svenska EG-förhandlarna har fria händer och en enig riksdag bakom sig? Sanningen är ju, att om riksdagen beslutar som utrikesutskottet har föreslagit, då blir EG-förhandlarna piskade att kräva undantag på punkt efter punkt. Dessutom måste de känna sig övervakade av en växande minoritet, som önskar ännu stramare villkor. Detta, utrikeshandelsministern, är det inte bara vi som påstår, utan det gör man även på andra sidan. Det finns många ärliga EG-anhängare som inte försöker smyga; de har redan

noterat detta. Kvällsposten har noterat det i en ledare, och folkpartiets ungdomsförbunds tidning Liberal ungdom har gjort det – för att bara nämna två färska exempel. De ärliga EG-anhängarna vet precis vad det handlar om. Det vore bra om också regeringen erkände det.

Herr talman! Centerpartiets ökade skepsis mot EG-anpassningen är välkommen. Jag vet inte om någon centerrepresentant går upp i talarstolen och förnekar denna skepsis. Det vore i så fall beklagligt. Jag tycker att Pär Granstedts anförande i det mesta var utmärkt. Efter att ha lyssnat till de två föregående anförandena från borgerliga ledamöter har jag bara svårt att förstå hur man kan tala om enighet.

Det finns en anmärkningsvärd lucka bland centerreservationerna. Inte minst är den anmärkningsvärd mot bakgrund av Pär Granstedts plädering för trovärdig neutralitet. Det gäller reservation 10, som stöder ett centeryrkande om att riksdagen skall slå fast att svenskt EG-medlemskap är oförenligt med trovärdig neutralitet. Denna reservation stöds av miljöpartiet och vpk men inte av centern. Särskilt nu, i samband med denna debatt och när allt fler EG-anhängare, t.ex. Svenska Dagbladet, har kastat masken och öppet tagit ställning för fullt EG-medlemskap, är det svärförståeligt att centern inte känner behov av att stödja sin egen motion om ett entydigt nej till EG-medlemskap på grundval av hänsyn till neutraliteten.

Herr talman! Regeringens EG-taktik har hittills byggt på tre pelare, av vilka den första är fait accompli. Man försökte genom ett principbeslut om EG-anpassning i maj 1988 skapa ett etablerat faktum, som därefter enbart skulle bli en fråga om administrativt verkställande, inte om politik och samhällsdebatt. Enligt Ingvar Carlsson borde saken vara så klar att den inte ens skulle behöva debatteras i valrörelsen 1991.

Den andra pelaren gäller sekretess. EG-förberedelserna lyder inte under vanliga offentlighetsprinciper. Den politiska oppositionen har inte haft insyn. De statliga verkens faktasammanställningar har sekretessbelagts. Regeringens samråd med näringslivet är hemligare än t.o.m. regeringens egna sammanträden.

Den tredje pelaren gäller fragmentering. Genom att "nu" utesluta det formella medlemskapet i EG och i stället behandla EG-anpassningen som en fråga om hundratals detaljbeslut har man försökt undvika en samlad konfrontation för eller mot EG.

Att denna taktik inte håller framgår på många sätt, bl.a. av de två regeringsdokument om EG-arbetet som vi nyligen har fått: en årsrapport och en s.k. integrationsrapport.

Å ena sidan fortsätter regeringen sitt försök att förtränga fakta. Miljöpartiets analys visar att åtskilliga fakta har tvättats bort på vägen från den utredande myndigheten till regeringsdokumentet. Jag kan nämna några få exempel.

Regeringen har förbigått många fall där ämbetsmännen avstyrker EG-anpassning. Det gäller t.ex. kvalitet på barnmat, resthalter av bekämpningsmedel – vilket jag har varit inne på –, fetthalt i smör, sockerhalt i sylt och marmelad samt normer för kemiska livsmedelstillsatser.

När det gäller personlig skyddsutrustning, enkla tryckkärl, maskinsäkerhet och lösningsmedel ger regeringen en mycket glättad bild jämfört med vad

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

arbetarskyddsstyrelsens experter har redovisat. Vi har lagt fram en detaljerad rapport om det här. Bl.a. nämner regeringen inte att EG inte alls märker ut giftighet för ämnen som utgör mindre än 25 % av ett preparat. Det är kanske en struntfråga på integrationskansliet och i de stora utrikespolitiska perspektiven, men den är oerhört viktig för alla allergiker som reagerar på mycket lägre doser än 25 %. Å andra sidan förekommer avslöjande passusar av klarsyn i regeringens material, som alla som vill veta vad EG egentligen är bör läsa om och om igen. Man skriver t.ex. följande:

”För att inte förvärpa de regionala skillnaderna, arbetslösheten, ojämlikheten mellan könen och den nya fattigdomen, när den inre marknadsprocessen påskyndas genom företagssammanslagningar, jordbruksnedläggningar och övrig strukturomvandling, krävs dämpande sociala åtgärder på kort sikt.” S. 99 i regeringens egen rapport.

Detta är ju en katastrofskildring av vad som kommer att hända med den svenska samhällsstrukturen, av regeringen avgiven till riksdagen – dess värre sann. Den meningen kan inte tolkas på annat sätt än att regeringen faktiskt inser att den inre marknadsprocessen leder till ökade regionala skillnader, ökad arbetslöshet, ökad ojämlikhet mellan könen, ökad nyfattigdom, fler företagssammanslagningar, fler jordbruksnedläggningar.

Det borde vara självklart för riksdagen att slå fast att det priset bör ingen vara beredd att betala för några storföretags hypotetiska vinster på den stora inre marknaden.

Här räcker inte utskottsmajoritetens förbehåll, givetvis. Det krävs betydligt klarare linjer, i enlighet med de reservationer som vi delvis ensamma, delvis tillsammans med vpk och i några fall tillsammans med centern har avlämnat. Jag yrkar bifall till de reservationerna, som är nr 2–9, 11–14, 16–32, 34, 36 och 39–48.

Herr talman! Den gröna strategin mot EG-anpassningen är intimt sammanbunden med arbetet för ökat internationellt miljösamarbete. Europas gröna, en växande gruppering som redan omfattar ett 25-tal gröna partier och rörelser i hela Europa, är alla eniga om att inga fler bör upptas som medlemmar i EG. Det är bättre för den samlade gröna rörelsen att neutrala stater, t.ex. Sverige och Finland, behåller så mycket självbestämmande som möjligt och fungerar som förebilder för en annorlunda samhällsmodell.

Samtidigt är vi eniga om att alla befintliga institutioner bör utnyttjas för att förbättra miljön, också EG:s. Därför ställer de gröna partierna i Egländerna upp i det val som nu skall äga rum till EG-parlamentet. Också miljöpartiet de gröna medverkar aktivt i denna valkampanj.

Det är litet paradoxalt att Margaretha af Ugglas, som jag trodde hade någon sorts post nere i Bryssel, klagar över att man inte kan få något inflytande alls på EG-politiken utan att vara medlem i EG. Vi har haft ett strålände inflytande på den gröna EG-politiken. Vi har aktivt medverkat till att skapa det valprogram som nu alla EG:s gröna går till val på, och vi har inte känt några som helst hämningar att stödja dem i deras valkampanj. Vi har satsat pengar i en alleuropeisk grön valfond, och vi har medverkat vid åtskilliga valmöten. Åsa Domeij var t.ex. i går i London och hade valmöte för The Green Party, och själv har jag nyligen varit på EG-valmöten i både Danmark och Portugal.

Vid besöket i Köpenhamn kunde jag notera ett starkt danskt intresse för en seriös pånyttfödelse av det nordiska samarbetet, som så lätt glöms bort, bl.a. genom direktval till Nordiska rådet och en dansk observatörspost i EFTA.

I Portugal kunde jag få bekräftat att pratet om att EG skulle vara bäst för de fattigaste länderna är helt ohållbart. Vi skall utarbeta en tjockare rapport om de för Sverige delvis pinsamma fakta som vi kom fram till. Här nöjer jag mig med att citera valprogrammet som Portugals gröna, Os verdes, har lagt fram. De säger där att de betraktar EG som en antickologisk, antidemokratisk, osolidarisk, aggressiv och krigisk organisation.

Herr talman! Det är ord som inte ens vi här i våra mest blomstrande uttalanden har tagit i vår mun. Men det kan bero på att portugiserna vet bättre än vi vad EG kan innebära för ett fattigt folk i en utkant av Europa. Tyvärr har de fått göra erfarenheterna. Vi har än så länge sluppit det.

Många miljöpartister har under det senaste året besökt Östeuropa. Själv har jag haft tillfälle att träffa gröna vänner i Estland, Ryssland och Polen. Jag har då kunnat konstatera att östeuropeiska frihetsvänner upplever Sveriges glidning åt EG-hållet som ett hot. EG-centralismen har redan använts av gammalkommunistiska centralister som argument mot deras frihetssträvanden.

Det är litet paradoxalt att just frihetsparoller spelar så stor roll i propagandan för EG, samtidigt som några av vår tids viktigaste frihetsrörelser upplever EG som ett hot. Jag tror att många liberala urfader skulle vrida sig i sin grav, om han hörde dagens nyliberaler tala om frihet för varor, kapital och tjänster med samma patos som när det gäller frihet för människor.

Miljöpartiets enkla grundsyn är att frihet för människor är en rättighet och att frihet för varor, kapital och tjänster bara är en lämplighetsfråga, som måste bedömas i ljuset av hur de friheterna påverkar miljö, hälsa, demokrati och många andra värden. Dessa friheter har inte något egenvärde. Det har däremot frihet för människor, självfallet.

Därför ser vi positivt på att svenskar kan resa ut och arbeta och studera i andra länder liksom på att utlänningar får komma hit i samma syfte. Vårt enda förbehåll är att vi har litet svårt att acceptera regler som skulle ge t.ex. greker och belgare större rättighet än t.ex. ester och polacker att vistas i Sverige. Vi tycker att rörelsefrihetsrätten bör gälla lika för alla människor.

Herr talman! Regeringens EG-politik håller på att bryta samman. Myten om att fullständig EG-anpassning kan genomföras utan sociala och miljömässiga kostnader har krossats. Hemlighetsmakeriet har skapat misstro mot regeringens avsikter i vida kretsar. Fragmenteringen har gjort att EG-frågan inte kan avföras från samhällsdebatten efter ett rejält beslut. Det kommer att bli EG-debatt under lång tid, och fler och fler kommer att upptäcka realiteten, den krassa verkligheten.

I det läget har regeringen två möjligheter. Antingen kan den fastslå att total EG-anpassning varken är möjlig eller önskvärd och börja utveckla framtidsalternativ som bygger på att Sverige skall förbli en självständig nation, i samarbete med men inte underordnad sin omgivning, och att en framtida svensk export givetvis spelar stor roll men inte tillåts styra hela samhällsutvecklingen.

Eller också driver regeringen frågan till sin spets och går vidare i försök att skapa gemensamma överstatliga institutioner med EG. I så fall lär folkomröstning bli oundviklig.

Det vore bättre om regeringen vaknade till insikt om vilket hot EG-anpassningen utgör mot Sveriges möjligheter att utvecklas som självbestämmande och neutral välfärdsstat med höga miljöambitioner. Men om man fortsätter, om EG-anpassningen drivs så långt att en folkomröstning blir nödvändig för att undvika svensk anslutning till en västeuropeisk supermakt, då kan jag försäkra att miljöpartiet de gröna känner ingen fruktan för att tillsammans med växande grupper inom gamla och nya folkrörelser, inte minst inom fackföreningsrörelsen, anta en sådan utmaning.

I detta anförande instämde Krister Skånberg, Paul Ciszuk, Anna Horn af Rantzien, Eva Goës, Lars Norberg, Anita Stenberg, Gösta Lyngå, Elisabet Franzén, Claes Roxbergh, Hans Leghammar, Carl Frick och Ragnhild Pohanka (alla mp).

Anf. 19 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles klart att Per Gahrton tycker om att ha med sig pass på sina många resor. Han gillar också gränskontroller. Jag vet inte om han också tycker att det skall bli bra om det blir en gränskontroll i Öresund.

Det är litet förvånande att höra honom samtidigt beskriva de gröna som en frihetsrörelse. Jag tror att väldigt många människor upplever gränskontroller som besvärande och frihetskbindande. Det kan t.o.m. vara så för svenskar, när man måste stå i kö för att skaffa sig visum. Tala sedan inte om hur människorna har det i Östeuropa med både gränskontroller, som kan vara integritetskränkande, och murar som hindrar den fria rörligheten!

Vidare menar Per Gahrton att Sverige skall vara vad det en gång var. Men före det första världskriget kunde svenskar faktiskt resa i Europa utan pass. Jag vet inte exakt hur förhållandena var när Du gamla, du fria skrevs. Det finns emellertid en möjlighet att återerövra en europeisk gemenskap, en europeisk rörelse och en europeiska frihet som vi en gång har varit delaktiga av. Hur kan man utmåla sig som en frihetsrörelse, när man säger nej till den europeiska samverkans fyra friheter och till svenska medborgares möjlighet att kunna ta del av dessa friheter?

Jag måste säga att jag efter Per Gahrtons anförande står något undrande. Gillar Per Gahrton det här betänkandet med skönt syrenblått omslag, eller gör han det inte? Om han gör det, är det i det närmaste sensationellt. Då börjar miljöpartiet att ändå närma sig en förståelse när det gäller det europeiska samarbetet, vilka möjligheter och vilka löften detta kan ge samt hur nödvändigt det är för Sverige. Samtidigt räknar jag till inte mindre än 41 reservationer från miljöpartiet. Hur kommer egentligen det sig, Per Gahrton? För mig förefaller detta något oklart. Det kan ju inte vara så att Per Gahrton anser att skrivningarna om gränskontroller är miljöpartiets stora seger i det här betänkandet.

För oss moderater står det ganska klart – och det är kanske det allra viktigaste inför framtiden – att vi, hela den svenska nationen, om vi skall slå vakt om vitala svenska samhällsintressen, måste vara beredda att fatta viktiga

beslut i internationell samverkan. Detta gäller inte bara för oss, utan även för andra suveräna, oberoende länder, om vi skall kunna hantera viktiga problem – miljöfrågor, ekonomin, kampen mot droger och terrorism.

Låt mig avsluta med en kort fråga: Är miljöpartiet för att lösa miljöproblemen berett att delta i och acceptera övernationellt beslutsfattande när det gäller miljöfrågor?

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 20 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Per Gahrton berättade att han sjunger nationalsången tillsammans med mig. Det låter säkert vackert och anslående. Jag kan försäkra Per Gahrton om att jag för min del inte kommer att sluta med att sjunga nationalsången, även om vi får ett mycket nära samarbete med EG.

Det gamla, det fria och den fjällhöga nord kommer att kunna besjungas. Det tysta och det sköna kommer jag då att älska lika mycket. Solen och himlen kommer att vara desamma liksom dina gröna ängder – de kommer kanske t.o.m. att kunna vara ännu grönare om vi tillsammans kan ta gemensamma tag för en effektivare miljöpolitik.

Det är i Norden, inte i Sverige, som Per Gahrton och jag vill leva och dö. I detta Norden har vi lyckats uppnå passfrihet och en gemensam arbetsmarknad mellan fem suveräna nationalstater, varav tre tillhör NATO och två är neutrala. Detta har inte gjort Sverige mindre fritt, mindre vackert eller sämre att bo i. Tvärtom, det har gjort Sverige friare och bättre för medborgarna, inte bara i Sverige utan även i övriga nordiska länder.

Du gamla, du fria är inte prov på någon stor lyrik. Men det finns en rad som jag faktiskt alltid haft litet svårt för, och det var den som Per Gahrton sjöng med särskild inlevelse, nämligen att Sverige skulle bli vad det var. Det är nog det som är miljöpartiets bidrag till nationalsången. Jag delar inte den åsikten. Jag har ingen längtan tillbaka till fattigsamhället. När Sverige var vad det var, var det varken demokrati eller välfärdsstat. Nej, jag tycker att det är bättre att se framåt och se vad Sverige kan ingå i för ny, frivillig samverkan med nya demokratier och nya, fria stater. Så den versraden får nog Per Gahrton sjunga solo, om det skall bli fortsatt duettsång mellan honom och mig.

På en punkt anser jag att Per Gahrton tagit en poäng, och det är att det är onödigt att smyghålla på dokument – om det är vad regeringen har gjort – när det gäller vad för slags problem vi har att lösa. Det är bara om dessa problem förs fram i dagsljuset som vi har möjlighet att lösa dem på ett för Sverige ändamålsenligt sätt. Om dessa uppgifter om kaptan är riktiga ser inte jag något skäl till att vi skall anpassa oss till EG:s regelsystem. Per Gahrton vet också mycket väl att vi inte heller behöver göra det. Om det handlar om att skydda liv och hälsa här i Sverige kan vi, och får vi, avvika. Det vet Per Gahrton, men han kan ändå inte låta bli att skrämmas. Han hoppas att andra skall stå för arbetet med att få till stånd samarbete med EG, medan han skall vara med och skörda frukterna. Men han vill skrämmas en smula på vägen.

Anf. 21 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag vill först göra en kommentar angående neutralitetsfrågan. Per Gahrton uttalade sin förvåning över att vi i centern inte stödde reservationen i den frågan. Utrikesutskottet gör, precis som föregående år.

ett klart ställningstagande om att medlemskap inte är syftet med de förhandlingar som nu skall inledas. Detta anser vi vara viktigt. Det är den centrala frågan nu. De dokument som vi diskuterar är också något av en plattform för det fortsatta förhandlingsarbetet. Vi tycker att det är värdefullt att man har kunnat uppnå en bred majoritet efter den debatt som fördes här i höstas, då en del andra tongångar kom fram. Vi ställer oss bakom utskottets förslag att riksdagen inte tar ställning i det långsiktiga perspektivet. Vi i centern bibehåller den bedömning som vi har redovisat i vår motion och som också finns fastslagen genom stämmobeslut inom centern. Vi accepterar att utrikesutskottet och riksdagen nu avstår från att ta ställning i det långsiktiga perspektivet. Den frågan kommer vi att få tillfälle att återkomma till.

Jag noterar att man inom miljöpartiet, när man har närmat sig EG-frågan, har valt att samtidigt ha två strategier. Den ena strategin är att slå fast att EG-samarbetet inte får leda till att vi avstår från möjligheter att ha en hög ambitionsnivå när det gäller sådana viktiga samhällsområden som miljöfrågor, arbetsmiljöfrågor, regionalpolitik, produktsäkerhet, sysselsättning osv. Vi delar detta synsätt, vilket också framgår av vår partimotion. Därför är det för oss tillfredsställande att också utrikesutskottet har gjort en lång rad mycket klara och principiellt viktiga markeringar på detta område. Jag vill inte uttala mig om detta innebär en förskjutning i förhållande till föregående år. Däremot kan man väl konstatera att utskottet nu uttrycker sig tydligare än vad man tidigare har gjort, och vi tycker att det är värdefullt.

Den andra strategin som miljöpartiet tillämpar är att en lång rad viktiga samhällsområden helt bör undantas från samarbete med EG. Det anser vi vore olyckligt. Det är naturligtvis så, att även på de områden där vi kanske inte tycker att EG har kommit så långt som vi önskar, är det viktigt med ett samarbete för att på det sättet främja en positiv utveckling, inte bara i vårt eget land utan också i andra länder. På många områden har EG delvis hunnit längre än vi, delvis har vi på andra områden kanske hunnit längre än EG. Om vi då anpassar oss till det som vi anser vara bra inom EG, men behåller handlingsfriheten på de områden där vi anser oss ha hunnit längre, är detta naturligtvis också positivt. Det är dessa yrkanden från miljöpartiet som har blivit avstyrkta, och det tycker jag är riktigt.

Anf. 22 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Vi har yrkat undantag från EG-anpassning på en rad områden, inte undantag från samarbete. Detta får snarast betecknas som en språkförbistring. I övrigt är jag glad att Pär Granstedt konstaterar att utskottet har förtydligat sig. Däremot förstår jag inte riktigt logiken i att inte stödja en egen motion, när man nu efter ett visst beslut har avgivit en motion, och detta beslut sedan fattats på nytt ett år senare i utskottet. Jag tycker att man då borde stödja sin egen motion.

Fru talman! I replikskiftet i dag har det sagts en mening av synnerligen central betydelse. Det skedde när Ingemar Eliasson sade att om min beskrivning av kaptan är riktig, då bör anpassning i det avscendet inte ske. Det är en oerhört central punkt. Det är stenen som välter lasset. Om det inte bör ske någon anpassning när det gäller kaptan om reglerna skiljer sig, måste

det väl också gälla för lindan, metoxiklor, Tiran, sockermängd i marmelad, asbest osv. i all oändlighet.

Ingemar Eliasson säger vidare att det inte blir något problem, eftersom vi får ha regler med så höga krav. Det är utmärkt. Vi kan således säga till förhandlarna i Bryssel att de skall ta med sig Ingemar Eliassons budskap och slå fast det på alla dessa punkter, så får vi se hur det går. Om Ingemar Eliasson har rätt så finns det ju inget problem. Vi är inte motståndare till samarbete, och har aldrig varit det. Om vi kan genomföra detta samarbete utan att det blir på bekostnad av den sortens försämringar som vi har varnat för är det ju utmärkt. Jag tycker att det är strålände.

Vi har nått framåt i denna EG-debatt. Det är naturligtvis därför, Margaretha af Ugglas, som jag inte bara sopar ut hela betänkandet. Det är de facto ett annat betänkande än i fjol. Ingen av er har försökt förneka det. Det är mycket intressant. Det har skett en förändring.

Passtväg tycker jag inte om. Det är inte passen vi vill slå vakt om, utan det är det yttrande som Margaretha af Ugglas själv har skrivit under, nämligen att vissa gränskontroller kan vara behövliga även i framtiden för att tillgodose vissa säkerhetsintressen. Jag kopplar detta i första hand till varor, men av nödska! kan det förvisso även ibland kopplas till människor. Jag antar att inte ens Margaretha af Ugglas helt vill ta bort möjligheten att förhindra t.ex. terrorister kommer in i landet. Det viktiga här är att det punkterar EG-ideologin. Om ni inte själva har förstått det är jag övertygad om att de som skall föra Sveriges talan i Bryssel har förstått exakt vad detta betyder. De vet att det i detalj övervakas att de följer upp riksdagens beslut.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 23 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Om vi inte kommer överens om kaptan, säger Per Gahrton, så blir det stenen som välter hela lasset. Då kan tullar, produktgodkännanden, tjänsteutbyte, forskning, utbildning och allt annat flyga och fara. Naturligtvis kan man inte sätta allt på sin spets på det viset. Vi behöver inte heller göra det. Vi kan åberopa den generella möjligheten att inte anpassa oss neråt och att inte göra avsteg från regler som har tillkommit för att skydda människors liv och hälsa. Det kan vi göra så länge vi menar allvar och så länge det är ett äkta argument och inte ett falskt argument, som är till för att skydda svenska intressen och svensk industri. Jag utgår ifrån och litar till att svenska förhandlare kan göra skillnad på vad som är falska och äkta argument därvidlag.

Per Gahrton om någon har ett klivet förhållningssätt i den här debatten och till den här frågan. Han vill ge ett intryck av att han är internationalist och att han vill samarbeta. Han drar dock bara fram problem, nackdelar och hinder. Jag är helt säker på att han och hans vänner vill vara med och skörda frukterna av det större välståndet, den större rörelsefriheten, de kraftigare tagen mot miljöföroringarna och annat som kan bli följden av ett närmare samarbete mellan EFTA och EG. Han kan emellertid inte motstå frestelsen att skrämmas, att fiska i rädslan för det okända och att vädja till självtillräck-

ligheten, för att inte säga till nationalistiska stämningar. Jag tycker faktiskt att det är ett ganska ynkligt skådespel och att det är ett ynkligt sätt att föra debatten.

Jag har stor respekt för dem som vill föra upp i dagen de hinder, de problem och de svårigheter som skall lösas. Slutsatsen blir ju emellertid att de skall lösas och inte användas för att visa att det inte går, att vi kan klara oss själva och att det gör detsamma hur förhandlingarna med EG slutförs. Det är inte sant. Det är bra för svenska medborgare – låt mig upprepa det – om den svenska regeringen och de svenska förhandlarna är framgångsrika och kan lösa dessa problem utifrån svenska intressen så långt det är möjligt. Vi kan emellertid inte bara åka till Bryssel och säga att vi skall få som vi vill och om vi inte får det så vill vi inte samarbeta. Så mäktiga och pampiga är vi inte i Sverige. Vi har nytta av ett samarbete med EG-länderna, precis på samma sätt som vi har haft nytta av ett samarbete med de nordiska länderna. De erfarenheterna skall vi dra nytta av och framhålla för dem som ställer sig frågande och vill ha frågor besvarade.

Anf. 24 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Visst innebär skapandet av den gränslösa marknaden, borttagandet av gränskontroller, svåra problem. EG-länderna själva brottas ju med sådana problem. De har samma skyddsintressen och de har samma behov av att bl.a. stoppa narkotika och droger som vi har. Den stora skillnaden gäller om man vill skapa en gränslös marknad eller inte och om man tror att det är positivt för människorna.

Den stora skillnaden mellan mig och Per Gahrton är väl att jag mycket gärna vill se att också svenskarna får en möjlighet att ta del av de fyra friheterna och att vara med i den gränslösa marknaden. Då försöker man lösa problemen, i stället för att skapa dem.

Per Gahrtons eget europeiska bidrag tycks just nu vara – enligt vad jag förstår av vad han har berättat för kammaren – att söka förvandla Europeiska gemenskapen till den superstat som han utmålar att den är. Han har förmått sina gröna vänner att ta in ett nej till Europas neutrala länder i sina program. Vad är det för ett konstruktivt bidrag till att skapa ett större Europa, ett Europa som så småningom också kommer att innefatta Östeuropa och där neutrala länder finner sin roll? Vad är det för ett konstruktivt bidrag som Per Gahrton har åstadkommit nere i Europa? Är det i Sveriges intresse?

Anf. 25 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att Per Gahrton gjorde en mycket intressant markering här alldeles nyss när han sade att miljöpartiet inte är emot EG-samarbete. Om jag förstår det rätt är man beredd att samarbeta med EG på i princip alla områden, men däremot är man inte beredd till anpassningar. Det betyder att om detta samarbete skulle leda fram till att man kan ha gemensamma regler på vissa viktiga områden, får vi inte ställa upp på det. Det är en mycket märklig distinktion. Det viktiga måste ju vara att vi inte ställer upp på anpassningsåtgärder som förlamar våra möjligheter att föra en framsynt miljö- och sysselsättningspolitik osv. Att man a priori skulle säga att

man gärna samarbetar bara det inte leder fram till gemensamma regler är litet svårt att förstå.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 26 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! De gamla slängarna om nationalism och liknande tänker jag inte ägna någon tid åt. Vi fick tidigare höra talmannen citera Hjalmar Branting om att en god nationalism snarast är en förutsättning för en god internationalism. Jag hörde inga protester från Ingemar Eliasson. Jag antar att det inte enbart var av artighet. Om så är fallet bör han väl efteråt framföra en protest till talmannen för att han politiserar högtidliga stunder på ett sätt som Ingemar Eliasson inte tycker om.

Låt oss hålla oss till de betydligt mera intressanta fakta som detta handlar om. Det har ju planerats en anpassning till EG utan andra förbehåll än neutralitets- och säkerhetspolitiska. Det har varit regeringens uttalade linje. Den ställde sig riksdagen dess värre bakom i fjol. Nu börjar förbehållen komma även på en rad andra områden än utrikes- och säkerhetspolitik. Det är det som är det intressanta och som utgör förändringen. Vissa av förbehållen behöver inte se så stora ut, för att skjuta hela tanken i sank.

Vad innebär frågan om kaptan? Det innebär att vi måste kunna kontrollera att importerad frukt och importerade grönsaker inte har högre halt av kaptan än vad som är tillåtet i Sverige. Hur skall vi kontrollera det? Jo, vi måste ha kvar någon sorts kontroll, i praktiken gränskontroll. Om den sedan ligger vid gränsen rent geografiskt spelar mindre roll. Men vilken kontroll vi än har över de importerade varorna som kommer från EG-länder bryter vi mot EG-marknadens grundläggande doktrin. Och det är precis vad vi har velat åstadkomma. Vi anser nämligen, precis som våra portugisiska vänner, att denna gigantiska marknad i grund och botten är antiekologisk, antisocial och har många nackdelar. Vi tror inte på denna hämningslösa låt-gå-liberalism, om man vill slå vakt om miljövärden och annat. Då måste marknaden vara hårdare styrd.

Jag tror att varje objektiv lyssnare till, och hädanefter läsare av, denna debatt måste konstatera att någonting strategiskt nytt händer i dag. Sveriges riksdag för in ett flertal principiellt och strategiskt grundläggande och centrala förbehåll mot EG-anpassning. De gäller så centrala saker som gränskontrollerna för varor och hur man skall hantera varor som är tillverkade lagligt i andra länder.

Jag är ganska nöjd, det måste jag erkänna. Det är sällan man kommer så långt här i riksdagen. Det hindrar inte att detta är helt otillräckligt. Men det är alltid något, och det tycker jag ändå vittnar om att riksdagen är på rätt väg.

Förste vice talmannen anmälde att Ingemar Eliasson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 27 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! En del av replikskiftet mellan majoriteten i utskottet och minoriteten har redan klarats av i den debatt som föregick mitt inlägg. Jag kommer därför att något disponera om mitt anförande.

Jag vill först notera, samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets hemställan

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

på samtliga punkter, att detta inte är ett heltäckande EG-betänkande. Det bygger på ett antal motioner som väcktes i januari. Utskottets olika tyngdpunkter är ju beroende av var motionärerna har lagt sina tyngdpunkter. Det betyder att förra årets EG-betänkande var mera heltäckande än detta är. Det är någonting som jag tycker att de ärade ledamöterna, inte minst de som har talat i debatten, bör vara medvetna om.

I samband med detta vill jag gärna göra ett konstitutionellt påpekande, framför allt till Per Gahrton, som har vänt sig till regeringen och bett regeringen vakna till insikt och säga vad den tänker göra på olika områden. Det regeringen skall göra är att verkställa det som riksdagen i dag kommer att besluta om. Fram till detta beslut gäller förra årets EG-beslut. Såvitt jag har förstått har regeringen på ett alldeles utomordentligt sätt följt vad riksdagen då begärde av den. I den mån som förra årets EG-betänkande nu kompletteras eller något förändras, är det det beslut som i dag fattas som tar över. Jag har fullt förtroende för att man i kanslihuset på olika nivåer kommer att förhandla i enighet med det förhandlingsdirektiv som riksdagen utfärdar. Den kritik som kan komma i fråga skall riktas mot riksdagsbeslutet. Där vill jag till Per Gahrton säga följande: Majoriteten kommer att vara något mindre i år, på grund av att miljöpartiet har kommit till riksdagen, men det är åtminstone 80 % av den svenska riksdagen som rekommenderar regeringen i dag att fortsätta att sträva efter ett så nära samarbete som möjligt med den västeuropeiska gemenskapen.

Det finns tydligen anledning att därutöver tillägga att detta är betänkandet om Sverige och den västeuropeiska gemenskapen. Det är inte ett allmänt handelspolitiskt betänkande, där man också skall syssla med andra delar av världen. Det har rätt missförstånd på den punkten under behandlingsomgången i utrikesutskottet. Jag vill med anledning av det säga att kravet från riksdagen om så nära samarbete som möjligt med den västeuropeiska gemenskapen på intet sätt utesluter den svenska traditionella politiken, att arbeta för fri handel och så nära förbindelser som möjligt med hela den övriga världen.

Det är självklart att vi bedömer utvecklingen i Östeuropa hittills som mycket positiv och att vi gärna skulle vilja komma till ett tillstånd där det vore möjligt att ha rimliga, normala handelsförbindelser med ömsesidigt varuutbyte med länderna i östra Europa, likaväl som vi är angelägna om förbindelserna med Nordamerika, Sydostasien. Japan och likaväl som vi har varit det i fråga om Kina. Jag vill gärna nämna att våra förbindelser med Kina nu har brutits på grund av den terror som har drabbat unga människor på Himmelska fridens torg och i andra delar av Kinas huvudstad. Det finns anledning att, när man utvecklar drömmen om samarbete vidare ut i världen än bara i Västeuropa, hoppas att förhållandena i Kina på nytt skall bli sådana att det kommer att bli möjligt att fortsätta uppbyggandet av normala relationer med världens största land och folk.

Jag har också anledning att understryka, som ett par talare tidigare har gjort, att det inte är medlemskap i Gemensamma marknaden detta utskotts-betänkande handlar om, utan det är nära förbindelser utan att medlemskap därmed sökes. Det är lätt att missförstå somliga talare, som utgår från att det är ett medlemskap vi vill ha och pekar på alla negativa följder det skulle få för

Sverige. Det handlar inte om ansökan om medlemskap, utan det handlar om täta förbindelser i övrigt, att vi för Sveriges folks skull vill så mycket som möjligt få del av de fyra friheter som Gemensamma marknaden skall införa om ett par år eller kanske något senare – det finns något delade meningar om när det kommer att vara möjligt att fullt ut genomföra den inre marknaden.

Till Bertil Måbrink vill jag i detta sammanhang säga att det inte är för de transnationella storföretagens skull – för att citera Bertil Måbrink – som svenska socialdemokrater vill ha ett nära samarbete med Gemensamma marknaden. Varför vill vi utveckla samarbetet med Västeuropa? Jo, därför att vi är övertygade om att det är av största betydelse för oss för att vi skall kunna bevara den fulla sysselsättningen och behålla våra möjligheter att utveckla vår sociala och ekonomiska standard. Våra relationer till EG skall vara ett led i vår politik för fortsatt trygghet åt det svenska folket.

Vpk:s och miljöpartiets utgångspunkt i detta resonemang är att allt är så mycket sämre i Västeuropa. Ni varnar för att allt möjligt elände skulle drabba oss. Det är ju inte på det sättet! Mycket i Västeuropa ligger före de resultat vi har nått i vårt samhällsarbete. På andra områden ligger vi före. Jag är ganska övertygad om att de västeuropeiska länderna i övrigt och EFTA-staterna har mycket att ge varandra och att det är ett samarbete som för bägge parter kommer att vara av stor betydelse.

Jag tillåter mig nu, fru talman, att ta upp några punkter där den i övrigt stora majoriteten till förmån för ökat samarbete med Västeuropa inte är helt överens. Det gäller bl.a. frågan om en tullunion. Där var utgångspunkten för utskottets arbete att något parti säger att en tullunion är en nödvändig förutsättning för ett samarbete med EG. Ett annat parti säger att det är helt omöjligt med en tullunion. Utskottet har valt att säga på ungefär samma sätt som Sveriges statsminister har sagt i riksdagen, att tullunionen skall vara en av de möjligheter bland andra som skall utnyttjas för att närma oss till den västeuropeiska gemenskapen. Hur den kommer att se ut blir då ett resultat av de förhandlingar som kommer att föras. Det gäller inte bara tullunionen. Det gäller också på alla de andra punkter som har med miljö, sysselsättning, regionalpolitik osv. att göra. Vi får på punkt efter punkt förhandla. Sedan avgör vi själva om vi är beredda att ta förhandlingsresultatet och föra det till Sveriges riksdag för ändring av lagstiftningen. Jag vill upprepa detta, därför att det är så många som säger att det ligger en automatik i detta – inte minst Per Gahrton. Vi tvingas att ta vad som än bjuds, menar han. Så är det inte. Sverige kommer att vara en jämbördig förhandlingspartner med Bryssel – tillsammans med de övriga EFTA-staterna, hoppas jag. Vi i Sverige kommer att ta det som är lämpligt för oss, och vi kommer att erbjuda andra det som är lämpligt för dem. Men förhandlingarna är förutsättningslösa på det sättet att vi från början inte kan säga att detta är den enda grund vi kan stå på. Vi måste vara beredda både att ge och att ta.

Som svar på Bertil Måbrinks direkta fråga till mig vill jag säga att utskottet säger ifrån när det gäller att försämringar inte kan godtas på vissa väsentliga punkter. Skulle det krävas försämringar t.ex. i vår miljöpolitik, i vår regionalpolitik eller i vår sysselsättningspolitik kommer vi i Sverige inte att kunna gå med på detta. Då får vi arbeta på annat sätt för att slå vakt om de svenska intressena. Nu finns det emellertid inte något som ger oss anledning

att frukta att man från EG-förhandlarnas sida skulle begära sänkt standard för Sverige på dessa områden. Det finns ingenting som tyder på det. Inom EG:s olika medlemsländer utvecklas en praxis som innebär att inget land behöver försämrat sin standard utan får behålla den man har byggt upp. Och ingenting säger att inte detsamma skulle gälla för oss i Sverige. Vi har att slå vakt om det vi har vunnit i vårt samhällsarbete och att försöka att också medverka till att andra länder inom Gemenskapen tar upp detta som sin politik.

Jag har sagt att vi i Sverige i första hand bör arbeta med EFTA-länderna, och jag vill gärna upprepa det. Den svenska regeringen har ställt sig på EFTA-spåret, och riksdagen vill också vara med i detta sammanhang. Det kan naturligtvis hända att EFTA-spåret inte håller, att det blockeras på något sätt, och då får andra framgångsvägar sökas. Men där befinner vi oss inte nu. Vi har bakom oss EFTA:s regeringschefer möte i Oslo, där man fattade beslut om att gemensamt försöka nå framgångar i arbetet med EG.

En centerreservation när det gäller EFTA förbryllar mig något. Centern framför i ett yrkande att man vill förvandla EFTA till något annat än det är, till ett organ där EFTA-staterna skulle utvidga samarbetet till andra delar av världen och göra EFTA till något slags mini-GATT eller något liknande. Det tar utskottsmajoriteten bestämt avstånd från. EFTA skall förbli vad det är. Skulle vissa länder av någon anledning, t.ex. Österrike, lämna EFTA-samarbetet, om de skulle vinna medlemskap i den gemensamma marknaden, blir EFTA en alldeles för liten organisation för att ta på sig helt andra arbetsuppgifter än de uppgifter som organisationen har i dag. Utskottsmajoriteten avvisar alltså denna tanke och har litet svårt att förstå vad man från centerns sida menar att EFTA skall användas till, utöver det som EFTA används till för närvarande.

Jag vill, liksom någon tidigare talare redan har gjort, informera riksdagen om att EFTA-delegationen, som i dag har tillsatts något förstorad, skall ha till uppgift att vara ett slags överläggningsorgan mellan regeringen och riksdagen. EFTA-delegationen kommer inte att fatta beslut, utan den kommer att vara ett lämpligt instrument för att arbeta internt med EFTA-frågor och från utrikeshandelsministern och hennes medarbetare få den information som är relevant för att riksdagspartierna skall ha bättre underlag då de följer utvecklingen i förhandlingarna.

Den kritik mot den s.k. gröna boken som riktades från moderat sida, tror jag, delar jag inte. Jag tycker att den är en ganska bra redovisning av vad som föregår. Det framgår ju där att det är ett mycket omfattande arbete som pågår i kanslihuset. Det finns anledning att uttala tillfredsställelse över att riksdagen har fått denna redovisning och att notera att denna redovisning markerar att det finns en mycket bra grund för det fortsatta samarbetet inom kanslihuset.

Om man läser de motioner som väcktes i januari och sedan följer arbetet i utrikesutskottet, kan man göra den iakttagelsen att centerpartiet stod längre från oss andra i januari än nu. Jag tycker att det är bra att vi i utrikesutskottet har kunnat förhandla oss fram och ena oss om formuleringar som har gjort vissa farhågor onödiga. Centerpartiet har slutit upp kring den stora majoritet som för övrigt finns i riksdagen. Efter att ha lyssnat till Bertil Måbrink

noterar jag att vpk i dag däremot står mycket längre från oss andra än i januari.

Om jag under replikskiftet får tid skall jag läsa upp en del av vpk:s reservation som Bertil Måbrink inte läste upp, nämligen den sista delen. Mina damer och herrar, läs den, eftersom denna del i reservationen egentligen är ett önskemål om en betydande samordning med Västeuropa. Vpk gör undantag endast för punkter där utskottsmajoriteten i sin helhet har gjort undantag. Vpk:s reservation slutar med ett yrkande om avslag på miljöpartiets motioner. Det var en bra reservation, men det framkom inte riktigt av debatten.

Fru talman! Nu går vi vidare. Det kommer att bli fler EG-debatter i riksdagen framöver. Det är bra, eftersom Sveriges närmande till den gemensamma marknaden naturligtvis är av historisk betydelse. Det innebär viktiga steg i det svenska samhällslivet, på samma sätt som vårt närmande till tredje världen och till andra länder. Vår internationalisering innebär en viktig historisk utveckling. Nu önskar vi kanslihusets statsråd och tjänstemän på olika nivåer all framgång i arbetet när det gäller att verkställa det beslut som riksdagen om några timmar kommer att fatta.

Anf. 28 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill först med stor tillfredsställelse notera att utrikesutskottets ordförande sade att årets betänkande har kompletterats och, som han sade, i någon mån förändrats i förhållande till fjolårets betänkande. Jag skulle kanske använda litet mer drastiska uttryck för vad som har hänt, men jag tror att budskapet är kristallklart. När det kommer från utskottets egen ordförande bör det gå hem där det bör gå hem. Och jag delar helt ordförandens konstitutionella anmärkningar och beklagar om jag på något sätt skulle ha skapat tvivel på denna punkt. Självfallet skall regering och förhandlare följa riksdagens beslut. Därmed kommer de efter dagens votering, om den går som förväntat, också att ha i uppdrag att förändra och komplettera, om jag får uttrycka mig på det sättet, den strategi som tidigare har följts.

När det sedan gäller själva förhandlingsmöjligheterna är det mer en fråga om bedömningar. Men när Stig Alemyr sade att Sverige blir en jämbördig förhandlingspartner i Bryssel och att det kan ske helt förutsättningslösa förhandlingar, osv., strider det bjärt mot vad andra sakkunniga personer har sagt om problematiken när det gäller att EG kommer till förhandlingar efter att tolv stater med ibland betydande möda har förhandlat sig samman till en linje. Förutsättningarna för Sverige att i det läget kunna göra något annat än att anta ett bud eller att förkasta det är snarast mikroskopiska. Det förvånar mig om Stig Alemyr på allvar tror att anpassningen i mer än undantagsfall kan bli en fråga om att EG anpassar sig till Sverige. Stig Alemyr tillhör väl inte dem som vid något tillfälle trodde att EG skulle anpassa hela sin alkoholpolitik till den svenska för att italienare och portugiser hade kommit underfund med att den är så mycket förnuftigare. Dess värre finns det inga fakta som tyder på det.

Anf. 29 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Utskottets ordförande Stig Alemyr är konfunderad över centerreservationen när det gäller EFTA:s roll visavi andra marknader inom EG. Det är möjligt att mina pedagogiska talanger i utskottet har varit otillfredsställande. Men jag blir något konfunderad när jag hör Stig Alemyr. Det stora felet med vår reservation enligt Stig Alemyr är nämligen att centern vill att EFTA skall bli något annat än det har varit. Det tar Stig Alemyr och den övriga utskottsmajoriteten avstånd från. Men är det verkligen sant, och är det verkligen allvar?

Det finns en väldigt klar strävan att göra EFTA till någonting annat än vad det har varit. Det har varit en frihandelssammanslutning som endast har sysslat med medlemsländernas interna relationer. Såvitt jag förstår finns nu en stark vilja från regering och riksdagsmajoritet att man skall stärka EFTA:s roll så att det kan vara ett stöd i våra förhandlingar med EG. T.o.m. kan man tänka sig gemensamma arrangemang mellan EFTA och EG. Därmed är EFTA någonting annat än vad det har varit. Det ställer sig, såvitt jag förstår, Stig Alemyr bakom. Men vad vi har föreslagit är att man på samma sätt som man samordnar och stöder varandra inom EFTA i relationerna till EG också skulle kunna göra det i strävandena att nå ett intimare samarbete med t.ex. den nordamerikanska marknaden, den östasiatiska marknaden osv. Det är syftet med vår motion. Vi tycker nämligen att det är viktigt med ett nära samarbete med EG, men vi tycker också att det är viktigt med ett nära samarbete med andra marknader än EG och tycker att man borde pröva möjligheten att på samma sätt som i EG-frågan utnyttja EFTA för att utveckla den typen av relationer.

Jag delar Stig Alemyrs uppfattning att det är bra att vi har kunnat nå en så bred uppslutning kring så mycket i detta betänkande. Jag instämmer i bedömningen att det inte såg riktigt så ut i januari. Orsaken är naturligtvis sett ur vårt perspektiv att betänkandet har fått den karaktär det har. Vi tycker alltså att de önskemål som vi har haft i väldigt hög grad har blivit tillgodosedda. Per Gahrton har utförligt recenserat karaktären på betänkandet. Vi tycker helt enkelt att det i allt väsentligt är ett bra betänkande. Vi tycker som sagt att det är glädjande att det har blivit en så bred uppslutning kring det.

Anf. 30 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Det är bra att Stig Alemyr nu säger att det inte är fråga om förutsättningslösa förhandlingar utan att man har gjort förbehåll: Vi har gjort en bestämd deklaration när det gäller arbetsmarknadspolitik, regionalpolitik och konsumentpolitik. Där skall det inte bli någon försämring. Då är det alltså detta som gäller och inte förutsättningslösa förhandlingar. Men då borde inte heller utskottet ha skrivit det och framfört sådana här motsägelser. Nu har vi fått ett klart besked från Stig Alemyr.

Sedan talar Stig Alemyr om samarbete med Västeuropa. Stig Alemyr uttrycker sig mycket slarvigt. Om det bara handlar om samarbete med Västeuropa, Stig Alemyr, då kan vi vara fullständigt överens. Vpk har inte något som helst emot samarbete med Västeuropa såväl som med Östeuropa och världen utanför Europa. Men det är inte detta som vi har reagerat mot,

utan mot den anpassning som Sverige nu håller på med gentemot EG. Det är någonting annat än samarbete med Västeuropa, det är underkastelse. Vi kommer att underkasta oss EG:s lagar och bestämmelser, som i många fall är mycket sämre än de som vi själva har, vilket inte minst Per Gahrton har visat på här.

Stig Alemyr talar sedan om transnationella företag och säger att anpassning inte sker för deras skull. Jag är inte så säker på det. Den hittills förda politiken gynnar dessa företags internationella ambitioner. Det är dessa som driver på EG-frågan och helst vill ha medlemskap. Det kommer att försvåra för oss att föra en självständig ekonomisk politik. Så säger Stig Alemyr att vi skall slå vakt om det vi har vunnit. Då vill jag fråga: Hur är det med anpassningen på det ekonomiska området – avskaffandet av valutaregleringen, skattepolitiken, regionalpolitiken och räntorna? Det pågår alltså en anpassning och en försämring. Avskaffar man valutaregleringen vet ju var och en, inte minst Stig Alemyr, vad det kommer att få för konsekvenser.

Anf. 31 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Som jag nämnde i mitt anförande var det på två punkter som vi från folkpartiet hade reservationer förra året: valutaregleringen och etableringsreglerna för utländska företag. Reservationen om valutaregleringen har nu fallit bort. Kvar står vissa formuleringsskillnader, kanske också värderingsskillnader, när det gäller etableringsfrågan.

Vad handlar det egentligen om? Låt mig ta IBM, urtypen för multinationella företag, som exempel – låt vara att det är ett amerikanskt företag. IBM har en enhet i Järfälla utanför Stockholm. IBM producerar skrivare för en stor del av världen och ger sysselsättning för några hundra personer i vårt land. Är det bra att det kan finnas här, eller är det inte bra? Enligt min mening är det bra, inte av omtanke om IBM utan därför att det tillför den svenska ekonomin och de svenska medborgarna mervärde. Min enkla mening är att vi skall behandla företag på likartat sätt, oavsett om ägarna är utländska eller svenska. Det betyder inte att vi inte skall ha regler, utan det betyder att reglerna skall vara detsamma. Nu undrar jag om det bara är de företag som vill komma hit i framtiden som vi skall fortsätta att diskriminera eller också företag som redan finns här? På den här punkten är majoriteten otydlig. Det sägs att för närvarande kan det anses vara nödvändigt med en viss reglering av utländska företags förvärv och utländskt ägande i svenska företag, men utskottet vill inte utesluta att det i framtiden kan bli aktuellt med en ändring av reglerna. Jag skulle vilja fråga Stig Alemyr vad innebörden av det är. Är det möjligt att fortsätta vidmakthålla önskan om att bli delaktig i de fyra friheterna på detta område och samtidigt ha en nationellt avvikande lagstiftning? Innebär inte likabehandlingen, som vi har som princip i förhandlingarna mellan EFTA och EG, att den också på denna punkt måste tillämpas? Vad avses med "för närvarande nödvändigt"?

Jag skulle vilja säga att det nog är klokt att inte gå för långt i sitt försvar för den nuvarande diskriminerande inställningen till utländska företag. Det kan gå som i fråga om valutaregleringen. Jag tror att det vore bra om vi menade allvar med att eftersträva likartade villkor för utländska och svenska företag.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 32 STIG ALEMYR (s) replik:

Fru talman! När det gäller den sistnämnda punkten beklagar jag att jag i mitt första anförande inte hann ta upp frågan. Jag vill gärna till Ingemar Eliasson säga att det är möjligt att om vi hade haft ytterligare en vecka på oss hade vi kunnat skriva ihop oss även på den punkten. Jag ser de svårigheter som Ingemar Eliasson påpekar. Men nu har utskottet citerat näringsutskottet, som är specialist på detta område, och valt att inte göra egen bedömning. För min egen personliga del tror jag att det kan bli nödvändigt att i en inte alltför avlägsen framtid ändra det svenska regelsystemet. Jag har i princip samma uppfattning som Ingemar Eliasson, men utrikesutskottet har valt att citera näringsutskottet.

Till Per Gahrton vill jag säga att de förtydliganden som utskottet har gjort på vissa punkter är ett resultat av att det har gått ett år sedan förra betänkandet. Tiden har inte stått stilla, utan det har hänt mycket såväl inom EG som i diskussionerna mellan oss och EG. Då för utskottet fram, intill den nuvarande diskussionsnivån, en del punkter. Det kommer vi att göra om ett år igen. Vi försöker följa utvecklingen och göra de för Sverige viktiga preciseringar som kan bli nödvändiga.

Jag noterar att miljöpartiet har anmält 13 talare i denna debatt. Om vi alla hade gjort likadant, då hade det varit 100 socialdemokratiska talare och ungefär 250 av riksdagens ledamöter, kanske fler, som gått upp i denna debatt. Det hade varit orimligt.

Jag skulle vilja vädja till miljöpartisterna om deras medverkan till ett rimligt genomförande av riksdagens arbete. Det medverkar man inte till om man anmäler nästan hela riksdagsgruppen till en och samma debatt.

Till Per Gahrton vill jag också säga att det kan vara svårt med förhandlingarna. Jag är inte säker på att varje bud som Sverige lägger automatiskt accepteras vid förhandlingarna – då är det ju heller inga förhandlingar. Vi får ju göra det bästa av situationen med utgångspunkt i det som lagts fast i betänkandet.

Till Pär Granstedt vill jag gärna säga att jag fortfarande inte förstår detta med att förändra EFTA. Är det alldeles säkert att det, om vi vill förbättra villkoren för bilhandeln t.ex. med Förenta staterna, behövs en samverkan med Schweiz? Är det kanske inte bättre att det sker bilaterala förhandlingar mellan Sverige och andra länder? Vad vinner vi på att i det sammanhanget förhandla via EFTA?

Bertil Måbrink säger att jag använder felaktiga ord. Vad jag har gjort är att jag har hänvisat till utrikesutskottets betänkande och yrkat bifall till hemställan i detta. Jag använder de formuleringar som finns i betänkandet. Men i hög grad har jag valt att tala om samarbetet. Det är ju trots allt detta som skall leda fram till en samverkan på väsentliga områden.

Anf. 33 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! För det första har Stig Alemyr fullständigt missuppfattat hur miljöpartiet fungerar. Miljöpartiet fungerar inte som vissa stora centralistiska partier. Vi anmäler inte talare till debatter. Gröna riksdagsledamöter anmäler sig själva till de debatter som de anser vara viktiga. Såvitt jag förstår är det deras grundlagsenliga rättighet. Det vore mig främmande att på något

sätt tafs på den rätten. Det här får väl snarare tolkas som ett uttryck för att gröna riksdagsledamöter uppfattar EG-frågan sådan den är, nämligen som en allfråga. De synpunkter som framkommer i utskotten – i varje fall i de flesta av utskotten – är väl värda att framföras.

För det andra noterar jag att vi är fullständigt överens på en punkt, nämligen att tiden inte har stått stilla. Jag skriver alltså helt och hållet under på detta. Dessutom har utskottet, i varje fall delvis, fört upp EG-betänkandet på en ny diskussionsnivå. Det är alldeles utmärkt. Vi är fullständigt överens. Jag hoppas att detta kommer att fortsätta – och t.o.m. i ännu snabbare takt än som nu är fallet.

På den tredje punkten blir jag nästan upprörd. Jag skall dock bespara kammaren denna min upprördhet. Jag avstår således från att visa att jag blir upprörd. Med viss skärpa vill jag ändå framhålla att jag vänder mig emot att utskottets ordförande, efter det att utskottet har tagit ställning till företagsuppköpen, framträder offentligt här och säger att han egentligen inte har samma uppfattning. Han tror att man kunde ha kommit närmare den borgerliga nyliberala lät-gå-linjen, om man hade förhandlat ytterligare något.

Med tanke på vad ordföranden i utrikesutskottet tidigare sade om de konstitutionella aspekterna måste jag fråga: Vad är poängen med att säga detta offentligt i debatten här i kammaren? Är det för att regeringen och EG-förhandlingarna skall förbereda sig på att Stig Alemyr ett kommande år har förhandlat färdigt med moderaterna och folkpartiet – dvs. att man inrättat sig efter att de sista hindren för utländska företags uppköp av Sverige plockas bort? Jag tycker att det gjorda uttalandet är anmärkningsvärt. Hade det varit "tekniskt" möjligt, skulle jag faktiskt ha yrkat att utrikesutskottets ordförande tog tillbaka sitt uttalande. Det måste väl ändå vara ordförandens sak att stå för det betänkande som han själv signerat utan att i den första debatt som äger rum och som gäller detta betänkande skapa oklarheter om vad betänkandet egentligen betyder.

Anf. 34 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Först något om EFTA och samarbetet med andra marknader än EG. Vårt förslag innebär naturligtvis inte att alla våra förhandlingar med andra länder skall ske genom EFTA. EFTA-linjen beträffande samarbetet med EG innebär inte att alla våra förhandlingar med EG eller enskilda medlemsstater i EG skall ske genom EFTA. Vad vi föreslår är helt enkelt att möjligheterna skall provas att utnyttja EFTA som ett stöd i våra strävanden att få ett närmare samarbete, att undanröja handelshinder osv. också när det gäller andra marknader än EG.

Vi tycker nämligen att det är viktigt att visa ett i princip likartat intresse för andra marknader. Vi borde utnyttja EFTA på samma sätt som vi försöker göra i våra EG-relationer.

Jag noterade att Stig Alemyr gjorde vissa glidningar i fråga om utländska företagsförvärv liksom också, tyckte jag, i fråga om de krav som vi bör ställa för att vi skall kunna acceptera resultat av förhandlingar med EG jag gör den bedömningen att Stig Alemyr personligen får stå för dessa uttalanden. Vi för vår del håller fast vid skrivningen i det betänkande som vi står bakom.

Anf. 35 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Bara helt kort. Jag kan hålla med Per Gahrton om att Stig Alemyr gör ytterligare glidningar. Nu säger Stig Alemyr att det handlar om samarbete. Det är ytterligare en viktig markering. Men då är Stig Alemyr och jag inte det minsta oense. Jag trodde att det handlade om någonting annat i den process som pågår när det gäller Sverige och EG.

Jag befärar att Stig Alemyr i sin sista replik kommer att beröra vår reservation. Eftersom jag inte har rätt till ytterligare replik måste jag få säga att jag inte har varit tillräckligt uppmärksam på den olyckliga formulering som jag i hettan och brådskan varit med om att godkänna i samband med utskottsbehandlingen. Men jag har ju gjort ett tillrättaläggande. Vi kommer alltså att stödja samtliga miljöpartiets reservationer. Därmed anser jag problemet vara ur världen.

Till sist: Vi vet att Stig Alemyr vid något tillfälle inför EG-parlamentariker har sagt att neutraliteten för närvarande hindrar ett svenskt medlemskap. Jag vill fråga Stig Alemyr om han fortfarande kan ställa sig bakom ett sådant yttrande och vad han i så fall menar med det.

Anf. 36 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Jag ber att få tacka Stig Alemyr för det uttalande som han gjorde om behovet av lika behandling av svenska och utländska företag. Jag tror att det är framsynt och klokt att utgå från att vi måste avstå från diskriminering här i Sverige om vi skall uppnå målet att inte bli diskriminerade inom EG-området. Jag uppfattar uttalandet som en tolkning av Stig Alemyrs och socialdemokraternas åsikt och ståndpunkt i denna fråga och inte som ett konstitutionellt våldförande på utrikesutskottets ställningstagande. Jag vill tillägga att jag hoppas att Stig Alemyrs åsikt är, eller kommer att bli, regeringens.

Anf. 37 STIG ALEMYR (s) replik:

Fru talman! Jag har icke glidit ifrån utskottets skrivning om företagsförvärv. I betänkandet står det att utskottet utgår från att bestämmelserna kan komma att behöva ändras. Det är vad som har betonats. Vi har inte läst oss för all framtid på den punkten. Även därvidlag får vi se vilka förhandlingskrav som kommer från olika sidor och vad resultatet av förhandlingarna kommer att bli.

Jag har inte ifrågasatt miljöpartiets medlemmars grundlagsenliga rätt att delta i debatten; jag diskuterar närmast omdömet. Per Gahrton är upprörd men vill inte visa det. Det tycker jag är synd. Vi har haft några högtidsstunder i kammaren när Per Gahrton har gjort bort sig i sin upprördhet, så jag har ingenting emot att vi får uppleva det en gång till.

Men jag vill till Per Gahrton mycket bestämt säga vad jag redan har sagt för en stund sedan: Mitt ställningstagande och min personliga deklaration när det gäller en möjlig ändring framöver av etableringsreglerna är täckt i den reservation i utrikesutskottet där man säger att det icke är otänkbart att reglerna kommer att behöva ändras.

Bertil Måbrink citerar ett uttalande som jag har gjort vid en konferens med parlamentariker från EG-länderna, nämligen att neutralitetspolitiken för

närvarande icke möjliggör ett svenskt medlemskap – och det står jag för. Jag har ingen möjlighet, fru talman, att säga något om hur världen kommer att se ut mot sekelskiftet; jag har ingen aning. Jag vet inte hur länderna deklarerar sin neutralitet osv. Vi har sagt i vårt utlåtande nu, som så många gånger tidigare, att Sverige definierar sin egen neutralitetspolitik och från fall till fall bedömer om neutralitetspolitiken möjliggör eller hindrar en viss lösning. Diskussionerna om detta hade vi, som också har noterats, när vi blev medlemmar i Förenta nationerna, när vi blev medlemmar i Europarådet osv. Det är en kommande generation som får göra de här bedömningarna. Därför står jag alltså för det uttalande jag gjorde inför de gästande EG-parlamentarikerna, att Sveriges neutralitetspolitik för närvarande gör det omöjligt att söka medlemskap i EG.

Förste vice talmannen anmälde att Per Gahrton och Pär Granstedt anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 38 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 39 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! För drygt ett år sedan antog riksdagen med bred majoritet utrikesutskottets hemställan i dess betänkande över regeringens proposition med förslag till riktlinjer för Sveriges medverkan i det västeuropeiska integrationsarbetet.

Dessa riktlinjer har utgjort en god grund för regeringens arbete under det år som gått. Vi har gjort avsevärda framsteg mot de mål riksdagen antagit. Den breda enighet som rått har varit en styrka i de diskussioner och förhandlingar som förts med företrädare för andra länder.

För några veckor sedan hade vi en handelspolitisk debatt, där jag gav en fyllig redogörelse för arbetet med den västeuropeiska integrationen, och jag tycker inte att det finns skäl att nu ta upp kammarrens tid med att upprepa vad jag sade vid det tillfället. Men vad jag kunde konstatera var att förbindelserna mellan EFTA och EG nu präglas av en intensiv aktivitet.

Hittills har EFTA-ländernas överläggningar med EG-kommissionen i huvudsak baserats på den s.k. Luxemburgdeklarationen från 1984. Målet är ju där att skapa ett dynamiskt europeiskt ekonomiskt samarbete; inget potentiellt samarbetsområde utesluts på förhand. Dessa diskussioner har efter hand breddats och fördjupats. EFTA och EG har upprättat gemensamma arbetsgrupper på de flesta tänkbara samarbetsområden – det handlar nu om ett trettiotal. En hel del konkreta resultat har kunnat noteras, i första hand på varuområdet.

EFTA:s kommande ministermöte i Kristiansand nästa vecka blir en kontrollstation. Vi hoppas då kunna ta ytterligare ett steg framåt.

Framför allt vill jag peka på det enhälliga beslutet i EG:s råd nyligen att öppna COMETT-programmet för EFTA:s medlemsländer. Det innebär ett genombrott på utbildningsområdet och kan öppna vägen för deltagande också i andra program som ERASMUS och Youth of Europe. Vi ser också

möjligheter till framsteg när det gäller offentlig upphandling, små och medelstora företag och exportrestriktioner.

Parallellt med detta har diskussioner inletts om en ny ansats för EFTA-EG-samarbetet i enlighet med det beslut som fattades vid det gemensamma ministermötet i Bryssel den 20 mars. Dessa diskussioner förs mellan EFTA-länderna å ena sidan och EG-kommissionen å den andra. En särskild styrgrupp har upprättats för att leda arbetet. Denna grupp möttes för första gången den 28 april. Då kom man överens om organisation och tidsplan för det fortsatta arbetet.

Beslutet går i korthet ut på följande.

I en första fas, fram till den 25 juli, skall parterna gemensamt gå igenom alla potentiella samarbetsområden i syfte att undersöka förutsättningarna för ett samarbete. För detta ändamål har fyra arbetsgrupper upprättats: en för varor (EFTA-ordförande Sverige), en för tjänster och kapital (EFTA-ordförande Finland), en för personers rörlighet (EFTA-ordförande Österrike) och en för övriga områden såsom forskning och utveckling, konsumentpolitik, miljöpolitik, sociala frågor, medborgarnas Europa etc. (EFTA-ordförande Norge).

I ett andra skede, fram till mitten eller slutet av oktober, skall parterna diskutera legala och institutionella frågor. I detta ligger frågor som har avseende på informationsutbyte, samråd, medinflytande och gemensamt beslutsfattande liksom övervakning, tillämpning och tvistlösning. För detta ändamål skall ytterligare en arbetsgrupp upprättas (EFTA-ordförande Schweiz).

I ljuset av dessa diskussioner skall styrgruppen värdera möjligheterna till ett utbyggt samarbete. Meningen är inte att arbetet skall leda fram till några gemensamma slutsatser. Överläggningarna är icke bindande men skall ge en bild av hur långt EFTA-länderna kan tänka sig att gå. Sedan skall kommissionen ge sin rekommendation till medlemsländerna.

Ett nytt ministermöte mellan EFTA-länderna och EG kommer att äga rum i höst. Vår strävan är att detta möte skall utmynna i en deklaration, som skall kunna tjäna som utgångspunkt för formella förhandlingar under loppet av år 1990. En sådan deklaration bör ange mål och tidplan för det fortsatta arbetet, helst också riktlinjer för hur de legala och institutionella frågorna skall lösas.

Diskussionerna i de gemensamma arbetsgrupperna har, som jag sade, just börjat. Men vi har ändå fått en någorlunda god bild av hur arbetet där kommer att läggas upp. Kommissionen har nämligen för sin del gjort klart att den är beredd att utan förbindelse diskutera ett samarbete över hela fältet, undantagandes utrikes- och säkerhetspolitik. Detta överensstämmer med EFTA:s Oslodeklaration, som ju inte utesluter något samarbetsområde.

EG-kommissionen är öppen för en bred lösning med ett enhetligt regelverk för hela 18-landsområdet. Klart är att en stor del av ansvaret för den fortsatta processen ligger hos EFTA-länderna själva.

EFTA-länderna har redan visat att vi vill hålla samman i den fortsatta processen. Det främsta uttrycket härför är den gemensamma deklarationen från statsministermötet i Oslo i mars. Vidare har EFTA-länderna exempelvis en gemensam talesman i var och en av de gemensamma arbetsgrupperna.

Diskussioner förs nu inom EFTA om en förstärkning av EFTA-samarbetet. Vid ministermötet i Kristiansand kommer följande förslag att diskuteras:

- frekventare möten på ministernivå,
- fackministermöten,
- formalisering av EFTA-organens rätt att diskutera alla frågor som rör samarbetet med EG,
- gemensamma EFTA-mekanismer för övervakning, t.ex. av statsstöd,
- samordnat uppträdande i förhållande till EG, och
- förstärkning av EFTA-sekretariatets resurser.

Fru talman! Riktlinjerna för vårt arbete med integrationsfrågorna är oförändrade. De allmänna mål som riksdagen förra året ställde upp för vårt EG-samarbete gäller alltjämt. Det är fortfarande en mycket bred majoritet i riksdagen som sluter upp bakom dem.

Jag är glad över att kunna konstatera detta. Det innebär att regeringens arbete med att genomföra Sveriges politik för vårt deltagande och samarbete i den västeuropeiska integrationen kan föras vidare med en kontinuitet som är mycket värdefull. Denna breda politiska förankring, som de fyra stora partierna utgör, är en betydande styrka när vi nu går in i den intensiva fasen av integrationsarbetet.

Jag tycker att det är drastiskt av Per Gahrton att tala om att utrikesutskottets betänkande innebär ett underkännande av regeringens hittillsvarande arbete. Jag vill också påminna om att samma mål för sysselsättningspolitik, miljö och liknande som man talar om i dag faktiskt finns angivna i den proposition som regeringen lämnade till riksdagen i december 1987. På s. 85 i propositionen kan man t.ex. läsa: Det är självklart att den höga ambitionsnivå som Sverige har när det gäller områden som yttre miljö, arbetsmiljö och konsumentskydd skall vara vägledande också för Sveriges deltagande i det europeiska integrationsarbetet. På flera områden, Per Gahrton, går det att gå tillbaka till källan och konstatera att de ting man även i år slår fast redan finns i den ursprungliga propositionen. Den är, precis som utskottets ordförande sade, ett heltäckande arbete om och en redovisning av integrationsarbetet, medan det vi diskuterar i dag har sin utgångspunkt i de motioner som råkade väckas i början av det här året.

Det är två partier som ställer sig utanför. Vpk talar i sin reservation om ett "alleuropeiskt" samarbete som alternativ till vårt samarbete med Västeuropa. Naturligtvis skall vi eftersträva ett utökat och fördjupat samarbete också med Östeuropa. Det gör vi genom ett flertal kanaler, såväl bilaterala som multilaterala. ESK-processen kan nämnas som exempel på ett samarbete där alla Europas stater deltar. Regeringen välkomnar varmt det intresse för kontakter med Europarådet som nu visas. Här kan jag helt instämma med Ingemar Eliasson om perspektivet på den europeiska utvecklingen.

Men, fru talman, ett sådant samarbete kan inte ersätta det västeuropeiska samarbetet när det gäller handel, ekonomisk politik, sociala och kulturella frågor. Våra möjligheter begränsas av takten i den interna reformprocess som pågår i öst.

Miljöpartiet anser i ett stort antal reservationer att olika områden bör undantas från samarbetet med EG. Jag vill här nöja mig med att än en gång

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Sverige och den väst-europeiska integrationen

konstatera att detta står i uppenbar strid med vad en mycket bred majoritet ställde sig bakom för ett år sedan.

Från moderata samlingspartiet finns en reservation som handlar om tullunion. Utskottets ordförande har redan berättat att regeringen uttryckligen har sagt att inga valmöjligheter – således inte heller en tullunion – skall uteslutas vad beträffar formerna för vårt fortsatta samarbete.

Jag tycker att det är glädjande att vi äntligen har fått en lösning på problemet med formen för samarbete mellan regering och riksdag, nämligen att parlamentarikerdelegationen har vidgats. Det är min förhoppning att det goda samarbete som vi hittills har haft också skall kunna fortsätta. Delegationen är, som jag ser det, vid sidan av utrikesnämnden, där vi också diskuterar Europafrågorna, en viktig samarbetslänk mellan regering och riksdag. Men, fru talman, jag skulle också vilja önska, om jag får göra det, att de utskott som är involverade inbjöd de arbetsgrupper som finns i kanslihuset att med jämna mellanrum komma till utskotten och redogöra för det arbete som fortgår på utbildningsområdet, på det sociala området och liknande. Jag tror att det är den enda möjligheten, att dela upp arbetet så att fackutskotten får möjligheter till fortlöpande kontakt. Jag kan garantera och lova att de människor som arbetar i dessa grupper med glädje skulle komma och redovisa de frågeställningar som man diskuterar och på det sättet ge information till riksdagens ledamöter. Det kan vara värdefullt när de konkreta förslagen sedan läggs på riksdagens bord.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag framhålla hur snabbt utvecklingen i integrationsarbetet har gått under det gångna året. Samarbetet inom EFTA har stärkts. Samarbetet mellan EFTA och EG har intensifierats, under inflytande av Luxemburgöverenskommelsen. Kunskaperna om den europeiska integrationen här hemma har ökat påtagligt och framför allt, ett nytt alternativ – Delors alternativ för ett samarbete mellan å ena sidan medlemskap och å andra sidan utanförståendet – är nu en reell politisk möjlighet, som med stor intensitet bearbetas av de berörda parterna. Med tillfredsställelse kan vi därför konstatera att betydelsefulla steg har tagits i riktning mot de mål som riksdagen i fjol ställde upp för integrationsarbetet.

Anf. 40 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Statsrådet Gradin sade i sitt anförande att vi har gjort avsevärda framsteg mot att realisera riksdagens målsättningar. Det vore naturligtvis kolossalt bra om detta vore sant. Men det är det inte. Jag vill därmed inte undervärdera de ansträngningar som statsrådet själv och statsrådets medarbetare gör, för de är säkert på sitt sätt alldeles utmärkta. Men resultaten föreligger ännu inte annat än i mycket begränsad utsträckning.

Den största kritiken måste riktas mot trögheten i de egna svenska ansträngningarna, både till anpassning och till att utforma en politik här på hemmaplan som ger svenska medborgare och svenska företag lika villkor och samma konkurrensförutsättningar som de företag och medborgare som så småningom kommer att arbeta på den stora europeiska marknaden. Ett imponerande maskineri, ja, men var är resultaten?

”Den gröna vitboken” menar jag knappast är seriös. Dess presentation

inför riksdagen var ännu mindre seriös – en timme före den stora handelspoli-
tiska debatten. Nu vill statsrådet Gradin över huvud taget inte tala om ”den
gröna vitboken”, och det kan jag i viss mån förstå. Men får jag då påminna
statsrådet Gradin att hon i den handelspolitiska debatten sade följande:
”Den bok som vi har tagit fram om departementens arbete med den
västeuropeiska integrationen tycker jag skall debatteras i djupet vid det
tillfället.” – alltså i dag – ”så att både regering och riksdag får möjligheter att
ordentligt gå igenom materialet, som ju riksdagen har efterlyst för sitt
Europaarbete. Jag hoppas att det skall vara till nytta.”

Det kan vara pinsamt att påminnas om sådant man har sagt tidigare. Men
jag vill ändå uttrycka den förhoppningen att vi nästa år får en vitbok som gör
skäl för namnet vitbok.

Jag vill avslutningsvis säga att jag anser att Anita Gradins förslag att
arbetsgrupperna skall kunna redovisa sitt arbete inför riksdagens fackutskott
är alldeles utmärkt. Jag välkomnar detta, men jag anser samtidigt att man
måste kunna begära att regeringen i denna viktiga fråga kan redovisa ett
skriftligt material för riksdagen som är värt namnet.

Anf. 41 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Det börjar på en punkt äntligen bli annat ljud i skällan,
nämligen när det gäller hemlighetsmakeriet. Nu skall arbetsgrupperna
komma till utskotten och informera. Annat var det när vi från miljöpartiet
krävde information och statsråd efter statsråd hänvisade till att denna
information utgjort internt arbetsmaterial. När nu riksdagen strax kommer
att besluta att EFTA-delegationen kommer att få tillgång till allt relevant
material – och bl.a. jag redan är invald i denna EFTA-delegation – har
regeringen uppenbarligen inte något annat val än att tala om att den kommer
att lämna den information som är relevant. Det är bra att regeringen böjer sig
efter det otroliga motstånd mot öppenhet som regeringen envetet visat
månad efter månad genom att hålla inne relevant material.

När det gäller förhandlingsuppläggnen är det naturligtvis så, att
riksdagen ännu inte har fattat sitt beslut. Anita Gradin kan därför säga att
riktlinjerna är oförändrade. Men om några timmar, när beslutet är fattat,
kommer det att finnas ett beslut som innebär, som jag här beskrivit, att nya
förbehåll tillförs. Ingen har förnekat detta, och t.o.m. utskottets ordförande
har talat om kompletteringar och förändringar, och andra har talat om
förtydliganden.

Det är alldeles solklart att det betänkande vi här kommer att fatta beslut
om innebär att riktlinjerna för regeringens agerande inte är oförändrade,
utan de är förändrade. Det var just ordet förändrade som utskottets
ordförande använde sig av. Riktlinjerna är förändrade. Man får innerligt
hoppas, när beslutet väl är fattat, att regeringen och Anita Gradin har förstått
att de har, kanske något vulgärt uttryckt, gått på pumpen. Resonemang
håller inte längre. Det finns ingen möjlighet att fortsätta som tidigare.

Det är kanske alltför drastiskt att kalla det hela för ett underkännande,
men jag noterar att Anita Gradin i varje fall inte hävdar att detta är ett
felaktigt yttrande. Möjligen är det alltför drastiskt. Det är kanske inte fråga
om BC, utan om B? men jag bjuder på de nyanserna. Det viktiga är att

betyget för regeringens handlande från att föregående år ha varit med beröm godkänd, eller något liknande, nu är drastiskt sänkt av riksdagen.

Till detta kommer att det inte bara är den svenska riksdagen som ger nya riktlinjer. EG-parlamentet sade för en tid sedan att de länder som inte vill bli medlemmar ej heller kan få exakt likvärdiga rättigheter. Från båda dessa håll kommer klara besked om att den uppläggnings regeringen arbetat med, nämligen att man skall kunna få allting utan att det kostar någonting, inte längre fungerar. Varför inte tänka om i grunden?

Anf. 42 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Det var intressant att ta del av statsrådet Gradins redovisning av den mest aktuella händelseutvecklingen när det gäller Sveriges kontakter med EG. Det gäller inte minst redovisningen av hur man nu bygger upp EFTA som ett starkt stöd i dessa förhandlingar. Jag kan med anledning av tidigare replikskifte inte undgå reflexionen att det av denna redovisning tydligt framgår att EFTA inte kommer att förbli vad det har varit, utan att det verkligen utvecklas till någonting nytt. Man kanske ändå bör kunna överväga att utnyttja det här nya instrumentet också i kontakter med andra marknader i framtiden. Jag tycker att detta är väl värt att tänka på.

Jag delar den uppfattning som här i dag framförts av statsrådet och flera andra om att det finns ett värde i att vi har en förhandlingsplattform som är brett politiskt förankrad. Det är ett ganska omfattande arbete i utrikesutskottet som har lett fram till detta. Jag vill gärna passa på att här anbefalla ett noggrant studium av detta betänkande i alla de arbetsgrupper och myndigheter, exempelvis förhandlingsdelegationen, som kommer att arbeta med frågan. Realiteterna avgörs genom det fortsatta förhandlingsarbetet och av på vilket sätt beslutet verkställs.

Ett bibehållande av den breda förankring som finns kring förhandlingsarbetet är beroende av att det som utskottet nu uttalar omsorgsfullt följs upp i praktiken verkställighetsarbetet. Jag vill uttala min förhoppning att detta verkligen kommer att ske.

Det är naturligtvis också viktigt att den insyn jag tidigare talade om blir så fullständig som möjligt. Jag noterar att statsrådet välkomnar den nya och utvidgade roll som EFTA-delegationen får. Jag hoppas att den skall visa sig vara ett bra organ för samråd och information, och att EFTA-delegationen verkligen kommer att få alla behövliga resurser för det här arbetet. Jag tycker att förslaget att arbetsgrupperna skall redovisa för fackutskotten är värdefullt. Detta är naturligtvis någonting som riksdagens utskott bör ta fasta på.

Det beslut vi fattar i dag är viktigt, men uppföljningen är ändå viktigare. Vi skall med stort intresse ta del av hur detta arbete fortlöper.

Anf. 43 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Jag noterade att Anita Gradin ändå hade förstått vad vpk:s Europapolitik går ut på, och att hon inte anklagade vpk för att på något sätt vilja isolera sig. Till detta säger Anita Gradin att den långsamma reformtakten i exempelvis Östeuropa begränsar våra möjligheter att få ett mer intensivt utbyte med dessa länder.

Jag kan nog hålla med Anita Gradin om att reformtakten fortfarande är

långsam, men den står inte still. Frågan är om Sverige aktivt kan medverka i den reformprocess som pågår, eller om vi bara passivt skall sitta och vänta och koncentrera oss så våldsamt som vi nu gör på EG. Det är detta som är frågan. Jag anser nog att Sverige skulle kunna vara mycket mer aktivt och påskynda processen när det gäller ekonomiska reformer i Östeuropa.

Anita Gradin talade också om de nya instanser som byggs upp när det gäller samarbetet med EG. Först och främst finns hela regeringskansliet och den enorma stab av människor som sitter dag ut och dag in, vecka ut och vecka in, och arbetar med EG-frågan. Nu kommer det en ny stor mastodont. Det är fråga om en enorm organisation som har byggts upp på mycket kort tid. Detta visar att frågan om anpassning och harmonisering till EG inte är någon liten fråga, utan en mycket stor fråga. Man bör fråga sig vad det är för någonting som växer upp enbart kring EG-frågan – om den nu inte är så allvarlig som man gör gällande. Detta sker samtidigt som det finns andra sektorer i detta land som inte får sina behov tillgodosedda, utan som mer eller mindre lever på svältkost. På dessa områden finns det inte resurser, och det finns inte personal.

Jag har noterat att finansministern har varit ute och rest. I det sammanhanget sade han att valutaregleringen skall avvecklas fullt ut. Det är i linje med det beslut som EG:s ministerråd har fattat om att medlemsländernas regleringshinder skall ha avskaffats senast den 1 juli 1990. Vi ligger alltså före EG:s medlemsländer när det gäller att plocka bort valutaregleringen. Vad säger detta?

Anf. 44 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Också jag vill tacka statsrådet för en bra redovisning av den senaste händelseutvecklingen. Det är tydligt att förhandlingarna i och med tätare ministermöten nu börjar ta form och få struktur. Jag noterar särskilt att inget enskilt medlemsland inom EFTA skall kunna förhindra att frågor i vart fall kommer upp på dagordningen. Jag hoppas att det också går att finna en lösning på de problem som kommer upp till diskussion.

Statsrådet säger att utvecklingen nu går snabbt, och det är säkert så. Men man måste också konstatera att detta gäller de formella frågorna och strukturen. Så mycket förhandlingsresultat finns i vart fall inte att redovisa. För att hålla den svenska allmänheten informerad så vore det bra om redovisningar kunde förekomma oftare och vara mer konkreta, även om det kanske inte alltid finns egentliga skäl att gå ut med sådana redovisningar. Den "gröna vitboken" bör alltså få efterföljare; kanske inte lika omfattande men i stället mer konkreta.

Fru talman! Jag vill återkomma till frågan om etableringsregler för utländska företag i Sverige. Jag vill fråga statsrådet Anita Gradin om hon kan hålla med Stig Alemyr om att det nog i längden kommer att vara svårt att upprätthålla en diskriminerande för utländska företag lagstiftning i Sverige. Om man skulle upprätthålla denna lagstiftning, vilka effekter skulle det i så fall få för sysselsättning och ekonomisk utveckling här i Sverige? Det vore bra om statsrådet för regeringens vidkommande kunde göra samma deklaration som Stig Alemyr nyss gjorde.

För klarhets vinnande, fru talman, vill jag säga att majoriteten i utskottet

föreslår att de riktlinjer som riksdagen lade fast i fjol skall gälla även i år. Vi i utskottsmajoriteten säger att vi skall eftersträva delaktighet i de fyra friheterna, och att vi är beredda att förhandla om allt förutom utrikespolitiken. Det är vi i majoriteten som så sanningom förbehåller oss rätten att betygsätta hur väl regeringen följer dessa riktlinjer och hur väl man lyckas förvalta detta uppdrag. Jag utgår från att statsrådet och regeringen i sin helhet eftersträvar att inte bara få godkänt utan överbetyg när vi kommer till dagen för betygsättning.

Anf. 45 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! Det vore en nåd att stilla bejda om att få överbetyg av oppositionen!

Margaretha af Ugglas, jag diskuterar gärna den "gröna vitboken". Den är enligt min mening ett mycket värdefullt dokument, just därför att riksdagen också har bett om en sådan redovisning. Det är ett gigantiskt arbete att gå igenom direktiven och de svenska reglerna av intresse i sammanhanget. Det är nu gjort och det är regeringens och de olika departementens ansvar att gå igenom detta faktamaterial.

Det är sagt att de olika departementen till den första september skall ha utarbetat en tidsplan. I denna skall redovisas vad som kommer att ske på olika områden: På område A kommer det att lagstiftas, på område B måste det ske förhandlingar och på område C kan man inte diskutera på vilket sätt man skall samarbeta, eftersom det på detta område inte har antagits något mandat vare sig av EFTA eller EG, och därför inte finns någon grund att stå på.

Ja, Pär Granstedt, EFTA behöver förändras som organisation. Det var statsministrarna redan vid mötet i Oslo ense om. EFTA har hittills mest varit en frihandelsorganisation, men skall man klara av alla de områden vi nu talar om är det viktigt både att involvera fler människor i arbetet – såväl på politisk som facklig nivå – och att bredda kompetensen hos sekretariatet. Vi ser därför fram emot att i Kristiansand kunna fatta beslut om detta så att EFTA skall kunna bli en bra samarbetspartner till EG-kommissionen och till de olika enskilda EFTA-länderna.

När det gäller frågan om andra marknader kan man påpeka att det i flera år har pågått en diskussion mellan EFTA och Jugoslavien om vilka samarbetsformer som är lämpliga mellan en organisation av just EFTA:s typ och Jugoslavien. Denna fråga diskuterades redan för ett antal år sedan i Bergen, och det är alltså en Bergen-deklaration som ligger till grund för detta samarbete. Enligt min mening har vi i de olika EFTA-länderna ett ansvar vad gäller att fortsätta diskussionen i denna fråga.

Bertil Måbrink undrade om Sverige kan medverka i reformprocessen. Jag är inte säker på att Sverige skall medverka, men Sverige ställer upp för att reformprocessen i öststaterna skall lyckas. Det gör vi på flera sätt. Vi har blandkommissioner på handels område, vi har inlett ett miljösamarbete med flera länder och vi hoppas att detta skall vara av gemensamt intresse, att vi härigenom skall kunna lösa problemen i Östersjön. Sverige har en teknik och ett kunnande som i detta samarbete säkert kommer väl till pass. Vi

bjuder också på "den svenska modellen" i seminarier och andra utbyten, vilka tydligen är mycket uppskattade.

Till Ingemar Eliasson vill jag när det gäller utländska företagsförvärv säga att regeringen inte har tagit ställning i denna fråga eftersom en utredning är tillsatt i ärendet. Alla utredningar har i dag order att också gå igenom vad som gäller på det europeiska området. Vi förväntar oss att utredningen snart skall komma med sitt betänkande. Jag förmodar att det är detta betänkande som har lett till att man inom näringsutskottet har skrivit som man har gjort. Jag kan se att regeringen har anledning att återkomma i denna fråga snart.

Anf. 46 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Det är ett faktum att det svenska anpassningsarbetet går oerhört trögt. Om den "gröna vitboken" bekräftar något, så är det just detta. Det är det som är det djupt oroande. Förhandlingsarbete är en sak; där är vi inte den enda parten. Men vi måste ändå se till att vi i våra egna handlingar närmar Sverige till Europa och inte fjärrar Sverige från Europa genom tröghet i det byråkratiska maskineriet och genom tillsättandet av många arbetsgrupper. Det var åtminstone litet hoppfullt att det tydligen i september skall komma en tidsplan för det svenska arbetet. Det var ett klagörande här i riksdagsdebatten, och vi får hoppas att detta för frågan något framåt.

Jag vill också understryka att den "gröna vitboken" faktiskt inte motsvarar vad bl.a. moderata samlingspartiet har begärt, nämligen att få en ordentlig redovisning av det arbete som sker.

Men så är det. Nu får vi rikta blickarna framåt och hoppas att vi i september kan få ytterligare klarlägganden om vad som händer. Det viktiga är ju resultaten.

Anf. 47 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Anita Gradin viftar bort min uppmaning till omtänkande med att man inte kan få överbetyg av oppositionen. Jag skulle vilja fråga: På vilket sätt är Anita Gradins EG-politik socialdemokratisk? Vad är det socialdemokratiska i den? Den är ju fullständigt i överensstämmelse med moderaternas och folkpartiets. T.o.m. den lilla formella skillnad som fanns i en reservation har ju Stig Alemyr i praktiken redan suddat ut. Vad är det för socialdemokratiskt med denna ohejdade vilja att kasta sig ut i en gigantisk lät-gå-liberal marknadsekonomi? Vad är det som händer i ert kansli, och vad är det som skall hända?

Här säger t.ex. statssekreterare Michael Sohlman i en intervju i Handelskammartidningen att jordbruket inte får blockera världshandeln. Sedan behandlar han spalt upp och spalt ned jordbruket som en blockering för frihandeln – inga andra aspekter. Han säger att Sverige skulle vinna på att få en pris- och kvalitetsnivå som är i klass med andra europeiska länders. Jordbruket är bara ett slags hinder på vägen, men utskottsmajoriteten – det hoppas jag blir uppmärksammat – säger att man skall ta hänsyn till det jordbruk som har regionalpolitisk betydelse och det som bidrar till att bevara särskilda miljövärden. Men det är en sanning som alla som vet någonting om EG känner till och som också regeringen har erkänt i ett yttrande som jag citerade tidigare, att den stora marknaden leder till en fruktansvärd

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Sverige och den väst-europeiska integrationen

massnedläggning av jordbruk och en ökning av kemikaliejordbruken. Vad är det som är socialdemokratiskt och solidariskt i er uppläggning? Har ni aldrig frågat er vad det kan bero på att moderater och folkpartister är så angelägna om att vi skall komma in på EG:s stormarknad? Kan det bero på att de inte vill ha vare sig någon social eller ekologisk styrning av marknadsekonomin? Kanske är det så att storföretagen inte är så mycket på väg till EG – för där är de redan – som från en politisk styrning i Sverige. Har ni ställt er den frågan någon gång? Det verkar som om denna nyliberala smitta verkligen har trängt ända in i socialdemokratins innersta cirklar – total kapitulation för de krassaste kommersiella värdena. De skall styra Sveriges framtid.

Det är en glädje att läsa fackförbundspressen i dessa dagar. I fackförbundspressen har man börjat vakna. Där börjar man verkligen ta EG:s krassa verklighet på allvar, och där ställer man alltmer samma frågor som vi i miljöpartiet de gröna. Anita Gradin borde lyssna medan det är tid.

Anf. 48 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har respekt för att det kan vara svårt för regeringen, och kanske också olämpligt, att ta ställning i detaljfrågor, innan utredningar är klara. Men i denna fråga, som i många andra, kan man och bör man nog tillkännage en attityd. Den fråga som jag talar om gäller alltså regelsystemet för etablering av utländska företag i Sverige eller utländska förvärv av delar av eller hela svenska företag. Tror statsrådet att vi på denna punkt kan upprätthålla en särlagstiftning som de facto diskriminerar utländska ägare, samtidigt som vi förväntar oss att svenska företag skall kunna förvärva utländska företag i utlandet och samtidigt bli delaktiga av de fyra friheterna? Jag tror att en attityd i denna fråga är möjlig och nödvändig, utan att man för den skull går in på detaljer när det gäller hur lagstiftningen skall se ut.

Låt mig till sist, fru talman, ändå få uttala min oförställda glädje – jag hoppas att det inte besvärar statsrådet – över att regeringen i denna fråga gör ett synsätt till sitt som faller tillbaka på vad i varje fall jag vill kalla socialliberalism, inte nyliberalism. Inte heller går det tillbaka på ett synsätt som skulle föra Sverige bakåt, vilket en del reservanter i betänkandet gör sig till talesmän för.

Anf. 49 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! Jag förmodar att Margaretha af Ugglas i varje fall har hört talas om det reformarbete som pågår när det gäller bank-, kapital-, försäkrings- och skatteområdet. Detta är ju områden som borde stå Margaretha af Ugglas nära och väga tungt när man värderar vad som sker här hos oss och som har anknytning till Europapolitiken. Vi gör faktiskt vår hemläxa.

Det andra som jag vill ta upp gäller jordbruket och GATT. Här tar vi ett globalt grepp, eftersom detta är det enda möjliga för att komma till rätta med frågor som handlar om jordbrukspolitik.

När det gäller utländska företagsförvärv har jag för mig att denna fråga kommer att behandlas våren 1990 i en proposition om näringspolitik.

Anf. 50 CARL BILDT (m):

Fru talman! 1990-talet måste, enligt min mening, bli decenniet då Sverige äntligen säger ja till det europeiska samarbetet. Detta är ett val som står mellan att delta i en historisk samarbetsprocess eller att stå vid sidan av, ett val mellan att bli marginaliserade eller att gå in för medverkan – mellan att vara en randstat eller att försöka vara en medlem.

Att säga ja till Europa innebär att säga ja till en europeisering av Sverige, och det är faktiskt en stor och genomgripande förändring för ett land som länge litet grand odlat en utkantsposition och ibland varit mån om att markera sin distans till andra västeuropeiska länder.

Jag tillhör dem som är litet oroliga för Sveriges framtid, för att vi sjunker ned i våra egna problem, för att Sverige blir en randstat, som inte kan ge sina medborgare samma möjligheter som andra västeuropeiska länder att tillvarata framtidens alla möjligheter. Det talas också i denna kammare mycket om de ekonomiska konsekvenserna av att Sverige hamnar vid sidan av. Dessa konsekvenser skall förvisso inte underskattas. Vårt välstånd bygger i mycket hög grad på vårt ekonomiska utbyte med det övriga Västeuropa. Varje lösning som inte ger svenska medborgare, institutioner och företag samma möjligheter och rättigheter som medborgare, institutioner och företag i det övriga Västeuropa får har sitt pris i form av en sämre välfärdsutveckling.

Men vi måste inse att EG inte först och främst är en ekonomisk gemenskap. EG-samarbetet är först och främst politiskt i detta ords allra vidaste bemärkelse. Det EFTA som socialdemokraterna ofta talar om är en ren handelsorganisation, men det EG som nu växer sig allt starkare är faktiskt oerhört mycket mer.

EG har sitt ursprung i fredssträvandena i Västeuropa, men gradvis tror jag att det är en annan insikt som har växt fram och blivit en allt starkare drivkraft i det västeuropeiska samarbetet.

Jag tror att man kan se seklet mellan mitten av 1800-talet och mitten av 1900-talet som den nationella statens sekel. Det var då nationalismen blev en allt starkare kraft, när nya nationalstater slog sig fram, när man centraliserade makten i de gamla, när den europeiska utvecklingen kom att domineras av de allt starkare nationalstaternas allt starkare maktrivalitet.

Nationalstaten var på många sätt den industriella erans allenarådande politiska organisationsform. Den moderniserade, likriktade och centraliserade i takt med den tidens krav och den teknologins möjligheter. Men nu förändras mycket. Man talar om övergången från industri- till informations-samhälle. Många gamla begrepp ställs på huvudet, och vi ser att den gamla nationalstaten har blivit för stor för många uppgifter som kan lösas långt mycket bättre i den lilla skalan, samtidigt som den blivit för liten för många uppgifter som måste lösas över de gamla nationsgränserna.

Vill vi i Sverige vara med i det historiska arbetet på att bygga samarbete och inflytande över de gamla nationalstaterna, då är det i det europeiska samarbetet som vi måste vara med.

Sverige är en del av Europa – inte av Asien, Afrika eller Amerika.

EG, den europeiska gemenskapen, är ett i många stycken ofullständigt och i många stycken ganska stapplande försök att bygga den nya tidens

Prot. 1988/89:129

6 juni 1989

Sverige och den väst-europeiska integrationen

samarbete. Men alldeles oavsett vad man tycker om det ena eller det andra inom detta EG, så är EG den organisation som mer än nio av tio fria européer genom fria val gett sin anslutning till som uttrycket för deras strävan efter ett europeiskt samarbete över nationsgränserna. För den europé som anser att framtiden kräver alltmer av europeiskt övernationellt samarbete finns inte och kommer heller inte att finnas något alternativ till EG.

Samtidigt finns det knappast någon inom EG – i alla fall ingen som jag har träffat – som anser att dagens struktur, dagens beslut eller dagens samarbete är sista ordet. Långt därifrån.

När de olika politiska grupperingarna i hela Västeuropa i dag är ute i valrörelsen inför direktvalen till Europaparlamentet den 15–18 juni, är det just frågan om hur samarbetet skall förbättras och byggas vidare som står i centrum för debatten, och det är viktigt.

Alla vill bygga vidare. Det gäller Bertil Måbrinks kolleger bland kommunisterna i Europa. Det gäller åtskilliga av Per Gahrtons gröna kolleger nere i Europa. Det gäller kristdemokrater. Det gäller Anita Gradins socialdemokratiska kolleger i Europa. Det gäller konservativa. Det gäller liberaler. Alla vill på ett eller annat sätt bygga vidare på samarbetet. Frågan i Europa är inte *om*, utan *hur* och *när* man skall gå vidare. På den punkten har man förvisso starkt delade meningar.

Det är i denna i grunden politiska samlingssträvan som Sverige på sikt har ett så starkt intresse av att vara med. Under många decennier har vi svenskar, alla partier, i högtidstal talat om vikten av samarbete över gränserna. Nu växer det fram ett sådant i var egen del av världen. Då vore det ju något av en historisk tragedi om Sverige skulle ställa sig självt principiellt vid sidan av detta.

Jag tillhör – och det har jag sagt förr i den här kammaren – dem som ser medlemsalternativet som det på sikt klart bästa för Sverige. Jag vill att vi svenskar skall vara med och bygga det nya Europasamarbetet. Jag tycker att det är bra att vi i ytterligare ett år i utrikesutskottet har kunnat bli eniga om riktlinjerna för större delen av den omedelbara Europapolitiken.

Sedan känner vi moderater otålighet. Vi tycker att den socialdemokratiska politiken på många punkter är oklar. Vi vill gå längre. Vi har en fastare politisk viljeinriktning i Europapolitiken. Men det viktiga med detta betänkande är väl trots allt att det faktiskt innebär ett massivt avvisande av den Europa- och samlingsnegativism som så klart kommer till uttryck från miljöpartiets och kommunisternas sida. Att det massiva avvisandet av denna negativism i dag manifesteras anser jag är en styrka.

Vad socialdemokraterna står för på sikt i Europapolitiken blir jag uppriktigt sagt inte riktigt klok på. Hur ser den socialdemokratiska visionen av Sverige i Europa egentligen ut? Skall man ta socialdemokraterna på orden, och det kan ju vara en bra utgångspunkt, så strävar de efter ett Sverige som inte är medlem men som i så gott som allt följer EG:s politik, som anpassar sig efter beslut som vi inte har något inflytande över. Det är möjligt att detta är en politik som man kan föra under en kortare tid, men som nationell strategi för en längre period tror jag att den är helt omöjlig. Den kommer att beröva Sverige dess självaktning. Att vi decennium efter decennium skall anpassa oss efter vad Europaparlamentet och vad det

europiska radet utan någon som helst form av svensk medverkan har kommit fram till tror jag är en absurd tanke. Förr eller senare kommer vi att säga: Antingen är vi med, och då är det klart att vi slår följe på vägen, och då är vi själva med och formar den europeiska framtiden, eller också är vi inte med, och då skall vi gå en radikalt annorlunda väg i samhällsutveckling. Där ligger det ett element av logik i de tveksamheter som miljöpartiet trots allt står för.

Men intill dess att vi vet vad som är den socialdemokratiska politiken är det nog bara att konstatera att det är den anpassande randstaten som förefaller att vara den socialdemokratiska Europavisionen för Sverige. Jag tillåter mig att uttrycka en förhoppning om att detta inte är sista ordet från en politisk rörelse vars ambitioner rimligen historiskt borde sträcka sig mycket längre än så.

Neutralitetspolitiken är viktig. Vi har anledning att ta den på allvar. Den är betydelsefull för den strategiska stabiliteten i det förändringens och det frigörelsens Europa som jag ser framför mig på 90-talet.

Vi tar neutralitetspolitiken på allvar genom försvarspolitik, som måste vara stark och fast, och genom den allmänna utrikespolitiken. Men vi visar också att vi tar neutralitetspolitiken på allvar genom att undvika att göra den till ett lättsinnigt hanterat argument i en Europadebatt som man tycker kännetecknas av argumentnöd. Det är litet underligt att ibland höra personer tala högstämt om neutralitetspolitiken när de vill bromsa Europasamarbetet, personer som vederligen aldrig tidigare har varit i närheten av seriös hantering av denna politik.

Dagens debatt, fru talman, är till stora delar en debatt kring det s.k. EFTA-spår som regeringen fäster så stor tilltro till. Regeringen tycks tro att den rena handelsorganisationen EFTA med sina ca 30 miljoner medborgare skulle kunna få ett avtal med den politiska samarbetsorganisationen EG med sina ca 320 miljoner medborgare som för alltid skulle lösa Sveriges europapolitiska problem.

Det är en farlig illusion. Att förhandla genom EFTA om delar av det mellanarrangemang som kommer att vara nödvändigt under de närmaste åren är bra och nödvändigt, men att tro att detta räcker är felaktigt.

Jag är övertygad om att det s.k. EFTA-spårets begränsningar snart kommer att bli uppenbara. Jag tyckte att det fanns en underton av bekymmer i Anita Gradins redogörelse för förberedelserna inför ministerrådsmötet i Kristiansand nästa vecka. Skillnaderna mellan vad vi vill åstadkomma i de nordiska staterna och vad framför allt Schweiz och Österrike kan gå med på börjar bli allt mer uppenbara. Samtidigt vet vi att den s.k. Luxemburgprocessen i praktiken har stagnerat. Här står vi då och stampar utan att veta vart utvecklingen bär hän. Då tror jag att det kan vara dags att fundera över att blåsa nytt liv i den nordiska möjlighet till ett mellanarrangemang som jag har talat om tidigare. Sverige, Norge, Island och Finland skulle då kunna etablera en ekonomisk union med EG, med tullunionen och det valutapolitiska samarbetet som grund men också med bevarande av den fria nordiska arbetsmarknaden och passfriheten genom en anslutning till den fria arbetsmarknaden och den fria rörligheten över gränserna i det vidare Västeuropa.

En sådan union mellan Norden och EG skulle vara ett sätt att förhindra att

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Sverige och den väst-europeiska integrationen

den ekonomiska tyngdpunkten i hela Västeuropa försköts söderut under den omvandlingsprocess som nu pågår. Men den skulle självfallet inte inskränka de enskilda nordiska ländernas möjligheter att själva fatta beslut om sin långsiktiga Europapolitik eller föregripa sådana beslut. Det gäller också Sverige. De stora besluten ligger framför oss.

Min Europavision är inte en vision som gör halt vid dagens EG eller vid dagens gränser för demokrati och frihet i Europa. På samma sätt som jag hoppas att det en dag skall sitta representanter för alla Europas demokratier – också för oss svenskar – i Europaparlamentet, hoppas jag innerligt att antalet demokratier i Europa i framtiden skall vara fler än de är i dag. Det finns i dag anledning till större optimism på den punkten än någonsin tidigare sedan järnridån sänktes ned från Stettin till Trieste, för att låna Churchills fras.

Vår Europavision får inte göra halt mellan Hannover och Magdeburg eller mellan Wien och Budapest. För oss är Leningrad lika europeiskt som Lissabon. Men det kommer aldrig att tändas några eldar av engagemang bakom järnridån för EFTA. Men det kan mycket väl komma att tändas eldar av engagemang för EG på samma sätt som det tändes eldar av engagemang i Spanien, Portugal och Grekland efter diktaturernas fall på 1970-talet.

Jag tror att 1990-talet blir den europeiska omvandlingens decennium. Då måste också vi svenskar vara beredda att tänka om, att vara med och ge vårt bidrag till denna stora förändring.

Vi skall ge vårt bidrag genom att bevara den strategiska stabiliteten i vår del av Europa, inte minst i Östersjöområdet.

Vi skall försöka att ge vårt stöd till frigörelsen från diktatur och planhushållning i de socialistiska staterna i Öst- och Centraleuropa.

Vi skall så långt det över huvud taget är möjligt försöka att vara med och bygga det nya europeiska samarbetet över de gamla nationalstaterna.

Jag vill, fru talman, inte se framtidens Sverige som en randstat. Jag vill se ett framtida Sverige som är en aktiv medlem i det fria Europas allt intensivare samarbete.

Anf. 51 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Det var ett intressant och till stora delar anslående anförande som vi fick lyssna till av Carl Bildt. Men efter att först ha läst det betänkande som också moderaterna i allt väsentligt står bakom och sedan ha lyssnat till Carl Bildt blir jag – det måste jag erkänna – inte särskilt mycket klokare på var moderaterna står när det gäller EG-samarbetet.

Carl Bildt inledde med att säga att 1990-talet skulle bli det decennium då vi skulle säga ja till Europasamarbete. Det tycker jag är en utomordentligt låg ambitionsnivå. Vi för vår del har sagt ja till Europasamarbete för länge sedan. Skall moderaterna verkligen vänta till 1990-talet?

Eller innebär "ja till Europasamarbete" medlemskap i EG? Är "ja till Europasamarbete" något slags kod eller täckord för medlemskap i EG? Då tycker jag att det bör sägas rent ut.

Sedan talade Carl Bildt om nationalstatens söndervittrande på ett sätt som måste ha fått Bertil Måbrinks hjärta att klappa fortare. Han talade om det europeiska samarbetet som ett i grunden politiskt samarbete. Om jag förstod

Carl Bildts anförande rätt är hans vision att Sverige skall ingå i en västeuropeisk politisk union – det är åtminstone vad det här resonemanget leder fram till. Samtidigt talade Carl Bildt mycket varmt om den svenska neutraliteten. Då uppstår naturligtvis frågan: Kan man tänka sig att Sverige ingår i en västeuropeisk politisk union, i övrigt tillsammans med den västeuropeiska delen av NATO, och samtidigt för en trovärdig neutralitetspolitik? Jag tycker i varje fall att det måste vara ett mycket svårt konststycke att genomföra det.

Men sedan blev Carl Bildt mer visionär och talade om ett Europa som omfattade Europa i dess helhet. Då uppstår frågan: Är det det som moderaterna tänker sig? Är det så att säga förutsättningen för ett fullt svenskt deltagande, tror jag att möjligheterna att vinna anslutning för tanken också utanför moderata led är betydligt större.

En europeisk gemenskap, i princip från Atlanten till Ural, tror jag att väldigt många är beredda att medverka till. Det är någonting som kanske inte möter samma typ av neutralitetspolitiska betänkligheter som att vi skulle ingå i en politisk union med den västeuropeiska delen av NATO.

Jag tror alltså att det är viktigt att den vision som Carl Bildt här redovisade preciseras och konkretiseras. I så fall tror jag att den kan bli en grund för en fortsatt diskussion. Men innan vi vet var moderaterna egentligen står i medlemsfrågan, vad det är moderaterna egentligen vill att Sverige skall bli medlem i och vilka förutsättningar neutralitetskravet egentligen ger för moderaternas framtidsvisioner är det svårt att gå vidare.

Anf. 52 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var mycket bra att Carl Bildt höll det här anförandet. Det var mycket klargörande. Jag förstår att Anita Gradin redan har försvunnit, så att hon slapp höra vilket parlamentariskt underlag hon skall försöka fortsätta att bygga sin redan hårt ansatta EG-politik på. Jag förstår verkligen att Pär Granstedt kände behov av klarlägganden.

Skulle någon som inte visste det kunna tro att det var partiledaren för ett parti som – om inget nytt har inträffat – ämnar ansluta sig till regeringspartiets uppfattning på 71 av 75 punkter när det så småningom blir votering, att det var en representant för en massiv och sammansvetsad fyrpartienighet kring Europastrategin som höll detta mycket klargörande, kraftfulla, och rejält högerpolitiska anförande? Jag tycker det var strålande att det hölls.

Jag uppskattar att moderaterna nu efter hand börjar kasta av sig diverse masker och framträder som de egentligen är i Europapolitiken. Varför inte ta det lilla återstående tuppfjätet, som Svenska Dagbladet redan har tagit, så att vi får en rejälare och klarare debatt, ungefär som Carl Bildt skildrade det på slutet: antingen medlem i EG eller ett radikalt alternativ?

Vårt alternativ innebär sannernligen inte att vi skall sitta och rulla tummarna. Det kräver utarbetande av alternativ där världskoncernen inte är den som skall ta över efter nationalstaten. Det skall snarare göras av lokalsamhällen i samverkan med andra lokalsamhällen i andra länder och över hela världen.

Framför allt var det utmärkt att Carl Bildt slog fast att EG först och främst är en politisk organisation. Tänk, här kan vi vara rörande eniga. Detta har vi

slagit fast och påmint om gång på gång i denna talarstol och på andra håll: EG är först och främst en sammanslutning som har politiska syften och syftar till att bilda en politisk union i Europa. Därför är det inte fråga om ifall Sverige skall bli en randstat, utan frågan är om Sverige skall vara en stat över huvud taget eller reduceras till ett maktlöst län i detta Supereuropa.

Tack, Carl Bildt, för ett klagande anförande!

Anf. 53 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Det är klart att jag blir litet överväldigad av den omfamning jag fick av Per Gahrton till följd av klarheten i politiken.

Vår politik är fullständigt klar: vi vill vara med i så mycket av det europeiska samarbetet som det över huvud taget är möjligt. Låt det inte råda någon som helst oklarhet på den punkten. Vi vet, det vet Per Gahrton och alla andra som följer den här frågan, att EG inte är någon gemenskap som ständigt har utvidgning på sin dagordning. De har mycket annat att arbeta med. Just nu arbetar de med den ekonomiska och monetära unionen, med att förverkliga de fyra friheterna. Den dag då EG ger signalen att de är redo att ta emot nya medlemmar, då står vi inför de stora besluten. Men då vill vi att Sverige, om det går under hänsynstagande till neutraliteten, skall bli medlem. Låt detta stå glasklart. Jag trodde att Per Gahrton redan visste om detta.

Både Per Gahrtons och Pär Granstedts indignation över att EG bedriver politisk samarbete förvånade mig något. Det som gör EG så annorlunda än EFTA är att EFTA är en handelsteknisk organisation. Det är bra, det behövs också. EG däremot sysslar med politik i detta ords allra vidaste bemärkelse. Politik är bl.a. sådant som miljöpolitik. Politik är bl.a. sådant som sysselsättningspolitik. Politik är bl.a. sådant som näringspolitik eller energipolitik eller rörlighet över gränserna eller fri- och rättighetspolitik. Allt detta som vi sysslar med i denna riksdag är politik. Jag var inte medveten om att det var någonting som är fult – tvärtom. Det är något som är fint och viktigt.

Det är klart att vi skall sträva efter samarbete med likasinnade fria nationer i politiska frågor. Varför skall vi begränsa det europeiska samarbetet till handelsteknik? Varför skall handelsteknik vara finare än en politik som syftar till att våra värderingar skall genomsyra samhällsarbetet i dess helhet?

Per Gahrton sade vidare att miljöpartiets vision är lokalsamhällen i samverkan. Ja, men förverkliga då den visionen inom ett samarbete som gör detta möjligt! Ha då självförtroende, Per Gahrton, att tillsammans med andra gröna i andra fria länder i Västeuropa verka för detta i Västeuropa i dess helhet! Per Gahrton har sin frihet, liksom socialister, kristdemokrater och liberaler, att förverkliga detta, men ni i miljöpartiet isolerar ju era lokalsamhällen från resten av Europa genom den isolationistiska politik som ni bedriver.

Låt mig säga det igen. Det har varit litet underligt att höra Per Gahrton i denna debatt stå här nästan som företrädare för majoritetsuppfattningen. Faktum är att utskottsmajoriteten har kört över miljöpartiet på nästan varenda punkt. De har 43 reservationer. Det är nästan bara sidnumreringen som de inte har reserverat sig emot i detta betänkande.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 54 PÅR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Carl Bildt i sitt andra inlägg med några raska kliv närmade sig utskottsmajoriteten. Nu är det inte längre så att nationalstaten håller på att vittra sönder och att Sverige entusiastiskt skall gå med i den politiska union som EG kommer att utvecklas till. Nu heter det att vi skall samarbeta så mycket som möjligt med EG och att vi skall bli medlemmar om neutraliteten gör detta möjligt. Då är vi, som sagt, tillbaka vid det som liknar den plattform som utskottet med stor möda har utarbetat. Det tycker jag är värdefullt.

Får jag också säga att jag åtminstone inte har uttalat någon indignation över att EG bedriver politiskt samarbete. Däremot uttryckte jag min förvåning över att någon som ser EG som något som kan bli en politisk union kan tro att Sverige kan ingå i en politisk union med den västeuropeiska delen av NATO och samtidigt bibehålla en trovärdig neutralitetspolitik.

Nu tvekar tydligen Carl Bildt om detta – åtminstone i sitt andra inlägg. Det är uttryck för en måtta och en realism som jag uppskattar.

Anf. 55 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Carl Bildt tycker att det är konstigt att jag låter som utskottsmajoritetens talesman i denna fråga. Ja, det är väl i så fall inte främst min förtjänst. Det beror väl på att utskottsmajoriteten har agerat på ett sådant sätt att den inte har kört över oss i samtliga avseenden, utan faktiskt har gjort sådana markeringar, sådana förändringar eller kompletteringar – för att tala med Stig Alemyrs ord som vi har kunnat lyssna till – som gör att det betänkande som moderaterna i 71 fall av 75 kommer att ställa sig bakom utgör en markerad förändring i riktning mot vår grundläggande hållning i EG-frågan. Det tror jag ingen kommer att kunna förneka.

Jag tycker naturligtvis inte att politik är fult. Fjärran vore mig detta! Men andra partier som har ingått i den här fyrpartialliansen tycker inte att det europeiska samarbetet, särskilt i Västeuropa, skall vara så politiskt. Därför är det intressant att man från moderat håll erkänner att det är det politiska samarbetet som är målsättningen med samarbetet. Carl Bildt kunde kanske inte ha valt några bättre exempel på EG:s politiska framgångar än sysselsättningspolitiken. Om det är den politiken moderaterna tycker legitimerar närmare samarbete med EG, då måste frågan gå till socialdemokraterna än en gång: Vad är det socialdemokraterna håller på med egentligen?

Slutligen några ord om lokalsamhällen. Vi skall givetvis jobba för detta i Europa och i hela världen, men inte inom EG:s ram. Jag vill bara än en gång hänvisa till den utmärkta tidskriften *International Management – Europe's Business Magazine*, som i sitt senaste nummer kallar EG-högkvarteret för *Kremlin West*, det västliga Kreml. Det är ingen miljöpartistisk tidning. Det är kritisk affärstidning, som utmålar den demokratiska halten i detta EG som en del är så förtjusta i så att det kan jämföras med Kreml. Det tycker jag säger det mesta.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 56 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Jag får väl retroaktivt be Pär Granstedt om ursäkt, för jag hann i min första replik egentligen inte replikera på hans synpunkter.

Det är rätt, Pär Granstedt, det är en vision. Jag tror att man måste ha visioner i politiken. Vi går in i ett decennium av så stora europeiska förändringar att vi måste vara litet visionära. Det jag ser framför mig är en process där vi vidgar ramen för friheten i Europa genom att frigöra nationer och folk från socialistisk diktatur och socialistisk planhushållning. Samtidigt förstärker vi och bygger ut samarbetet mellan de fria länderna, de fria nationerna och de fria ekonomierna i Europa.

Och det här är inte ett antingen-eller – de förstärker varandra. Det är styrkan i samarbetet mellan de fria nationerna i Västeuropa som ger stöd åt frigörelsen i Öst- och Centraleuropa. Skulle det västeuropeiska samarbetet halta, så kommer frigörelseprocessen i Öst- och Centraleuropa att bromsa.

Mitt enkla budskap är: Varför skall Sverige stå vid sidan om denna stora europeiska förändringsprocess, som jag tror kommer att ställa så många gamla begrepp på huvudet?

Så kort till Per Gahrton: Ni skall samarbeta med hela världen – ja, det låter bra, men varför då undanta Västeuropa? Sanningen är ju den, att vill man ha samverkan i det fria Europa så finns det inte och kommer heller inte att finnas något alternativ till EG. 9 av 10 fria västeuropéer har i fria val sagt att EG är den samarbetsmekanism i olika politiska frågor som de vill ha. Sedan är de osams om mycket, precis som vi i denna riksdag: fru Thatcher mot herr Delors, de västtyska gröna mot de italienska kommunisterna och de danska liberalerna mot de tyska socialdemokraterna. Det är sådan demokratin är.

Visst är demokratin i det västeuropeiska samarbetet ännu ofullständig, men den byggs ut. Europaparlamentet är inte bara ett skyltfönster i dag. Europaparlamentet fattar verkliga beslut. Där sitter direkt valda parlamentariker.

När ni talar om ett globalt samarbete men utesluter vår egen världsdel, må det förlåtas mig om jag tycker att det skorrar falskt. Er internationalism är bara en förevändning för er djupa, bakåtsträvande isolationism!

Andre vice talmannen anmälde att Per Gahrton anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 57 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Innan jag gick upp till kammaren i dag fick jag i min brevlåda en tidskrift som heter Framtiden. Det är Institutet för framtidsstudier som har gett ut den. Det är intressant att se att två av de herrar som just har debatterat mycket livligt här, Per Gahrton och Carl Bildt, har skrivit om freden i Europa och kommit till diametralt motsatta slutsatser.

Per Gahrton skriver, efter att ha gjort en historisk beskrivning, följande: "Tre europeiska gemenskaper gick under i blod efter första världskriget." Han fortsätter: "Vad annat har alla dessa försök att ena Europa lett till än krig och ödeläggelse? Och ändå: vad är det vi nu ser torna upp sig med centrum i Katangamaffians gamla säte i Bryssel? Jo, här görs ännu ett da capo

på romarstrategin, under sedvanliga förföriska löften om ökad rörelsefrihet och ökat välstånd." Detta skulle enligt Per Gahrton leda till krig.

Carl Bildt skriver: "Den europeiska samarbetstankens hela historia är så intimt sammanflätad med fredssträvandena att det ofta är svårt att skilja det ena från det andra. Nationalismen har ofta gått hand i hand med de strävandena som förr eller senare haft kriget som sin logiska och ibland t.o.m. med entusiasm omfattade konsekvens, men Europatanken har alltid varit en fredstanke."

Ja, så olika kan det låta! Personligen delar jag ändå närmast Carl Bildts tanke, att det är samarbete och dialog som leder till fred, inte isolationism.

Det må vara mig tillåtet att berätta en liten episod från 50-talet, när jag som ung studerande kom med båten till Tilbury i England för att lifta omkring och dra mig fram på litet arbete. Jag fastnade i passkontrollen, för jag hade inget arbetstillstånd. Jag blev ombedd att ta första båt tillbaka till Sverige. Efter en lång diskussion fick jag trots allt tillåtelse att stanna i tre veckor, om jag lovade att rapportera regelbundet, varje vecka, till Home Office.

När mina barn ca 35 år senare har sökt sig till England för att göra något liknande, har de hamnat i samma problem: det krävs arbetstillstånd i de europeiska länderna. Men det finns en skillnad: deras danska vänner har det annorlunda. Det går bra för en dansk studerande att söka arbete i England – det är inga större problem. Nu, när ungdomarna inför sommaren ger sig ut i Europa för att tågluffa och söka kontakt med andra europeiska ungdomar, upptäcker de den här skillnaden mellan EG-ländernas ungdomar och övriga.

Det är min förhoppning att mina barnbarn, om jag får några, in på 2000-talet skall befinna sig i samma situation som andra ungdomar ute i Europa, nämligen att det skall vara lättare att umgås, lättare att söka arbete och lättare att studera på skolor och universitet även för svenska ungdomar.

Herr talman! En av 90-talets största politiska frågor gäller Sveriges relationer till EG. Det handlar framför allt om vår vilja, eller eventuellt brist på vilja, till nära samverkan med de länder som geografiskt, historiskt, kulturellt och ideologiskt står oss nära. Det är väsentligt att Sverige inte hamnar vid sidan av det dynamiska och mångsidiga samarbete mellan europeiska demokratier som vuxit fram inom ramen för EG och som nu ytterligare fördjupas i arbetet på den s.k. inre marknaden.

Den dröm om en vidare europeisk gemenskap som EG föddes ur, en dröm om trygghet i Europa, om frihet, demokrati och ökat välstånd, bör vara en inspirationskälla också för oss svenskar.

Några av de viktigaste faktorerna för att skapa ökad förståelse, kulturellt utbyte och mänsklig gemenskap är rätten att bo och att arbeta över gränserna. Svenskarna måste ges samma utvecklingsmöjligheter som flertalet européer, nu när gränserna börjar rivas mellan länderna. Ett kraftigt ökat svenskt engagemang för människors fria rörlighet är därför mycket angeläget.

Nu vet vi att många tvekar inför uppgiften att anträda vägen som leder till ökat EG-samarbete – det har tydligt framgått av debatten. Många hesiterar inför det främmande, det annorlunda – ja, i vissa fall kanske det skrämmer. En del resonerar som så: Det är bäst att hålla sig till det som är känt. Då vet

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

man vad man har och behöver inte oroa sig för de svårigheter och besvärligheter som kan dyka upp på en okänd EG-väg.

Visst kan man lätt finna svårigheter när det gäller internationellt samarbete. Och om huvudsyftet är att se till alla svårigheter så kan man förvisso stapla dem på hög.

Ser man till de reservationer som fogats till dagens betänkande, framför allt från miljöpartiet, så ter sig ett EG-samarbete från svensk sida mycket avlägset och fjärran. När man läser miljöpartiets reservationer, där även vpk flitigt förekommer som medreservanter, är den bild som framtonar mycket pessimistisk. Det tycks bara vara elände, elände och åter elände med allt vad EG-samarbete heter. Ty svenskt skall det vara, och är det inte svenskt håller det inte måttet.

Redan i miljöpartiets första reservation slås det fast att den nu pågående EG-harmoniseringen "måste avbrytas". Egentligen borde man ju inte behöva citera några ytterligare reservationer, ty redan här har miljöpartiet slagit an tonen.

Jag kan dock inte, herr talman, låta bli att citera ytterligare några rader ur miljöpartiets och vpk:s reservationer, som tydligt understryker den utvecklingspessimism dessa båda partier står för. I reservation 6 slår de båda partierna fast: "Det sannolika är att Sverige för att uppnå det mål regeringen ställt sig bakom måste vara berett att i allt väsentligt underordna sig gällande direktiv och normer hos EG vad gäller våra varuspecifikationer". Eller som det står i reservation 8: "Finanspolitiken kommer i kläm, självständig skattepolitik blir det inte tal om, EG-unionen kommer att pressa fram betydande skattesänkningar och därmed inkomstbortfall för den offentliga sektorn". Man fortsätter längre fram: "Det är hög tid för regering, riksdag, folkrörelser och medborgare att vakna upp till insikt om vilka allomfattande omvälvningar av den svenska samhällsmodellen som står på dagordningen om Sverige genom fortsatt EG-anpassning stegvis förvandlas till ett län i en västeuropeisk superstat".

I en annan reservation, nr 41 från miljöpartiet, är det de svenska småföretagen, bl.a. underleverantörerna, som löper stora risker att förlora på den pågående svenska EG-anpassningen. I påföljande reservation skriver man att det finns en betydande risk för att en samordning av det svenska socialförsäkringssystemet med EG:s skulle kunna medföra en försämrad svensk standard på det sociala området. En samordning skulle också innebära att vi i framtiden inte skulle kunna utveckla vår sociallagstiftning i den riktning vi önskar.

I fråga om bostadspolitiken påpekar vpk och miljöpartiet att denna i flertalet EG-länder skiljer sig påtagligt från den svenska principen om en för alla tillgänglig bostadsmarknad. Generella stödåtgärder gäller inte i dessa länder. Längre fram i reservationen befarar man att ett nära samarbete med EG kan komma att leda såväl till en försvagning av vår sociala bostadspolitik som till en försämring av byggnadsnämndernas möjligheter att utöva sin kontrollfunktion.

Herr talman! Vi vet att byggnadsnämnderna säkerligen gör ett förtjänstfullt arbete, men vi känner också till att om något är genomreglerat i det svenska samhället så är det bostadsbyggandet. En och annan uppluckring av

bestämmelserna skulle säkert välkomnas av många. De återkommande bostadsdebatterna i den här kammaren visar detta.

I sin sista reservation i detta betänkande tar miljöpartiet i ordentligt när man skriver så här: "De marknadsliberala och kommersiella värderingar som genomsyrar EG och dess inre marknad har i svensk inrikespolitik traditionellt haft stöd endast av moderata samlingspartiet och folkpartiet; mot den bakgrunden anser utskottet det orimligt att hela den svenska utredningsverksamheten genom regeringsdirektiv åläggs att särskilt beakta ett framtidsalternativ som innebär svensk anpassning till den inre marknadens otyglade kommersialism."

Två av riksdagens partier, vpk och miljöpartiet, väljer att ställa sig vid sidan av den väg som leder till ökat samarbete, ökad förståelse och större kulturellt utbyte mellan de europeiska länderna. Att vpk gör det kan jag ha viss förståelse för på grund av partiets ideologiska beaktelse till kommunismen och dess ideologi.

Miljöpartiets negativa hållning till den utveckling som leder till ökat samarbete förbryllar mig dock. Förvisso är miljöpolitiken ett av de områden där det fordras mycket samarbete länder emellan. Miljöpolitiken och miljöförstörelsen känner inga gränser. Den politiken är global. Skall vi kunna komma till rätta med miljöproblemen behövs det mer och inte mindre samarbete länderna emellan. Vad är då naturligare än att upprätta detta samarbete med de länder som vi har så mycket gemensamt med i övrigt?

Som framgår av EG-motståndarnas reservationer är överdrifterna om EG så grova att de faller på sin egen orimlighet. Vi har hört dem förut här i kammaren. Ett stort antal EG-motståndare väntar på sin tur att tala från denna talarstol. Det betyder att vi ytterligare en bra stund får lyssna på allt det elände som kommer att drabba alla svenskar och allt svenskt om vi närmar oss EG och det övriga Europa. Eller finns det möjligen någon miljöpartist bland de återstående på talarlistan som har en annan åsikt? Det vore i så fall mycket intressant. Miljöpartiet har ju gjort stort nummer av att man inte har någon partipiska, utan att miljöpartister med självständiga uppfattningar i EG-frågan har anmält sig på talarlistan. Måhända har det smugit sig in en och annan miljöpartist som har något väl att säga om just EG-samarbetet. Trovärdigheten i miljöpartiets resonemang ökar knappast med det förgrovade och negativa sätt som man talar om EG. Det slår tvärtom tillbaka på partiet.

Herr talman! Vi är mitt inne i ett spännande och fascinerande utvecklingsarbete. Processen kommer säkert att bli både lång, besvärlig och mödosam. Vi kan i dag inte läsa i något facit hur det kommer att gå. Ibland får jag en känsla av att det är just vad Per Gahrton vill kunna se. Han vill läsa i facit exakt hur det kommer att se ut 1990, 1991 och 1992. Men det får han inte göra. Det här är en process som vi skall delta i. Sverige skall vara med i utvecklingsarbetet och inte ställa sig vid sidan av det.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de två folktopireservationerna och i övrigt bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 58 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Det var mycket trevligt att Karl-Göran Biörsmark använde större delen av sin talartid till att läsa högt ur våra reservationer. Det ökar den informationsmängd som riksdagens ledamöter på så sätt får tillgång till.

Karl-Göran Biörsmark avslutade sitt anförande med att säga att dessa reservationer innehöll överdrifter. Jag var möjligen ouppmärksam, men jag uppfattade inget konkret exempel på vilka överdrifter det gällde. Faktum är att alla beskrivningar och farhågor som vi framför är underbyggda med dokumenterat material, ofta från svenska myndigheter. Källhänvisningar finns alltid. Jag är alltså intresserad av att få ett konkret exempel på något påstående om vad EG-anpassning kan innebära som inte är korrekt i våra reservationer. I så fall skall vi naturligtvis justera det vi har skrivit. Vi är nämligen angelägna om att hålla oss på handfast och saklig grund.

Karl-Göran Biörsmark inledde sitt anförande med att referera en alldeles utmärkt artikel av mig – den rekommenderar jag alla att läsa – om europeiska enhetssträvandens förödande effekter i form av krig. Historien ger mig nog rätt.

Problemet med Karl-Göran Biörsmarks argumentation är att han inte tycks vilja eller kunna skilja på samarbete och EG-harmonisering. Termen EG-harmonisering har en mycket speciell betydelse efter de beslut som har fattats, beslut som jag inte har tid att gå in på i detalj. Denna EG-harmonisering är vi motståndare till. Däremot vill vi ha samarbete. Karl-Göran Biörsmark behöver inte vänta på att någon frondör av de i talarstolen kommande miljöpartisterna skall tala väl om EG-samarbete. Det gör jag mycket gärna själv. Det gjorde jag för övrigt i mitt inledningsanförande. Jag kan upprepa det jag sade, nämligen att samarbete mellan likvärdiga parter, där man undanröjer rent tekniska hinder för samarbete som inte har någon miljö- eller hälsorelevans utan i stället och framför allt ökar möjligheterna för människors rörelsefrihet, är vi passionerade anhängare av. Men, handen på hjärtat, Karl-Göran Biörsmark vet nog mycket väl att det inte är vad EG-harmoniseringen handlar om. Den handlar om att man på förhand har sagt att målet är att vi skall anpassa oss till EG så långt att vårt land praktiskt taget är medlem utom när det gäller utrikes- och säkerhetspolitik. Då blir Sverige på sikt medlem i en västeuropeisk superstat som liksom alla andra superstater har en tendens att krossa såväl oppositionen internt som fiender externt. Det har varit tendensen hos alla supermakter. Därför är vi kritiska också mot denna supermakt.

Anf. 59 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Problemet när man diskuterar med Per Gahrton är att han inte vill se att detta är en process som kommer att äga rum under en längre tid, där det blir ett givande och tagande. Han målar upp en bild och ser i ett facit att det blir så och så samt att Sverige och svenskarna kommer att förlora på det. Jag tog tidigare ett exempel från bostadspolitiken.

Den som läser reservationen får intrycket att svensk bostadspolitik är högsta lycka på jorden, att vi har den bästa bostadspolitiken i världen. Nu vet vi att så inte är fallet. Vi vet dessutom att det råder stor bostadsbrist i vårt land.

Det är viktigt att byggnadsnämnderna har ett stort inflytande, anser Per Gahrton, och det är så svenskt det kan vara. Om utvecklingen inte blir sådan att det är de svenska reglerna som gäller, då är det genast en försämring. Men varför det? Det finns väl andra lösningar ute i världen. Det är inte alls säkert att andra länder har så många mögelhus som Sverige har – jag talar då om hus med samma standard i övrigt.

Per Gahrton kan inte få in i huvudet att det finns andra bra lösningar och att vi kan ta del av dem under en anpassningsprocess. Jag tänker på en annan reservation, där miljöpartiet talar om utvecklingen i fråga om att föra över trafik från järnväg till lastbilar och tar Västtyskland som exempel. Där har godstrafiken på järnväg minskat från 44 till 26 %, medan lastbilstransporterna har ökat från 20 till 46 %.

Nu är ju Sverige inte så värst mycket bättre på det här området heller, så varför måla ut Västtyskland som ett skräckexempel? Jag har några siffror för utvecklingen i Sverige som visar att 1960 hade järnvägarna 50 % av godstransporterna mot 36 % år 1988. Mängden gods som transporteras med lastbil ökade under samma tid från 32 till 48 %.

Att hela tiden hävda att andra länder har en så förskräcklig utveckling, utan att kritiskt titta på vårt eget, håller inte. Jag vill uppmana Per Gahrton att i stället ge sig in i en konstruktiv debatt med de andra länderna. Om det blir ett givande och tagande, tror jag att helheten vinner på detta.

Anf. 60 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller lastbilstrafiken håller sig Karl-Göran Biörsmark till fakta, och det uppskattar jag. Då återstår bara att tala om på vilket sätt en usel svensk trafikpolitik skulle gynnas av att vi ansluter oss till en minst lika usel trafikpolitik inom EG. Vi driver en trafikpolitik här i riksdagen – det trodde jag hade märkts – där vi försöker förändra förhållandena i en radikalt annorlunda riktning än den Sverige skulle tvingas till om vårt land anslöts till EG.

När det däremot gäller bostadspolitiken uppfattade jag att det inte var något försök till direktcitat – det här om den bästa bostadspolitiken i världen, högsta lycka på jorden och sådant. Det står inte så i vår reservation. Där finns ett referat av en utredning från boverket som bl.a. konstaterar att byggnadsnämndernas ställning skulle försvagas. Det är ett konkret påstående som har saklig grund, och frågan är om man är beredd att betala det priset. Hade det bara varit det priset, kunde vi också ha betalat det, men detta är bara ett av hundratals, som debatten tidigare har visat.

Så till att jag skulle ha sagt att det inte finns någonting som är bättre i EG. Jo, visst finns det sådant som är bättre. Man har lägre matmoms i vissa länder, och kraven på dricksvattenkvaliteten är högre på vissa håll. Det finns en del sådana saker, och de normerna kan vi ta efter om vi vill, alldeles utan att ansluta oss till den superstat som håller på att växa fram.

Karl-Göran Biörsmark säger att jag inte begriper att detta är en process. Jo, visst är det en process. Vårt parti deltar aktivt – uppenbarligen mera aktivt än något annat parti här i riksdagen – i den inre processen i EG genom vårt samarbete med de gröna partierna och aktiviteterna i den pågående EG-vals kampanjen. Vi har gemensamt kommit fram till att det vore en

försämring om Sverige avhände sig sin relativa självständighet. Det är en mycket medveten och genomtänkt politisk strategi.

Anf. 61 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det är mycket försåtligt, när Per Gahrton helt plötsligt säger att äntligen presenterar Biörsmark litet fakta, detta sedan jag nämnt några procentsiffror för godstrafikens utveckling. Men allt det andra som jag har refererat till är också fakta. Det är ju från era egna reservationer, något som Per Gahrton tackade mig för i sin första replik. Det är precis lika mycket fakta som det jag sade om trafiken.

När det gäller reservationen om bostadspolitik vet jag inte riktigt vad Per Gahrton menar. Jag har läst innantill ur reservationen, där det står: "EG:s inställning att all anpassning skall ske på EG:s villkor ger utskottet anledning att befara att ett nära samarbete med EG kan komma att leda såväl till en försvagning av vår sociala bostadspolitik som till en försämring av byggnadsnämndernas möjligheter att utöva sin kontrollfunktion – –."

Därmed är det fastslaget att Svensk byggnorm är det bästa av allt här i världen. Nu vet jag att det inte är så, utan det finns stora tillkortakommanden inom svensk bostadspolitik, men det är vad Per Gahrton har som utgångspunkt för sitt resonemang. Detta gäller även trafikpolitiken, och skälet till att jag nämnde en del siffror är att Per Gahrton i sin reservation använder just de procentsiffrorna för att bevisa hur eländigt det skulle vara om Sverige kommer in i ett EG-samarbete.

Lyft fram de svenska siffrorna och försök ta en dialog med Västtyskland i stället, så att vi förbättrar järnvägstrafiken och annan kollektivtrafik. Det vore mera konstruktivt.

Andre vice talmannen anmälde att Per Gahrton anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 62 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag har nu suttit och lyssnat till den här debatten sedan kl. 10 i morse, och jag kan inte säga att jag har hört så väldigt mycket nytt, utan det är många gamla ståndpunkter som har upprepats.

Dagens debatt har samma svaghet som diskussioner i EG-frågan alltid har. Man diskuterar Sveriges nationella självständighet med samma frenesi som man diskuterar byggnormer – som om det vore två storheter av precis samma vikt och värde. Enligt min uppfattning förhåller det sig inte på det sättet. Det finns en fråga i den här debatten som har betydligt större tyngd än andra, och det är just frågan om den nationella självständigheten.

När talmannen inledde dagens förhandlingar, sade han många vackra och kloka saker, tycker jag. Han sade bl.a. att vi firar vårt land, vi firar vår frihet och vi firar vårt oberoende. Han sade också att nationalism inte står i motsättning till internationalism. Just detta är huvudfrågan för oss som är motståndare till EG: Sveriges nationella självbestämmanderätt, svenska folkets möjlighet att bestämma om sin framtid, och Sveriges roll i den internationella politiken.

Jag hoppas att det i alla fall finns några kvar i kammaren som kan ta ansvar

för vad utskottet har skrivit, även om många har gått härifrån nu. Utskottsmajoriteten viftar faktiskt bort den här frågan, precis som man har gjort i debatten. Man undviker helt enkelt frågan när man i betänkandet analyserar vad som är EG:s målsättning på lång sikt.

Utskottsbetänkandet är en beklämande läsning. Antingen är betänkandet ett utslag av att man vill undvika debatt, för det är känsligt att tala om Sveriges neutralitet, eller också är det ett utslag av en generande okunnighet hos utskottets ledamöter. När jag i går tänkte på dagens debatt visste jag heller inte vilket som var värst, om det var att man ville komma undan eller om man inte visste. Efter de inlägg som gjorts i debatten i dag av oss som är kritiska borde kunskaperna hos utskottets majoritet ha ökat, men som det nu står kan vi läsa på s. 21 i utskottets betänkande att det yttersta målet för EG, uppställt redan i Romfördraget, är en union mellan medlemsländerna. Man preciserar inte mer.

Litet lägre ner står det att det skall bli en ekonomisk och en monetär union med gemensam ekonomisk politik, gemensam valuta och gemensam centralbank. Det har vi också hört upprepas här i dag.

Men detta är faktiskt inte hela sanningen. Det finns ett steg till, och det har också sagts i debatten i dag, nämligen det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. I den enhetsakt som reglerar det samarbetet står det att EG:s medlemmar skall sträva efter att gemensamt formulera och tillämpa europeisk utrikespolitik och utveckla en europeisk identitet i utrikespolitiska frågor.

Det står vidare att parterna är beslutna att "vidmakthålla de teknologiska och industriella villkor som behövs för deras säkerhet". I klartext åsyftas härmed den militära, kärnteknologiska infrastrukturen som innefattar kärnkraftverk, uppdrifts- och kärnvapenproduktion, och det gäller hela den europeiska rustningsindustrin. Jag är fullständigt ense med Carl Bildt om att detta är en politisk integration, men det är också en militär integration. I slutändan kan vi se konturerna av en tredje kärnvapenrustad supermakt kallad Västeuropas förenta stater, ett nytt militärpolitiskt block. Men om detta finns inte ett ord i utskottets betänkande, trots att det inte på något sätt är någon hemlighet och trots att många EG-förespråkare under de senaste åren har gjort en rad uttalanden som förstärker just den inriktningen. Jacques Delors själv har hängivet pläderat för ett gemensamt EG-försvar, en gemensam säkerhetspolitik och en gemensam vapenproduktion inom EG. Förbundskansler Helmut Kohl förespråkar en integrerad europeisk armé i framtiden. I Frankrike har både konservativa och socialister föreslagit att man skall ha en gemensam europeisk försvarspelar och en för länderna bindande försvarsstadga. I internationell press talar man om EG:s fem pelare: en gemensam valuta- och centralbank, den inre marknaden, gemensam utrikeshandelspolitik, gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och en gemensam militär försvarsförmåga. Allt detta är mycket tydliga signaler om vad den långsiktiga målsättningen för EG är. De andra stegen är bara de som är nödvändiga på vägen dit, nämligen till just den politiska union som man vill ha och som man för att försvara tänker utveckla ett omfattande militär- och säkerhetspolitiskt samarbete kring.

Denna långsiktiga och mycket klart uttalade målsättning oroar emellertid

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

inte utskottets majoritet. Att Sverige genom en långtgående ekonomisk integration i praktiken skulle bli medlem i ett militärpolitiskt block får inte utskottet att ens höja på ögonbrynen. Man skriver lugnt att Sveriges neutralitetspolitik inte är fastlagd i något fördrag, att vi själva bestämmer dess innehåll och att det inte är möjligt att i förväg definiera vilket handlade som i varje situation mest är ägnat att stärka förtroendet för vår neutralitetspolitik. Man avvisar inte ens moderaternas krav på fullvärdigt medlemskap under 1990-talet, utan man nöjer sig med att säga att regeringen inte nu bör besluta i frågan, och detta "nu" betonas sedan olika beroende på vilket parti som uttalar det. Vi hörde detta alldeles nyss i debatten. Är det Carl Bildt som talar om "nu", ja, då avser han 1990-talet. Är det centern som talar om "nu", låter det på ett annat sätt. Då innebär "nu" att man inte har bestämt sig. Det är stora skillnader i dessa tolkningar.

Men vad "nu" innebär i praktiken är faktiskt att vi stegvis, genom detta diffusa förhållningssätt, anpassar oss till alla de över 300 punkter som EG:s vitbok innehåller. Dessa punkter handlar om valutapolitiken, indirekta skatter, aktiebolagsstiftning, förbud mot statliga stödåtgärder till vissa näringsgrenar, kapitalrörelser, radio TV, offentliga uppköp, standarder för livsmedel, arberarskydd, miljö, gemensam arbetsmarknad – för att nämna bara några områden. Konsekvenserna av detta blir att det inte längre är Sveriges riksdag och regering som beslutar om vår politik och vår lagstiftning, samt att den materiella grunden för vår neutralitetspolitik rycks undan. Det är det som är kärnan i EG-frågan och det är därför som denna fråga är så viktig och möter ett sådant massivt folkligt motstånd bl.a. inom politiska partier, bland ungdomsförbund, i freds- och miljöorganisationer både inom och utom Sverige. Detta är inte för att vi är paranoidea eller konspirativa, utan för att vi har ett långsiktigt mål med det som vi arbetar för, vilket majoriteten i utrikesutskottet inte alls tycks ha.

När EG-frågan diskuterades i Sverige förra gången, eller EEC-frågan, som det då hette, var socialdemokratin mycket kritisk. Dåvarande statsministern Tage Erlander förklarade i ett tal redan 1961 att Sverige inte ville delta i en organisation, vars syfte var att stärka NATO. Han sade också: "Det finns andra bestämmelser i Rom-fördraget som utan att det på samma sätt berör utrikespolitiken, innebär att deltagarländerna uppger sin suveränitet till överstatliga organ. — — — Det gäller sådana frågor som den ekonomiska politiken, skattepolitiken, socialpolitiken — — — etc."

Vad han varnade för var att allt det som brukar kallas "den svenska modellen", och som ju socialdemokraterna brukar värna om, inte skulle kunna förenas med internationella suveränitetsbegränsningar. Han gjorde också ett annat, mycket viktigt tillägg när han sade: "Det är vidare enligt min mening oerhört väsentligt att inte betrakta den internationella solidariteten som uteslutande en europeisk fråga".

Den fråga som man i dag måste ställa sig, och som jag gärna hade velat höra Anita Gradins svar på, är varför den officiella socialdemokratin i dag övergivit sin kritiska inställning till EG. Det utrikespolitiska momentet i EG har ju under alla de år som gått sedan den förra debatten på intet sätt försvagats. Som jag tidigare redogjorde för har de utrikespolitiska momen-

ten tvärtom förstärkts. Jag hoppas att någon socialdemokratisk representant från utskottet vill svara mig på denna min fråga.

Det enda svar som jag kan hitta är att det är den svenska industrivärldens mycket energiska krav på en så nära anpassning som möjligt, gärna också medlemskap, som ligger bakom den ändrade inställningen. Konkret innebär det att politiken, på detta liksom på så många andra områden, anpassas till storföretagens intressen och önskemål och till den process av koncentration och transnationalisering som i dag helt dominerar den ekonomiska utvecklingen.

Storföretagens och Industriförbundets agitation för medlemskap eller anpassning till EG kan sammanfattas i påståendet att den svenska kapitalistiska ekonomin skulle förlora i utvecklingstakt om man inte kommer med i den inre marknaden. Detta är någonting som vi i dag hört upprepas också från den här talarstolen. Vi skall gå med i den inre marknaden för att vi vill ha fortsatt välbefinnande, fortsatt gott om arbetstillfällen för alla våra invånare och för att vi vill ta del av allt det goda. Vi kommer att gå en fruktansvärd framtid till mötes om vi ställer oss utanför.

Det finns emellertid inte någon grund för påståendet att en EG-anpassning skulle vara en absolut förutsättning för fortsatt ekonomisk tillväxt i Sverige. Detta är ännu mindre riktigt om man tar hänsyn till miljön och andra kvalitativa aspekter vid beräkningen av den ekonomiska tillväxten. Det är ju faktiskt så, att många av oss som är kritiska till EG-politiken inte heller längre accepterar det traditionella begränsade sättet att räkna. Vi kräver att man skall ta hänsyn till miljön, till vår hälsa, till sociala konsekvenser osv. när man beräknar ekonomisk tillväxt – något som förmodligen kommer att bli än svårare att få gehör för vid en anpassning till EG.

Det kan också från ett begränsat, traditionellt, ekonomiskt synsätt mycket väl vara så, att den svenska ekonomin vinner på att stå utanför EG. Ett litet land kan ju vara mycket smidigare och mer anpassningsbart i sin ekonomiska politik än en stor byråkratisk koloss som EG.

Vi står i dag inför stora globala överlevnadsproblem, såsom kärnvapnen, de militära rustningarna, skuldproblemen, exploateringen av u-ländernas folk, de stora miljöproblemen och världssvälten. Allt detta är stora, gigantiska problem som kräver lösningar på både nationell och internationell nivå. Då kan vi inte fastna för begränsade regionala arrangemang som snarare förstärker problemen och förhindrar de breda lösningarna. Då kan vi inte låta oss snärjas in i en föråldrad, storskalig, odemokratisk maktstruktur, som är så dominerad av kommersiellt tänkande att den är oförmögen att ge några som helst lösningar på vår tids problem.

EG är gamla mäns gamla tankar om en europeisk storhetstid. Det är gamla tankar som har övertagits av nya män med samma föråldrade och begränsade tänkesätt. Är det inte i själva verket det gamla koloniala Europas sista dödsryckningar som vi bevittnar? Om så är fallet behöver vi knappast uppträda i rollen som gråterskor.

Vår, Sveriges, roll i den internationella politiken måste vara en helt annan. Vi skall utifrån vårt nationella oberoende, vår alliansfrihet, i stället gå i spetsen för att man skall utveckla en offensiv neutralitetspolitik som kan vara

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

ett effektivt verktyg i en global fredspolitik och i vårt arbete för att skapa internationell avspänning och militär nedrustning – över hela världen.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja ta upp en speciell fråga, som jag egentligen skulle vilja ställa särskilt till Anita Gradin. Hon är visserligen inte närvarande i kammaren nu, men jag tror att det finns någon från hennes departement här. Jag skall därför ändå framföra frågan. Jag skulle vilja ställa frågan till Anita Gradin i hennes roll som kvinna med bakgrund inom den sociala sektorn.

Jag har följande frågor. Hur kommer det att gå för oss kvinnor? Hur kommer en EG-anpassning att påverka vår situation och våra liv? Vi är till övervägande delen de som i våra arbeten bär upp den offentliga sektorn. Vi är själva hjärtat i välfärden.

Vi kan redan nu se vad som händer när skattepolitiken börjar anpassas. Vi kan se vilka som är förlorare och vilka som är vinnare. Vi kan se vad som händer med vården och omsorgen i vårt samhälle. Hur kommer det att bli när 80 % av de ekonomiska och sociala frågorna skall avgöras av EG och bara 20 % tillåts skötas nationellt?

Hade Anita Gradin varit här hade hon antagligen sagt att det är bättre att vi är med så att vi kan påverka. Jag vill då ställa ytterligare en fråga. Vilka är det som kommer att vara med? Är det verkligen vi kvinnor – ofta lågavlönade, anställda i offentlig sektor och beroende av offentlig sektor – och våra erfarenheter som kommer att finnas med i beslutsprocesserna?

Vilka är det som accepterar arbetsformer som innebär att man är i Bryssel tre veckor per månad och att man – som det är nu – såsom en av 518 parlamentariker har en genomsnittlig maximaltid på 2 minuter per vecka att yttra sig på? Vilka är det som finner sig till rätta i en stenhård hierarkisk uppbyggnad där kvinnorna som vanligt till stor del återfinns bland städpersonalen? Vilka är det som tycker att det är värt den höga lön man får som EG-parlamentariker i compensation?

Så ser det ut i Bryssel. Hur ser det ut här hemma? Rådet för Europafrågor, den s.k. skuggregeringen, som i dag leder Sveriges anpassning till EG, leds av 18 män och 2 kvinnor. Den ena kvinnan är Antonia Ax:son Johnson den andra är Anita Gradin. Jag skulle ha velat höra av Anita Gradin hur de har haft det och om de har försökt att lyfta fram kvinnoperspektivet. Jag skulle vilja veta om det har gått att få gehör för den typen av frågor och erfarenheter.

EG är faktiskt en fråga om demokrati. Kvinnornas parlament kan aldrig ligga i Bryssel! Det är svårt nog med de arbetsformer vi har i det nationella parlamentet och i det politiska livet på hemmaplan.

Det är en fråga om makt och inflytande för både kvinnor och män. Det är en fråga om hur vi i praktiken skall genomföra de vackra formuleringarna i vår grundlag om att "All offentlig makt i Sverige utgår från folket." och att "Riksdagen är folkets främsta företrädare.". Om vi vill ha det på det viset – och det vill vi i vpk – kan vi inte överlåta till EG:s ministerråd att besluta om vår framtid.

Herr talman! Alla i denna debatt säger – såvitt jag har kunnat höra – att en eventuell anpassning till EG:s kommande inre marknad inte får medföra att det blir väsentliga försämringar när det gäller sådana områden som hälsa, miljö, socialpolitik och arbetsmiljö. Alla tycks dessutom vara eniga om att samarbete är bra om det inte leder till att sådana försämringar inträder. Tre partiers representanter tycks vara säkra på att det blir bättre om Sverige harmoniserar sig med EG. Två partiers representanter har gjort vad de kan för att upplysa om att det faktiskt finns risker för försämringar inom en rad områden.

Det rör sig om försämringar av olika slag. Dels kan det bli fråga om sådana rent faktiska försämringar som några har försökt påvisa, dels kan det bli försämringar på litet längre sikt. Det kan gälla försämringar som uppkommer genom att trafiken ökar och genom att storskaligheten ökar, vilket gör att naturen kommer att bli mera nedtrampad på vissa håll än på andra. Det kan leda till att en del regioner blir mycket arbetsfattiga, osv. Vi avser att återkomma till dessa frågor i kommande inlägg.

Jag skall nu ta upp frågorna om handelspolitisk rörelsefrihet, den ekonomiska och monetära unionen, tullunionen och ett ömsesidigt erkännande av produkter. Jag skall även tala litet om hur det skall gå för små och medelstora företag och möjligen även säga några ord om den sociala bostadspolitik.

Jag skall börja med att belysa de förändringar som kan ske till det bättre och till det sämre genom att tala litet om ömsesidigt erkännande av produkter. I näringsutskottets yttrande konstaterar man att det pågår omfattande harmoniseringsarbeten inom EG syftande till att de tekniska handelshinder som uppstår genom förekomsten av olika produktföreskrifter skall undanröjas. Man redogör för att harmoniseringen normalt går till så att man beslutar om direktiv med gemensamma regler som medlemsstaterna är skyldiga att omsätta i nationella föreskrifter. Man konstaterar att detta förfarande är tidskrävande. För att nå snabbare resultat har verksamheten med att undanröja tekniska handelshinder inriktats mot nya former. En princip som har stadfästs gäller ömsesidigt erkännande, dvs. en vara som är lagligt producerad och marknadsförd i ett land inom EG skall fritt kunna säljas, såvida inte ett annat medlemsland kan åberopa behov av skydd för bl.a. människors och djurs liv och hälsa som grund för sina högre krav.

Jag vill fråga kammaren om det är självklart att det här s.k. snabbförfarandet långsiktigt ger ökad trygghet. Mig förfaller det som om det mödosamma arbetet som man har hållit på med länge är väsentligt mycket säkrare. Nu försöker man i stället ta genvägar.

När det gäller miljövård och social trygghet sägs vidare i yttrandet, att utskottet dessutom får upprepa vad som framfördes i förra årets betänkande, nämligen att det inte är så att Sverige nödvändigtvis skulle behöva sänka sina krav i fall av harmonisering med lagstiftningen i EG, t.ex. vad gäller miljövård eller social trygghet. Motsatsen är också tänkbar.

Det låter litet tveksamt. Jag vet inte vad kammarens övriga ledamöter tycker. Om det är sant – som alla har varit så säkra på här tidigare – att inget

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

väsentligt försämrats, hade man väl kunnat kosta på sig en mycket starkare skrivning.

Jag vill komma in litet grand på en annan princip när det gäller att eliminera tekniska handelshinder. Det gäller en ny harmoniseringsmetod. Den används i de fall då det finns ett klart behov av säkerhetsföreskrifter, som bör vara desamma i alla medlemsländer. Metoden innebär att man överlåter åt de europeiska standardiseringsorganen att komplettera allmänt hållna säkerhetskrav i EG-direktiven med tekniska specifikationer som utformas genom hänvisning till europeiska standarder. De skall utarbetas av de olika standardiseringsorganen gemensamt. Produkter som tillverkas, herr talman, enligt dessa standarder antas uppfylla säkerhetskraven. I direktiven anges hur det skall verifieras att en produkt uppfyller kraven. Det kallas kontroll genom teknisk provning och blir allt vanligare inom industrin. Visst kan en sådan kontroll genom teknisk provning duga på vissa områden. Men jag skulle gärna vilja att de som orkar gör ett litet tankeexperiment när det gäller produkter som är viktiga för liv och hälsa. Skulle ni föredra att veta att det inte kan vara fel på en produkt, som en princip, eftersom den är rätt tillverkad? Eller skulle ni föredra att produkten faktiskt var provad? Tänk er t.ex. några väsentliga läkemedel, för att göra experimentet klart för er. Därmed tycker jag att jag i alla fall har försökt att belysa att dessa harmoniseringsmetoder i sig innebär vissa risker. Det kan vara bra att veta. Om man sedan vill ta det till sig eller inte är så att säga de resandes ensak.

När det gäller handelspolitisk rörelsefrihet har vi från miljöpartiets sida sagt i en reservation att det är viktigt att Sverige behåller en sådan rörelsefrihet. Det är viktigt att det samarbete som alla talar varmt om inte bara kommer att gälla EG och dess inre marknad. Faktum är ändå att det i tidskrifter – inte i gröna tidskrifter utan i facktidskrifter, affärstidskrifter osv. – kallas för Festung Europa. Det beskrivs som en välrustad enhet som effektivt skall kunna konkurrera med andra. Faktum är också att EG har högre murar mot omvärlden än vad Sverige har. Det betyder faktiskt, om man t.ex. går in i en tullunion, att Sverige avhänder sig möjligheten till en självständig handelspolitik t.ex. gentemot u-länderna. Jag kan inte inse att det skulle innebära en mer omfattande liberalism än om man följde miljöpartiets metod, att man skall vara öppen mot alla länder. Visst ligger de västeuropeiska länderna nära oss, men det finns andra europeiska länder som gör det också. Jag tycker att vårt hittillsvarande samarbete inom Norden kunde ha utvecklats snabbare. Det innebär inte den form av överstatlighet som EG-samarbetet och EG:s inre marknad kommer att präglas av. Vi får en större handelspolitisk rörelsefrihet om vi samarbetar nära men inte ger upp vår handlingsfrihet.

Herr talman! Jag vill säga någonting om småföretag. Enligt miljöpartiets uppfattning är det uppenbart att en svensk EG-anpassning kommer att leda till omfattande struktur- och ägarförändringar i svenskt näringsliv. De utländska uppköp av svenska företag som kan förväntas kommer att drabba också svenska småföretag på olika sätt.

Svenska storföretag kommer inte att avstå från att flytta utomlands, vare sig Sverige ensidigt anpassar sig till EG:s inre marknad eller inte. Däremot är det nog klart att storskaligheten kommer att öka ytterligare, med stora

omflyttningar av tillverkningsanläggningar och kanske också folkomflyttningar som följd, om denna harmonisering får fortgå. Därmed ökar sannolikt riskerna för att svenska underleverantörer tappar närheten till flera av sina nuvarande svenska köpare och riskerar att bli utkonkurrerade av de stora utländska underleverantörsföretagen. Den risken ökar vid en harmonisering. De svenska småföretagen, bl.a. underleverantörerna, löper stora risker att förlora på den pågående svenska EG-anpassningen. Det är i alla fall min personliga bestämda uppfattning. Jag har sysslat ganska mycket med dessa frågor.

Det har pratats litet bostadspolitik här tidigare. En talare har ironiserat över att miljöpartiet är oroligt för att byggnadsnämnderna inte kommer att få lika mycket att säga till om som tidigare. Man kan då tycka att det är bra om vi kan "avkrängla" Sverige. Men det finns ändå ganska väsentliga uppgifter som inte alls är lösta ännu i svensk bostadspolitik, t.ex. när det gäller att göra sig av med sjuka hus. Det är ett nytt område där det gäller att agera mycket kraftfullare än hittills. Jag är ganska säker på att EG-anpassningen där kan leda oss åt fel håll.

Anf. 64 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skulle säga att debatten börjar dra sig mot sitt slut, men vi har ju åtskilliga miljöpartister som har begärt ordet här, så det kommer väl ändå att ta minst ett par timmar till.

Jag har begärt ordet för att i huvudsak säga någonting om den sociala dimensionen. Den återfinns nu i den debatt som pågår så intensivt. Den fanns inte med i EG:s vitbok. Men när EFTA-länderna formerade sig i Oslo för ett par månader sedan, tillfogades en arbetsgrupp för miljö- och socialpolitik. Regeringen har också för sin del inrättat ett råd för social- och hälsofrågor. Utskottet besvarar med detta konstaterande bl.a. en motion från Göran Magnusson m.fl. där t.ex. alkoholfrågan tas upp.

De sociala frågorna har mycket sent kommit in i bevakningen och i debatten, tror jag man kan säga. Genom vad jag här har anfört kommer nu så att ske i högre grad. Från EG-håll hör man allt oftare talas om den sociala dimensionen och att den kommer att bli en av huvudfrågorna fram över.

Vad innebär de sociala frågorna? I själva verket rör de det mesta av vår tillvaro. Socialpolitiken kan aldrig bli isolerad från andra frågor. Man kan t.ex. säga att en god fart på industrin och hög sysselsättning är en förutsättning för att man skall kunna bedriva en bra socialpolitik. En väl fungerande förmögenhets- och inkomstutjämnande skattepolitik verkar för social välfärd, inte bara för att den är utjämnande, utan också för att den finansierar socialpolitiken. Så är också en god socialpolitik en förutsättning för att industrin skall kunna fungera väl. De anställdas medbestämmande och inflytande har stor betydelse för människornas välbefinnande, det vet vi. Delaktighet kallar vi det. Det finns en risk att de som bara sysslar med ekonomiska frågor i inskränkt bemärkelse inte ser detta sammanhang. Lusten att tjäna pengar kan ta över behovet av en god hälsa hos de anställda. Produktiviteten beror ju faktiskt på hur de anställda mår.

De frågor jag har tagit upp har diskuterats i utrikesutskottet och varit uppe till behandling vid flera tillfällen här i kammaren genom frågor och

interpellationer. Själv ser jag en ökad tendens ute i Europa – överallt i industrivärlden, för resten – till det s.k. två-tredjedels-samhället, dvs. ett samhälle där en tredjedel hamnar i samhällets marginal.

I anledning av denna debatt vill jag citera ett centralt stycke i utrikesutskottets betänkande på s. 20, där utskottet med instämmande redogör för vad olika statsråd har sagt här i riksdagen: "Företrädare för regeringen har bl.a. som svar på frågor och interpellationer i riksdagen slagit fast att social nedrustning, en försämrad yttre miljö eller arbetsmiljö, minskat konsumentskydd, urholkad arbetsrätt eller eftergifter på jämställdhetsområdet är pris som vi inte är beredda att betala för ett närmare samarbete med EG." Jag skulle kunna tillägga: sysselsättningen. Vi är ju faktiskt här i Sverige en ö i en värld av stor arbetslöshet.

Jag skulle här vilja ta tillfället i akt och göra en kommentar till vad Gudrun Schyman har sagt. När jag lyssnade på henne fick jag en känsla av att vi här hörde den andra sidan av det politiska spektrat, där vi å ena sidan har moderaterna och deras politik och å andra sidan vpk. Hur många gånger har vi inte i denna kammare från moderat håll hört, att det nu kommer att gå galet för oss i Sverige när vi inför något nytt inom t.ex. socialpolitiken. Nu säger Gudrun Schyman från vpk ungefär detsamma, nämligen att om vi närmar oss EG kommer allt ont att hända. Det är faktiskt lätt att varna och att ställa sig utanför när man inte är i majoritet och därmed inte heller behöver ta ansvar för vad som händer.

För min del ser jag måhända detta på ett litet enkelt sätt. Men i stora drag ser jag det på följande sätt. EG formar faktiskt sin politik såsom EG själv vill. Vi i Sverige kan inte göra något åt det. Det är de tolv EG-länderna som klarar ut det. Vad vi måste göra är att se till att vi ekonomiskt och i andra sammanhang inte kommer utanför, så att vi inte kan utveckla vårt svenska samhälle. Sverige kan ju inte vara en ö i det europeiska samarbetet. Det kan leda till att sysselsättningen i Sverige blir lägre, att industrin går sämre och att arbetslösheten blir högre, vad vet vi.

Den här frågan diskuterades, som Gudrun Schyman sade, på 70-talet. Hon citerade och hänvisade till vad dåvarande statsminister Erlander sade. Han sade att medlemskap är omöjligt på grund av vår neutralitet. Dessa diskussioner ledde senare, herr talman, till ett frihandelsavtal. Sverige sökte detta samarbete med den Europeiska gemenskapen, som vi även nu är ute efter med de förbehåll som jag redan har redogjort för, men som är nödvändigt om vi i Sverige skall kunna klara oss.

Det har gjorts anmärkningar om att frågan om medlemskap inte *nu* är aktuellt. Man kan naturligtvis diskutera sådana formuleringar. Men i det nuvarande arbetet som skall pågå fram till år 1992 är frågan om medlemskap inte aktuell. Inget land kommer att bli medlem i EG fram till år 1992. Österrike har sökt medlemskap men kommer inte att bli medlem före detta år. Och då är ju formuleringen riktig. Jag måste emellertid säga att jag inte heller tror att det är möjligt för Sverige att bli medlem efter 1992. Den situation som rådde på 70-talet har egentligen skärpts.

Min fråga till Gudrun Schyman är alltså: Vad är alternativet? EG finns där, och vi har att söka ett så nära samarbete vi kan för att vårt land skall kunna

klara sig i denna situation. Vi gör det med öppna ögon och med de förbehåll som jag har anfört.

Utskottet skriver på s. 20:

”Utskottet gör emellertid nu bedömningen att det inte finns någon särskild grund för antagandet att en anpassning till EG:s regler skulle behöva innebära en sänkning av våra krav i olika avseenden, även om det ibland måste bli fråga om förändringar.”

Utskottet slår vidare fast i ett annat sammanhang att anpassningen till EG syftar till att vi skall förbättra, vilket bör understrykas, våra levnadsvillkor, inte försämra dem.

Herr talman! Jag vill säga några ord om droger, och främst alkoholpolitiken, vilken hör till socialpolitiken. När det gäller narkotika står EG redan inför vissa svårigheter, eftersom Holland med sin avvikande och liberala narkotikapolitik är medlem i EG. Ett öppnande av gränserna mellan Holland och t.ex. Västtyskland, med dess betydligt hårdare narkotikapolitik, måste därför ske på ett varsamt sätt. Nu vet vi av erfarenhet att tull och polis kan stoppa endast en ringa del av den narkotikatrafik som förekommer. Detta gäller faktiskt även Sverige. Det hjälper alltså inte med den tull- och passkontroll som redan finns. Med detta vill jag ha sagt att det i detta sammanhang krävs särskilda insatser om man skall kunna tala om gränskontroll i detta avseende under alla omständigheter.

Därefter övergår jag till att tala om den svenska alkoholpolitiken. Socialutskottet slog redan på min tid i utskottet fast att den svenska alkoholpolitiken inte får rubbas. Eftersom alkohol beskattas hårt, dvs. höga priser i konsumtionsbegränsande syfte, blir skattepolitiken en kardinalfråga. EG har emellertid redan slagit fast att man inte kan fatta beslut om medlemsländernas alkoholpolitik genom majoritetsbeslut i EG. Alkoholpolitiken är vidare först och främst en hälsofråga. Så långt man nu kan se kommer således Sveriges alkoholpolitik inte att behöva ändras. Men det är klart, herr talman, att det krävs en stark bevakning, och den av regeringen tillsatta kommittén kommer naturligtvis att följa denna fråga. Jag vet också att nykterhetsrörelsen för sin del har tillsatt en särskild kommitté som kommer att följa denna fråga. Jag utgår från att den svenska alkoholpolitiken, som har varit konsumtionsbegränsande, kommer att bestå oavsett hur Sveriges förhandlingar med EG kommer att gå.

Anf. 65 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Evert Svensson är ense med mig om att de sociala frågorna än så länge tillmätts en alldeles för liten betydelse. Det har vi från socialutskottets sida påtalat. Evert Svensson säger att man inom EG-samarbetet har uttalat att den sociala dimensionen numera skall få en mer framträdande roll. Men begreppet den sociala dimensionen betyder inte samma sak inom EG som här i Sverige. Det visade sig när socialutskottet fick en föredragning av den arbetsgrupp som arbetar med den sociala dimensionen. Inom denna grupp innebär den sociala dimensionen olika åtgärder för att göra arbetskraften rörlig. Den innebär inte alls socialpolitik i den mening som vi lägger in i begreppet. Detta har påtalats, och det kommer väl att

påtalas igen. Det har säkert tillsatts någon arbetsgrupp om detta i hela den flora av arbetsgrupper som nu finns.

Evert Svensson talade om medlemskap eller inte, och han lät ganska uppgiven när han undrade vad det fanns för alternativ. Det lät som en suck. Vi i vpk har pekat på alternativ, och vi har talat om ett alleuropeiskt samarbete. Det har vi fört fram i motioner och i reservationer. Också miljöpartiet har talat om detta. Vi säger att vi inte är emot samarbete, utan vi vill samarbeta över gränserna. Vi vill samarbeta med hela Europa, men vi vill inte låsa in oss i den begränsade del av Europa som tillhör NATO och som är en grupp av högt industrialiserade kapitalistiska länder som vilar på gamla koloniala lagrar och utifrån detta också uppför sig precis på ett sådant sätt internationellt. Vi vill inte vara med om att bygga in Sverige innanför dessa murar. Vi vill ha ett större perspektiv och ett längre tidsperspektiv. Vi ser Sveriges roll i världen som större. Vi tycker att vi helt enkelt har en större mission att fylla än att vara med i det europeiska monopolkapitalets sista suckar. Så enkelt är det.

Om sedan Evert Svensson tror att man kan komma undan frågan om medlemskap, måste det vara någonting som baserar sig på tron inom socialdemokratien att man faktiskt kan radera hela den materiella basen för vårt nationella oberoende, dvs. sälja ut den ekonomiska politiken, skattepolitiken och handelspolitiken och sedan hävda med bestämdhet att vi inte rör vår neutralitetspolitik. Men den vilar väl på någonting, eller hur? När den här basen inte längre finns kvar, vad gör vi då? Då står vi där.

Detta är ett faktum som många har påtalat, ett faktum som även moderaterna inser. Sedan kan Evert Svensson säga att vi har två olika uppfattningar, men i det här avseendet är vi överens om att det helt klart är fråga om en politisk union som syftar till ett politiskt samarbete. Det har Carl Bildt också här talat om. Det är synd att han inte är kvar i kammaren, annars skulle vi ha kunnat föra diskussionen vidare.

Anf. 66 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Vår främsta handelspartner är ändå EG. Då är det klart att vi har stort behov av att ha kontakter med EG. Att ställa sig utanför kommer, såvitt jag förstår, att vara en omöjlighet för Sverige om vi vill utveckla vårt land som välfärdsstat.

Sedan vill jag gärna säga – detta hade jag faktiskt antecknat i mitt manus, men tiden går fort när man står i talarstolen – att Europa ju är mer än tolv stater. Det sträcker sig från Ural till Atlanten. Vi har i Europa olika samarbetsformer med olika gränsdragningar. I ESK-processen, dvs. säkerhetskonferensen, var alla stater i den europeiska med plus Canada och USA. Europarådet omfattar 23 stater, EG 12 stater, EG plus EFTA 18 stater. Det är klart att vi vill, i den mån vi kan med tanke på att Sverige inte är medlem i EG, medverka till att det inte byggs upp en ekonomisk och även försvarspolitisk fästning i Europa, som man säger på vissa håll.

Det finns självfallet länder utanför Europa också. Per Gahrton, som reser mycket i arabstaterna, vet mycket väl att de länderna helst skulle vilja söka medlemskap i EG, vilket de inte kan få. Men de söker därför i stället

samarbete, för de vet vad som händer ifall de inte får samarbete med denna stora viktiga marknad.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 67 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Evert Svensson och jag tydligen har läst samma geografiböcker. Vi är överens om att EG inte är Europa, utan Europa är betydligt större.

Evert Svensson säger att vår främsta handelspartner faktiskt är EG-området. Det är sant, men vi kan bredda vårt register, och vpk säger just att det vore bra om vi gjorde det. Precis som Evert Svensson påpekade, finns det ju andra marknader att närma sig. Vi har dessutom en hemmamarknad som står för en stor del av våra varor och tjänster. Vpk anser att vi skall ha en kvalitativt god tillväxt, och för att få en sådan måste vi utveckla också hemmamarknaden.

Vi kan inte stå utanför, säger Evert Svensson. Det har vpk heller aldrig påstått att vi skall göra. Vi skall samarbeta men inte underkasta oss. Vi skall inte samarbeta till vilket pris som helst och vems villkor som helst. Vi skall samarbeta som jämbördiga parter. Då skall vi samarbeta med både EG och andra länder.

Vi vill inte ha någon ekonomisk fästning, och det vill inte Evert Svensson heller. Det är bra. Det finns många socialdemokrater som har insett att man håller på att bygga upp en fästning i Europa och som därför drar sig ur. Det finns många i freds rörelsen, i miljöorganisationerna och kvinnorörelsen som har insett detta. Det finns en internationell rörelse mot EG av just det skälet. Jag tycker att det vore väldigt bra om fler socialdemokrater anslöt sig till denna.

Anf. 68 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är glada, Gudrun Schyman, för våra möjligheter att samarbeta även med den andra delen av Europa. Jag kan berätta från Europarådet att fyra av länderna i Östeuropa kommer att få speciell gäststatus, nämligen Sovjet, Polen, Ungern och Jugoslavien. Det är en mycket fin öppning. Vi från svensk socialdemokrati har hela tiden haft våra blickar riktade på andra kontinenter. Vi sysslar med frågor om Sydafrika, Centralamerika, Mellanöstern och mycket annat. Men frågan är ju om ett EG-samarbete, så nära som det kan vara utan att vi behöver ge avkall på neutralitetspolitik eller gå in som medlem, hindrar nästa steg. Jo, säger Gudrun Schyman, vi skall ta emot allt, men samarbetet i fråga om industri och liknande med den som ligger närmast i Europa frågor skall vi hoppa över. Om jag har uppfattat det rätt, säger vpk nej till detta samarbete.

Andre vice talmannen anmälde att Gudrun Schyman anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 69 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Har miljöpartiet någon samhällsteori? är titel på en uppsats som Per Gahrton har skrivit för en tid sedan. I denna ges en programförklaring som är intressant i dessa dagar med tanke på hur vissa av miljöpartiets

riksdagsmän agerade under debatten om utlänningslagen i onsdags. I dag har det varit lugnt på allmänhetens läktare. Men debatten är inte slut. I varje fall är det ett slags demonstration när ett tiotal representanter för de gröna i en följd skall stå i talarstolen. Självfallet är detta helt i sin demokratiska ordning, men en demonstration är det ändå.

Jag skall be att få citera ett stycke ur uppsatsen: "Miljöpartiets försök" – jag förmodar att det är försök att komma in i riksdagen – "kan inte enbart bygga på att partiet har ett annorlunda politiskt program. Också arbetsmetoder i och utanför de politiska beslutsförsamlingarna måste vara annorlunda. Miljöpartiets aktioner i t.ex. riksdagen får inte syfta enbart till vissa lagändringar och anslagsbeslut. Minst lika viktigt är svallvågseffekter på människors tänkande och handlande. Det förutsätter aktionsformer som inte låter sig identifieras i etablerade kategorier. Makthavarna får aldrig känna sig säkra på var de har miljöpartiet. Ty Sveriges samhällskris är så djup att den endast kan botas genom chockterapi."

Vad menas? Vad är chockterapi i detta sammanhang? Vad skall hända nästa gång? Av 48 reservationer till EG-betänkandet har miljöpartiet utarbetat 41. Till hälften av dessa har vänsterpartiet kommunisterna anslutit sig. Väger man in den mera principiellt utformade reservationen nr 1 av Bertil Måbrink, så står det ganska klart att det råder stora åsiktsskillnader mellan de fyra demokratiska partierna å ena sidan och vad man i dag och i EG-frågan skulle kunna kalla extremvänstern, isoleringsvänstern, eller kanske den extrema isoleringsvänstern å andra sidan.

Än en gång – vad skall hända? Med vanliga demokratiska spelregler kan ju miljöpartiet inte nå framgång med sina reservationer. Vi har tidigare fått veta att för miljöpartiet kan den privata moralen sättas före den demokratiska beslutsprocessen. I onsdags kunde vi också med egna ögon se Per Gahrton och några andra miljöpartister applådera utomparlamentariska metoder.

Per Gahrton är en skicklig debattör. Men hans debatteknik bygger ofta på glidande formuleringar. Genom att anföra olika citat pådyvlar han motståndaren en uppfattning som han, naturligtvis, avslutningsvis bestämt tar avstånd från. När han refererar motståndarens ställningstagande agerar han, tyvärr, inte alltid korrekt. Per Gahrton refererar bara det som passar in i hans "aktionsformer som inte låter sig identifieras i etablerade kategorier". Det är vad som står att läsa i den aktuella uppsatsen.

Reservation 5 utgör ett exempel på denna gröna debatteknik. Det är Per Gahrton och Bertil Måbrink som står bakom reservationen.

Först säger Per Gahrton – det är han som har utformat reservationen:

"I motion U560 föreslås en strategi för en stegvis anslutning av Sverige till EG. En tullunion och en anknötning till det europeiska valutasamarbetet anges som centrala inslag i denna anslutning. I yrkandet föreslås att Sverige bör ha närmare kontakter med EPS-samarbetet." Ja, så står det alltså i Per Gahrtons reservation. Men Per Gahrton redovisar *inte* att vi moderater anser att kontakterna och förhandlingarna skall vara förutsättningslösa. Inget område skall vara undantaget när det gäller förhandlingar – något som vi har framhållit i både motion och reservation. Vidare bryr sig Per Gahrton inte om vad som menas med "närmare kontakter med EPS-samarbetet".

På s. 18 och 19 i vår partimotion står det vad vi syftar till. Vad vi syftar till är ju just kontakter, diskussioner, information och kunskap.

Sedan börjar Per Gahrton tillämpa citattekniken. Det står i reservationen på s. 84 i EG-betänkandet:

”Motionärernas” – moderaternas – ”strategi tycks sammanfalla med EGs vitbok, paragraf 222: 'Liksom tullunionen måste föregå den ekonomiska integrationen så måste den ekonomiska integrationen föregå europeisk enhet. Vad denna vitbok föreslår är att Gemenskapen nu tar ett steg vidare på den väg som så klart är utlinjerad i Traktaten'.”

Det är uppenbart att detta skall utläsas så, att EG-integrationen enligt vad moderaterna menar syftar till skapandet av en västeuropeisk politisk union. Så kommer en hänvisning till vad Västtysklands förbundskansler Helmut Kohl sade vid EG-toppmötet i juni 1988 i Hannover. Det nämns också att dennes företrädare Helmut Schmidt tidigare givit uttryck för en liknande uppfattning. Därefter hänvisas till vad presidenten i EG-parlamentet, Simone Veil, sade vid en EG-konferens i Älvsjö i november 1988:

”En del länder vill vara med i EG utan att ge upp sin nationella suveränitet och sina särdrag. Det går inte, för EG ska bli en politisk union med gemensam utrikes- och försvarspolitik.”

Uttalanden av ytterligare några personer – t.ex. Peter Ludlow, chef för Centre for European Policy Studies och den spanske EG-ambassadören i Bryssel – ingår i denna rad av citat.

Avslutningsvis konstaterar Per Gahrton:

”Det är således uppenbart att den strategi som förordas i motion U560” – dvs. den moderata partimotionen – ”kommer att leda till svenskt medlemskap i en politisk union, något som skulle underminera den svenska neutralitetspolitiken och strida mot tidigare riksdagsbeslut. Utskottet” – miljöpartisterna – ”tar bestämt avstånd från en sådan strategi.”

Med andra ord: Per Gahrton struntar i att redovisa motståndarens uppfattning i dess helhet. Huvudsaken är att det hela passar Per Gahrtons politiska syfte.

Herr talman! Jag avstår från att ytterligare lägga ut texten i sakfrågan. Den uppfattning som vi i moderata samlingspartiet har i Europafrågan har tidigare i dag redovisats av Margaretha af Ugglas och Carl Bildt. Jag vill med detta inlägg bara markera att jag tar avstånd från vissa av Per Gahrtons och miljöpartiets argumentationsmetoder. Vad jag här har anfört är ett exempel på hur man bär sig åt.

Som många har sagt fortsätter debatten om EG-frågorna, och säkerligen kommer den att präglas av ännu större intensitet.

När dagens arbete här i kammaren inleddes med firandet av nationaldagen citerade talmannen en företrädare i ämbetet – dåvarande talmannen för bondeståndet – som någon gång hävdade att utan skiljaktigheter i sak kan det aldrig bli tillräckligt med upplysning i sakfrågan. Ja, det är så sant som det är sagt. Det är viktigt att debatterna, inte minst debatten i denna ödesfråga för svensken i gemen, blir så allsidiga, justa och konstruktiva som möjligt.

Anf. 70 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Att först läsa upp långa avsnitt från artiklar som jag har skrivit och sedan använda sin taletid till att läsa upp ur miljöpartiets reservationer tycks ha smittat av sig. På sätt och vis är det ganska trevligt. Men jag trodde att ni var missnöjda med att vi hade en hel del att säga. Nu läser ni själva innantill vad vi skriver i våra reservationer. Dessutom rör det sig, som sagt, om ganska långa avsnitt.

Jag har faktiskt inte förstått vari citatförfälskningen skulle ligga. Vi kom med en mängd fakta om att EG håller på att utvecklas till en politisk union. Men jag tror att det är exakt vad Carl Bildt sade här tidigare i dag. Ett av hans huvudbudskap var ju att EG har politisk karaktär. Carl Bildt hänvisade till den strategi som moderaterna förordar, och han sade att han hoppades att det i framtiden skall bli möjligt med ett medlemskap. Jag har mycket svårt att se att det vi skriver i reservationen skulle vara en citatförfälskning. För den som anar minsta lilla oråd finns det en hel del annat material.

Inte heller när det gäller vår syn på den politiska demokratin förstär jag vad det var som skulle vara förgripligt. Jag tänker då på citatet i min artikel. Där sägs ingenting annat än att vi tillämpar okonventionella metoder. Vi tillämpar inte olagliga metoder. Vi bryter inte mot några lagar – inte heller här i riksdagen. Vi bryter alltså inte mot riksdagens arbetsregler. Det vore oss främmande.

Alla vet att det enda som hände i onsdags var att vi, när sammanträdet här hade ajournerats och plenum alltså icke pågick, tillät oss att spontant och oplanerat visa våra känslor inför innehållet i några engagerade människors uttalanden. Vi applåderar aldrig när någon på läktaren bryter mot ordningsreglerna. Jag trodde att det var fullständigt solklart. Den saken har vi klarat upp med talmannen. Inga tveksamheter kan återstå i det avseendet.

Anf. 71 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Jag måste säga att Alf Wennerfors inlägg var ett av de märkligaste inläggen i dagens debatt, och jag har hört ganska många anföranden, eftersom jag varit i kammaren hela dagen.

Alf Wennerfors avslutar sitt anförande med att säga att han inte vill lägga ut texten i sakfrågan och att han vill ha en saklig och allsidig debatt. Dessutom skall debatten vara schyst. Men han talar över huvud taget inte om sakfrågan. Han recenserar olika partiers förhållningssätt och sätter etiketter på dem – det kan handla om demonstrationspolitik, extrem isoleringsvänster etc. Är det att föra en debatt om sakfrågan, Alf Wennerfors? Är det att föra en saklig och schyst debatt om vad EG-anpassningen får för konsekvenser för Sveriges politiska framtid? Sådana frågor ägnar vi oss åt i både våra motioner och reservationer. Ingenting av det som Alf Wennerfors berörde handlade om sakfrågan. Jag förstår inte med vilken rätt han över huvud taget recenserar det sätt på vilket vi andra uppträder och sätter etiketter på våra motioner och reservationer. Sådant är inte befrämjande för en saklig och schyst debatt, Alf Wennerfors!

Anf. 72 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet skulle inte kunna nå framgång här i kammaren – så uppfattade jag Alf Wennerfors. Jag tycker nog att arbetet är ganska framgångsrikt. I sitt tal här i morse sade talmannen – och det har citerats några gånger – att genom att debatt uppstår utvecklas ett bredare kunnande. Vi tycker att vi bl.a. genom att vi har tillfälle att tala här i kammaren får fler och fler att inse att t.ex. EG-harmoniseringen har ett antal sidor och att alla inte är positiva. Genom att få kännedom om det kan Sverige bättre gardera sig mot allvarliga nackdelar.

Ett exempel var, tycker jag, Evert Svenssons anförande här tidigare. Han började med att citera ett statsråd...

Anf. 73 ANDRE VICE TALMANNEN:

Repliken gällde Alf Wennerfors anförande, inte Evert Svenssons.

Anf. 74 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag ger nu exempel på att vi har varit framgångsrika här i kammaren.

Var och en som är intresserad, herr talman, kan läsa i de rapporter som EG:s folk själva ger ut, att det blir sämre innan det om möjligt senare blir bättre – att det börjar med företagsnedläggelser och nedläggning av småjordbruk och att det blir ytterligare ökad arbetslöshet. Det är väl värdefullt att människor kan få del av den kunskapen, eftersom det var så litet debatt om EG-harmoniseringen innan beslut fattades här förra våren.

Alf Wennerfors talar om att moderaterna vill ha förutsättningslösa förhandlingar, och han tror att miljöpartiet inte har observerat det. Men det har vi faktiskt gjort, och det skrämmer oss att man inte vill ha några ingångsförutsättningar. Samtidigt har många talare här i dag gjort klart att det finns vissa förutsättningar som måste uppfyllas, nämligen att väsentliga försämringar inte får äga rum på en rad viktiga områden – när det gäller hälsa, miljö, arbetsmiljö osv.

Jag förstår alltså inte riktigt Alf Wennerfors anförande, herr talman.

Anf. 75 ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman säger att mitt inlägg var det märkligaste anförande hon hade hört i dag. "Tänka sig! Och så recenserar han andra också." Det är ju precis vad Gudrun Schyman själv gör, eftersom hon säger att det var det märkligaste anförande hon hört i dag. Så vi är väl i samma båt, Gudrun Schyman.

Jag tror att Per Gahrton missuppfattade mig litet om han fick uppfattningen att jag beskyllde honom eller reservationen för citatförfälskning. Det gjorde jag inte. Jag sade att tekniken är att genom citat pådyvla sin motståndare uppfattningar som andra står för.

Om den intresserade ser efter vad som står i de här citaten, finner han att det är sådant som vi aldrig har fört fram, t.ex. vad Kohl sade i Hannover: "Vårt mål är en europeisk union, och det inkluderar en ekonomisk och militär union med en europeisk centralbank och en europeisk valuta." Det har inte Per Gahrton hört oss säga. Men man radar upp de här citaten efter

varandra och säger att det här "tycks sammanfalla", och så småningom säger man att "detta tar vi bestämt avstånd från". Det är den argumentationstekniken som jag vänder mig mot.

Och dessutom säger man inte att när det gäller hela det här samarbetet förutsätter vi faktiskt förutsättningslösa förhandlingar på varenda punkt. Inget område skall vara fritt från förhandlingar. Vi skall vara justa i debatten – det tycker jag att vi skall hålla på.

Anf. 76 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Jag får väl erkänna att det låg ett visst mått av recension i mitt inlägg också. Det som jag tyckte var märkligt med Alf Wennerfors inlägg var att det bara var recension från början till slut – och att han dessutom slutade med att säga att vi skulle ha en saklig debatt. Det fanns inte ett enda sakargument i hans anförande, och det tyckte jag var i grövsta laget.

Man behöver naturligtvis inte trava citat på varandra, men det är ganska bra att se hur den internationella debatten går. Nu kommer jag alltså tillbaka till sakfrågan.

I utskottsmajoritetens diskussion i betänkandet står det över huvud taget inte nämnt att det är fråga om en politisk union. Det står inte nämnt att det förs en internationell debatt om ett politiskt, säkerhetspolitiskt och militärpolitiskt samarbete. Eftersom det är en sådan brist i utskottets skrivning, måste man ju på något sätt tillföra utskottet denna information också i skrift. Att då göra det i form av en reservation är väl inte så dumt. Dessutom har vi anförut våra synpunkter flitigt här i debatten i dag.

Nu skulle man inte behöva använda de där citaten längre. Vi som var här och lyssnade på Carl Bildt tidigare i dag behöver ju bara citera honom framöver. I hans inlägg stod det ju helt klart vad det är fråga om. Det är helt klart att det är en politisk union och att moderaternas linje är att förespråka ett inträde i denna politiska union, helst under 1990-talet. Syftet med den var att alla samhällen skulle komma i åtnjutande av de värderingar som vi har – och vi betydde då alltså moderata samlingspartiet.

Det är därför som vi protesterar. Vi har ju olika värderingar i det här landet. Vi är inte med på att de värderingar som moderata samlingspartiet står för skall vara vägledande för hela Sveriges och hela svenska folkets utveckling.

Anf. 77 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om den här debatten för så väldigt långt. Vi har noterat att moderaterna föreslår en strategi där man skall använda sig av tullunion, anknytning till det europeiska valutasamarbetet, EPS osv. Vi tycker att det verkar som om den strategin sammanfaller med EG-strategin för att skapa en politisk union. Sedan anger vi en rad argument för att detta är sannolikt.

Ingen kan sväva i tvivelsmål om att det vi säger att Helmut Kohl har sagt just är citat från vad Helmut Kohl har sagt. Så får väl varje läskunnig läsare själv dra slutsatsen, om det verkar vara en rimlig eller orimlig argumentation från vår sida. Utskottets majoritet har uppenbarligen inte tyckt att den är

rimlig, medan vi tycker att den är rimlig. Så är det väl i det politiska arbetet – att man gör olika värderingar.

Det centrala här är ju att Alf Wennerfors nu understryker att han inte beskyller oss för någon sorts citatförfalskning eller för ojusta metoder. Vi har olika bedömningar av resultaten av en viss politisk strategi. Konstigare är det inte, och det är ju det som hela debatten här handlar om.

Anf. 78 ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Självfallet är det bra med citat, Gudrun Schyman. Det är alldeles utmärkt, och vi bör verkligen ta del av hur debatten går nere i Europa. Men det är fråga om det sätt på vilket man använder citaten i den politiska debatten här i kammaren; det var det jag vände mig emot.

När Per Gahrton gjorde det här senaste påpekandet – varför kunde inte Per Gahrton nu, när det inte står i reservationen, medge att en mycket viktig del i vår strategi, i vårt sätt att se på det här samarbetet, är att det skall vara förutsättningslösa förhandlingar på varje punkt, på varje område?

Andre vice talmannen anmälde att Gudrun Schyman och Per Gahrton anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 79 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! I kölvattnet på regeringens EG-anpassning har ett nytt frälse sett dagens ljus.

”Lyft näsan över gränserna! Ni måste ha råd att skicka näringslivssekreterare till Bryssel, inte bara till Stockholm”, säger frälset världsvant. Men hur får man råd? Folkvalda i krisbygdskommuner, som av ideologiska skäl sagt nej eller som ännu inte vågat sig på att sälja ut sina vatten- och reningsverk, lyssnar förundrat på alla högljudda EG-profeters nyliberala tongångar.

”I 1982 års val gjorde vi upp med Ulf Adelsohns skräniga vita mås och Gösta Bohmans blå revolutionsromantik. Men i dag går Feldt och hans grabbar i spetsen för samma politik”, säger sorgsna och i många fall förkrossade socialdemokrater ute i landet. Först blir en s-märkt Volvoman kommunikationsminister. Sedan låter regeringen en direktör från Ericsson-koncernen ta över folkets järnväg. För en lön på över miljonen om året börjar han med att sälja ut SJ:s verkstäder till transnationella Asea Brown Boveri. F.d. SAS-direktörer och militärer ger order om att hälften av alla industrispår skall rivas upp. Antonia Ax:son Johnson kan i den fria konkurrensens namn roffa åt sig allt större bitar av kollektivtrafiken. Vägverket raggar sponsorer och vill dela upp vägnätet i rikemans- och fattigmansvägar. Just in time, för EG och PG!

År 1985 var jag en av alla dem som med hjälp av Sven-Ove Hanssons debattbok stämplade moderata samlingspartiet för att de står till höger om den svenska neutraliteten, säger en gammal beläst kvinnoklubbist. I dag tvingas jag uppleva hur en socialdemokratisk regering i praktiken sprungit om den politiska högern i EG-spåret. Demokratin och självständigheten håller på att gröpas ur, säger hon upprört.

Vad är det egentligen som är på gång i Sverige? Vad är det för mäktiga

krafter som pressar den socialdemokratiska regeringen att gå "från lätt trav till marritt i sina EG-relationer"? Det senare är en träffande beskrivning från en som sett EG:s Brysselmaskineri inifrån. Jag skall återkomma till citatets ursprung.

Sverige är redan halvvägs innanför EG:s murar, utropade en affärstidskrift triumferande för en tid sedan, när olika organ redan godkänt 88 av EG-vitbokens 131 då beslutade direktiv. Ytterligare ett trettiotal lagar och regler var på gång. Regeringen har därmed i många stycken forcerat anpassningen snabbare än vad EG-länderna själva har vågat sig på. Carl Bildts och Bengt Westerbergs modstulenhets är faktiskt befogad. De skulle aldrig ha klarat samma manöver i regeringsställning.

Men så sväller också både den byråkratiska apparaten och dess tjänstemän. Oblygt skryter någon om att Sverige "accepterats som EG-land" på olika områden. Kommunikationsområdet har av Sverige använts som en spjutspets in i integrationen. Det är ingen hemlighet. Därför har också de djärvaste uttalandena hörts från just kommunikationsdepartementet. Men runt om i landet växer det också upp privat- och regionplanekonsulter som svampar ur jorden. Dessa herrars internationella resvanor och frotering med EG-etablissemang leder lätt till att de värnar om sin egen ekonomiska framtid. Liksom sina inflytelserika inspirationskällor i den mäktiga Round Table-klubben arbetar de för det nya Romriket – ett Västeuropas förenta stater – där 350 miljoner människor skall kittlas med en mördande propaganda- och reklamapparat.

Men det finns de som har genomskådat planerna också utanför detta parlament: "Vakna! Det är snart 1992", manar tidningen KommunAktuellt i sin senaste ledare om EG. Tidningen ser "ett starkt kommunalt självstyre som en viktig motpol till den växande överstatliga centrala byråkratin i Bryssel." En sådan motpol skulle kunna bli ett hälsosamt inslag i en folklig och internationell demokratiseringsprocess. Ja, den är helt enkelt nödvändig, som jag ser det, för att stoppa utförsäljningen av samhällets kollektiva nyttigheter.

Till sitt förfogande har den övernationella EG-byråkratin den växande motsvarigheten på det nationella planet. I Sverige finns dessutom en skuggregering, som Gudrun Schyman talade om tidigare – ett EG-råd, med handplockade industrimagnater, fackförbundspampar, SAF- och Industrieförbundsrepresentanter. De behöver inte protokollföra sina diskussioner. Överläggningarnas innehåll är hemligt, som så mycket annat som gäller planerna på att sälja ut Sveriges oberoende. Vi kan därför vara säkra på att landets storfinansdominerade extraregering inte är överksam när det gäller att stärka bindningarna till EG-blocket.

Vad är det som har skett bakom de internationella kulisserna under de senaste åren?

Herr talman! Låt mig ta exemplen från ett enda års händelser på EG-arenan. Det gäller år 1983. Jag tänker börja med ett stycke ur Sven-Ove Hanssons bok Till höger om neutraliteten. Jag har skrivit upp vad Carl Bildt har sagt tidigare i debatten, och jag tror att det är nästan ordagrant: Det finns personer som aldrig har varit i närheten av en seriös neutralitetspolitik. Kom ihåg de orden och lyssna på citatet ur Sven-Ove Hanssons bok:

"Den 24 juni 1983 deltog Ulf Adelsohn i ett möte i London med konservativa ledare från hela världen. Vid mötet bildades en konservativ international, Internationella demokratiska unionen (IDU). En av mötesdeltagarna var USA:s vicepresident George Bush. De närvarande representanterna för EDU, det europeiska konservativa förbundet, passade på tillfället att anta ett program med namnet 'De euroamerikanska relationerna'. Programmet var utarbetat av en arbetsgrupp där Anders Björck representerade det svenska partiet. — — —

Programmets huvudtes är att banden mellan USA och Västeuropa måste stärkas. Vidare kräver de svenska moderaterna och deras broderpartier att NATO-länderna i Västeuropa ska satsa mer pengar på militära ändamål: — — — Här krävs alltså att EG ska öka sitt samarbete inom utrikes- och säkerhetspolitiken."

Sven-Ove Hansson konstaterar att moderaternas partiprogram i Sverige intar en ståndpunkt som knappast går att förena med de här citerade löften gentemot EG och NATO. Jag vill tillägga att Margaretha af Ugglas, Carl Bildts och kanske även Alf Wennerfors tal här i dag, på Sveriges nationaldag, inte heller andas riktigt samma högerextremism som de program som Sven-Ove Hansson beskriver i Till höger om neutraliteten, även om Carl Bildt i sitt tal i dag har gått längre än moderaterna tidigare har gjort på den inrikespolitiska arenan. Jag vill fråga: Betyder det att moderaterna helt har frångått IDU:s och EDU:s programskrifter, eller står ni för en linje i Sverige och en annan när ni besöker London, Paris eller Bryssel? Det vore bra om några av de moderater som finns i kammaren och som lyssnar nu kunde svara på den viktiga frågan.

Herr talman! Att den politiska högerens moderata gren i Sverige försökt tita ihjäl Hanssons debattbok förstår var och en. Men att hans mer upphöjda partivänner valde att ligga lika lågt i ämnet så snart valet 1985 var över, det föreföll länge som en gåta för många inom vänstern. Förklaringen är kanske ganska enkel. "Elefanten" Hansson visste antagligen inte om att han trampat in i den socialdemokratiska porslinsbutiken för utrikes affärer. Olika regeringsmän hade redan inlett det västliga samarbetet för att anpassa Sverige till EG och det transnationella kapitalets krav. Också moderaterna måste ha tagits på sängen. Vad var det som hade inträffat?

År 1983, i samma veva som de 12 största elektronikföretagen pressade fram EG:s ESPRIT-beslut, föddes Davignons skötebarn, Gyllenhammars Round Table Group. Denna industriella påtryckargrupp tog till sin uppgift att med stor nit visa ländernas finans- och industriministrar var skåpen i framtiden skulle stå. Kjell-Olof Feldt, den svenske finansministern, var en av de första att nappa på rundabordsgruppens projektplaner.

ESPRIT erbjuder de 12 stora informationsteknologiföretagen billiga möjligheter till inblick i den samlade industriella forsknings- och utvecklingsbilden i Västeuropa. De stora företagen har därmed goda möjligheter att suga ut de små — the same procedure as every year — herr talman!

EG:s forskningspolitik är oftast en förtäckt industripolitik och t.o.m. en förtäckt försvarspolitik. Industripolitiken behöver i sin tur en lukrativ bas. EG:s politiska kommitté föreslog därför att Västeuropa skall skapa en militär marknad som kan fungera som ett "byggblock" i EG:s allmänna industripoli-

tik. Jag vill fråga om Stig Alemyr, som jag såg här alldeles nyss, och Evert Svensson bestrider att det inom EG och på toppnivå har fattats sådana här beslut. Hösten 1983 ställde EG-parlamentet snällt upp på en rapport om vapenanskaffning och vapenexport. Få vågar hävda att detta är en fråga om att välja antingen atlantisk eller europeisk integration. Som Björn Hagelin påpekar i "Kulorna rullar", gäller det i stället båda samtidigt. Herr talman! EG:s FoU-strateger är verkligen inga fredsduvor.

Stålladyn, fru Thatcher, är beryktad för många politiska ting. Hennes EG-aktion riktad mot Sverige 1982–1983 är däremot inte så omtalad som den förtjänar. Fram till dess hade Sveriges relationer till EG varit ganska okomplicerade genom frihandelsavtalet, vilket tillät samma fördelar som tillerkändes medlemsländerna, utan att Sverige formellt är medlem. Därför gick snart djungeltelegrafen varm i de diplomatiska kretsarna.

Det handlar om EG, Sverige och informationsteknologin, dvs. just det ämne som vpk skrivit en särskild motion om. England klagade över att inte ha fått någon extra valuta för sina EG-insatser, medan Sverige ansågs som privilegierat i utvecklingsprogram som t.ex. Cost. EG vidarebefordrade kritiken via diplomatiska kanaler. Den svenska rädsla som därmed utlöstes har träffande beskrivits av den f.d. arbetsmiljöattachén vid den svenska EG-delegationen i Bryssel, professor Jan Kronlund.

Han berättar att den svenska regeringen snabbt visade upp en "villig att betala-attityd", dvs. att i olika former av samarbetet med EG vara beredd att bjuda på vad Sverige har av kunnande. Herr talman! Det var då Sverige, för att slippa diskutera medlemskap, enligt Kronlund gick över "från lätt trav till begynnande martritt" i sina EG-relationer.

Dåvarande statsministern liksom arbetsmarknadsministern ilade till Bryssel för att lämna lojalitetsförklaringar. Undersåtlighet av det här slaget verkar sedan dess mer regel än undantag. Förklaringen finns i exportindustrins allt starkare maktpositioner och inflytande över regeringspolitiken. Sverige har en överdimensionerad export och import till och från EG, såsom flera talare här har berört. Men detta beroende på de stora bolagets villkor är ödesdigert men däremot inte ödesbundet utan kommer av politiska beslut. Därför är det ur svensk synvinkel inte bara pinsamt – det är alarmerande att regeringen vägrar att diskutera annat än i ytliga eller dubbeltydiga termer.

Den generella linjen är att skrämma opinionen med antaganden om vilka svårigheter som väntar "näringslivet", om vi inte följer EG-blockets diktat. Den outtalade tanken bakom är att det som är bra för svensk bilindustri, Ericssons och Elektrolux och andra transnationella företag är bra för alla företag, regioner och människor.

Varför vägrar regeringen att tala klarspråk om den ekonomiska EG-integrationens politiska karaktär? Varför vill regeringen inte ens prestera en kritisk analys av anpassningens följder för Sveriges utveckling och oberoende som nation? Och, herr talman, varför anstränger sig utrikesutskottet inte alls att i sitt betänkande beröra dessa frågor efter årtal av kritik mot denna ytlighet?

I ett enstaka utfall av bekännelselusta lät Carl Johan Åberg till en början medborgarna veta att Sverige och dess folk har att genomlida en "smärtsam" omställning i EG-processen. Är det vårt lands sviktande suveränitet som

plågar Åberg? Har regeringen trots allt farhågor inför samarbetet med EG:s militärindustriella blockforskning, som ju redan är på gång?

Tyvärr finns det inte mycket som tyder på det, herr talman. Det finns en passus på några rader, en kommentar till en av vpk:s motioner, där utrikesutskottet t.o.m. lämnar frågan öppen om hur långt försvarsdepartementet kan gå i sin integration. Jag tycker att detta är mycket anmärkningsvärt, och jag skulle vilja be Stig Alemyr litet grand utveckla de tankar som knappt är påbörjade i betänkandet.

Herr talman! Med detta vill jag avsluta mitt tal, och jag ber att få yrka bifall till samtliga reservationer som vpk signerat i utrikesutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 80 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Det är i den framtida skattepolitiken som EG-anpassningen tydliggörs. Jag har haft nöjet att arbeta med den i KIS-utredningen om de indirekta skatterna. Motivet för att den kommittén tillsattes var att den skulle medverka till att förstärka landets ekonomiska tillväxt, underlätta anpassning till EG och skrapa ihop pengar till den marginalskattesänkning och den förändring av skattesystemet som vi står inför och där man vill sänka marginalskatten för de rika och ta från de fattiga.

Det väsentliga syftet var att göra de indirekta skatterna EG-konforma. Man har ansträngt sig mycket och nått mycket goda resultat. Bl.a. föreslår man att konst, kultur och TV skall momsbeläggas. Det är ganska fantastiskt att på detta sätt göra någonting, som borde kunna vara tillgängligt för de allra flesta, dyrare. Eftersom moms är avdragsgill för företagen blir det i det långa loppet så, att vi kommer att få en företagssponsrad och företagskontrollerad kultur. Var det meningen med en EG-anpassning?

Vi i miljöpartiet har sagt definitivt nej till sådana äventyrligheter. För ca 20 år sedan talade vi här i landet för en folkets kultur. Med en EG-anpassning står vi inför det fantastiska fenomenet en företagens kultur. Det är en skrämmande utveckling som vi ser.

På samma sätt vill man momsbelägga våra dagstidningar. Vad innebär det? Jo, att de blir väsentligt mycket dyrare. Det gör att väldigt många människor uppenbarligen inte kommer att ha råd att köpa tidningar. Tidningar är ju ändå en del av vårt demokratiska system, som är mycket viktig för att sprida information och debatt. Genom en momsbeläggning kommer man att försvåra detta. Med all säkerhet kommer dessutom ett antal tidningar i landet att upphöra. Det är precis tvärt emot vad vi i miljöpartiet önskar. Vi anser att det är viktigt med mångfald. Många röster skall höras i den demokratiska debatten. Vi ser här ett system som är i grunden antisocialt, antikulturellt och antidemokratiskt – en mycket märklig utveckling.

I fråga om energipolitiken vill man lägga moms på energi. Det innebär att vi får en ökad användning av fossila bränslen och elkraft. Vi kommer att få minskad användning av de inhemska förnybara energislagen.

Man vill lägga moms på persontransporter. De uträkningar som man har gjort visar att det kommer att leda till att tågåkandet minskar, att

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

kollektivtrafiken minskar. Allt sammantaget innebär att vi kommer att få ökad användning av fossila bränslen i Sverige. Det leder obönhörligen till ökade koldioxidutsläpp, ökade kväveoxidutsläpp – allt i strid mot de beslut som fattades i den svenska riksdagen för ungefär ett år sedan.

Samordningssträvanden får sociala snedvridningseffekter, beroende på att en stor del av energiskatterna kommer att betalas direkt av medborgarna i och med att företagen får lov att skriva av momsen. Vi kommer alltså att speciellt gynna exportindustrin, och vi kommer att speciellt gynna energiintensiv industri, eftersom man vägrar att minska storförbrukarsubventionen. Den vill vi i miljöpartiet de gröna skall avvecklas inom fem år.

I det framtida skattesystemet, som det nu avspeglar sig, ser vi väldigt tydligt vad det är för sorts samhälle som socialdemokrater, moderater och folkpartister vill driva oss in i. Vi förskräcks över detta. Vi gläds över att det nu växer fram ett allt större folkligt motstånd mot denna långsiktiga framtidstragedi.

Anf. 81 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Det tycks som om EG-kritikerna för tillfället har tagit över här i kammaren – EG-anhängarna lyser med sin frånvaro. Det är en nonchalans som jag tycker att man kanske bör tolka så, att EG-anhängarna inte har så mycket av sakargument för sina ståndpunkter att de vill bemöda sig om att delta i den debatt som nu förs.

Herr talman! EG-anhängarna älskar att framställa sig själva som vidsynta, utåtriktade, frihandelsvänliga och internationalistiska människor. De älskar också att framställa EG-kritikerna som trångsynta, inskränkta protektionister och nationalist. Därför tycker jag att det är synd att jordbrukspolitiken inom EG så litet blivit föremål för diskussion här.

Den gemensamma jordbrukspolitiken är det mest framskridna uttrycket för samarbetet i EG. Det är också det mest kostsamma; den tar två tredjedelar av EG:s budget. Den borde alltså vara flaggskeppet för EG. Det vore därför intressant att höra företrädare för utskottsmajoriteten eller regeringen analysera EG:s jordbrukspolitik.

I själva verket är det så att EG:s jordbrukspolitik är ett gigantiskt misslyckande. Den baserar sig på en oerhörd protektionism, som har lett till dumpade världsmarknadspriser, som har snedvridit hela handeln med jordbruksprodukter och som har ställt till oerhörda problem för många länder i tredje världen.

Visionen inom EG är inte ökad internationalism, byggd på varje lands rätt till en varierad och rik utveckling i det egna landet och i ekologisk balans. Visionen inom EG är dominans, dominans för de intressen som gör sig starka i EG. Det är en dominans på bekostnad av andras utveckling.

Det framgår med all önskvärd tydlighet för den som bemödar sig att studera EG:s jordbrukspolitik att EG inte alls står för en positiv internationell utveckling utan för en oerhörd trångsynthet och protektionism. Herr talman! Skall vi medverka i den utveckling som EG står för? Är det det som skall bli resultatet av de förutsättningslösa förhandlingar som skall föras på alla områden, alltså även jordbrukets? Från vpk:s sida säger vi definitivt nej till en sådan utveckling.

Även om debatten kring jordbruket inte har varit intensiv här i dag och inte är märkbar i utrikesutskottets betänkande pågår det en intensiv jordbruksdebatt i vårt land – i många länder, förresten. I den spelar just de internationella relationerna kring jordbruksfrågor stor roll. Tyvärr blir den debatten i vårt land ofta otillbörligt förenklad. Den gäller om man är för eller emot frihandel resp. protektionism. Frihandel eller protektionism blir ett mål i sig. Men, herr talman, det är ju inget mål – det är medel. För att avgöra vilka medel vi skall använda och när och hur vi skall använda dem måste vi veta vilka målen är.

Målen för livsmedelsproduktion – vilka är de? Man kan göra det enkelt för sig och säga att målen är att producera bra livsmedel till bra priser, sett från konsumenternas synpunkt. Tyvärr är det ofta också på den nivån som målsättningsdiskussionen när det gäller jordbrukspolitiken stannar. Det krävs dock en viss konkretisering om diskussionen skall bli användbar.

Vad menas med bra livsmedel? Enligt min mening kan det inte reduceras till olika mätbara halter av olika slag. Helheten är mer än delarna. Det är en svår men mycket viktig diskussion. Enligt min mening handlar livsmedelskvalitet t.ex. om ursprunglighet, vår rätt att i affärerna kunna köpa livsmedel som är så litet misshandlade på vägen som möjligt, vilket måste ställa stora krav på oss när det gäller hela den syntetiska livsmedelsindustri som nu växer fram, där man kan använda klorerad pappersmassa, cellulosa eller livsmedelsavfall som råvara när man producerar vad vi vill kalla syntetiska livsmedel, som sedan ingår som tillsatser i olika industritillverkade livsmedel. Det är en skrämmande utveckling, som vi måste sätta gränser och stopp för.

Ursprunglighet handlar också om att man skall undvika långa transporter och långa lagringstider, som i sin tur ger upphov till att en rad tillsatser tillförs livsmedel. Det handlar om ärlighet, det handlar om att man inte skall få använda begrepp som naturlig och miljövänlig hur som helst. Det handlar om kontroll av livsmedelsproducenter.

Men livsmedelsproduktion handlar om mer än så – det handlar också om etiken, det handlar om djurhållningen, det handlar om hänsynen till de ekologiska förhållandena, det som vi litet slarvigt kallar miljömedvetenhet, behovet av att hushålla med resurser, att se till att livsmedelsproduktionen är ett fungerande kretslopp, som inte gör av med mer energi än vad den skapar i form av färdiga livsmedelsprodukter.

Livsmedelsproduktion handlar sist men inte minst – det har jag redan varit inne på – om relationerna till länderna i tredje världen, om deras rätt att utvecklas på sina villkor, att använda sin livsmedelsproduktion i sin egen utveckling och att på ett rimligt sätt kunna köpa det som därutöver behöver köpas på världsmarknaden.

Herr talman! Vi människor är hela. Vi är inte ibland konsumenter som med räknearparaten i hand försöker räkna ut vilket livsmedel som är det billigaste. Det är inte så att vi ställer etiska krav på lördagen eller söndagen och tänker på tredje världen den sekund vi stoppar en slant i en insamlingsbössa. Vi är hela människor, och vi har rätt att ställa krav på ett helt liv. Politikens syfte, både i vårt land och i de internationella relationerna, är just att skapa denna helhet åt oss, denna helhet som är acceptabel, som inte

tvningar oss i vår del av världen att leva med ständigt dåligt samvete för hur det ser ut i världen i stort.

Därför finns det ingen miljöfråga, som skall hänvisas till särskilda debatter här i kammaren, utan det som vi kallar miljöfrågor är det som borde vara de grundläggande och mest viktiga aspekterna i den diskussion som förs här i dag. Ändå har de i stor utsträckning lyst med sin frånvaro i den här debatten.

Den traditionella liberala marknadsekonomi, som ser marknaden som spelet mellan tillgång och efterfrågan, där detta spel sätter en varas pris, räcker inte till för att hantera de problem vi i dag står inför i världen. Den fria marknaden som styr produktionen dit där den sker mest gynnsamt och till de produkter som bäst behövs existerar ju inte!

Hur kan det komma sig att socialdemokraterna i dag, när detta är tydligare än någonsin, har givit upp sina ursprungliga ambitioner och anammat den synen? Hur kan det komma sig att detta händer nu, när det är tydligare än någonsin att marknadsekonomi inte räcker till? Det är speciellt tydligt när det gäller livsmedel och livsmedelsproduktion, där miljöhänsyn, resurshushållning och råvarukvalitet är så oerhört viktiga men svårkontrollerade aspekter.

Som enskilda konsumenter är vi maktlösa mot företag i vårt land och i andra länder, men tillsammans, via våra valda organ, via regering och riksdag, har vi en styrka att sätta regler och ramar för vad vi skall acceptera. För livsmedelsproduktionen är denna gemensamma styrka i dag viktigare än någonsin, därför att det diskuteras och är på gång en ökad internationalisering inom ramen för GATT när det gäller just jordbrukshandeln.

Betänkandet från utrikesutskottet ligger några år efter i utvecklingen när det gäller situationen kring jordbruket. Där talar man om att det är enkelt och okontroversiellt med närhet till EG, eftersom Sverige och EG har liknande jordbrukspolitik – båda är inriktade på protektionism. Men allt detta ligger ju i stöpsleven och skall förändras, och den viktiga diskussionen gäller just hur vi i denna förändringsprocess kan hävda det som vi menar är de kvalitativa aspekterna av livsmedelsproduktion. Vi tycker från vpk:s sida också att livsmedelspolitiken måste förändras, inte minst på grund av de stora brister vår inhemska jordbrukspolitik har.

Vi kan självfallet inte heller blunda för omvärlden och behovet av relationer till omvärlden, men vi tycker att riktlinjerna för det svenska engagemanget i internationella förhandlingar – det må sedan gälla EG eller GATT – måste bygga på mål för livsmedelsproduktionen. Jag har angett de mål som vi i vpk tycker är viktiga. Mot den bakgrunden blir det självklart att förutsättningslösa förhandlingar kring livsmedelspolitiken är uteslutna. Det rör sig t.ex. om det som vi i vpk har valt att kalla för det kvalitativa gränsskyddet. Vi, liksom många andra, anser att det gränsskydd Sverige har för livsmedelsprodukter måste förändras. Det är nu ett administrativt gränsskydd. Det måste ersättas med ett kvalitativt gränsskydd, som gör det möjligt för oss att ställa samma krav på de livsmedelsprodukter vi importerar som på dem vi producerar i vårt eget land.

Skulle vi då sänka vår ambitionsnivå? Skulle vi gå ifrån de krav vi har satt och som är högre än dem som ställs inom EG? Det är fullkomligt uteslutet!

Vi måste fortsätta att säga nej till antibiotika i djurfoder, nej till

tillväxthormoner, nej till bestrålning av livsmedel, nej till försämringar av gränsvärden för olika medel; det må gälla bekämpningsmedel – kaptan har nämnts tidigare i debatten – eller andra medel. Vi måste också sätta ramar för styrning av gentekniken.

Herr talman! Den grundläggande frågan att ställa när det gäller det internationella samarbetet är: Hur skall vi i internationella sammanhang verka för en global, uthållig utveckling? för att använda Brundtlandkommissionens ord. Tyvärr, herr talman, har vi ännu inte ens kommit så långt att vi här i kammaren är överens om att det är detta som är utgångspunkten och grunden när vi diskuterar vårt internationella samarbete med andra länder. Om vi hade varit överens om det vore begreppet förutsättningslösa förhandlingar på alla områden otänkbara.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 26, 27, 28 och 29 och i övrigt till de reservationer som vpk-företrädare har undertecknat.

I detta anförande instämde Krister Skånberg, Paul Ciszuk, Lars Norberg, Anna Horn av Rantzien, Eva Goës, Per Gahrton, Gösta Lyngå, Elisabet Franzén, Marianne Samuelsson och Carl Frick (alla mp) samt Gudrun Schyman (vpk).

Anf. 82 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Evert Svensson och Alf Wennerfors beklagade nyss att så många miljöpartister begärt ordet i detta ärende. Det är ju självklart att vi vill ha en mångsidig belysning av vad vi anser vara ett av de svåraste problemen vid detta riksmöte. Faktiskt hörde jag Wennerfors till slut säga att debatten skall vara allsidig. Ja, just det. Själv har jag några korta kommentarer ur skattepolitisk synvinkel.

Det vore beklagligt om på Sveriges nationaldag ett beslut fattades av Sveriges riksdag att i praktiken avhända folket dess rätt att sig själv beskatta. Utskottet har i detta ärende anført att skatteregler inom EG skiljer sig mellan länderna och att det torde ta lång tid innan en gemensam skattepolitik utformats. Detta bedömer jag som varande riktigt, men lika säker är jag på att en gemensam politik till slut kommer till stånd. Vår motion har utskottet besvarat med att riksdagen även i fortsättningen får fatta beslut om svensk skattepolitik, men på den punkten är jag pessimistisk om framtiden. Om vi av hänsyn till våra relationer till EG-länderna, som i framtiden har en gemensam skattepolitik, tvingas att fatta vissa beslut är vår rätt till självbestämmande i praktiken beskuren. Jag yrkar alltså bifall till reservation 21 under mom. 28.

Ett direkt och aktuellt exempel är alkoholpolitiken. Den svenska linjen är att genom ganska hög beskattning bekämpa överdriven användning av rusdrycker. Detta har också lyckats; jämfört med ett stort antal länder inom EG har vår konsumtion minskat under senare år. Fortfarande kan man inte säga att allt är väl, men det är bättre än förr. Det är angeläget för miljöpartiet de gröna liksom för ett stort antal ledamöter i denna kammare att fortsätta en politisk linje i folkhälsans namn för en måttlig användning av alkohol; anpassningen till EG innebär en motsatt linje.

Jag hörde just Evert Svensson säga att frågan skall bevakas och att det

räcker. I sin naiva optimism gick han så långt som att säga att Sverige vid en anpassning till EG kommer att kunna föra sin egen alkoholpolitik. Detta låter farligt, och jag yrkar bifall till reservation 4 under mom. 61.

Anf. 83 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Sedan jag nu under ett riksdagsår har haft tillfälle att lyssna till regeringens, men också till borgerlighetens, talesmän när de framfört sina synpunkter om EG – det gäller för övrigt både tal och skrift –, så har jag häpnat över perspektivlösheten. Vilket slags samhälle är det de tror sig främja genom anslutning till EG i allt utom försvars- och utrikespolitik? Borde inte det vara den första frågan man ställer sig? Hur ser EG:s framtidssamhälle ut, och är det en samhällstyp som Sverige på gott och ont vill anpassa sig till?

Svenska staten har faktiskt ett institut för framtidsstudier. Borde man inte åtminstone anlita detta för att försöka ge svar på frågan: Hur ser den långsiktiga utvecklingen ut? När jag läser regeringens och utrikeshandelsministerns rapporter förefaller det som om EG bara handlar om en sak, nämligen om handel och handelshinder. Om man inte har gjort Mammon till sin Gud så har man i varje fall gjort Mercurius till sin vägvisare.

För en miljöpartist tycks detta vara utomordentligt tragiskt, för om Sverige skulle kunna ha en uppgift i det europeiska samarbetet så borde det vara att kritiskt granska utvecklingen både från miljö- och resurssynpunkt och från mänsklig synpunkt. För övrigt har regeringen redan genom att tillsätta Åke E Andersson som chef för framtidsstudieinstitutet sett till att ingen radikal kulturkritik kan befaras från det hållet. Om vi alltså önskar en mera långsiktig bedömning om vart den s.k. Europeiska gemenskapen – som dock omfattar bara halva Europa, och knappt det – är på väg så måste vi söka upplysning på annat håll. Men en långsiktig bedömning är vad vi behöver. Om vi alltså inte får någon hjälp från annat håll måste vi göra våra egna bedömningar.

När jag skrev detta anförande i går kväll visste jag inte att i min post i dag på morgonen skulle ligga en skrift från Institutet för framtidsstudier. Den visar bara att institutet ännu inte har tagit denna viktiga fråga på särskilt stort allvar. Det publicerar en serie uppsatser om EG och EG-anslutning och inbjuder till ett seminarium som äger rum i november. Någon ordentlig framtidsstudie har det fortfarande inte tyckt att EG-frågan är värd.

Min bedömning är – och det är den förhärskande bland miljöpartister – att EG genom de omtalade friheterna för kapital, varor och tjänster, dvs. i stort sett enväldet för guden penningen, kommer att utvecklas till en storkapitalismens högborg i världen med allt större produktionsenheter, alltfler transporter av varor och människor. Det är dess värre så att den utvecklingen oundvikligen leder till ökad energi- och resursförbrukning. Det allra värsta med detta är att man dessutom inbillar människor att detta är framsteg och innebär ökad tillväxt. Möjligtvis är det senare sant, men då är det i så fall fråga om s.k. cancertillväxt.

I söndags kväll inför Världsnaturdagen betonade Birgitta Dahl i TV att det krävs en radikal omprövning av vår livsstil, exempelvis vår transportpolitik, om vi skall ta miljömålen och resursmålen på allvar. Var finner man bland

EG-byråkraterna någon som på någon punkt talar om en radikal förändring av energi- eller trafikpolitik? Nej, deras syfte tycks vara att med alla medel jämna vägen för de transnationella företagen, som man föreställer sig är de som skall föra EG fram till en tätplats i konkurrensen med USA och Japan. Därför gödslar man med skattebetalarnas pengar över den s.k. avancerade industrin – exempelvis informationsteknologin – och Sverige försöker hänga med, såsom vi senare i dag skall se här i kammaren i samband med ett annat betänkande från näringsutskottet.

Vi miljöpartister är skeptiska till kapprustning vare sig det gäller kanoner, rymdraketer, kärnkraftverk eller informationsteknologi. Vi vägrar att tro att detta är mänsklighetens grundläggande behov. Däremot ser vi gärna att staterna satsar på ren luft, rent vatten, giftfri föda och resurshushållning.

Kort sagt, vi tror att utvecklingen inom EG går åt alldeles fel håll: storskalighet och resursslöseri inte bara skadar miljön och utarmar jorden, det leder dessutom till att människor slits ned i allt större organisationer, där de känner sig allt mindre, alltmer manipulerade och maktlösa. EG-utvecklingen är inte bara ett hot mot fysiska resurser utan också mot andliga resurser och demokrati.

Riksdagens majoritet är på fel väg. I stället för att överlåta alltmer av produktkontrollen till storföretagens egna laboratorier borde man skärpa den statliga kontrollen. I stället för att underlätta uppbyggnaden av internationella storföretag och konglomerat borde man bromsa sammanslagningarna och försöka slå sönder de alltför stora företagen till mindre. I stället för att underlätta samarbetet på kärnkraftsområdet borde man förbjuda all svensk kärnkraftsexport.

Herr talman! Jag yrkar ånyo bifall till de 41 reservationer som miljöpartiet har stött och vill i detta sammanhang speciellt nämna reservationerna 13, 16 och 36.

Anf. 84 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Herr talman! Det finns ett koncentrationsfenomen, som vi kan observera i all samhällstillväxt: tillväxten sker inte jämnt utspridd utan genom sammandragningsspasmer, som intill en viss gräns är av godo. Många mänskliga och värdefulla aktiviteter kräver ett visst befolkningsunderlag för att kunna leva en längre tid och kanske utvecklas vidare. Men tillväxten har sitt pris och sina gränser. Både pris och gränser kan diskuteras i det oändliga, eftersom diskussionen förs utifrån helt skilda värderingar, olika kunskapsfond och från den eller de samhällssektorer som vi känner till och vill – eller inte vill – dra in i diskussionen. Vi bestämmer oss ju gärna en gång för alla för en linje som passar de egna intressena och försvarar den med alla medel. Positionerna låses, till förfång för helhetssynen.

Regionalpolitiken är just en sådan sektor, som skulle behöva talesmän från många grannsektorer, t.ex. jordbruks-, sociala, miljö-, energi-, juridiska, finans-, skatte- och bidrags-, kommunikations- och arbetsmarknadsområdena.

Man kan då undra om t.ex. arbetsmarknadsutskottet har tagit någon som helst hänsyn till andra sektorer än den egna för att uttala sig om övergripande frågor, när det så tvärsäkert i sitt yttrande till utrikesutskottets betänkande nr

19 säger att utskottet vill understryka att Sverige inte ens med ett mycket nära samarbete med EG kommer att behöva uppge centrala värderingar. Samtidigt vill utskottet avvakta den regionalpolitiska kommitténs utredning för ett närmare ställningstagande till de regionalpolitiska frågorna. – Hör inte dessa frågor till de centrala? I övrigt att oskadligförklara EG är det lätt att motsäga sig själv.

Utskottet säger sig också förstå oron inför koncentrationstendenserna, men framhåller lugnande att det även föreligger regionalpolitiska risker om Sverige kommer att stå utanför integrationsarbetet. Med detta antingen- eller avfärdas oron utan försök att balansera mellan problemen.

Kanske skulle vi kunna hitta något svar i en kartläggning av "de praktiska resultaten av EG-kommissionens förhandlingar med medlemsländerna om deras nationella regionalpolitik. Syftet är bl.a. att studera om regionalpolitiska företagsstöd bedöms kunna få konkurrenssnedvridande effekter och därmed inte vara tillåtna." Svaret står i en hänvisning till den regionalpolitiska utredningen – ännu inte färdig!

Nej, rädslan för koncentrationstendenserna kommer att förstora de svårigheter vi redan har med att låta hela Sverige leva. De blir inte mindre av löften om att "utveckla och strukturanpassa de mindre utvecklade områdena inom EG och strukturuomvandla regioner med föråldrad industrisektor – – och medverka till strukturuomvandling i jordbruket". Anpassa och omvandla och utveckla – till vad?

I vitboken står det klart uttryckt att den fria marknaden skall få verka fritt när det gäller lokalisering av företag och verksamheter. Vinsten skall styra, inga andra humana eller sociala värderingar.

Italiens EG-minister Roberto Nigido varnar för regionalpolitiska EG-effekter: "Den ekonomiska integrationen av Italien 1870 vidgade klyftan mellan landets rika nord och den efterblivna södern, eftersom söderns kapital och arbetskraft tilläts flytta norrut okontrollerat. Samma svårigheter kan uppstå i Europa."

Ja, men det var ju 1870! kan någon invända. SIND har för Sveriges räkning gjort en utredning som pekar i samma riktning. Regionalpolitiskt kommer en EG-anpassning av dagens modell att drabba Norrland och övriga glesbygder.

EG:s regionalpolitiska strukturfonder, som dras fram till försvar, kan knappast vara till tröst, då det i Sydeuropa finns betydligt fattigare områden än i Sverige som kommer att behöva merparten av det stödet. Det är dessutom inte särskilt frikostigt tilltaget: 7 miljarder ECU, dvs. 10 % av vad de nationella regeringarna ännu får satsa på sin regionalpolitik.

Herr talman! Jag hinner naturligtvis inte på sex minuter belysa regionalpolitikens EG-problem från alla de samhällseliga synpunkter som jag nämnde i inledningen. Jag vill ändå säga några ord om problemen för jordbruket, eftersom de hör så intimt samman med regionalpolitiken. Det visar sig också att jordbrukspolitiken gett upphov till några av de svåraste problemen för EG-samarbetet, eftersom varje land har velat motverka den fria marknadens mest förödande effekter för det egna jordbruket.

Även här ger koncentrationen och gynnandet av den ensidigt ekonomiska lönsamheten effekter som är och säkerligen kommer att förbli svårhanterliga.

”Om Sverige skall ha ett närmare samarbete med EG”, sägs det i ESO-rapporten, ”kan det svenska jordbruket inte ha kvar nuvarande gränsskydd.” Där föreslås alltså att det nuvarande jordbruksstödet på 13 miljarder kronor skall slopas. I en annan analys har man funnit att mjölkproduktionen skulle sjunka med 24 % vid samordning med EG. Det kan knappast tolkas på annat sätt än att försörjningen på landsbygden försvåras, eftersom mjölken ger en dominerande del av inkomsterna. I boken ”Europa och Sverige” ifrågasätts det norrländska jordbrukets framtid om Sverige kommer med i EG.

Ett annat förslag, som även det kommer att påverka vår regionalpolitik negativt, är förslaget att harmonisera de offentliga uppköpen. Det betyder att alla företag inom EG skall ha samma rätt att få offentliga uppdrag. Rent företagsekonomiska grunder – såsom principen är i dag i Sverige – skall ligga till grund för vem som väljs för uppdraget. Vi i miljöpartiet vill särskilt främja lokal och regional upphandling, bl.a. för regionalpolitisk rättvisa och för landsbygdens överlevnad. Detta visar ännu en gång hur viktigt det är att svensk regionalpolitik undantas från EG-anpassningen. Vi måste också i framtiden slå vakt om rätten att gynna svaga regioner inom Sveriges gränser!

Vi får vara försiktiga så att Sverige inte blir den lilla visthusboden i ”Festung Europas” bortre regioner, varifrån man hämtar skinkor och krus med färskvatten, såsom vi själva i dag hämtar vattenkraft och skogsråvaror från landets utkanter utan att ge motsvarande värden igen.

Huvudmålet för Sveriges Europasamarbete borde vara: Samarbete mellan likaberättigade folk, nationer, regioner och lokalsamhällen.

EG:s fyra friheter gäller fri rörlighet av varor, tjänster, kapital och människor. Jag vill påminna om att i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna fyra friheter av en helt annan dignitet nämns: yttrandefrihet och trosfrihet, friheten från fruktan och friheten från nöd.

Jag vill sluta med att nämna några av EG:s identitetsskapande symboler, som inte gärna kan ha tillkommit av en slump: Som EG:s nationaldag har valts den 9 maj, den dag då kol- och stålunionen presenterades för första gången. EG:s flagga har försetts med tolv stjärnor – i guld.

Härmed yrkar jag bifall till miljöpartiets reservationer i EG-frågan.

Anf. 85 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Att de marknadsliberala partierna stöder EG-harmoniseringen kan jag förstå. Men att socialdemokraterna så har kunnat missta sig på EG:s inre marknads egentliga mål är det inte lika lätt att begripa. För inte kan de väl med berätt mod vara beredda att överlämna så mycket av beslutsfattandet och makten till marknadskrafterna? Inte kan de väl med berätt mod låta marknadskrafterna definiera framtiden åt oss? Hur kan man över huvud taget närma sig de tankegångar EG:s vitbok ger uttryck för: att den fria marknaden skall få ha sin gång när det gäller lokalisering av företag och verksamheter, att vinsten skall få styra, inte mänskliga eller sociala värderingar?

Miljöpartiet de gröna anser att fördelningspolitik, den sociala välfärden, miljöpolitiken och de framtida målen skall formuleras utifrån andra värderingar än strikt ekonomiska. Solidaritet med natur och miljö, de ekologiska

systemen, och solidaritet med de människor som har det sämst skall vara vägledande. Marknadskrafterna skall ges ramar inom vilka de kan verka, och det är vi, inte de, som skall ge de ramarna och formulera styrmedlen.

Jag har trott att 1960-talets flyttlasspolitik aldrig skulle behöva upprepas. Jag har trott att decentralisering och utlokalisering har haft en klar politisk innebörd och en strävan efter regional balans samt människors möjlighet och rätt att bo kvar i sin hembygd om de så önskar. Skall vi nu tillåta marknadskrafterna att få flytta människor till arbetstillfällena som brickor i ett spel? Det är förnedrande att vi inte har kommit längre.

Vi är positiva till att människor skall få röra sig fritt och menar att det utrymme som finns för en generös arbetsinvandring skall komma alla människor till del oberoende av nationalitet och säger därför nej till en ensidig anslutning till gemensam EG-arbetsmarknad.

Den fackliga oron för vad EG-harmoniseringen kommer att innebära gäller bl.a. svensk arbetsrätt och de fackliga organisationernas ställning. Oron gäller även arbetsmarknadsparternas inflytande på lönesättningen och risk för att medbestämmandelagen urholkas.

I Sverige är miljöintresset stort, och miljöfrågorna har blivit viktiga. Ändå har vi bara sett början på det som måste till för att vi skall förhindra att nya skador uppkommer och för att reparera gamla synder. I EG-länderna växer också miljöintresset. Ibland har de kommit längre än vi, bl.a. när det gäller miljömärkning av varor samt sopsortering och återvinning. Men det finns alltför många exempel på hur handelsmässiga och marknadsliberala hänsyn går före miljö- och hälsoskydd när de ställs mot varandra. Vi måste bli bättre på alla områden, lära av andra länders erfarenheter, samarbeta med andra naturligtvis, och vi har heller inget emot praktiskt motiverade tekniska standardiseringar både med EG-länder och med andra länder. Men, herr talman, vi får aldrig tillåta att det blir sämre miljöskydd och sämre arbetsmiljö med en EG-harmonisering.

Arbeterskyddsstyrelsen har redovisat att vi vid en EG-anpassning skulle bli tvungna att försvaga eller urholka en rad skyddsregler för svensk arbetsmiljö, bl.a. vad gäller personlig skyddsutrustning, maskinsäkerhet och lösningsmedel samt en rad nya kemiska ämnen. Visst är det synnerligen märkligt och avslöjande att WHO har klassat 208 ämnen som cancerframkallande, men EG bara 29, bl.a. inte DDT och formaldehyd. När det gäller lösningsmedel har EG bl.a. förhindrat danskarna att farlighetsklassa lösningsmedel som toulén och styren. Inte lär det vara av hänsyn till dem som arbetar med lösningsmedel! En anpassning av svenska arbetsmiljöregler till EG kan vi därför helt enkelt inte acceptera.

Herr talman! Samma människor som här i kammaren eller i media uttrycker sin oro för miljöförstöring orsakad av giftiga utsläpp i luft och vatten, för trafikpolitiken och för energislöseriet bl.a., ser EG som en inte bara oundviklig utan sund och god samarbetspartner. Varför ser de inte att EG:s inre marknad med ständig jakt på nya marknader och traditionell ekonomisk tillväxt påskyndar en ekologisk kollaps? Denna marknad äter upp den tid vi egentligen måste ägna åt att genomföra de alternativ som finns och som måste leda till ett resurssnålare och skonsammare samhälle både mot människor och mot miljö.

Herr talman! Jag yrkar bifall till miljöpartiet de grönas 41 reservationer och i detta sammanhang speciellt reservationerna 19 och 24.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Anf. 86 STIG ALEMYR (s) replik:

Herr talman! Det har i några inlägg i dagens debatt gjorts uttalanden om att utskottet skulle rekommendera riksdagen att ansluta sig till formuleringarna i EG:s vitbok. Den senaste talaren uttalade förvåning över att socialdemokraterna kan ansluta sig till dessa. Det är ett missförstånd eller beror på okunnighet. I utskottsbetänkandet står att EG:s vitbok är ett internt dokument för EG:s medlemmar. Riksdagen lägger sig inte i vad det står i detta dokument. Vi säger uttryckligen ifrån att utskottet saknar anledning att uttala sig om detta rent interna EG-dokument. Det finns ingen rekommendation från utrikesutskottet om att riksdagen skall anta någonting av det som står i EG:s vitbok.

Anf. 87 INGER SCHÖRLING (mp) replik:

Herr talman! Samtidigt är det så, Stig Alemyr, att vitbokens 312 regler utgör förutsättningen för att EG skall kunna genomföra den inre marknaden. I och med detta uttalande förstår jag att man har backat en hel del på det från socialdemokratiskt håll.

Anf. 88 STIG ALEMYR (s) replik:

Herr talman! Vi har över huvud taget inte backat. De många paragraferna i EG:s vitbok, det interna EG-dokumentet, tar vi varken avstånd från eller ansluter oss till. De handlar om EG:s interna utveckling av den gemensamma inre marknaden. Vi har inte bett att få vara med i denna marknad. Vi har inte sökt medlemskap i EG. Vad vi har talat om är nära anslutning i övrigt och samordning med EG:s regelsystem. Men vi har inte sagt ett dugg om att vi skulle ansluta oss till vad som står i vitboken.

Anf. 89 INGER SCHÖRLING (mp) replik:

Herr talman! Av de dokument som finns och de uttalanden som t.ex. Jacques Delors har gjort framgår det samtidigt med all tydlighet att förutsättningen för en harmonisering till EG:s inre marknad är att de här reglerna genomförs. Annars faller hela idén.

Anf. 90 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Det är självklart att många av oss tar till orda i en debatt om EG. Det är ju en fråga som berör alla områden av det svenska samhället, och vi vill särskilt framhålla att vad som nu diskuterats är viktigt för alla. Det är en omvälvning i hela samhället.

Mitt korta anförande skall beröra reservationerna 18, 20 och i någon mån 42.

Som jag kan se, har den nya utlänningslagen tillkommit med tydliga anpassningsambitioner till EG och då framför allt till TREVI, en samarbetsorganisation för de 12 EG-länderna. TREVI arbetar mot terrorism, droger och illegal invandring.

Det låter ju bra, men när det gäller invandrare och framför allt flyktingar

beror det ju på vilken lag invandringen blir illegal inför. Den som i Sverige före den nya utlänningslagens tillkomst var en legal asylsökande flykting är nu på väg att bli en illegal genom 9 kap. 2 § i den nya lagen, den paragraf som behandlar flygbolags och rederiers kostnadsansvar. I ett flertal länder har detta kostnadsansvar redan en tid varit lag.

På detta sätt stänger vi gränserna mot utomeuropeiska flyktingar och har fritt folkutbyte enbart med EG-länder och de EG-harmoniserade länderna.

I TREVI-samarbetet mellan de 12 EG-länderna, där vår civilminister deltog i en konferens den 12 maj i år, har också vissa frågor på immigrationsområdet plats på dagordningen. Det hänger samman med genomförandet av den inre marknaden 1992. En av frågorna som har diskuterats av TREVI är regler och sanktioner för transportörerna, för att hindra och minska transporterna av personer som inte äger de rätta resedokumenten.

Schengengruppen – Benelux, Frankrike, Västtyskland och åsiktsmässigt även Italien – arbetar också för att få gemensamma regler. Det är inget ont i sig, men kombinerat med sanktioner mot transportörerna söker man förhindra asylsökande och göra deras ankomst till dessa länder så svår som möjligt. En mur skall byggas runt Schengenländerna, precis på samma sätt som föreslås i den nya utlänningslagen när det gäller Sverige.

Så några ord om en annan reservation. Vi har inte alls nått ända fram i fråga om jämlikhet, men vi är en bra bit på väg i rätt riktning i Sverige. Och då får vi se att svensk könskvotering inte är förenlig med EG-reglerna för den inre marknaden. I Sverige finns det från vissa grupper förslag om att ytterligare öka könskvoteringen.

Inom EG-länderna ökar löneklyftorna mellan kvinnor och män. En kvinnlig forskare, som nu är placerad i Haag, skall studera detta. Klyftorna ökar för övrigt nu en del i Sverige också, men här har vi oerhört mycket mera lika löner än vad man har ute i Europa. Så miljöpartiet är också av jämlikhetsskäl mot en EG-harmonisering över hela linjen.

När det gäller socialförsäkring, pensioner och föräldraförsäkring ser vi stora svårigheter inför framtiden. Genom en föredragning i socialförsäkringsutskottet fick vi en del god information, och ytterligare något fick jag ta del av vid en frågestund den 26 maj. Men direkt enklare tedde sig inte problemen. Det är helt klart att socialdepartementet ännu har stora svårigheter att brottas med när det gäller gästarbetare i vårt land och svenskar i andra länder vad beträffar pensioner, sjukförsäkring och föräldraförsäkring. Detta kommer miljöpartiet tillbaka till, allteftersom vi erhåller den nya information som vi blivit lovade.

Jag yrkar naturligtvis bifall till alla miljöpartiets reservationer, inte bara de tre som jag nämnde i början.

9 § Kammaren beslöt kl. 17.55 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

10 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av förste vice talmannen.

Anf. 91 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Mitt anförande kommer i dag att vara flexibelt. Jag har lyssnat på alla tidigare talare, och man kan säga att det blir en viss EG-anpassning av det jag nu kommer att säga.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 16, 17, 19 och 22.

Det jag här vill säga är: Tänk globalt, men handla lokalt! Man säger att vi i miljöpartiet är emot många saker, men jag skulle i stället vilja säga att vi är för. Vi är för en global fredspolitik och militär nedrustning, en god miljö för alla och en kärnkraftsavveckling. Vi är för ett internationellt samarbete på alla plan, konsumentskydd och lokal upphandling. Vi i miljöpartiet vill inte bara begränsa oss till de tolv staterna inom EG – det känns "EG-oistiskt". Vi säger ja till hela Europa och hela världen. Det behövs här ett upplysningsarbete. Vad innebär EG-harmoniseringen eller den smygande anpassningen?

Det har startats ett riksupprop som nu fått förgreningar ute i landet. I Västernorrland, det län jag kommer ifrån, har vi börjat arbeta för att över partigränserna och mellan fackföreningarna och miljörelserna ta in mer fakta till ett EG-alternativ. Detta sker inte bara för att vi skall kunna vara emot, utan också för att vi skall kunna vara för någonting.

Vi i miljöpartiet anser att det är oerhört viktigt att tänka efter före och att tänka litet längre. Jag tänker då göra reklam för en bok som heter Tänk lidt længere, av Jens-Peter Bonde. Han har som dansk erfarenhet av EG-parlamentet, där han varit i tio år. Han påpekar i boken – och det är här fråga om konkreta exempel – att om man anpassar sig för mycket till EG, kommer bankanställda att upptäcka att deras bank blir uppköpt och forskare att upptäcka att det blir svårare att få forskningsmedel om de inte samarbetar med ett universitet i Kiel eller Lyon. Kulturarbetare, musiker, komponister och andra skapande kulturmänniskor kommer att upptäcka att regler om rättigheter nu är en "grönbok" i Bryssel.

Jens-Peter Bonde ger många exempel. Han säger bl.a. att om minimireglerna i praktiken blir maximiregler, dvs. att det blir lägsta arbetsmiljönorm, lägsta lön osv., skulle exempelvis byggandet av bron över Stora Bält ske på följande sätt. Projektet skulle kunna utföras av den billigaste entreprenören, t.ex. en tysk eller fransk ingenjörsfirma, med billigaste möjliga arbetskraft, t.ex. från Portugal, och i enlighet med den grekiska arbetsmiljölagstiftningen och den brittiska sociallagstiftningen. På detta vis skulle man alltså kunna använda sig av minimiregler. Detta är en varning för oss i Sverige om vi tänker anpassa oss till dessa minimiregler. Jag rekommenderar boken som upplysning och information i tjänsten.

Det har i debatten sagts många kloka ord. Vi står i dag inför överlevnadsproblem. Det är fråga om kärnvapen, militära rustningar, de stora miljöproblemen, skuldproblemen, exploateringen av u-ländernas folk och världssvälten. Vi i miljöpartiet anser att det är helt fel att begränsa dessa frågor till EG. Tänk globalt, men handla lokalt!

Minska antalet transporter och öka den lokala upphandlingen! Se till att människorna i u-länderna blir självförsörjande och producerar sin egen mat.

Varför skall vi köpa protein till våra grisar medan dessa människor inte har mat för dagen? Roy Ottosson kommer i sitt anförande att redogöra för kommunikationsfrågorna. Vi i miljöpartiet anser att det är mycket viktigt att vi nu tar tag i dessa frågor. Om vi inte gör någonting de närmaste tre åren, då vet inte jag vad som kommer att hända med miljöproblemen.

Gudrun Schyman tog i sitt anförande upp frågan om kvotering av kvinnor. Hon sade: Hur kommer det att gå för oss kvinnor om vi blir EG-anpassade? Vi vet att den s.k. skuggregeringen innehåller två kvinnor bland alla män. Jag vill ställa frågan: Hur går det med kvotering i politiska församlingar och detta med varannan damernas, som vi så vackert talar om i Sverige?

Hur skall vi över huvud taget få makt och inflytande över vår närmiljö och vårt arbete? Hur skall vi kunna bevara livskraften i Sverige, och hur skall vi kunna bevara livskraften i Norrland? Vi norrlänningar vill vara världsmedborgare, vi vill inte begränsa oss till att bli Europamedborgare. Jag hörde till min fasa i utbildningsutskottet att man höll på att utarbeta en historik där man talade om Europamedborgare. Vad är detta för begränsning? Jag vill vara världsmedborgare och ställa mig bakom de solidariteter vi i miljöpartiet arbetar för – solidariteten med miljön, de svältande i tredje världen, människor i vårt eget land och djur och natur. Tack för ordet.

Anf. 92 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Transportpolitiken är en av hörnstenarna i EG-arbetet, men den har inte på långt när givit upphov till samma debatt som t.ex. jordbrukspolitiken eller säkerhetspolitiken. Det kan möjligen bero på att EG:s transportpolitik till en början inriktades mot att få bort onödigt krångel vid gränsöverskridande transporter, vilket är något som få torde ha något emot. Men numera omfattar EG:s transportpolitik inte bara regler och bestämmelser för gränsöverskridande trafik, utan också utseendet av hela infrastrukturen för transporter liksom även transportpolitikens allmänna inriktning. Därmed får EG:s transportpolitik betydande konsekvenser för bl.a. regionalpolitiken, miljön och trafiksäkerheten.

Som säkert många av er redan vet bidrar EG-kommissionen årligen med miljontals kronor till Scandinavian Link-gruppens verksamhet. ScanLink-gruppen pläderar som bekant för en obruten motorväg från Oslo till Hamburg, inkl. en Öresundsbro och en Femerbro. Skulle detta förverkligas kommer miljöskadorna i norra Europa att förvärras rejält. Det är här fråga om förurning, skogsskador och havsskador. Ett förverkligande skulle dessutom driva fram en ökad energianvändning och en tilltagande växthuseffekt osv. Därtill skulle andra miljövänliga transportsystem, främst eldriven järnväg och kustsjöfart, missgynnas. Därigenom skulle möjligheterna till ett verkligt miljövänligt europeiskt transportsystem urholkas.

Detta är ett exempel på vad som menas med EG:s transportpolitik i vad gäller infrastrukturen. Ett annat exempel är den planerade motorvägstunneln genom Alperna och ytterligare ett är biltågstunneln som nu byggs under Engelska kanalen. Sammantaget är detta en transportpolitik för en kraftigt ökad biltrafik, utan att någon större hänsyn tagits till miljö, trafiksäkerhet och energianvändning.

EG:s transportpolitik innebär också att ett fåtal större städer kommer att

få väsentligt förbättrade kommunikationer än övriga städer. Detta kommer dels ske genom en rad motorvägssatsningar, dels genom ett supersnabbt tågssystem med särskilda banvallar och ytterst få stopp. Dessa snabbtåg skall gå i 350 km/tim eller mer, och utgör egentligen en förlängning av flygtrafiken på marken. Skälet synes vara att den snabba flygtrafikökningen har korkat igen flygplatserna så till den milda grad, att framkomligheten blivit verkligt dålig på många håll.

Denna nya transportstruktur innebär en ökad centralisering, eftersom ett krympande antal städer har de bästa kommunikationerna. Detta innebär också att mer glesbefolkade regioner utarmas i ökande takt. Detta är naturligtvis oacceptabelt ur grön synvinkel och utgör också ett av de starkaste argumenten när de gröna partierna i Europa kritiserar EG:s transportpolitik.

I det betänkande vi har att ta ställning till i dag finns tre miljöpartireservationer som berör transportpolitiken. Det är nr 30, 31 och 32, som jag först vill yrka bifall till. Reservation 30 avser trafikpolitikens inriktning, och denna reservation har jag redan motiverat. Reservationerna 31 och 32 handlar om lastbilstransporter. I reservation 32 slår vi specifikt ner på det s.k. bärighetsprogrammet. Bärighetsprogrammet är en gigantisk statlig investering i främst broar som syftar till att öka den högsta tillåtna totalvikten för lastbilar till 60 ton, vilket skall vara möjligt att genomföra senast 1995. Det rör sig om drygt en halv miljard kronor om året, och totalt blir det minst 4 miljarder i den nu pågående etappen.

Motivet till detta bärighetsprogram uppges vara att man därigenom vill anpassa svenska vägar till EG:s boggitryck. Men mig veterligen finns det inget land i EG som tillåter 60 tons lastbilar. Följden av denna svenska "harmonisering" – om man kan kalla det en harmonisering – av vägnätet blir följaktligen att EG:s lastbilar får fritt fram i Sverige, men att svenska 60-tonsekipage inte släpps in i EG.

Att tillåta 60-tons lastbilar får samtidigt förödande konsekvenser för såväl järnvägstrafiken som vägnätet inom Sverige. Denna "EG-harmonisering" blir sannolikt den definitiva dödsstöten för inlandsbanan och flera tvärbanor i Norrland, samtidigt som vägarna mellan 60-tonsbroarna körs sönder allt snabbare. Skogslänen, som lurats tro att bärighetsprogrammet är till deras fördel, tvingas uppleva hur transporterna urholkas och förfaller.

Miljöpartiet de gröna säger bestämt nej till en sådan utveckling. Därför vill jag än en gång yrka bifall speciellt till reservation 32. Jag hoppas att vpk också kommer att ansluta sig till den vid den kommande voteringen.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till alla övriga reservationer där miljöpartiet de gröna finns med.

Anf. 93 KAJ NILSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka talmannen för den lilla nationalsymbolen som låg på våra bänkar och som nu pryder mitt ena kavajslag. Jag bär flaggan inte bara med tanke på dagens betydelse, utan också som ett tecken på instämmande i talmannens hälsningsanförande. Han sade att den goda nationalismen på ett naturligt sätt går att förena med internationalism.

Jag vill också understryka talmannens påpekande att ingen skall hindras

från att tala om det som angår honom eller henne. Det är just det vi håller på med här. Ett tag föresvävade det mig att talmannen hade tänkt på ett citat av Paul Valéry, men jag insåg genast misstaget. Paul Valéry är upphovsmannen till en definition på politik som lyder: politik är konsten att hindra människorna från att lägga sig i det som angår dem. Miljöpartiets syn på utrikesutskottets betänkande är att det i stor utsträckning handlar om hur vi skall kunna bevara den höga grad av demokrati som vi har uppnått i vårt land och hur vi skall kunna låta medborgarnas åsikter komma till så fullt uttryck som möjligt.

Nu över till reservation 34 om radio och TV, till vilken jag yrkar bifall. EG-harmoniseringen av mediepolitiken har såväl i EG-länderna som i Sverige redan väckt protester. Detta gäller inte minst i Frankrike, där 450 kulturarbetare, mest filmskapare, har undertecknat ett upprop med anledning av de följder massmediepolitiken för med sig inom EG. Frankrikes nya, unga filmgeneration vädjar faktiskt till sin president, Mitterrand, om ett kulturellt gränsskydd. Även holländarna går emot den s.k. harmoniseringen inom Gemenskapen, och kämpar för rätten att hävda nationell TV-politik till skydd för landets särart. I Danmark har det t.o.m. väckts frågor om att resa veto mot den kulturpolitik som bedrivs i kommissionens anda. Den nationella särarten anses också där hotad. Den principiella danska inställningen i vissa grupperingar är att EG inte skall blanda sig i de enskilda ländernas kulturpolitik, då kulturområdet inte ingår i Rom-traktaten. Det gäller i det här fallet ett direktivförslag som går ut på att nationella TV-stationer skall åläggas att sända minst 50 % europeiskt producerat material.

I Sverige finns vissa risker för att de kulturpolitiska mål som en enig riksdag ställt sig bakom kan komma att naggas i kanten. När det gäller det s.k. direktivet, framtaget inom EG och rörande reklam i TV, anges som huvudsyfte med lagstiftningen att speciellt reklam-TV-sändningar skall tillåtas och kunna tas emot och vidarebefordras fritt mellan medlemsländerna. Etersignaler betraktas lika utbytbara som varor och tjänster och skall alltså kunna röra sig fritt över gränserna. Därmed riskerar man att komma i konflikt med särskilt ett av de åtta kulturpolitiska målen, nämligen att kunna motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet.

EG-länderna har i allmänhet en kulturinstrumentell syn, där kulturpolitiken framför allt skall tjäna kulturindustriell och teknisk utveckling, medan man i de nordiska länderna låter kulturpolitiken handla om kulturyttringar i sig. Det kan röra sig om gestaltningar eller om att medborgarna själva får chans att delta, vilket ofta sker utifrån ett folkrörelseperspektiv. Den konvention som tagits fram inom Europarådets ram och som ratificerades av den svenska regeringen den 5 maj är än så länge gynnsam vad gäller att skydda den svenska särarten. Men med tillämpning av EG:s mediepolitik riskerar vårt land att påtvingas oönskad reklam, vilket dessutom kan leda till att utbudet av nordiska TV-program minskar.

Fru talman! Det har varit en lång debatt, och många har tyckt att den har varit onödig och dessutom onödigt lång. Det tycker däremot inte jag, eftersom jag anser att vi genom denna debatt har fått fram en hel del klargöranden som tidigare har varit svåra att få fram. Man kan nu förstå att socialdemokraterna i viss mån backar när det gäller anpassningen, och utskottets ordförande antydde att anpassningen inte skulle bli så total som tidigare har framhållits.

Då är det ganska märkvärdigt att det samtidigt har varit så svårt att få fram handlingar som rör EG-anpassningen. Varför har man hemlighållit en mängd information, om det inte är fråga om att vi skall anpassa oss på andra områden än just dem där vi själva tycker att en anpassning skulle vara bra och områden där vi anser att EG har bättre krav än vad vi själva har?

I stället för att i allt försöka anpassa sig till EG bör Sverige, som miljöpartiet de gröna anført, arbeta för en ökad samverkan mellan de nordiska länderna. Ett sådant samarbete är en betydligt bättre plattform för ett ökat solidariskt samarbete med u-länderna. Om de fattiga länderna över huvud taget skall få utvecklingsmöjligheter måste vi i handling visa att vi bryr oss. Då kan vi inte till varje pris värna om tillväxtidealen, utan då måste vi sträva efter en rättvis fördelning av jordens resurser.

Vi får inte göra alltför stora intrång i naturens ordning. I dag har vi stora möjligheter att gå in i livets kärna. Gentekniken ger otroliga möjligheter. Rätt använt kan kanske en del av detta kunnande vara till mänsklighetens fromma, men fel använt kan det ge upphov till bl.a. rashygien, med oanade konsekvenser som följd.

Genforsknigen ger nya biologiska maktmedel att styra med. Dessa nya kunskaper har överrumplat oss, och de har tagits i bruk långt innan vi tagit ställning till de etiska konsekvenserna av deras tillämpning.

Utrikesminister Sten Andersson uttryckte häromdagen sin oro över det hot som genmanipulationen utgör för tredje världen. Det är bra att utrikesministern belyser frågan. Det vore bra om övriga i regeringen också insåg faran och tog ställning till om det över huvud taget går att bedriva solidaritetspolitik med de fattiga länderna vid ett medlemskap i EG eller ens vid en anpassning.

Vad är det då som kan bli fel? Sverige har i dag ingen lagstiftning som reglerar användningen av bioteknik eller genetiskt modifierat material. Miljöpartiet de gröna anser att det är hög tid att Sverige formulerar en strategi för hanteringen av biotekniken utifrån etiska, sociala och miljömässiga normer.

Fru talman! Miljöpartiet de gröna kan inte acceptera den syn som EG-kommissionen har uttalat när man utifrån kommersiella aspekter har utarbetat direktiv för patentering av liv och därmed också uttalat att industrins regelverk bör gälla också för det europeiska jordbruket då det numera är att betrakta som en industri. I EG:s förslag finns inga hinder för patent på levande varelser eller på processer varmed levande varelser tillverkas eller förändras. Att tillåta patent på växter och djur öppnar möjligheter för bl.a. multinationella företag. Några få företag kan genom detta helt kontrollera livsmedelstillverkningen i världen, vilket kan komma

att slå hårt mot de fattiga länderna. EG-kommissionens skrivelse utesluter inte heller patent på människor, eftersom det inte finns någon juridisk spärr mot ingrepp i könsceller.

Skall vi vid en EG-anpassning också acceptera att patent kan tas på själva livet? Borde vi inte först ha fastslagit de etiska regler som vi anser skall gälla! Är det i stället så att etiska regler inte längre är viktiga för oss, utan lönsamhetsaspekterna skall råda? Det tycks i alla fall vara helt klart att det är lönsamheten och industriintressena som styr vår integration med Västeuropa.

Riksdagen bör därför uttala att till dess att Sverige fastställt eller lagstiftat om de regler som vi vill skall gälla för bioteknik och genteknik, kan en anpassning till EG:s värderingar inom det gentekniska området inte bli aktuellt.

Fru talman! Härmed vill jag yrka bifall till reservation nr 29, som miljöpartiet har avgivit gemensamt med centern och vpk, och även till övriga miljöpartireservationer.

Anf. 95 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Vi har i dag fått ta del av miljöpartiets största politiska manifestation under dess första riksdagsår när det har 14, 15 eller kanske rent av 16 av sina 20 ledamöter uppe i kammardebatten. Jag vill på intet vis ifrågasätta deras självklara rätt att göra denna manifestation. Jag ställer mig dock frågan vad det är som de gör denna manifestation emot. Är det mot den pågående miljöförstöringen i världen, mot den globala miljöfara som vi ser på olika håll eller mot förtrycket i Östeuropa, som i sin tur leder till en omfattande miljöförstöring? Är denna gigantiska manifestation föranledd av all den ondska, diktatur och allt det förtryck som finns runt om i världen?

Nej, det är talet om och tanken på att Sverige skall delta i fria demokratiska nationers frivilliga samverkan. Tanken på detta samarbete har föranlett denna exempellösa manifestation. Jag tycker inte att det finns något som ger en bättre bild av vad miljöpartiet har hunnit bli under det år det har varit i denna riksdag. Miljöpartiet har konverterats till att bli ett anti-Europaparti. Europafrågan dominerar varje politisk fråga som detta partis företrädare engagerar sig i. T.o.m. i debatter om Eritrea eller Balticum har man använt fattiga förtryckta folks lidanden som ett slagträ mot tanken på att vi svenskar tillsammans med andra europeer skall samarbeta frivilligt.

Det är frapperande att detta sker i en tid då den europeiska identiteten håller på att stärkas till förmån för frigörelsen i östeuropa, men också till förmån för samarbetet i hela Europa. Man säger sig vara ett Europaparti, med hänvisning till att man är ett anti-EG-parti. Det är inte rätt, eftersom det som har utlöst vår debatt här i dag om Europa, det som utlöser diskussion i EFTA-länderna och som utlöser en gigantisk och omfattande diskussion i Östeuropa är den dynamiska drivkraft som EG-samarbetet utövar på det samlade europeiska samarbetet. Denna går miljöpartiet emot.

Miljöpartiet ser på fullt allvar en mardröm där andra ser visioner om människors frivilliga samverkan och om vår gemensamma framtid. Ett europeiskt samarbete utan Europeiska gemenskapen är en omöjlighet. Det innebär i praktiken att man också säger nej till europeiskt samarbete, så som

vi ser det växa fram. Man gör detta i skenet av att man slår vakt om svensk suveränitet. Det är i själva verket statens suveränitet över medborgarna som man slår vakt om i rädslan för att medborgarnas frivilliga samverkan över gränserna skall kunna utvecklas till ett samhälle som man inte själv har räknat med.

Det drabbar studenter som skulle vilja läsa i olika delar av Europa och familjer som skulle vilja köpa italienska kylskåp, engelska barnkläder eller italiensk spagetti. Varför skall det vara dyrare bara för att miljöpartiet vill ha gränser? Varför skall inte konsumenterna kunna få välja olika varor? Det drabbar försäkringstagarna och arbetstagarna. Det drabbar oss i en mängd olika egenskaper, eftersom den politik som miljöpartiet fört fram här innebär att man skall beskära människors möjlighet att välja från det utbud som det europeiska samarbetet ger.

Fru talman! Miljöpartiets bild av Europeiska gemenskapen är patetisk. Den påminner på något sätt om Bröderna Grimms sagor. Det är ingen måtta på eländet. Beskattningsrätten kommer att upplösas, glesbygden kommer att tömmas, livsmedlen kommer i princip att bli förgiftade, trafiksystemet kommer att urarta och miljön kommer att förstöras. Man har t.o.m. sagt här att människor inte skall ha råd att köpa tidningar. Det finns inget citat med negativt tonfall mot den europeiska samarbetsprocessen som miljöpartisterna inte kan använda i den interna debatten. Å andra sidan har de i dag inte heller anfört något citat från det som sagts av alla dem som ser det europeiska samarbetet som en möjlighet.

Mitterrand, Thatcher, Schlüter, Gonzalez och Kohl är alla ledare som är i färd med att förråda sina resp. länder och uppge sin suveränitet. Det finns en konspiration av hänsynslösa politiker, samvetslösa affärsmän och aningslösa människor som skall skapa en superstat där allting bara skall bli värre och värre. Man tror faktiskt att Europas folk, 320 miljoner människor, frivilligt skulle vilja välja denna vrångbild värdig Bröderna Grimms värsta sagor.

Fru talman! Jag tycker att det har framgått av dagens debatt att den bild som miljöpartiet har av Europa visar att miljöpartiet inte är något seriöst parti. Med den verklighetsbilden kan man inte vara något annat än ett reaktionärt parti i dess enda egentliga bemärkelse. Det är vad miljöpartiet har blivit efter ett år.

Anf. 96 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Fru talman! Det är väl dags för ett litet tillrättaläggande här. Vad vi från miljöpartiet de gröna har sagt här i dag är att vi är för ett bredare samarbete än bara med EG-länderna. Vi har också talat om att vi självfallet är för frivillig samverkan i goda syften. Vem skulle inte vara det? Däremot har vi, hoppas jag, också gjort klart att vi är emot samarbete under överstatliga organ i form av en EG-kommission och under en EG-domstol.

Fru talman! Faktum är att det på område efter område finns uppenbara risker för försämringar. Det har vi, tycker jag – framför allt Per Gahrton – lyckats dokumentera bl.a. med hjälp av olika handlingar från svenska myndigheter. När vi sedan fick handlingarna i regeringens version var de visserligen inte riktigt likadant utformade. Det hade fallit bort en del fakta. Men som framför allt Per Gahrton har framhållit i dag kvarstår ändå denna

kommentar på s. 99 i regeringens rapport: "För att inte förvärpa de regionala skillnaderna, arbetslösheten, ojämlikheten mellan könen och den nya fattigdomen när den inre marknadsprocessen påskyndas genom företagsammanslagningar, jordbruksnedläggningar och övrig strukturiomvandling krävs dämpande sociala åtgärder på kortare sikt."

Det är inte bara den svenska regeringen som gör bedömningen att det kommer att bli kärvt. Om man läser EG:s egna rapporter kommer det också att framgå att man under en övergångstid räknar med att det blir företagsnedläggelser, att det är självklart att mängder av småjordbruk kommer att tvingas att läggas ned och att arbetslösheten kommer att öka ytterligare. Den är ju redan, som vi vet, tyvärr mycket hög i EG-länderna, framför allt i en del av dem.

Fru talman! Att det blir sämre, det vet vi. Att det därefter blir bättre finns det de som hoppas på. Då är det frågan om för vem det blir bättre, när det blir bättre och hur det går för de andra. Det finns en rad människor med låga inkomster som vi i alla fall inte kan se att det kommer att bli bättre för under överskådlig tid. Det finns olika utsagor om hur det kommer att gå för miljön och naturresurserna. Det råder dock inget tvivel om att det med säkerhet skulle vara bättre om man gick in för att ett land inte skulle behöva pruta på sina normer, som det nu gäller.

Anf. 97 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! I en tid då vi har sett hur den fria, öppna marknadsekonomi inom område efter område, när det gäller kulturell identitet, miljö, social välfärd och pluralism i både politisk och kulturell bemärkelse, har visat sig vara långt överlägsen de centralistiska systemen, träder miljöpartiet fram, här i dag, som de främsta tillskyndarna av tilltron till den centralistiska välfärdsstaten, som inte skall lämna någonting över till människorna själva att avgöra. Om människor själva får avgöra vilka produkter de skall köpa, kommer de bara att köpa de sämsta. Det är budskapet vi fick alldeles nyss här – "vi vet att det kommer att bli sämre". Men saken är ju den att i de länder där man har haft fri handel och fri samvaro mellan människorna har det blivit bättre, inte bara när det gäller miljön utan även när det gäller välfärden och en mängd andra områden.

Jag undrar om ni verkligen tror på er egen skräckbild av den europeiska gemenskapen, om ni tror att politikerna i Europa, som är demokratiskt valda, är så hänsynslösa och skrupelfria att de är ute efter att göra det sämre och att de sitter och funderar på hur de skall göra miljön, trafiken och välfärden sämre för människorna. Det är det som är er naiva tro och som därmed gör er isolerade från verkligheten.

Tror ni verkligen att de liv människor lever i Västeuropa i dag är så usla och dåliga, att varje form av harmonisering leder till det elände ni har beskrivit här i dag? Tror ni det? Då är ni isolerade från människorna i Sverige och från alla de människor i Europa som ser en möjlighet och en vision i denna fredliga samverkan.

Varför vänder ni inte er ilska mot det elände som de slutna gränserna och förtrycket ger, det elände som avsaknaden av möjlighet för människor att bosätta sig var de vill ger? Varför säger ni inte rakt ut till Sveriges ungdom:

Det som ni kan finna i vår politik är möjligtvis en dans kring det slutna lokalsamhällets guldkalv. Men hos oss kan ni inte finna en politik som ger er en möjlighet att resa ut, arbeta, studera, att vara medborgare i ett Europa. Det är detta som ni på punkt efter punkt går emot, därför att ni tror att samarbetet med de europeiska folken kommer att göra det sämre och sämre. Detta är en parodi värdig Monty Python.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Sverige och den väst-europeiska integrationen

Anf. 98 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Fru talman! Uppenbarligen hör inte Gunnar Hökmark vad jag säger. Jag hoppas att andra ledamöter gör det. Vi har gång på gång sagt här i talarstolen i dag att vi är för alla de typer av fördjupat samarbete som ger framsteg, som inte innehåller risker för liv, hälsa, miljö, arbetsmiljö osv. – jag skall inte ta upp tiden med att räkna upp hela listan. Ni har hört den. Ni kan läsa den. Där ingen part förlorar på samarbetet är det väl självklart för alla människor att man skall samarbeta och att det samarbetet skall vara frivilligt.

Gunnar Hökmark talade gång på gång om människorna, de många människorna. Men det är ju inte de många människornas frivilliga samarbete det gäller i "Festung Europa". Det är det faktiskt inte. Det är ett storskaligt samarbete på ett fåtals villkor. Det är en väldig skillnad.

Gunnar Hökmark talade också om de slutna gränserna och att vår ilska borde riktas mot det förtryck och de minskade chanser till samarbete de utgör. Visst är det så! Visst är det värdefullt att det nu faktiskt ser ut som om de gränserna skulle öppnas. Men vi tror också att det då är viktigt att vi behåller vår neutrala position och inte går in i en fästning, där man bygger upp murar mot omvärlden. En anledning till att frågan om EG-anpassning har blivit så dramatisk är just att EG:s inre marknad har murar mot omvärlden, murar som vi inte vill veta av. Som Eva Goës sade från talarstolen för en stund sedan, det gäller för oss inte bara Europa utan hela världen. Men man skall börja någonstans. För oss är det naturliga steget först och främst Norden – där borde vi alla vara eniga. Vi vill dessutom vara kvar i EFTA-samarbetet. Vi vill inte att det bara blir ett samarbete med EG, utan också med resten av Europa. Vi vill hela tiden hålla en öppen och samarbetsvillig attityd mot u-länderna – för ett samarbete på lika villkor, fru talman, inte på EG:s villkor.

Anf. 99 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Det senaste som sades här var intressant. Helt plötsligt säger sig nämligen miljöpartiets företrädare vara för allt samarbete som inte innebär risker för människors liv och hälsa och allt som inte någon förlorar på. Det är just detta som det europeiska samarbetet syftar till. Det är på det sättet som olika regler byggs upp och som grunden har lagts. Och det har förklarats att undantag skall göras för de länder som kommit längre när det gäller att garantera liv, hälsa eller den nationella moralen, om man skall använda den typen av inriktning.

Det är just genom att det är fråga om ett frivilligt samarbete som det finns en säkerhet för att alla parter vinner på det. Och det är just på grund av att det är frivilligt som det stöds av den absoluta majoriteten av Europas folk utom av alternativister i Berlin, anarkosyndikalister, syndikalister och gröna av

diverse schatteringar. Människor ser nämligen möjligheterna i detta samarbete. Men ni miljöpartister ser bara försämringar. Därmed avslöjar ni en paradox. Samtidigt som ni säger er vara företrädare för lokalsamhället är ni ju i själva verket de främsta tillskyndarna av den centraliserade välfärdsstatens kontroll av vartenda livsmedel och varenda del i människors vardag. Ni tror att så fort man tar bort någon reglering blir det sämre. Jag kan emellertid lova er att de människor i Sverige som lever i Europa och inte är isolerade i den politiska sektens självuppmuntran ser inte ett Europa som är så uselt och så dåligt att maten blir förgiftad därför att detta samarbete påbörjas. Dessa människor ser i stället något annat i den möjlighet som människors frivilliga samverkan över gränserna kan ge, oavsett om de är studenter eller löntagare. De ser också att det som sker inom EG har blivit till en drivkraft för utvecklingen i Östeuropa. Jag kan nämligen lova er miljöpartister att om ni talade med en ungrare, en tjeckoslovak eller en polack skulle de inte tro sina öron om de hörde er beskrivning av det europeiska samarbetet.

Fru talman! Jag kan emellertid inte låta bli att notera det som är mest värt att notera, nämligen att när miljöpartiets slog till och gjorde sin största manifestation under detta riksmöte var det mot Sveriges samarbete med fria, demokratiska nationers frivilliga samverkan. Det var inte mot den globala miljöfaran, inte mot miljöförstörelsen och inte mot diktaturerna, utan det var mot den frivilliga samverkan människor emellan.

Förste vice talmannen anmälde att Krister Skånberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 100 PAUL CISZUK (mp):

Fru talman! Jag är oroad över att vi i Sverige, nu när anpassningen till och samarbetet med EG skall drivas så långt det någonsin är möjligt, tar på oss skyggglappar när det gäller säkerhets- och försvarspolitik. Vi är i dag starkt beroende av NATO- och EG-teknologi i vår industri och i vår krigsmateriel. Skall vi gå vidare på den vägen?

Överbefälhavarens förslag till arméorganisation innebär, såvitt jag förstår, ökade teknologiska satsningar. Skall vi lägga nya ägg i EG-korgen? Vi bör alla veta att västtyska, amerikanska och franska stridsvagnar ligger långt framme i konkurrensen med eventuella svenska.

Allvarligast är dock den specialisering och det beroende som automatiskt följer med ett ökat samarbete i fråga om industrivaror och livsmedel. ÖCB och jordbruksnämnden har väsentliga uppgifter att utreda när det gäller vad EG-harmonisering betyder ur beredskapssynpunkt.

Men hör ibland bedömningen att vår försörjningstrygghet skulle öka genom att vi får stora och starka samarbetsländer. Jag kan i någon mån inse logiken i detta argument om vi siktar till medlemskap. Men det gör ju inte riksdagsmajoriteten just med hänsyn till Sveriges alliansfria utrikespolitik, som i sin tur är beroende av att vi i Sverige har ett trovärdigt försvar. Men om vi bara harmoniserar och utökar ekonomiskt samarbete i ett väderstreck, ökar vi vår sårbarhet utan att få några som helst garantier för leveranser i kris och krig. Några sådana garantier kan vi ju aldrig få om vi inte är medlemmar och står på EG-sidan i en eventuell framtida konflikt.

Harmonisering och ekonomiskt samarbete är bra om de utvecklas at alla håll men farligt, mycket farligt, ur försvarssynpunkt om de ensidigt styrs mot EG. Vi ökar beroende och sårbarhet, men vi missar den eventuella trygghet som kan ligga i ett medlemskap. Pågående harmoniseringsprocess kan leda till att vi förlorar både trovärdig neutralitetspolitik och möjligheterna att få något i utbyte utom litet pengar.

Fru talman! Låt exportindustrin sälja varor både i öst och i väst, men låt den inte förleda oss att sälja vår försvarsförmåga. Vi måste börja diskutera försvarspolitik i samband med EG-politik.

Precis som Carl Bildt här har uttryckt vill jag gärna vara med och bygga det nya Europa. Men när man nu österifrån börjar riva järnridån, vill jag att Sverige skall samarbeta med hela Europa och inte bara stärka EG.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer i detta betänkande som bär miljöpartiet de grönas signum med särskilt förord för reservationerna 2 och 14.

Anf. 101 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag har åtminstone till 80 % följt denna debatt i dag. Och det jag har hört har inte alltid varit visdomar. Det har t.ex. sagts att ett svenskt medlemskap i EG eller ett mycket nära samarbete med EG skulle innebära att vår nationella särart och våra svenska egenskaper skulle försvinna eller kastas bort. Låt mig därför, fru talman, till protokollet få noterat att den danska röda korven fick vara kvar i Danmark, trots att Danmark blev medlem i EG.

Fru talman! Sveriges befolkning utgör 0,2 % av världens befolkning. Sverige har 0,9 % av världens produktion. Sverige har 1,8 % av världens export. Detta vittnar om att vi i Sverige för att kunna behålla vårt välstånd är oerhört beroende av att kunna exportera.

Jag står här i dag som ledamot av riksdagen men också som ledamot av LO. Jag skulle vilja ställa en fråga till dem som i dag är emot ett närmande till EG. Var skall svenska LO-medlemmar få jobb den dag produkterna i företag där de jobbar blir för dyra? Kan ni som i dag är emot detta Europasamarbete tala om för mig till vilka marknader dessa företag skall rikta sig?

Det sägs i dag i denna debatt, vilket är helt fel, att kapitalet vill ha ett EG-samarbete. Men kapitalet klarar sig utan EG. Kapitalet – svenska storföretag – kan flytta från Sverige, kan lägga ned ett skift i Göteborg, Stockholm eller Malmö. Men vart skall de som jobbar i dessa storföretag flytta? Det hade varit värdefullt, fru talman, att få svar på följande fråga: Var skall vi i Sverige kunna sälja de många varor som vi i dag säljer till EG-länderna och som hundratusentals svenska löntagare är beroende av att vi skall kunna fortsätta att sälja?

Anf. 102 CARL FRICK (mp) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att lyssna på Sten Andersson i Malmö och hans pessimism inför den möjligheten att vi inte skulle bli 100-procentigt anpassade till EG. Sverige har en omfattande export av kvalificerade produkter, och vi kommer att producera kvalificerade produkter i det här landet som vi kommer att kunna exportera över hela världen, också till EG.

Med den erfarenhet som jag har från svensk industri sedan 20 år tillbaka av den kreativitet och förmåga som genomsyrar svenska företagsledningar och personalen ända ner på verkstadsgolvet tror jag att vi kommer att kunna fortsätta med detta. Det finns ingen som helst risk för att svensk export skulle upphöra därför att vi inte blir 100-procentigt anpassade till EG. Jag tror att Sten Andersson i Malmö kan vara väldigt lugn och trygg på den punkten – det kommer svenska företagsledare och svenska arbetare att se till.

Anf. 103 STEN ANDERSSON i Malmö (m) replik:

Fru talman! Carl Frick sade att han var fascinerad över mitt inlägg. Tyvärr kan jag inte sätta samma betyg vad gäller hans.

Faktum är att svenska företag med hundratusentals anställda säljer sina produkter till konsumenterna i EG-länderna. Men, Carl Frick från miljöpartiet och ni andra som säger att ni ställer er på de svagas sida i samhället, var finns de marknaderna i dag? Det är helt klart att vitsen med EG är att man till syvende och sist skall skydda sina egna medlemmar. Det innebär att det blir besvärigheter. Kan Carl Frick, som i dag står här som vishetens pelare, tala om för mig och många andra till vilka länder på globen vi kan exportera det bortfall som vi förmodligen, eller rättare sagt säkert, kommer att få om vi inte närmar oss Europa? Det är ytterst värdefullt att få ett klagörande på denna punkt.

Anf. 104 CARL FRICK (mp) replik:

Fru talman! Jag känner mig smickrad över att bli kallad vishetens pelare. Det har jag aldrig drabbats av förr. Jag hoppas att jag på något vis kan leva upp till denna hedersbevisning.

Jag tycker fortfarande att Sten Andersson i Malmö har litet svårt, som många andra, att höra och läsa vad som har sagts i debatten. Det är inte alls så att svensk industri kommer att drabbas av en katastrof, om vi inte till 100 % ansluter oss till EG. Vi har helt enkelt så kvalificerade produkter i det här landet att vi kommer att få dem sålda. Det är jag till 100 % övertygad om. Svensk industri har under de 20 år som jag har arbetat där klarat betydligt större problem, bl.a. i samband med oljekrisen, och har en fantastisk omställningsförmåga och en kreativitet som faktiskt ligger långt över vad jag har sett i många andra länder. Det finns alltså gott hopp.

Det är väldigt viktigt att man gör klart för sig den levande kraft som finns i svensk industri, som tydligen Sten Andersson i Malmö och hans kamrater i moderata samlingspartiet inte tror på. Jag är väldigt förvånad över den misstro som moderaterna, här i Sten Anderssons i Malmö skepnad, hyser mot kreativiteten och kraften i svensk industri. Det är någonting som ni i moderata samlingspartiet borde fundera över. Tala med alla de företagsledare som säkert står bakom er! Gå och lyssna på dem, så skall ni få se att där finns det kraft!

Anf. 105 STEN ANDERSSON i Malmö (m) replik:

Fru talman! Vi ser ofta i tidningar annonser där man söker VD, direktör eller direktörsaspiranter. Jag tror att Carl Frick inte behöver slösa med sin tid och sina papper för att söka en sådan plats, för det resonemang som han har

fört här i dag botten i intet. Vi har i dag en miljardmarknad inom EG. Det finns, förutom USA och Japan, inte så många andra stora marknader att söka sig till. Men man bara nonchalerar det hela och säger att det kommer säkert att ordna sig. Ja, för mig och Carl Frick kommer det säkert att ordna sig, men hur går det för hundratusentals LO-medlemmar vars företag i dag lever därför att de kan exportera till EG? Jag tycker att Carl Frick uppträder med en nonchalans mot dessa människor som är näst intill obeskrivlig. Det här är faktiskt allvarigare än att stå i riksdagens talarstol och bara tycka utan att ha det minsta begrepp om verkligheten! Det kan inte vara så, fru talman, att svenska företag säljer till EG-länderna för deras blåa ögons skull, utan för vad EG-länderna kan betala.

Sedan sade Carl Frick någonting om svenska företags förmåga att producera. De kan producera hur mycket som helst, men vitsen med att producera också är att någon skall köpa produkterna. Den poängen har, fru talman, Carl Frick och många andra helt uppenbart missat.

Förste vice talmannen anmälde att Carl Frick anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 106 NIC GRÖNVALL (m):

Fru talman! Jag har en vision av en värld där övergreppen i Kina inte kunde komma till stånd, därför att Kina ingick i ett internationellt system av gemensam kultur, gemensamma värderingar och gemensam handel. Jag har en vision av ett Sydafrika som inte kan upprätthålla ett apartheidsystem, därför att det landet ingår i en global övergripande ordning där kulturella värderingar delas, utvecklas och utbyts. Jag får inte dela denna vision med miljöpartiets företrädare. När de tänker på frihandel och utveckling använder Lars Norberg uttrycket concerttillväxt. Jag får inte dela denna värdering med miljöpartisterna, därför att de i internationalisering ser uppoffringar i stället för gåvor och utveckling.

Fru talman! Jag har minnen från mina studier och skollböcker och min egen kunskap om hur den svenska kulturen växte fram ur ett Europa av sammanhållna värderingar, av högt stående kultur, av gemenskap, av vandrande studenter, av sammanhållning och förståelse. Det är minnen av Europa som jag inte kan dela med miljöpartiet, därför att miljöpartiet lever i ett Europa med taggtrådsgränser och med fiender i omgivningen.

Man måste fråga sig, fru talman, på samma sätt som Gunnar Hökmark: Hur kommer det sig att det i vår tid, då 110 nationer samarbetar under stora ansträngningar inom GATT för att åstadkomma ett globalt system av sammanhållning och frihandel, finns en sekt som av Sverige vill göra ett Albanien? Hur kommer det sig? Vi måste hitta ett svar på den frågan!

Det är inte en tillfällighet att hela den närvarande miljöpartigruppen anslöt sig till den kommunistiska talaren Annika Åhnberg. Det är givetvis där förklaringen ligger. I den miljöpartistiska ideologin ligger en orubblig tilltro till planhushållning, kontrollsystem och regleringar. Denna övertygelse kan föra miljöpartiets företrädare tydligen hur långt som helst. Hur kan det egentligen komma sig att Carl Frick här i debatten, med utgångspunkt i sin ställning som utredare i kommittén om indirekt beskattning, gör gällande att

det reformarbete som pågår på skatteområdet i Sverige skulle innebära en inskränkning av demokratin, att den anpassning av skattesystemet som en anpassning till EG skulle innebära skulle medföra inskränkningar i demokratin? Kan Carl Frick verkligen tro att det är sant? Varför glömmer han bort att arbetet i KIS är en del av ett reformarbete som omfattar många skatter och som syftar till att göra den enskilda skattebetalarens ställning starkare för att naturligtvis stärka hans möjligheter att köpa tidningar.

Hur kommer det sig att Carl Frick glömmer att det vid sidan av KIS finns en annan kommitté, vars arbete syftar till en reglerad användning av fossila bränslen – detta för att reducera utsläppen av de farliga gaserna? Carl Frick känner så väl till det. Hur kommer det sig således att han förnekar detta?

Hur kommer det sig att Carl Frick påstår att skatteförslagen innebär att användningen av fossila bränslen gynnas? Carl Frick vet så väl att det när det gäller KIS finns en reservation från moderata samlingspartiet som har en utpräglad miljöprofil.

Förklaringen är naturligtvis att denna sekt hetsar upp sig så mycket över sin Albanienpolitik att man överger alla hänsyn. Detta är tragiskt. Men det är bra att det avslöjas inför väljarna. Den idealistiska bild som miljöpartisterna så gärna vill visa upp har i dag med besked slagits i spillror.

Anf. 107 LARS NORBERG (mp):

Fru talman! Nic Grönvall säger sig ha en vision, och det är glädjande. Debatterna här i kammaren brukar annars vara alltför visionslösa. Sedan beror det på vilken vision det är fråga om – om visionen bär sannolikhetens prägel, om man kan tro på den och om man kan känna entusiasm inför den.

För Nic Grönvall gäller uppenbarligen följande: ju större statsbildningar och unioner, desto bättre politik. Enligt min mening finns det inte något i världshistorien som bekräftar den teorin.

Nic Grönvall beskyller oss i miljöpartiet för att vilja föra en s.k. Albanienpolitik. Jag tycker dock att vi har varit ganska måttfulla i denna debatt, även om vi har tagit ungefär en timme av kammarens debatt i anspråk utöver vad som är vanligt.

Hur kan det bli på det här sättet? frågar Nic Grönvall. Svaret är att vi tror på friheten. Men vi tror också på solidariteten. Det är hela tiden fråga om en rimlig avvägning mellan dessa båda saker.

Nic Grönvall anklagar mig för att tala om cancertillväxt. Ja, det talas ju så mycket om ekonomisk tillväxt – i synnerhet från Nic Grönvalls partis sida. Vi tror alltså att en ekonomisk tillväxt som inte har vissa förtecken när det gäller miljö och resurser leder till ofärd. Därför behövs det faktiskt en begränsning av friheten. Det gäller att hålla balansen.

Anledningen till att vi instämde i Annika Åhnbergs uttalanden var att hon sade kloka ord, inte att hon framförde några speciellt kommunistiska budskap. Det är alltså innehållet i ett anförande som är avgörande, inte vem som håller anförandet.

Slutligen något om demokratin och skattesystemet. Vi försvarar gärna svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta. Vi tror att sådan småskalighet kan vara ganska nyttig. Varje land i Europa bör således ha kvar den rätten.

Anf. 108 CARL FRICK (mp):

Fru talman! Nic Grönvall anklagar oss i miljöpartiet de gröna för att föra vad han kallar en Albanienpolitik. Men Albanien är ett slutet och fattigt samhälle. Sverige är ett öppet och rikt samhälle, och miljöpartiet de gröna vill att Sverige skall fortsätta att vara ett rikt och öppet samhälle – rikt i den meningen att vi försöker arbeta inom de gränser som naturen sätter och inte överskrider dessa.

Vi är för att människor kan utbyta erfarenheter och resa och få utbildning på olika ställen ute i världen. Detta är väldigt viktigt.

Nic Grönvall attackerar mig därför att jag har sagt att moms på tidningar kan innebära så kraftigt höjda priser att många människor inte längre anser sig ha råd att köpa tidningar. Det tycker jag skulle vara djupt olyckligt. Det är ju oerhört viktigt att det finns en mångfald när det gäller pressen och att många människor har möjlighet att läsa tidningar. Detta är viktigt för den demokratiska utvecklingen. Därför har vi sagt att vi ser med oro på en sådan utveckling.

När det gäller KIS och energiskatterna står det klart och tydligt i det aktuella betänkandet att förbrukningen av fossila bränslen och elkraft stiger, om man momsbelägger energin. Dessutom missgynnas förbrukningen av inhemska förnybara energilag. Detta framgår alltså klart och tydligt av majoritetens skrivning. Att moderaterna sedan har en annan skrivning är en helt annan sak. Mitt yttrande gällde enbart majoritetens skrivning i betänkandet. Jag står fortfarande för vad jag sagt på den punkten.

Anf. 109 NIC GRÖNVALL (m):

Fru talman! Någon gång måste debatten ta slut. Jag lovar att inte begära ordet igen i denna debatt. Jag ville dock få ordet en sista gång med anledning av Lars Norbergs inlägg – särskilt som jag riktat kritik mot honom för hans syn på tillväxten och för hans ringaktande beteckning för den ekonomiska tillväxten. Han använde faktiskt begreppet cancertillväxt i sitt anförande.

Ordet solidaritet görs till ett huvudord i miljöpartiets politik. Vad som kännetecknar Albanienpolitiken är just bristen på solidaritet. Det är ju inom ramen för det internationella samarbetet och för en god ekonomisk tillväxt som världen får resurser att utveckla de länder där man i dag har en lägre levnadsstandard. Det är värt att notera att det är miljöpartiet som använder ordet solidaritet i alla sammanhang. Men miljöpartiet är samtidigt det parti som vill förvägra världen den tillväxt som kan ge även de fattiga folken standard som vi har och som Carl Frick säger sig vilja värna om.

Anf. 110 LARS NORBERG (mp):

Fru talman! Nic Grönvall anser tydligen att mitt tal om cancertillväxt är förgripligt. Jag tycker att det ordet kan användas i syfte att varna för vad som händer om vi icke hushållar med miljö- och naturresurser och om vi tillåter en ekonomisk tillväxt utan att ta hänsyn till vad miljön tål.

Talet om Albanienpolitiken är så överdrivet att jag inte går i svaromål på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Mom. 1 och 2 (alternativa vägar för svensk Europapolitik)

Först biträdades reservation 1 av Bertil Måbrink med 30 röster mot 20 för reservation 2 av Per Gahrton. 282 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 294 röster mot 38 för reservation 1 av Bertil Måbrink.

Mom. 3 (EG:s vitbok)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (fortlöpande redovisning m.m. av Sveriges Europasamarbete)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 4 av Bertil Måbrink och Per Gahrton anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Strategin för samarbete med EG

Utskottets uttalande – som ställdes mot godkännande av uttalandet i reservation 5 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – godkändes med acklamation.

Mom. 6 (överstatligt beslutsfattande)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 38 för reservation 6 av Bertil Måbrink och Per Gahrton.

Mom. 8 (handelspolitisk rörelsefrihet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Ekonomisk och monetär union

Utskottets uttalande – som ställdes mot godkännande av uttalandet i reservation 8 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – godkändes med acklamation.

Mom. 10 (uttalande om framtida relationer till EG)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 38 för reservation 9 av Bertil Måbrink och Per Gahrton.

Mom. 12 (tullunion som riktmärke)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 66 för reservation 10 av Margaretha af Ugglas m.fl. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (icke anslutning till tullunion)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (ömsesidigt erkännande av produkter)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 38 för reservation 12 av Per Gahrton.

Mom. 16 (produktkontroll)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (vapenhandel och vapenlagstiftning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (kärnteknikexport)

Först biträdde reservation 15 av Pär Granstedt m.fl. med 64 röster mot 19 för reservation 16 av Per Gahrton. 248 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 248 röster mot 83 för reservation 15 av Pär Granstedt m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 19 (konsumentskydd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (flyktingpolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (anslutning till EG:s arbetsmarknad)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (jämförbarhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (beskattningsrätten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 29 och 30 (forskningssamarbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (undantag från EG-anpassning av naturvårdsverkets verksamhetsområde m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Mom. 33 (undantag från EG-anpassning av arbetsmiljöfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (internationellt miljösamarbete)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 25 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (undantag från EG-anpassning av jordbrukspolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (undantag från EG-anpassning av livsmedelskontroll)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 39 (djurskydd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 41 (genteknik)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 78 för reservation 29 av Pär Granstedt m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 42 (landtransporter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 45 (lastbilstransporter)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 38 för reservation 31 av Bertil Måbrink och Per Gahrton.

Mom. 46 (harmonisering av mått och vikt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (radio och TV)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 33 av Margaretha af Ugglas m.fl., *dels* reservation 34 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 50 (utländska förvärv av svenska företag)

Först biträdde reservation 35 av Margaretha af Ugglas m.fl. med 108 röster mot 36 för reservation 36 av Per Gahrton. 188 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 223 röster mot 104 för

reservation 35 av Margaretha af Ugglas m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Mom. 51 (finansiella tjänster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

*Sverige och den väst-
europeiska integra-
tionen*

Mom. 52 (regionalpolitik)

Först biträdde reservation 38 av Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus med 56 röster mot 38 för reservation 39 av Bertil Måbrink och Per Gahrton. 237 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 252 röster mot 78 för reservation 38 av Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 53 (offentlig upphandling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (små och medelstora företag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (samarbete på socialförsäkringsområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 60 (den sociala bostadspolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 43 av Bertil Måbrink och Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 61 (den svenska alkoholpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 38 för reservation 44 av Per Gahrton. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 63 (EFTA:s roll)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Pär Granstedt m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 64 (unilateral anpassning av regler)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 46 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Mom. 65 (EG-domstolen)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 38 för reservation 47 av Bertil Måbrink och Per Gahrton.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Meddelande om
dagens sammanträde
m.m.*

*Förnyad behandling av
ny utlänningslag, m.m.*

Mom. 74 (återkallande av kommittédirektivet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 48 av Per Gahrton – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Meddelande om dagens sammanträde m.m.

Anf. 111 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Dagens plenum kommer att avslutas senast kl. 24.00. Om det på föredragningslistan då återstår ärenden som inte avgjorts finns det en uppenbar risk att riksmötet måste ytterligare förlängas och omfatta även torsdagen den 8 juni.

Ärenden som återstår efter dagens plenum kommer att tas upp sist på morgondagens föredragningslista. Talmanskonferensens ledamöter har samman kallats för att ta ställning till frågan om förlängning av riksmötet.

13 § Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1988/89:SfU22 Förnyad behandling av ny utlänningslag, m.m. (prop. 1988/89:86).

Kammaren biföll utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Förnyad behandling av ny utlänningslag, m.m.

Anf. 112 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Med hänvisning till den debatt vi förde den 31 maj ber jag att få yrka bifall till de moderata reservationerna och i övrigt till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 113 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Regeringens och utskottets förslag om att införa en möjlighet till kroppsvsitation av asylsökande, såväl vuxna som barn, de två föreslagna nya grunderna för förvarstagande av vuxna asylsökande samt den nya paragrafen om förvarstagande av barn innebär enligt folkpartiets mening allvarliga inskränkningar i de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna. Vi har därför utnyttjat den rätt att begära nya lagförslag vilande som regeringsformen ger möjlighet till i sådana fall. Konstitutionsutskottet har redan konstaterat att ovan nämnda lagparagrafer faller under den bestämmelsen och alltså kan vilandeförklaras i ett år. Detta skapar ytterligare betänketid och ger möjligheter till en offentlig debatt – inte enbart för riksdagen utan även för en intresserad allmänhet.

Jag vill uppmana socialdemokraterna, inte minst invandrarminister Maj-

Lis Lööw, att använda denna betänketid till att se över den så omstridda paragrafen om förvarstagande av barn. Det är mycket allvarligt att en lång rad mycket seriösa och välmeriterade jurister har en tolkning av den föreslagna paragrafen som går tvärt emot departementets tolkning av samma paragraf. Det vore direkt dumt att tvinga igenom en lagparagraf om vars tillämpning i praktiken det råder så diametralt motsatta åsikter. Jag utgår från att invandrarministern kommer att använda den betänketid som nu skapas för att söka finna en formulering som kanske kan få en mer entydig tolkning.

Vårt vilandeyrkande kräver inga särskilda övergångsbestämmelser. Den föreslagna möjligheten till kroppsvisitation har inte funnits tidigare – att leva utan den är åtminstone för oss i folkpartiet ingen katastrof, utan tvärtom önskvärt. Detsamma gäller de två nya förslagen till utökade grunder att ta vuxna asylsökande i förvar. Under betänketiden kan man möjligen ytterligare fundera över det faktum att Sverige i UNHCR tagit ställning mot möjligheten att frihetsberöva asylsökande enbart i utredningssyfte. För oss i folkpartiet behövs inte heller någon paragraf som gör det möjligt att ta barn i förvar. Vi klarar oss utan detta.

Men det gör inte socialdemokraterna. Av denna enda orsak har man framlagt ett utvidgat yrkande om vilandeförklaring, så att den gamla lagstiftningen sedan kan klippas in i de hål i den nya lagstiftningen som uppstår. Enda skälet till den socialdemokratiska begäran om vilandeförklaring och för all del även till den moderata och centerpartistiska är att dessa partier uppenbarligen inte står ut med tanken att man inte skall ha lagliga möjligheter att frihetsberöva flyktningbarn under ett år framåt. Hela den cirkus som uppstått i kammaren sedan debatten i förra veckan springer ur detta faktum.

Därför säger vi nej till det socialdemokratiska vilandeyrkandet. Vad gäller de övergångsbestämmelser som blir följden av det utvidgade vilandeyrkandet får dessa helt bli majoritetens ansvar. För vårt vilandeyrkande krävs nämligen inga särskilda övergångsbestämmelser, enligt konstitutionell expertis.

Jag vill med detta, fru talman, yrka bifall till de reservationer folkpartiet fogat såväl till det ursprungliga betänkandet som till det nya betänkandet från socialförsäkringsutskottet i detta ärende, samt till vår med miljöpartiet och vpk gemensamma begäran om vilandeförklaring.

Anf. 114 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! Åberopande debatten i onsdags, den 31 maj, vill jag härmed bara yrka bifall till centerns reservationer nr 3, 11, 12, 19 och 27 som är fogade till betänkandet och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 115 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Med hänsyn till den omfattande debatt som vi har haft i detta ärende tidigare yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer och till det särskilda yrkande som vpk har undertecknat.

Anf. 116 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag instämmer i Maria Leissners och Alexanders Chrisopoulos tal, men jag vill tillägga att den springande punkten i denna lag är kostnadsansvaret för transportörerna. Det kunde vi inte inse faller under regeringsformen, eftersom det ligger utanför riket. De fina punkter som vi nu kommer att kunna behandla och som skall bli bättre till nästa år kommer att visa sig inte så viktiga, eftersom det inte kommer så många barn hit.

Först yrkar jag bifall till alla relevanta reservationer i betänkande SfU19 som företrädare för miljöpartiet har undertecknat och dessutom till reservation 49, mom. 51, där mitt namn inte finns med. Dessutom vill jag understryka vad som framhålls i det särskilda yttrandet nr 7 på s. 13 i betänkandet.

Den nya utlänningslagen har utsatts för ett märkligt förfarande. Då menar jag inte återförvisande av lagen enligt regeringsformen 2:12, då tre punkter var grunden för återförvisningen. Detta kan göras med full rätt för att även komma åt lagen i övrigt. Att använda vilandeinstitutet i ett fåtal paragrafer för att komma åt hela ändamålet är möjligt. Fundamentet som den nya lagen vilar på är kostnadsansvaret för flygbolag och rederier. Genom den paragrafen kommer det inte att bli många utomeuropeiska flyktingar att göra asylutredning om, och det är säkert avsikten med lagen.

I yrkande 2 av socialdemokraterna, centern och moderaterna utnyttjade majoriteten minoritetsskyddet, för att få igenom lagen. Detta är dock inte avsikten med 2:12 i regeringsformen. Den är ett skydd för minoriteten. Det räcker att minst en sjättedel av riksdagens ledamöter skall enas om ståndpunkten för att en ny lag skall ses över och sakbehandlas igen. Då får KU yttra sig över om paragrafen är tillämplig i berörda fall.

Återförvisningsinstitutet har endast formellt skötts riktigt, med en sakbehandling utan substans och innehåll i utskottet. Tanken bakom minoritetsskyddet är att man vid sakbehandlingen skall finna kompromisser. Det har varit en parodi på sakbehandling, och enligt min uppfattning bara för att få igenom lagen.

Vi lägger på nytt fram yrkandet av Claes Roxbergh, i ny form. Det är utdelat på ledamöternas bänkar och har följande lydelse:

”I socialförsäkringsutskottets betänkande 1988/89:SfU22 har under mom. 61 b upptagits följande förslag till ikraftträdande och övergångsbestämmelser:

’Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989, då utlänningslagen (1980:376) skall upphöra att gälla med undantag av 8 § tredje och fjärde styckena samt 50 § första, tredje—femte meningarna och andra stycket. Hänvisningen i 8 § tredje stycket utlänningslagen (1980:376) till andra stycket i den paragrafen skall i stället avse 5 kap. 6 § i den nya lagen. Hänvisningarna i 50 § första stycket första meningen utlänningslagen (1980:376) till bestämmelser i den lagen skall i stället avse 4 kap. 1—3 §§ och 11 § i den nya lagen.’

Vi yrkar med återopande av 2 kap. 12 § och 20 § regeringsformen att

nyssnämnda förslag till bestämmelser skall vila i minst 12 månader från den 5 juni 1989.

Claes Roxbergh
Paul Ciszuk
Kent Lundgren
Lars Norberg
Roy Ottosson
Gösta Lyngå
Åsa Domeij

Ragnhild Pohanka
Kaj Nilsson
Per Gahrton
Elisabet Franzén
Carl Frick
Marianne Samuelsson''

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Förnyad behandling av
ny utlänningslag, m.m.*

Anf. 117 DORIS HÅVIK (s):

Fru talman! Med hänvisning till den debatt vi har haft om socialförsäkringsutskottets betänkande 22 här i kammaren, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet. Det innebär alltså avslag på samtliga reservationer.

Anf. 118 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag hade hoppats på att Doris Håvik och socialdemokraterna skulle ha haft en något mer utförlig motivering av sitt förslag till övergångsbestämmelser. Vi har både i förra veckan och nu i dag enbart fått höra en hänvisning till de lagrum som åberopas – ingen som helst motivering och inte heller någon förklaring av vad dessa lagrum åsyftar för någonting.

Som sagt: Jag beklagar det faktum att vi inte har fått någon sakdebatt om detta yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 119 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I detta ärende har Ragnhild Pohanka och ytterligare elva fp-, vpk- och mp-ledamöter med åberopande av 2 kap. 12 § regeringsformen yrkat att om kammaren inte beträffande utlänningslagen förkastar utskottets förslag om kroppsvisitation i 5 kap. 2 §, om förvar av vuxna i 6 kap. 2 § första stycket 1. och 2. samt om förvar av barn i 6 kap. 3 §, nu nämnda bestämmelser skall vila i minst tolv månader från den 29 maj 1989.

Med anledning av detta yrkande har Doris Håvik och ytterligare elva s-, m- och c-ledamöter yrkat att om de i Ragnhild Pohankas m.fl. yrkande angivna lagrummen inte omedelbart antas, så skall återstoden av 5 kap. 2 § första stycket, 6 kap. 1 §, 6 kap. 2 § första stycket 3. och andra stycket samt 6 kap. 4 § första stycket förslaget till utlänningslag också vila.

Slutligen har av Claes Roxbergh och ytterligare 13 mp-ledamöter framställt ännu ett vilandeyrkande avseende alternativ b) under mom. 61 i utskottets hemställan.

Jag kommer att företa ärendet till avgörande på följande sätt.

Först ställs propositioner beträffande mom. 1–60 i utskottets hemställan. Besluten i detta skede beträffande 5 kap. 2 § första stycket, 6 kap. 1 §, 6 kap. 2 och 3 §§ samt 6 kap. 4 § första stycket utlänningslagen avser endast att

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Förnyad behandling av
ny utlänningslag, m.m.*

fastställa om det finns en majoritet i kammaren för utskottets förslag till de lagrum i utlänningslagen i fråga om vilka vilandeyrkanden framställts.

Om detta konstateras vara fallet, upptas därefter vilandeyrkandet av Ragnhild Pohanka m.fl. Om kammaren inte omedelbart kan anta de i detta vilandeyrkande angivna lagrummen, upptas vilandeyrkandet av Doris Håvik m.fl.

Om härfter vid mom. 61 kvarstår endast alternativ b), upptas Claes Roxberghs vilandeyrkande till avgörande.

Mom. 1 (viseringsskyldighet som grundregel)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 54 för reservation 1 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 2–4 (flyktingar och visering m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 72 för reservation 2 av Sigge Godin m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (uppehållstillstånd för make/maka)

Utskottets hemställan bifölls med 213 röster mot 112 för reservation 3 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 8 (arbete m.m. för asylsökande)

Först biträdades reservation 5 av Sigge Godin och Maria Leissner med 37 röster mot 20 för reservation 6 av Ragnhild Pohanka. 267 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 4 av Gullan Lindblad m.fl. med 66 röster mot 54 för reservation 5 av Sigge Godin och Maria Leissner. 205 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 205 röster mot 86 för reservation 4 av Gullan Lindblad m.fl. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (återkallelse av tillstånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (de facto-flyktingar)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 262 röster mot 64 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 8 av Gullan Lindblad m.fl. anförda motiveringen.

Mom. 12 (internationellt initiativ för homosexuella flyktingar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (s.k. krigsflyktingar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (flyktingkvoten m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 212 röster mot 115 för reservation 11 av Sigge Godin m.fl.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Förnyad behandling av
ny utlänningslag, m.m.*

Mom. 16 (praxisredovisning av asylfall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (principen om första asylland)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (viss tillämpning av första asylland-principen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (upplysning om rätten att söka asyl)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Sigge Godin m.fl. – bifölls genom uppresning.

Mom. 22 (asylnämnder som första beslutsinstans)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (förhör med asylsökande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (barnutredningar)

Först biträdades reservation 18 av Sigge Godin m.fl. med 78 röster mot 41 för reservation 19 av Karin Israelsson och Marianne Jönsson. 208 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 214 röster mot 75 för reservation 18 av Sigge Godin m.fl. 38 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 25 (muntlig handläggning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 20 av Margó Ingvardsson, *dels* reservation 21 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 26 och 27 (tolkar och jourssystem för jurister)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (delbeslut)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 22 för reservation 23 av Ragnhild Pohanka.

Mom. 31 (förvar av vuxna m.m.)

Först biträdades reservation 24 av Sigge Godin m.fl. med 63 röster mot 20 för reservation 25 av Ragnhild Pohanka. 241 ledamöter avstod från att rösta.

(Ylva Annerstedt (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.)

Härefter bifölls utskottets hemställan med 251 röster mot 76 för reservation 24 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 32 (förvar av barn)

Först biträdades reservation 27 av Karin Israelsson och Marianne Jönsson med 41 röster mot 20 för reservation 28 av Margó Ingvardsson. 261 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 26 av Sigge Godin m.fl. – som ställdes mot reservation 27 av Karin Israelsson och Marianne Jönsson – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 209 röster mot 75 för reservation 26 av Sigge Godin m.fl. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 33 (statistik över beslut om förvar av barn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (behandling av förvarstagna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (kroppsvsitation)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 77 för reservation 31 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 37 (omhändertagande av returbiljetter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (anteckning om oklar identitet)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 75 för reservation 33 av Sigge Godin m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 40 (utredning om instansordning m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Sigge Godin och Maria Leissner – bifölls med acklamation.

Mom. 41 (omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut)

Först biträdades reservation 35 av Sigge Godin och Maria Leissner – som ställdes mot *dels* reservation 36 av Margó Ingvardsson, *dels* reservation 37 av Ragnhild Pohanka – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Sigge Godin och Maria Leissner – genom uppresning.

Mom. 42 (tidsfrister för verkställighet)

Först biträdades reservation 39 av Margó Ingvardsson med 32 röster mot 19 för reservation 40 av Ragnhild Pohanka. 275 ledamöter avstod från att rösta.

I kontrapositionsvoteringen avgavs 38 röster för reservation 38 av Sigge Godin och Maria Leissner och 38 röster för reservation 39 av Margó Ingvardsson. 248 ledamöter avstod från att rösta.

Sedan förste vice talmannen lagt ned en ja-sedel och en nej-sedel i rösturnan drog Birgitta Johansson (s) nej-sedeln. Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionen till kontraposition antagit reservation 39 av Margó Ingvardsson.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 253 röster mot 38 för reservation 39 av Margó Ingvardsson. 37 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 43 (familjesplittring vid verkställighet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 44 (ny prövning av verkställighet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 45 (behandling av ny ansökan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 43 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 46 (inhibition)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 44 av Margó Ingvardsson, *dels* reservation 45 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 47 (preskription)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 46 av Ragnhild Pohanka – bifölls genom uppresning.

Mom. 48 (transportörers kostnadsansvar)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 80 för reservation 47 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 50 (tillämpningen av viss straffbestämmelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 48 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 51 (socialnämnds uppgiftsskyldighet)

Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 38 för reservation 49 av Margó Ingvardsson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Förnyad behandling av
ny utlänningslag, m.m.*

Mom. 52 (uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndighet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (offentligt biträde till asylsökande)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 78 för reservation 51 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 54 (beslut om rättshjälp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 52 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (kommunarrest)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 39 för reservation 53 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 58 (bakgrund till terroriststämpling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 54 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 59 (åtgärder för den kurdiska folkgruppen)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 39 för reservation 55 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6, 7, 11, 14, 17, 20, 29, 30, 34, 39, 49, 55, 57 och 60

Utskottets hemställan bifölls.

Anf. 120 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Som förut har nämnts har Ragnhild Pohanka och ytterligare 11 ledamöter under åberopande av 2 kap. 12 § regeringsformen yrkat att föreskrifterna i utlänningslagen om kroppsvisitation i 5 kap. 2 § första stycket, om förvar av vuxna i 6 kap. 2 § första stycket 1. och 2. samt om förvar av barn i 6 kap. 3 § skall vila i minst 12 månader från den 29 maj 1989.

Konstitutionsutskottet har i yttrande till socialförsäkringsutskottet förklarat att 2 kap. 12 § tredje stycket är tillämpligt på nu nämnda bestämmelser.

Enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen kan kammaren ändå nu omedelbart anta de nämnda föreskrifterna i utlänningslagen om minst 5/6 av de röstande förener sig om beslutet. Jag ställer därför proposition på att utskottets förslag till 5 kap. 2 § första stycket såvitt avser kroppsvisitation, 6 kap. 2 § första stycket 1. och 2. samt 3 § utlänningslagen skall omedelbart antas. Om 5/6 majoritet inte uppnås kommer utskottets förslag till nyssnämnda föreskrifter att återförvisas till socialförsäkringsutskottet för att vila i minst 12 månader räknat från den 29 maj 1989.

Beslut skall fattas genom omröstning. Med hänsyn till kravet på 5/6 majoritet företas rösträkning utan föregående uppresning.

Vid omröstningen avgavs 253 röster för omedelbart antagande av socialförsäkringsutskottets förslag till 5 kap. 2 § första stycket såvitt avsåg

kroppsvisitation, 6 kap. 2 § första stycket 1. och 2. samt 3 § utlänningslagen. 75 röster avgavs för att förslagen till nyssnämnda föreskrifter i utlänningslagen skulle återförvisas till socialförsäkringsutskottet för att vila i minst 12 månader räknat från den 29 maj 1989.

Eftersom erforderlig majoritet för omedelbart antagande inte erhöles, hade kammaren sålunda beslutat att de ifrågavarande lagförslagen skulle vila i minst 12 månader räknat från den 29 maj 1989.

Anf. 121 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Med anledning av beslutet om att de lagförslag som innefattades i Ragnhild Pohankas m.fl. yrkande skall vila upptas nu Doris Håviks m.fl. vilandeyrkandet. För detta gäller samma förutsättningar som för det tidigare vilandeyrkandet. Omröstning företas därför om omedelbart antagande med 5/6 majoritet av de i Doris Håviks vilandeyrkande angivna lagrum.

Vid omröstningen avgavs 53 röster för omedelbart antagande av socialförsäkringsutskottets förslag till 5 kap. 2 § första stycket till den del detta inte tidigare vilandeförklarats, 6 kap. 1 §, 6 kap. 2 § första stycket 3. och andra stycket samt 6 kap. 4 § första stycket utlänningslagen. 255 röster avgavs för att förslaget till nyssnämnda föreskrifter i utlänningslagen skulle återförvisas till socialförsäkringsutskottet för att vila i minst 12 månader räknat från den 29 maj 1989. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Eftersom erforderlig majoritet för omedelbart antagande inte erhöles, hade kammaren sålunda beslutat att de ifrågavarande lagförslagen skulle vila i minst 12 månader räknat från den 29 maj 1989.

Mom. 61

Anf. 122 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Här kvarstår nu det under alternativ b) redovisade yrkandet.

Med anledning härav upptas nu vilandeyrkandet av Claes Roxbergh m.fl., i vilket som tidigare nämnts yrkats att förslaget till ikraftträdande- och övergångsbestämmelser i nyssnämnda alternativ till moment 61 skall vila. Jag ställer också i detta fall proposition på omedelbart antagande av utskottets hemställan i moment 61 alternativ b). Om 5/6 majoritet inte uppnås kommer de i moment 61 föreslagna ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna att hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning av om 2 kap. 12 § tredje stycket är tillämpligt på förslaget.

Vid omröstningen avgavs 306 röster för omedelbart antagande av utskottets hemställan mot 21 för det av Claes Roxbergh m.fl. framställda vilandeyrkandet.

Utskottets hemställan hade alltså bifallits med erforderlig majoritet, dvs. minst 5/6 av de röstande hade biträtt utskottets hemställan.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Förnyad behandling av
ny utlänningslag, m.m.*

Den kommunala ekonomin**Anf. 123 RUNE RYDÉN (m):**

Herr talman! Vi skall nu i dag debattera finansutskottets betänkande nr 29 om den kommunala ekonomin. Det rör för kommun och landsting utomordentligt viktiga frågor såsom det kommunala skatteutjämnningssystemet, skatteutjämningsavgiften, den extra skatteutjämningsavgiften, anslagen till kommunerna avseende kompensation för slopad kommunal företagsbeskattning, slopande av kommunal garantibeskattnings och fördelningen mellan generella och specialdestinerade statsbidrag m.m. Det innebär att det i utskottsbetänkandet, som innehåller en rad reservationer, tas upp många tekniskt besvärliga frågeställningar, som alltför få människor har en klar inblick i, men som trots detta är av stor betydelse för oss alla som skattebetalare och medborgare. Ett sådant viktigt ärende förutsätter man blir berett och behandlat i så god tid att alla inblandade parter har en möjlighet att lägga sina synpunkter på förslaget. Jag skall trots detta försöka korta ner mitt anförande. Speciellt viktigt är att kommuner och landsting måste ta hänsyn till många av de saker som vi skall besluta om i dag, framför allt i sina kommande budgetarbeten.

Årets budgetproposition innehöll dock endast ett allmänt resonemang på knappt en trycksida. De konkreta förslagen på det kommunalekonomiska området uppsköts till kompletteringspropositionen. Vi moderater däremot analyserade utförligt i en kommittémotion det kommunalekonomiska läget och redovisade våra förslag till reformer. Vår motion, liksom motioner från de andra oppositionspartierna, har sedan fått ligga obehandlade i väntan på regeringens förslag.

Som vi föreskickade i januari, har den inträffade förseningen på tre och en halv månader medfört olägenheter för kommuner och landsting. Planeringen inför 1990 har redan kommit en god bit på väg. Ovissheten om statliga bidrag, pålagor och föreskrifter skapar naturligtvis avsevärda svårigheter i det kommunala planeringsarbetet.

Till nöds hade man för en enstaka gångs skull kunnat acceptera detta om den extra betänketiden hade lett till ett genomarbetat förslag. Men framställningen i kompletteringspropositionen är vad gäller den kommunala ekonomin kortfattad, analysen är grund och förslagen enligt min uppfattning rutinbetonade. Finansministern upprepar – för vilken gång i ordningen vill jag låta vara osagt – att den kommunala utgiftsexpansionen överskrider den av riksdagen målsatta takten av 1 %, men han gör som vanligt inget åt problemet. Liksom under tidigare år förutses en god finansiell utveckling i kommunerna till följd av eftersläpande ökning av skatteintäkterna och avtagande löne- och kostnadsstegring, och som vanligt är den senare prognosen alltför optimistisk. Enda nyheten kan sägas vara uppmaningen till kommunerna att eftersträva mer rationell hantering av sitt realkapital.

Förmodligen är det de av riksrevisionsverket påtalade bristerna i detta avseende på det statliga området som ligger bakom.

Särskilt beklagligt är det att regeringen ännu inte har tagit sig samman till att föreslå den ofrånkomliga åtgärden att samtidigt reducera de specialdestinerade statsbidragen och den omfattande reglering som åtföljer dessa. Jag minns en debatt som Arne Andersson i Gamleby och jag hade för snart tre år sedan om denna fråga, då vi var relativt överens. Nu har dock skillnaden mellan oss ökat.

Kanske blir det en förbättring till nästa år, eftersom finansdepartementet har utgivit en rapport från expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Ds 1989:26. om statsbidrag till kommuner, "Allt på en check eller lite av varje", en jämförelse mellan Norge och Sverige av Jan Thore Pedersen. Denne Pedersen är inte nådig mot vårt kommunalekonomiska system. Det gäller då speciellt frågan om de specialdestinerade bidragens effekter. I sammanfattningen på s. 9 skriver han sålunda: "I Sverige består överföringarna till kommunerna huvudsakligen av specialdestinerade överföringar. Många problem är förbundna med de specialdestinerade överföringarna. Det är vanskligt att styra kommunerna med hjälp av sådana bidrag. Erfarenheterna av dessa bidrag och deras förväntade stimulanseffekt är inte entydiga. Bidragen är arbetskrävande, de ger inte alltid det bästa resursutnyttjandet, och de kan ge utrymme för 'extravaganta' lösningar och begränsa möjligheterna till omprioritering och nytänkande. Systemet är också illa lämpat för enhetlig fördelningsmässig styrning."

Enligt Pedersen varierade under 1987 de intäkter av skatteöverföringar och statliga överföringar som primärkommunerna disponerade från 11 300 kr. till 21 000 kr. per invånare. Motsvarande variation för landstingskommunerna är mellan 8 600 kr. och över 12 000 kr. per invånare. Man kan därför ställa sig frågan vad dessa stora intäktsskillnader beror på och varför de statliga överföringarna inte ger en jämnare intäktsfördelning. Vad finner då Jan Thore Pedersen? Jo, tendensen är den att ju högre skatteintäkt per invånare en kommun har, desto mer får den ut i specialdestinerade bidrag. När över 80 % av överföringarna är specialdestinerade bidrag får detta helt klart fördelningsmässiga konsekvenser.

Skatteutjämningsbidragets fördelningsverkningar går i stor utsträckning i en riktning som står i motsats till de specialdestinerade bidragen. Det finns en tendens till att kommunen med medelstora eller låga skatteintäkter får största kompensationen. Det finns likväl stora skillnader mellan hur mycket kommuner med samma skatteintäkt får i skatteutjämningsbidrag.

Sammantaget var det varken kommunerna med höga eller låga skatteintäkter som fick mest i statliga överföringar, utan några av kommunerna med medelstora skatteintäkter. För några av dessa kommuner var överföringarna så stora att de får de högsta disponibla intäkterna inom kommunsektorn. Särskilt gäller detta kommuner i norra Sverige. Kommuner med låga skatteintäkter i södra Sverige klarar sig sämst. Är det ett sådant system vi vill ha? Knappast. Vi moderater har varit mycket kritiska. Andra har också varit kritiska. Vi har föreslagit ett annat tillvägagångssätt, med en högre skatteutjämning, och att de specialdestinerade bidragen skall ges i en klump, utan pekpinnar. Då får vi ett bättre fungerande system.

Bidragssystemet bör, enligt oss moderater, främst inriktas på att utjämna de skillnader som finns i skattekraft och kostnader mellan olika kommuner. Det varierar ju mycket kraftigt. Enligt vår uppfattning talar det för att ett kommunalt skatteutjämningsystem bör bibehållas och förstärkas. Ett sådant system skulle utjämna skillnader i de yttre förutsättningarna som kommunerna inte själva kan påverka i någon nämnvärd utsträckning. Det gäller i första hand skatteunderlaget, befolkningssammansättningen och kostnadsläget. Det gäller däremot inte kostnadsskillnader orsakade av olika standardnivåer på verksamheten eller, vilket också förekommer, misshushållning. Därigenom får, enligt min uppfattning, landets kommuner rättvisa grundförutsättningar.

Den kommunala skattesatsen skall, enligt moderat uppfattning, vara ett uttryck för den kommunala självstyrelsen och spegla den avvägning mellan offentlig och enskild verksamhet som kommunens befolkning väljer. Det nuvarande skatteutjämningsbidraget uppmuntrar inte kommuner med hög skatt att sänka sina skattesatser. I stället har riksdagen infört ett moment av regionalpolitisk karaktär i systemet, som på intet sätt avspeglar om en kommun är fattig eller rik, utan enbart var kommunen är belägen geografiskt. Det visar Pedersens undersökning mycket klart.

Skatteunderlaget för fysiska personer skall utgöra underlaget för den skattefinansierade delen av kommunens verksamhet. Rundgång av bidrag och avgifter mellan stat och kommun måste undvikas. Därför skall inte några statliga avgifter på skatteunderlaget förekomma. Ett system där kommunen betalar in skattepengar till staten, som sedan i sin tur betalar tillbaka dem i form av riktade bidrag, är inte bara opraktiskt utan leder också till fördyringar och urgröpningar av den kommunala självstyrelsen. Skatteutjämningsavgiften bör därför, enligt vår uppfattning, avvecklas i sin helhet.

Den särskilda skatteutjämningsavgiften, den s.k. Robin Hood-skatten, har utvidgats i så stor omfattning och fått en sådan utformning av skatteskalen att det innebär stora förändringar av hela skatteutjämningsystemet. Vi moderater anser därför, tillsammans med folkpartiet, att en lagrådsgranskning av förslaget vore befogad. Reglerna innebär ju att nära nog varje kommun, framför allt i Stockholmsområdet, särbehandlas enligt minst sagt godtyckliga regler. Den kommunala beskattningsrätten är för de kommuner som berörs av den särskilda skatteutjämningsavgiften en ren chimär. Det är staten som genom den progressiva skalan tvingar sparsamma kommuner att drastiskt höja skatten. Det finns således, som vi ser det, starka skäl för att utskottet skulle ha låtit lagrådet granska i vilken utsträckning den nu föreslagna utformningen av avgiften är riktig.

Det är kommunens invånare och skattebetalare, inte kommunen, som betalar den särskilda skatteutjämningsavgiften. Invånare med låga inkomster i kommuner som drabbas av Robin Hood-skatten kan därigenom få betala utgifter för invånare med höga inkomster i andra kommuner, och det är väl knappast rätt. Skatteutjämningsavgiften är i praktiken en helt ny form av skatt, en statskommunal skatt, som fastställs av staten och får betalas av kommunens invånare oavsett ekonomiska förutsättningar. Därigenom blir det inte kommuninvånarna som bestämmer den kommunala skattesatsen utan staten, eftersom avgiften betalas med kommunala skattemedel. Fördel-

ningspolitiken skall regleras genom den statliga inkomstkatten, inte genom straffskatter på kommuninvånarnas skattekraft.

De kraftiga kommunalskattehöjningar som i höstas genomfördes i många kommuner och landsting är djupt oroande. För att motverka tendenser till höjd genomsnittlig utdebitering och därmed ytterligare begränsad valfrihet för medborgarna skall ett kommunalt skattestopp införas. Ett skattestopp måste dock utformas så, att det inte hindrar skatteväxlingar som ett resultat av förändringar av uppgiftsfördelningen mellan kommuner och landsting – ett exempel som vi nu står inför när det gäller åldringsvården.

För att stimulera kommuner att sänka skatterna bör kommuner med särskilt hög utdebitering, över 17 kr., få extra utjämningsbidrag. Detta extra skatteutjämningsbidrag skall utbetalas med 50 % av skattesänkningen ner till 17 kr. då skattesänkningen genomförs. Skatteutjämnningen ger därigenom ett incitament till lägre skattesatser och minskade utdebiteringsskillnader mellan olika kommuner. Detta är särskilt motiverat eftersom skatteutjämnningssystemet hittills har stimulerat höjningar, som har pressat upp de kommunala skattesatserna.

Endast med en långsiktig balans mellan nettokostnader och löpande skatteintäkter erhålls en god och solid ekonomi på den kommunala sidan. Detta gör det än mer angeläget att den kommunala konsumtionstillväxten upphör. De dynamiska effekterna av sänkta skatter och brutna kommunala monopol innebär att kommunsektorns ekonomi totalt sett skulle förbättras med den politik som vi moderater förordar.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer som har moderata företrädare, reservationerna 1, 5, 8, 11, 12, 14, 17, 18, 19, 21, 23 och 24.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 124 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Många människor upplever i dag en kris i den offentliga sektorn. Det är köer till dagis, köer till operationer, köer till gruppboende för dementa, köer till hemtjänst, m.m. Det handlar om brist på platser och brist på personal.

Det är främst kommunernas verksamhet detta gäller. Vad har regeringen och utskottsmajoriteten att säga om detta problem? Ingenting.

I propositionen kan man se att de offentliga utgifterna kommer att växa rejält framöver om ingenting görs. Att utvecklingen har hållits någorlunda i schack hittills beror på att de offentliganställdas löner har släpat efter och på att kommunala investeringar och underhåll har eftersatts. Det kan givetvis inte fortsätta. Varken regeringen eller utskottsmajoriteten har någonting att säga i fråga om detta problem heller. Det verkar knappt som om socialdemokraterna är medvetna om att det finns en kris i den offentliga sektorn. Alla andra människor vet det.

Det enda som framgår av betänkandet är att kommunernas ekonomi kommer att falla ihop om de inte får bukt med pris- och lönekostnadsökningarna. Detta motverkas direkt av alla de förslag till höjda skatter och höjda

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Den kommunala
ekonomin*

arbetsgivaravgifter som vi skall diskutera i morgon. Det är uppenbart att utsikterna för en bra kommunal ekonomi, med bra service till medborgarna utan kommunala skattehöjningar, är sällsynt dåliga med nuvarande ekonomiska politik.

Herr talman! Riksdagen har under flera år uttalat sig för en tillväxt på högst 1 % i kommunsektorn. Vi i folkpartiet står bakom detta beslut. Vi anser att sjukvården bör få växa något snabbare, med ca 2 % och resterande delar därmed ganska långsamt. I praktiken har ökningen varit större. Trots detta har också kommunalskatterna börjat höjas under senare tid.

Med den socialdemokratiska politiken kommer detta tyvärr att fortsätta. Är en utveckling som trots för stor volymökning innebär kris i verksamheterna i kombination med fortsatta kommunala skattehöjningar vad socialdemokraternas talesman vill rekommendera – fortsatt kris och fortsatta skattehöjningar eller i bästa fall bara det ena – antingen fortsatt kris eller ännu större kommunala skattehöjningar?

Vi i folkpartiet vill inte ha någotdera av detta, och därför har vi också anvisat en strategi för att undvika det. Den säger socialdemokraterna nej till, utan att anvisa något annat i stället. Vi vill ha förändringar som innebär det vi kallar en inre och en yttre reformation. Den inre reformationen betyder decentralisering. Den har faktiskt gamla goda traditioner i Sverige. På högtidligt språk kallas det kommunal självstyrelse. Alla kloka tankar kommer faktiskt inte i bruna kuvert från regering och centrala myndigheter – tvärtom. Väldigt många idéer finns på lokal nivå, hos de människor som jobbar praktiskt med verksamheterna.

Den yttre reformationen innebär mer av konkurrens och mer av enskilda alternativ. Det kommer t.ex. inte att vara möjligt att bygga ut barnomsorgen såsom riksdagen har bestämt om man inte också uppmuntrar enskilda alternativ till kommunala dagis.

En annan viktig förändring som vi folkpartiet vill genomföra är större frihet för kommuner och landsting att använda statsbidragen utan den detaljstyrning från staten som finns i dag. Statsbidragen bör helt enkelt ges i mycket mera generell form.

Denna fråga har vi diskuterat under flera år i samband med betänkanden om kommunernas ekonomi. Nu finns just en ny rapport, vilken Rune Rydén nämnde. Den är skriven av en norrman, som bör veta vad han talar om, eftersom han har varit med om att genomföra precis en sådan förändring av statsbidragen i Norge. Där får kommunerna i princip en påse med pengar som de får använda efter bästa förmåga till service till sina invånare.

Även i Danmark har en sådan förändring genomförts. Det är bara i Sverige som det går mycket trögt. Den ena utredningen efter den andra har tillsatts sedan början av 80-talet, men just ingenting har hänt. Det verkar som om socialdemokraterna har en intensiv misstro mot att någon annan än staten skulle kunna fördela pengar till medborgarnas bästa.

Herr talman! I detta betänkande finns tre förslag som gäller den s.k. allmänna skatteutjämningsavgiften. Två av dem är bra, och vi biträder dem.

Den tredje förändringen gäller emellertid en avgiftshöjning med 8 öre per skattekrona för att betala ökade specialdestinerade statsbidrag. Detta är en förändring som enligt min mening går i alldeles fel riktning. Den betyder att

de generella pengarna minskar och de speciella pengarna, som staten bestämmer hur de skall användas, ökar. Regeringen har föreslagit mycket detaljerade bestämmelser för hur barnomsorgen skall utformas för att kommunerna skall få pengar.

Folkpartiet vill ha ett helt annat system som innebär att bidrag ges både till kommunal barnomsorg och till enskild barnomsorg på samma villkor. Det är också folkpartiets bedömning att de 900 milj. kr. som regeringen säger sig vilja anvisa inte kommer att räcka för att uppfylla målet om full behovstäckning inom barnomsorgen. Vi i folkpartiet är därför beredda att anvisa mer pengar till barnomsorgen men inte på det oerhört petiga sätt som socialdemokraterna vill, och avgiftshöjningen på 8 öre säger vi bestämt nej till.

Herr talman! Det som har upprört sinnena allra mest i förslagen om kommunsektorn är nog den s.k. Robin Hood-skatten. Detta är en sällsynt orättvis skatt. Det formella namnet är den särskilda skatteutjämningsavgiften, vilket kanske inte låter så farligt. Den har funnits i några år, men nu utvidgas systemet mycket starkt. Minst 38 kommuner kommer att drabbas jämfört med sex i dag. Bl.a. kommer nästan varje kommun i Stockholmsområdet att särbehandlas. På fullständigt godtyckliga grunder uttas en särskild avgift. Det leder i praktiken till att kommunens skattesats ingalunda bestämts av kommunalpolitikernas och medborgarnas önskan om service och förmåga att sköta kommunen bra – utan det blir staten som bestämmer. Den kommunala självstyrelsen urholkas. Vårt krav på lagrådsgranskning, som Rune Rydén nämnde, avvisades av majoriteten ganska nonchalant och utan närmare motivering.

Egentligen är namnet – Robin Hood-skatt – inte särskilt träffande. Robin Hood förknippas ju ofta med något fördelningspolitiskt positivt – att ta från de rika och ge till de fattiga. Så fungerar inte denna särskilda skatt. En effekt är nämligen att låginkomsttagare som bor i kommuner som drabbas av den progressiva Robin Hood-skatten måste betala till höginkomsttagare i andra kommuner. Tycker Arne Andersson i Gamleby verkligen att det är rättvist? En annan effekt är att kommuner som anstränger sig att hålla kostnader för administration och byråkrati nere och finna lösningar på invånarnas servicebehov som överensstämmer med de egna invånarnas önskemål plötsligt finner sig pådyvlade en extra skatt för att täcka utgifter i helt andra kommuner. Det är faktiskt en mycket dålig belöning för effektivitet och serviceanda. Folkpartiet anser att Robin Hood-skatten skall tas bort.

Slutligen, herr talman, finns det några årligen återkommande frågor om kompensation för slopad företagsskatt och slopad garantiskatt, extra skatteutjämningsbidrag och krav på att regeringen skall göra konsekvensanalyser av vad olika förslag betyder för kommuner och landsting. Utskottsmajoriteten säger varje år att sådana konsekvensanalyser skall göras, om än med varierande entusiasm. Men vi borgerliga tvingas ändå varje år konstatera att regeringen inte gör som riksdagen säger.

Jag skall nämna ett exempel. Regeringens förslag i kompletteringspropositionen, nämligen att den allmänna löneavgiften skall höjas med 2 %, skulle självfallet innebära mycket kraftiga kostnadsökningar för kommuner och landsting, likaså förslaget om en höjning av moms. Men tror någon att det fanns minsta lilla rad eller minsta lilla analys av effekterna för kommuner och

landsting i propositionen? Ingalunda. Inte heller fanns det någon analys av vad den socialdemokratiska och centerpartistiska majoritetens skatteförslag i morgondagens betänkande innebär för kommuner och landsting. Jag skulle vilja ställa en fråga till Ivar Franzén: Hur kan centern i dag ställa sig bakom en borgerlig reservation i vilken det krävs att förslagens effekter för den kommunala ekonomin klart redovisas och i morgon lägga fram förslag som innebär kraftiga kostnadsökningar? I dessa förslag beskrivs inte med ett ord effekterna för den kommunala ekonomin.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till alla reservationer som folkpartiet står bakom.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 125 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Den kommunala verksamheten har en väsentlig betydelse för Sveriges ekonomi. Ungefär en tredjedel av Sveriges samlade resurser används i den kommunala verksamheten. Det är då självklart att effektiviteten i den kommunala verksamheten är av största vikt.

I dag kan vi konstatera väsentliga brister i kommunernas kapacitet. Det krävs en väsentlig utbyggnad av resurserna inom sjukvård, äldreomsorg och barnomsorg. Samtidigt diskuteras radikala förändringar av huvudmannaskapet vad gäller äldreomsorgen. Primärkommunerna förutsätts överta väsentliga delar av vad som i dag ligger på landstingen.

Jag skall försöka korta ner mitt anförande och avstå från alla de utvidgningar som jag hade planerat.

Alla tycks vara överens om att det behövs en kapacitetsutbyggnad inom barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård. En del anser att detta skall ske utan att verksamheten tillförs nya extra resurser. Jag tror att detta är orealistiskt. Det går inte att på rimlig tid och i rimlig omfattning klara nödvändig kapacitetsutbyggnad utan att tillföra verksamheten ytterligare resurser. Det är därför som vi i centern hävdar att kommunerna under ett par år måste få expandera med 2 % per år räknat i fast penningvärde.

Detta ställningstagande grundar sig på en samtidig mycket stark medvetenhet om vikten, möjligheten och nödvändigheten av att effektivisera den kommunala verksamheten och om att det måste ske prioriteringar så att mindre angelägna verksamheter reduceras för att resurser frigörs för de mest angelägna uppgifterna.

Dessutom vill jag betona vikten av att vi, jämsides med att det provas flyttning av ansvarsgränser, minst lika seriöst måste pröva möjligheterna till ett ökat samarbete mellan t.ex. kommun och landsting. Att flytta ansvarsgränser undanröjer sällan grundorsaken till ett problem. Det innebär i de flesta fall bara en flyttning av problemet till en annan nivå eller till ett annat område. Det finns otaliga exempel på hur förvaltningsgränser kan vara lika svåra hinder för ett optimalt utnyttjande av de samlade resurserna som gränsen mellan en kommun och ett landsting. Det är en mycket tvivelaktig politik att i ett läge då hela den kommunala sektorn måste göra en mycket

stor kraftanspanning och ödsla resurser och kraft på en uppslitande debatt om huvudmannaskap.

Produktivitet utvecklingen inom den kommunala sektorn bedöms av många vara negativ. Nu är det mycket svårt att objektivt mäta produktiviteten inom t.ex. vården. Många patientbesök per läkare behöver inte innebära att den konkreta insatsen för bättre hälsa är större än när antalet patientbesök är mindre. När vi gör jämförelser mellan privat och offentlig vård måste vi vara medvetna om detta och om att den ekonomiska moroten i privatvården i hög grad är knuten till antalet läkarbesök. Vi i centern är positiva till en kompletterande och i viss mån konkurrerande privatvård, men vi vill samtidigt varna för den övertro som vissa partier har på att alla resursproblem i vården löses om vården blir privat.

Det finns egentligen inget hinder för att ge samma friheter och samma stimulans i den offentliga vården som i den privata. Det krävs i första hand större kreativitet hos landstings- och kommunpolitiker.

De specialdestinerade statsbidragen har en mycket negativ styrningseffekt, för att inte säga låsningseffekt, på den kommunala verksamheten. De avlastar kommunpolitikerna ett ansvar som de bör ha inför sina väljare. De har också regionalpolitiskt bakvänd effekt. Vi i centern anser att de specialdestinerade bidragen snabbt måste omvandlas till rättvis och kraftfullt utbyggd kommunal skatteutjämning. Denna åsikt har vi drivit länge, och den delas nu också av moderaterna och folkpartiet. Vi har där en gemensam handlingslinje.

Vi måste dock sätta ett frågetecken när det gäller moderaternas mycket omfattande indragning av resurser från kommunerna. Netto gäller det 6,5 miljarder, vilket motsvarar en ökning av utdebitering på ca 1:20. Moderaternas tal om att större frihet för kommunerna löser detta utan skattehöjning saknar all förankring i verkligheten. Verkligheten är i stället den att om moderaternas förslag skulle bli riksdagens beslut, skulle vi få uppleva en förödande kommunalskattehöjning som stenhårt drabbar dem som har den sämsta förmågan att bära höjda skatter.

Även om jag anser att moderaterna är orealistiska i sina bedömningar om kommunernas effektiviseringsmöjligheter, finns det många möjligheter för kommunerna att använda sina resurser bättre. De kan utnyttja sin utrustning och sina byggnader bättre. De kan spara miljardbelopp genom bättre energihushållning och genom större självständighet i små enheter. Den decentralisering som Anne Wibbe talade om har vi länge stått bakom. Det gäller dock att ge frihet i verksamheten, men frihet under ansvar. Det gäller också att skapa bättre arbetsmiljö och arbetsförhållanden för de anställda, vilket ger dem möjlighet att göra ännu bättre insatser.

Jag vill sammanfatta dessa mycket summariska exempel på effektivisering som ett sätt att frigöra resurser genom att bruka bättre i stället för mer. Detta är det säkraste sättet att få ökad tillgång på nya resurser i den kommunala verksamheten.

Det finns också andra saker som dramatiskt kan påverka kostnader och behov inom den kommunala verksamheten. Jag tänker då t.ex. på vår livsstil. Användningen av alkohol påverkar i högsta grad vårdbehovet. En radikalt minskad användning av alkohol är sannolikt den enskilda åtgärd som skulle

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Den kommunala
ekonomin*

få den största positiva effekten på landstingens ekonomi. Även kommunernas socialkostnader skulle tveklöst minska väsentligt. Försämrade miljö i form av sämre luft, vatten och ökad mängd av kemikalier i vår livsmiljö är avgörande orsaker till ökat vårdbehov.

Herr talman! Jag vill med detta markera det starka sambandet mellan den kommunala ekonomin, miljö och livsstil, därför att det så sällan debatteras.

Avslutningsvis vill jag göra några kommentarer till några av reservationerna. Centern anser att alla kommuner bör delta i skatteutjämningsystemet. Den särskilda skatteutjämningsavgiften är väl motiverad för att ge en rättvisare fördelning av skattekraften och därmed ge kommunerna mer lika förutsättningar att ge sina invånare en god service. Centern vill dock att "golvet" för den särskilda skatteutjämningsavgiften skall ligga på 115 % av medelskattekraften. Med det golvet finns det icke någon substans i något av de argument som folkpartiets och moderaternas företrädare fört fram i fråga om den särskilda skatteutjämningsavgiften.

Centern föreslog i januari en förstärkning av den kommunala skatteutjämnningen med 1,7 miljarder. Samtidigt ansåg vi att kompensationen för garantiskatt och skatt från juridiska personer skulle utgå. Genom de beslut som riksdagen har fattat under innevarande riksdagsår har vårt förslag om förstärkt kommunal skatteutjämnning avslagits. Det saknas alltså i dag möjlighet att fullfölja helheten i våra förslag. Vi har på ingen punkt ändrat åsikt eller målsättning, men det är meningslöst att yrka bifall till kvarstående delar av våra förslag, då de ensamma skulle få helt andra effekter än helheten av våra förslag. Vi återkommer självfallet så snart det är möjligt med nya heltäckande förslag.

Regeringen föreslår förstärkta bidrag till barnomsorgen med 900 miljoner. Huvuddelen finansieras genom avgifter från kommunerna. Bidragsreglerna ger en ur centerns synpunkt ej önskvärd styreffekt. Denna styreffekt och den ökade rundgången av skattepengar är de tyngsta argumenten för att centern liksom folkpartiet säger nej till detta.

Sedan till Anne Wibbles frågor. Att momsen inte höjs innebär minskade kostnader för kommunerna. Att mjölksubventionerna finns kvar innebär minskade kostnader för kommunerna. Inga nya allmänna arbetsgivaravgifter innebär också att kommunerna befrias från väsentliga kostnader. Det förslag som nu har lagts fram för riksdagen innebär uppenbarligen mycket stora fördelar för kommunerna. Vad gäller arbetsmiljöavgiften är jag säker på att Anne Wibble är väl medveten om att pengarna kommer tillbaka och ger en mycket bra utdelning för kommunerna. I stort sett är allt positivt för kommunerna i förslaget. Det innebär en radikal förbättring jämfört med tidigare förslag, och därför är det faktiskt angeläget att det genomförs, inte minst ur kommunernas synpunkt.

Jag yrkar bifall till alla reservationer där centern finns med.

Anf. 126 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Det verkar som om Ivar Franzén har läst men inte förstått den moderata motionen. Ivar Franzén talar varmt för en kommunal expansion om 2 % under de närmaste åren. Det är mycket intressant. Men det framgår av utskottsmajoritetens skrivning att redan det är alldeles för

mycket. Det är i varje fall vad centern förespråkar. En sådan politik skulle dock onekligen leda till en överhettning i ekonomin totalt sett. Det skulle bli effekten av det förslag som centern har utarbetat tillsammans med socialdemokraterna och som i stället syftar till en dämpning. Det är en mycket inkonsekvent politik som Ivar Franzén förespråkar – i varje fall strider det som han här säger mot det som morgondagens beslut gäller.

Vi moderater har talat om behovet av en ökad produktivitet inom den kommunala sektorn i jämförelse med den privata. Produktiviteten inom den kommunala sektorn minskar ju för närvarande. Även om resurserna i kronor och ören räknat ökat har serviceutbudet minskat. Men om man kan öka produktiviteten, förbättras serviceutbudet. Det behöver inte kosta mera pengar. Detta har vi klart redogjort för i vår motion. Med en sådan politik är det möjligt att genomföra vad vi har förespråkat.

Anf. 127 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Två saker vill jag ta upp med anledning av vad Ivar Franzén sade.

För det första vill jag göra ett klarläggande. Vi i folkpartiet avvisar inte mera pengar till barnomsorgen. Tvärtom vill vi faktiskt att mera pengar ansås till denna, vilket jag också sade i mitt huvudanförande. Vad vi avvisar är finansieringen. Jag tänker då på de 8 örena per skattekrona. Vi väljer att finansiera detta på ett annat sätt.

För det andra visade Ivar Franzén idel välvilja gentemot kommunerna. Dessa skulle få expandera och få allt större resurser. Han sade t.o.m. att höjda energiskatter, höjda arbetsgivaravgifter osv. skulle vara någonting positivt för kommunerna. Jag undrar om Ivar Franzén har så god kännedom om den verklighet som kommun- och landstingspolitiker verkar i. Jag har ställt en konkret fråga: Hur är det med den analys av konsekvenserna som nämns i reservation 24 och som Ivar Franzén i dag anser bör finnas när man lägger fram förslag? Eftersom Ivar Franzén tydligen är så övertygad om att förslagen i fråga är bra för kommunerna, måste han ha gjort en analys. Det vore intressant om Ivar Franzén kunde tala om för kammaren varför det plötsligt skulle vara så bra för kommuner och landsting att få höjda energiskatter och höjda arbetsgivaravgifter.

Anf. 128 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Den analys som gjordes när det gäller det ursprungliga förslaget visade att kostnaderna i form av en ökad belastning för kommuner och landsting stannade på 4,4 miljarder. Enligt det nu aktuella förslaget ger energiskatterna 210 milj. kr. Man har tidigare sagt att det här säkert innebär en mycket positiv utdelning för kommunerna genom att det blir ett ökat utbud av arbetskraft. Dessutom finns det här flera mänskliga aspekter, t.ex. att många kan börja arbeta igen.

Sammanfattningsvis, Anne Wibble, är det förslag som vi här lägger fram mycket positivare än tidigare förslag. Kommunerna måste jubla över detta förslag när de jämför det med det ursprungliga förslaget.

Vi är helt överens, Rune Rydén, om att det behövs en ökad produktivitet i kommunerna. Jag har talat mycket för en sådan. Jag har själv viss erfarenhet

från kommunal verksamhet, och jag vet därför litet grand om hur sådana här frågor bör och kan hanteras. Vi ägnar oss inte åt drömmier eller verklighetsflykt. Rune Rydén! Om man verkligen menar allvar med talet om att köerna inom sjukvården skall bort och att det skall finnas tillgång till barnomsorg, måste – tyvärr – extra resurser avsättas till kommunerna under den här perioden. Vi är fullt medvetna om att det innebär en ansträngning av ekonomin. Men det går inte att säga att de behov som finns skall tillgodoses, samtidigt som resurser dras in motsvarande netto 1:20 kr. i ökad utdebitering. Den sortens matematik tycker jag är så oärlig och oriktig att jag inte kan låta bli att påtala detta.

Anf. 129 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att man ute i kommunerna skulle ha varit allra gladast om man slapp de 4,4 miljarder som Ivar Franzén nämnde. Det hade varit utmärkt. Det håller vi i folkpartiet med om. Det hade alltså räckt att säga nej till skattehöjningarna.

Ivar Franzén påstår att kommuner och landsting skulle jubla över centerns och socialdemokraternas förslag. Men det är inte sant. Jag kan inte föreställa mig att någon kommunalpolitiker tror att det t.ex. blir lättare att få personal till vård- och omsorgsarbete bara därför att man lägger på en extra löneskatt. Kan Ivar Franzén förklara för mig hur en höjning av kostnaden för arbetskraft med 1,5 % kan göra det möjligt att få fler människor att ägna sig åt de angelägna uppgifterna inom vård- och omsorgsområdet?

Anf. 130 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Ivar Franzén talade om viljan att bygga bort köer i kommuner och landsting och om att det är möjligt endast om resurserna utökas med 2 %. Men det är ju precis vad man har hållit på med under de senaste åren, och vad har inträffat? Jo, man har inte klarat av situationen. Köerna inom den offentliga sektorn har ökat. Vårdproblemen har förvärrats. Produktiviteten har blivit mindre. Man måste alltså pröva en annan väg.

I viss mån har Ivar Franzén själv varit inne på detta med avreglering. De specialdestinerade bidragen skall bort. Kommunerna skall själva få bestämma i större utsträckning. Då kan man få en ökad produktivitet. Det är den väg som vi moderater har förespråkat. Vi säger alltså att resurserna inom kommunsektorn inte kan utökas ytterligare, för det skulle medverka till de ekonomiska problem som jag tidigare har påtalat. Men Ivar Franzén har inte bemött mina uppgifter i det avseendet.

Om man väljer centerns väg, bidrar man till ökad inflation och större problem inom kommunsektorn, men kan inte öka utbudet av service och klarar inte av att hjälpa de människor i vårt samhälle som behöver hjälp. Nej, vi måste välja en annan väg, som bygger på ökad konkurrens.

Slutligen tycker jag, Ivar Franzén, att man när man gör jämförelser åtminstone skall räkna rätt. Det har Ivar Franzén inte gjort.

Anf. 131 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Rune Rydén och jag får ta itu med matematiken efter debatten – detta för att inte ta alltför mycket av kammarens tid i anspråk. Rune Rydéns resonemang får mig att tänka på bonden som skulle dra ned på kostnaderna. Han vande sin häst vid att inte äta. Men hästen dog och då sade bonden: Han hade nog klarat sig om han hade vant sig vid att inte heller dricka.

När det gäller kommunerna för Rune Rydén ungefär samma resonemang som bonden. Enligt Rune Rydén gäller det att ta bort det som kommunerna skall leva av.

Så till Anne Wibble. Folkpartiet vill liksom centern sänka skatten på arbete. Men vi redovisar dessutom delvis hur finansieringen skall gå till, nämligen genom höjningen av energiskatterna. De pengar som man därigenom skulle få in kunde användas till att finansiera sänkningen av skatten på arbete. Då går det inte att undvika höjda skatter. Det är förklaringen till förslagen till höjda energiskatter. En sådan åtgärd skulle få positiva effekter också ur styrningssynpunkt, vilket ytterligare talar för den här åtgärden.

Andre vice talmannen anmälde att Rune Rydén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 132 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! På detta riksmötes näst sista dag – eller möjligen nästnäst sista dag – har vi att ta ställning till finansutskottets betänkande om den kommunala ekonomin. Men ett betänkande som handlar om kommunal ekonomi inkluderar faktiskt också synen på den offentliga sektorn. Det är alldeles uppenbart att regeringen även i detta avseende är på väg från ett solidariskt samhälle – där den offentliga sektorn skall vara en garant för att människor behandlas lika och där alla, oberoende av plånbokens tjocklek, skall garanteras rätten till likvärdig service, sjukvård och omsorg – och mot en samhällssyn som innebär att man anammar den borgerliga propagandan om att den offentliga sektorn skulle vara tärande och ineffektiv.

Det är dock inte bara dagens beslut som påverkar kommunernas ekonomi. Även kompletteringspropositionen, som vi skall fatta beslut om i morgon, innehåller förslag till pålagor för kommunerna. Men dessa har vi i vpk sagt nej till. Jag tänker närmast på den s.k. arbetsmiljöavgiften, som i praktiken innebär att staten drar in pengar som t.ex. skulle ha kunnat användas till högre löner för de anställda inom kommuner och landsting. Vi har från vpk:s sida krävt att kommuner och landsting skall undantas från denna avgift. Det innebär självklart inte att kommuner och landsting inte skulle kunna få del av de arbetsmiljöåtgärder som utlovas.

När man hör de borgerliga företrädarna, speciellt moderater och folkpartister, kan man undra vad vi skall ha en offentlig sektor till i Sverige. Som vpk ser det är den offentliga sektorn basen för vår välfärd. Den är uppbyggd för att skapa ett demokratiskt och rättvist samhälle. Den är inte till för att bära sig i ekonomiska termer. De senaste tio-tolv åren har denna sektor varit utsatt för en väldig politisk attack, främst förstås från borgerliga partier, men nu även tyvärr även från regeringen. Under denna period har miljoner

kronor omfördelats från offentlig till privat sektor. Samtidigt har det förts en åtstramningspolitik som har drabbat den offentliga sektorns kvalitet. Det har kommit larmrapport på larmrapport i massmedia. Det handlar om allt från trasiga skolböcker, fallfärdiga skollokaler, köer inom sjukvården och äldre som inte får någon hemtjänst.

Jag tycker att Anne Wibble redovisade de brister och de problem som finns på ett bra sätt. Däremot tycker jag inte att slutsatsen och analysen av orsaken var speciellt bra. Om det är brist på platser och personal, om de offentlig anställdas löner har släpat efter och underhållet av lokaler har släpat efter, kunde det inte ligga nära till hands att tro att det beror på brist på ekonomiska resurser, och att man av den anledningen inte skall ta ännu mer pengar från kommunerna?

Ett av de stora problemen är svårigheten att rekrytera personal. Det finns flera anledningar till det. Att arbetet inom den offentliga sektorn är tungt och lågavlönat, att det till största delen utförs av kvinnor och därmed inte uppskattas till sitt fulla värde är några av skälen. Jag hade tänkt citera en artikel som Lillemor Arvidsson, ordförande i Kommunalarbetareförbundet, har skrivit. Men jag skall inte göra det, för det drar ut för långt på tiden. Det hade kanske annars varit nyttigt att höra den artikeln.

När regeringen i propositionen och finansutskottets majoritet i betänkandet talar om att den kommunala konsumtionen skall begränsas till 1 % och att de stora och omvälvande förändringar som den kommunala verksamheten står inför de närmaste åren skall ske genom effektiviseringar inom gällande ekonomiska ramar, har jag faktiskt svårt att riktigt tro på att man vet hur verkligheten ser ut. Äldreberedningens förslag kommer, om det så småningom går igenom, att innebära mycket stora förändringar inom sjukvård och äldreomsorg. Hur tror ni i utskottsmajoriteten att landstingen skall kunna avstå tillräckliga resurser till kommunerna för detta? Ta som exempel gruppböendet för senildementa! För detta saknar landstingen redan i dag resurser. Det är kanske en av anledningarna till att man vill flytta över ansvaret till kommunerna. Men varifrån skall pengarna tas?

Kraven på en begränsad kommunal konsumtion slår direkt emot löneutvecklingen inom den offentliga sektorn. Jag tycker att det skulle vara intressant att höra vad utskottets företrädare har att säga om betydelsen av en stark offentlig sektor och hur ni socialdemokrater tänker er att man skall locka människor att arbeta inom skolan, vården och omsorgen i framtiden.

Som en motvikt till denna negativa bild vill vi i vpk utveckla den offentliga sektorn till att bli just den garant för demokrati och rättvisa som den faktiskt var ämnad till när den en gång växte fram i arbetarrörelsens kamp för bättre villkor. Vi vill satsa pengar på ett kommunal investeringsprogram för att klara de efteråtta behoven. Vi menar att kommunernas ekonomi måste bli så bra att man har råd att betala rimliga löner och att skapa bra arbetsförhållanden för sin personal. Det kostar pengar, givetvis. Men pengar saknas inte i Sverige i dag. Det är fördelningen av pengarna som det är fel på. Jag har redan stått här i talarstolen flera gånger detta år och sagt ungefär samma sak som nu. Faktum är att hittills har inte någon sagt emot mig på den punkten.

Herr talman! Jag skulle också här vilja höra från utskottets företrädare varför man inte bara accepterar försämringar inom den offentliga sektorn,

utan t.o.m. aktivt bidrar till att försämra den. Från vpk:s sida har vi ställt krav dels på en engångsskatt, dels på en permanent vinstskatt på företagens vinster uppgående till 10 miljarder. Vi tycker inte heller att man kan ställa snäva effektivitetskrav, om effektiviteten på den offentliga sektorn enbart mäts i ekonomiska termer. Det finns studier som talar om effektivitet, men det är mycket svårt att förstå riktigt vad som menas. Jag skall inte ta upp många exempel, det kanske kommer att finnas anledning att göra det sedan.

Vi tycker att de specialdestinerade statsbidragen skall vara kvar, så att man får en jämn utveckling i alla kommuner. Jag kommer från Västerbottens län. I Västerbotten finns de i folkmängd räknat tre minsta kommunerna i landet. Vi har också de till ytan största kommunerna i landet. Till det kommer en sned åldersstruktur, med en relativt sett äldre befolkning än landet i övrigt i några av dessa kommuner. Då räcker det inte med skatteutjämningsbidrag. Det behövs också specialdestinerade statsbidrag. Också de barn som faktiskt finns i Bjurholms kommun, som är Sveriges minsta kommun, måste få en rimlig möjlighet att ta del av en kommunalt utbyggd barnomsorg.

Jag vill citera några rader ur vår reservation på den här punkten:

”Bidragen (de specialdestinerade) är ett av statsmakternas instrument för att påverka utformningen och omfattningen av olika verksamheter inom kommunsektorn. Det är inom vissa områden, t.ex. skolväsendet, angeläget att en godtagbar och enhetlig standard kan upprätthållas i hela landet. De specialdestinerade bidragen bidrar också till att stärka ekonomiskt och politiskt svaga gruppers livsvillkor och ekonomiska situation, t.ex. för barn, gamla och handikappade.”

Herr talman! Detta citat, som ingår i vår reservation, är hämtat ur finansutskottets betänkande 1987/88:19. Det var utskottsmajoriteten som hade denna uppfattning den gången. Jag vill fråga Arne Andersson i Gamleby: Varför har ni ändrat er på den här punkten? Varför tycker ni inte längre att dessa saker är viktiga?

Den kommunala ekonomin och de olika transfereringarna mellan stat och kommun är onekligen komplicerade. Men det får inte leda till att vi accepterar de nya ekonomiska strömningar som leder till större klasskillnader, som ger sämre möjligheter för vissa grupper att hävda sin rätt, som leder till utslagning av människor från arbetslivet och regionala orättvisor. I vpk vill vi stärka den offentliga sektorn. Vi vill öka de enskilda människornas möjligheter till inflytande. Vi vill att kommunerna skall ha ekonomiska möjligheter att hålla i gång den offentliga sektorn.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till de reservationer till betänkandet som vi från vpk har undertecknat.

Anf. 133 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! En mycket liten sak. För undvikande av alla missförstånd vill jag bara tala om för Maggi Mikaelsson att folkpartiet icke har föreslagit några indragningar av medel från kommunsektorn. Det verkar som om hon trodde det.

Anf. 134 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! De specialdestinerade bidragen vill vpk behålla, sade Maggi Mikaelsson. De leder till utjämning mellan kommunerna. Jag ber Maggi Mikaelsson att läsa Jan Thore Pedersens rapport om statsbidrag till kommunerna. Han visar på ett oantastligt sätt att skillnaderna blir större, inte tvärtom, som Maggi Mikaelsson försökte låta påskina. Läs rapporten!

Anf. 135 MAGGI MIKAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Till Anne Wibble vill jag säga att jag inte har påstått att ni vill göra indragningar i den kommunala ekonomin. Däremot anser ni helt uppenbart att den offentliga sektorn är för stor, och ni vill minska den. Ni vill öka de privata inslagen. Det har jag alldeles klart för mig efter att ha tagit del av era åsikter i övrigt.

Till Rune Rydén vill jag sedan kontra med att säga att det finns andra skrifter som jag kan rekommendera honom att läsa. Men det är väl som med Ivar Franzéns och Rune Rydéns replikskifte, att vi kanske skall ta den diskussionen efteråt.

Anf. 136 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Vill Maggi Mikaelsson verkligen säga att det är ett riktigt sätt att ha specialdestinerade bidrag på skillnaden mellan Sjöbo och Pajala kommuner, en skillnad som är i storleksordningen 10 000 kr. per invånare? Är det en sådan skillnad som bidragen är till för att skapa?

Anf. 137 MAGGI MIKAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Rune Rydén har varit i Pajala, men det har jag varit.

Anf. 138 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Det är miljöpartiet de grönas uppfattning att det finns en schizofren inställning till kommunerna och den kommunala självbestämmanderätten. Den senare hyllas i de flesta fall, men när det kommer till ekonomin då kommer pekpinnen fram, som om man menar att kommunerna inte kan ta ekonomiskt ansvar. Det är viktigt, menar miljöpartiet, att skilja mellan vad en kommun får göra och vad man kan tycka att det är önskvärt att den gör.

Under de senaste åren har allt fler uppgifter i samhället lagts över på kommunerna, och det ser ut att bli mycket mer av det slaget. Vi i miljöpartiet ställer oss bakom denna utveckling. Det är viktigt att beslut fattas så nära de berörda som möjligt. Påverkansmöjligheterna ökar ju på det sättet.

Därför blir det underligt när riksdagen kommer med förmaningar om i vilken takt som man anser att den kommunala ekonomin får lov att expandera. Ett skattestopp i moderat tappning är fullkomligt orimligt. Vi ser ju att stora delar av den offentliga sektorn i dag styrs av två starka tendenser i det svenska samhället. Den ena är att det nu föds mycket fler barn än tidigare, och den andra tendensen är att det svenska folket ett tag till kommer att få allt fler äldre. Möjligen kan den senare tendensen brytas, när de generationer som har växt upp i en alltmer försmutsad miljö kommer upp i medelåldern och kanske dör tidigare än vad man gör i dag. Därför tycker jag

att det som Ivar Franzén tog upp om livsstilens betydelse var intressant. Jag tror att det på sikt finns utomordentligt stora möjligheter att spara pengar inom den offentliga sektorn, om vi själva börjar lägga om vår livsstil på ett sådant sätt att vi äter riktigare, dricker bättre och kör försiktigare i trafiken.

Det är inte bara de här sakerna som kommer att påverka den kommunala ekonomin framöver. Vi vet att man i storstäderna har oerhört stora miljöproblem på grund av trafiken. Det kommer att kosta utomordentligt mycket pengar att i storstäderna komma till rätta med dessa problem. Därför har vi föreslagit en miljö- och trafikavgift, som vi kommer att debattera i morgon.

Dessutom vet vi att de kommunala vatten- och avloppssystemen står inför en nära nog total renovering i de flesta kommuner. Det kommer också att kosta fantastiskt mycket pengar. Därför ser det ut att vara väldigt svårt att säga hur mycket kommunernas ekonomi får lov att expandera. Det måste ju avgöras av de faktiska förhållandena i kommunerna. Det går inte att sitta i riksdagen och säga: Aja, baja, inte mer än 1–2 % eller ingenting alls! Det är naturligtvis de faktiska omständigheterna som fäller avgörandet var man hamnar någonstans. Vill man klara vatten- och avloppsproblemen, måste man lösa dem, såvida inte människor skall fara illa av det vatten de dricker. Man måste lösa problemen till följd av trafiken i storstäderna, om man vill att människor skall få behålla sin hälsa och om man inte vill att kulturskatter och annat skall vittra bort av avgaserna, osv.

Detta gör att vi måste överlåta den kommunala ekonomin med förtroende till de folkvalda i våra kommuner. Vi måste kanske återigen se över skattesystemet, så att kommunerna får tillbaka sin beskattningsrätt för företag och fastigheter för att långsiktigt kunna klara de arbetsuppgifter som de har.

Miljöpartiet har också föreslagit att det med hjälp av höjda energiskatter skall vara möjligt att sänka arbetsgivaravgiften inom vård och omsorg. Det kan också positivt påverka kommunernas ekonomi.

Kommunerna med den service som de kan ge är ju basen för industriernas möjligheter att verka. Därför är det rimligt att företagen betalar skatt i de kommuner där de bedriver verksamhet.

Miljöpartiet är också för att man skall se över de specialdestinerade bidragen och hellre i princip ge bidragen i klump. Samtidigt måste man se till att det finns garantier för att kommunerna följer de lagar och förordningar som finns, dvs. att man kan garantera ett minimum som ligger inom lagens gränser.

Det är miljöpartiet de grönas mening att frågan om den kommunala skatteutjämningen är viktig. Därför menar vi att frågan måste tas upp på nytt. Vi vill att en utredning skall vara inriktad på att bygga upp ett interkommunalt skatteutjämnningssystem, där kommunerna själva svarar för omfördelningen. Frågan om de statliga bidragens framtid bör också utredas och då ses över i samband med att företagsskatten och fastighetsskatten erläggs i kommunerna.

Vi tycker att det är svårt att acceptera den nu utvidgade särskilda skatteutjämningsavgiften, som speciellt drabbar kommunerna i Stockholmsområdet. Vi anser, som jag har sagt tidigare, att det är viktigt med en

kommunal skatteutjämning, men att nu i samband med att kommunerna arbetar med sin budgetprocess komma med den här formen av skatteutjämning anser vi är att utsätta kommunerna för dramatiskt ändrade ekonomiska villkor. Det är inte schyst. Den behövliga utjämningen skall inte bedrivas i former som upplevs som stötande och som kan leda till onödiga motsättningar mellan rika och fattiga kommuner.

Det talas väldigt mycket om den kommunala produktiviteten och om vad som händer i kommunerna. Då talar man mycket om det som sker i vården. Samtidigt har vi fenomenet att antalet sjuka stadigt ökar – vi har många fler sjukskrivningar nu än tidigare. Det kommer också att påverka det antal människor som jobbar inom vården. Jag tror dessutom att det är väldigt svårt att på ett rationellt och vettigt sätt mäta produktiviteten inom vården. Det står visserligen i en del böcker att man kan göra det, men jag drar det verkligen i tvivelsmål. Man kan sitta bakom skrivbord och filosofera om detta, men i praktiken kan man inte springa runt och tömma pottor med ökad hastighet, för då skvimpar det över. Då blir det obehagligt, och man får springa efter med svabben. Det är alltså inte så enkelt att öka snabbheten och produktiviteten på det här området.

Med det anförda vill jag yrka bifall till de reservationer som miljöpartiet de gröna står bakom i detta betänkande.

Anf. 139 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Rune Rydén och Ivar Franzén inledde sina huvudanföranden med att tala om att de skulle begränsa sig. Jag konstaterar att den tid som de sparade tog de i stor utsträckning igen i replikomgången. Det var ganska bra, för replikskiftet var i viss mån klargörande.

Finansutskottets betänkande nr 29 är betitlat "Den kommunala ekonomin", vilket också ansluter till proposition 150, avsnittet Kommunernas ekonomi. Egentligen är det en mycket pretentiös rubricering, eftersom kommunernas ekonomi är väldigt mycket mera än det som berörs i propositionen och utskottsbetänkandet.

Det finns skäl att kortfattat redovisa något om utvecklingen de senaste åren när det gäller statens transfereringar till kommunsektorn och de förändringar som beslutats. Med den stora ekonomiska omslutningen i den kommunala verksamheten är det självklart att ekonomin i kommunerna har stor, för att inte säga avgörande betydelse i den totala samhällsekonomin. Lika självklart är det att regering och riksdag fattar beslut som gör att synkroniseringen med den totala ekonomin blir så god som möjligt.

I bidrag från staten och socialförsäkringssektorn utbetalades 69,3 miljarder år 1987, i år 1989 överfördes 74,1 miljarder och för år 1990 beräknas 77,4 miljarder att överföras. Härtill kommer att skatteinkomster för kommunerna beräknas öka med ca 10 % i år och med 11,5 % nästa år. Detta är genomsnittligt sett. En del kommuner kommer att öka skatteintäkterna med avsevärt större procenttal, bl.a. kommunerna i de överhettade områdena.

Man kan säga att kommunernas ekonomi generellt sett är hygglig, för att inte säga god. Men det finns markanta undantag från den regeln.

De senaste åren har omfattande insatser gjorts för att utjämna kommunal-skatterna mellan landets kommuner. Trots detta kvarstår stora och betydande

de skillnader. Skillnaden mellan den kommun som tar ut högst kommunalskatt och den som tar ut lägst kommunalskatt ligger i år närmare 7 kr.

För att öka effektiviteten i skatteutjämningsystemet föreslås nu två åtgärder. Den betalning som kommunerna gör till skatteutjämningsystemet sker i fortsättningen endast på grundval av den egna skattekraften. Dessutom föreslås utvidgning av den särskilda skatteutjämningsavgiften så, att alla kommuner som inte får skatteutjämningsbidrag får vara med och betala.

De steg som föreslås kommer bättre att återspegla nivån på service och kvalitet snarare än skattekraften hos invånarna. Om man så vill är förslagen ett avsevärt bidrag till en bättre fördelningspolitik.

En viktig del i propositionen och i utskottsbetänkandet är förslagen som innebär trygghet av en fortsatt snabb utbyggnad av barnomsorgen. Därför föreslås en kraftig förstärkning av statsbidragen till barnomsorgen. Förstärkningen uppgår till 900 miljoner.

Ett särskilt bidrag införs till de kommuner som står för längst öppethållande i barnomsorgen. Detta gynnar i första hand yrkesgrupper med obekvämt arbetstid. Den utbyggda barnomsorgen är viktig för de kvinnor som önskar göra en insats på arbetsmarknaden men som i dag hindras av bristen på barnomsorg. Det är viktigt, inte minst i tider med arbetskraftsbrist, att kommunerna ges stimulanser för att forcera utbyggnaden av barnomsorgen.

Så några kommentarer till motioner om de kommunala frågorna.

När det gäller de kommunala frågorna är meningarna mellan partierna mycket delade. Det finns inte några politiska block när det gäller de kommunala frågorna. Detta tar sig uttryck i att det sällan finns några gemensamma reservationer i de betänkanden från finansutskottet som gäller de kommunala frågorna.

De senaste åren har det emellertid funnits gemensamma borgerliga reservationer om att avskaffa bidragen som ger kommunerna kompensation för den slopade kommunala företagsbeskattningen och den slopade kommunala garantibeskattningen. Man har tänkt sig att dessa bidrag skulle finansiera det borgerliga förslaget om ett allmänt vårdnadsbidrag.

I årets betänkande – FiU29 – har centern hoppat av denna gemensamma borgerliga reservation. Ivar Franzén kanske senare kan redovisa om det beror på att vårdnadsbidraget har fallit som gemensamt förslag eller om det beror på den mycket starka kritik som riktats mot att beröva kommunerna denna kompensation. Det finns motioner i vilka man kritiserar att storstäderna skall förlora kompensationen för den slopade kommunala företagsbeskattningen, och det finns motioner – bl.a. en moderat av Jens Eriksson och Inger René – där man kräver att kommunerna skall få full kompensation för den slopade garantibeskattningen av fastigheter. Det råder alltså delade meningar även i den frågan, där enighet tidigare fanns mellan de borgerliga partierna.

Observera också att när beslutet fattades om att den kommunala garantibeskattningen skulle avskaffas ansåg ett enigt finansutskott att kommunerna skulle få full kompensation för det.

Moderaterna skiljer sig helt från de övriga partierna i riksdagen därigenom att man är det enda parti som vill ha nolltillväxt i de kommunala utgifterna. För att åstadkomma detta föreslås en generell neddragning av statsbidragen

med ca 8,5 miljarder. Alla specialdestinerade bidrag skall enligt förslaget sammanföras till ett generellt, från vilket nedskärningarna skall göras. En innebörd av detta är att man slipper peka ut något speciellt bidrag som skall skäras ned.

Moderaterna accepterar inte någon form av skatteutjämningsavgift – varken den allmänna eller den särskilda skatteutjämningsavgiften. Det må då konstateras att den särskilda skatteutjämningsavgiften i princip accepteras av centern, vpk och miljöpartiet.

Moderaterna är också ensamma om att kräva ett kommunalt skattestopp. Moderaternas förslag om ett kommunalt grundavdrag för barn innebär ytterligare inkomstbortfall. Enligt mina överslagsberäkningar innebär moderaternas förslag att kommunerna förlorar i runt tal 6,5 miljarder kronor: samma siffra har Ivar Franzén redovisat i sitt inlägg.

Folkpartiets resonemang om specialdestinerade och generella bidrag liksom om den allmänna inriktningen av den kommunala ekonomin överensstämmer i stora delar med vad som sägs i kompletteringspropositionen. Det är svårt att se vad som skiljer reservationen från folkpartiet, centern och miljöpartiet, från propositionen och majoritetstexten. Folkpartiet betonar dock särskilt sjukvården, som måste få öka med 2 %.

Folkpartiets syn på utformningen av statsbidragen till barnomsorgen gör att man avvisar en del av höjningen av skatteutjämningsavgiften med 9 öre per skattekrona. Den särskilda avgiften avvisar man på principiella grunder – man talar om straffskatt på lågskattekommuner.

Om den kommunala skatteutjämningen skall göra skäl för namnet måste, som jag tidigare nämnt, de rika kommunerna avstå en del samtidigt som de fattigaste kommunerna får förstärkning. Under beredningen av detta ärende i utskottet har skrivelser inkommit, bl.a. från Jönköpings kommun; det har i någon mån antytts av Rune Rydén i hans inlägg. Jag vill på den punkten citera slutklämman i skrivelsen från Jönköpings kommun. Jag gör det av det skälet att det är väldigt olika meningar i landet om det som nu händer, nämligen att ett större antal kommuner får vara med och betala i skatteutjämningsssystemet.

När en kommun ute i landet ändå anför de här synpunkterna finns det vissa motiv för att göra det från deras synvinkel sett. Man menar att Stockholms kommun nu stämmer upp stora klagokörer – det gäller naturligtvis inte bara Stockholms kommun; de flesta kommuner som är drabbade har naturligtvis samma kritiska synpunkter. Man säger: Om Jönköpings kommun hade samma skattekraft som Stockholm per invånare skulle vår skatteintäkt öka med ca 285 milj. kr. per år. Om vi hade Göteborgs skattekraft skulle ökningen vara ca 100 milj. kr. eller ca 10 %. Detta anför man i skrivelsen till utskottet.

Man tillägger: – för att inte tala om Djursholm, Solna, Lidingö. Hade vi samma skattekraft som de kommunerna skulle vi få en intäktsökning på ca 40 %. Samtidigt får faktiskt den typen av kommuner väl så mycket i statsbidrag som övriga kommuner.

Det är klart att det finns skäl att se över den fördelningen. Det är också ett steg som nu har tagits i det förslag som regeringen lagt fram och som förordas i finansutskottets betänkande. Men det skall också sägas att storstäderna –

icke minst Stockholm – har problem som inte flertalet andra kommuner har: det har nämnts här tidigare. Det är frågor som rör den sociala sektorn, det gäller trafikplaneringen, m.m. I de avsnitten är det naturligtvis angeläget att man utvärderar kostnaderna för dessa kommuner och att resultatet av den utredningen läggs med i vågskålen i fördelningssammanhang i framtiden, bl.a. när det gäller skatteutjämningen. Jag vill också komplettera genom att säga att Jönköpings kommun delar uppfattningen att kommunerna i glesbygden behöver extra stöd – detta gäller flertalet av de kommuner ute i landet som hört av sig – och att Jönköpings kommun är beredd att svara för sin del vid fördelningen, men man kräver att alla skall hjälpa till, även de rika kommunerna.

I samband med omläggningen förra året fick kommunerna i södra Sverige avstå resurser till kommunerna i norra Sverige. De rika kommunerna utanför skatteutjämningsystemet berördes inte. Om Jönköpings kommun hade Stockholms skattekraft skulle inkomsterna öka med 24 %.

Skulle Jönköpings skattekraft motsvara den i Danderyd, Solna eller Lidingö skulle intäktsökningen uppgå till 40 %! Det är med andra ord inte enbart sparsamhet med utgifterna som gör att dessa kommuner kan hålla en låg skatt. Det finns alltså ett berättigat krav på att alla kommuner skall vara med och betala. Den särskilda skatteutjämningsavgiften innebär just detta. Med regeringens förslag ökar antalet kommuner som nu får vara med och betala från 6 till 38. Det är klart att alla de som nu får denna ökade pålaga reagerar och kanske tycker att det kunde varit annorlunda.

Jag skall inte ytterligare kommentera övriga motioner. Jag vill i det sammanhanget hänvisa till utskottsbetänkandet.

Herr talman! Jag yrkar till sist bifall till hemställan i utskottsbetänkandet och avslag på de till betänkandet fogade reservationerna.

Innan jag lämnar talarstolen vill jag dock mycket kort kommentera Rune Rydén och Ivar Franzéns inlägg och i någon mån även Anne Wibbles.

Rune Rydén började med att säga att beredningstiden var för långt framskriden och det var för sent för kommunerna. Jag delar inte den åsikten. Jag tror att kommunerna är väl införstådda med detta förslag och att deras budgetplanering för nästa år visserligen pågår men ändå är beredda på de förändringar som riksdagen nu kommer att besluta om. Jag delar Ivar Franzéns mening om effektiviteten i kommunerna. Denna fråga har också Carl Frick varit inne på. Ivar Franzén, det går inte att resonera på det sätt som ni och moderaterna gör, nämligen att enbart hänvisa till att man skall öka produktiviteten i kommunerna och att statsbidragen skall minska vilket skall framtvinga bättre produktivitet. Det går inte att jämföra utvecklingen i den kommunala offentliga sektorn med det som sker i den privata sektorn. Tyvärr är för närvarande också produktivitetens utvecklingen i den privata sektorn inte särskilt hög, tråkigt nog. Också där måste förändringar till för att öka produktiviteten. Jag tror också att vi måste skaffa speciella mätmetoder för att undvika de ständigt återkommande resonemangen om låg produktivitet i den offentliga sektorn. Jag tror nämligen att man har för dåliga mätmetoder och att moderaterna och andra partier har tagit sig an detta avsnitt för att ha det som slagträ i denna debatt.

Anne Wibble, visst är det trist med personalsituationen inom den

offentliga sektorn. Jag kan i och för sig dela den åsikten. Samtidigt tror jag inte att Anne Wibble eller någon annan vill vara med och styra lönepolitiken i det sammanhanget. Det måste överlåtas till parterna på området. Några andra speciella förslag för att motverka de här problemen har faktiskt inte något av de borgerliga partierna anfört, i varje fall inte några bärande förslag som skulle påtagligt förändra någonting i dessa sammanhang.

Till sist till Maggi Mikaelsson: Det är faktiskt på det sättet att det sociala system och den offentliga sektorn som vi har i dag i allt väsentligt är uppbyggda på förslag av arbetarrörelsen i det här landet. Det är ingen annan som har drivit fram utvecklingen på det här området. Socialdemokratin är naturligtvis fortfarande beredd att fortsätta att verka för den väl fungerande offentliga sektorn. Den är ett viktigt led i fördelningspolitiken och socialpolitiken i det här landet. Jag är litet förvånad över att Maggi Mikaelsson ställer frågor av det slag som hon nu har gjort.

Anf. 140 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att jag för tredje gången skall upprepa att det är de 9 öre i höjt skatteutjämningsavgift som vi avvisar. Det är inte de ytterligare pengarna till barnomsorgen. På den punkten har vi tvärtom hävdad att det kommer att gå åt mer pengar än vad regeringen anvisar. Det var det.

Arne Andersson i Gamleby kom fram till att kommunernas ekonomi är god. Ja, det kan så vara. Den kommer att bli mycket sämre, det kan jag garantera, när de förslag som riksdagen skall fatta beslut om i morgon har blivit genomförda.

Arne Andersson sade ändå några intressanta saker som gällde utbudet av arbetskraft. Han talade om att forcera utbyggnaden av barnomsorgen. Jag tror att det är mycket viktigt för att få personal och för att tillfredsställa människors önskemål om barnomsorg. Enligt folkpartiets uppfattning kommer detta icke att gå att genomföra om man inte kompletterar den kommunala utbyggnaden med enskilda dagis. Jag skulle vilja fråga Arne Andersson om han inte också börjar förstå detta snart. Då skulle man faktiskt få fler människor som kan ta arbete.

Ett annat förslag som vi i folkpartiet har framfört är att uppmana kommunerna att inrätta fler heltidstjänster. Det finns ganska många människor som i dag arbetar deltid men som skulle vilja ha heltidsanställning. Ännu fler skulle säkerligen vilja ha heltidsarbete om folkpartiets förslag om lägre skatt på inkomstökningar går igenom. Då skulle man också få flera människor till viktiga uppgifter inom vård, omsorg och utbildning – alla uppgifter som till stor del sköts av den kommunala sektorn.

Tyvärr har socialdemokraterna avvisat det förslaget, och som enda lösning förefaller de vilja föreslå en höjd löneskatt, som ju inte löser något problem alls.

Arne Andersson sade också att folkpartiets inriktning inte skiljer sig så mycket från socialdemokraternas. Ja, då måste ni ha ändrat er väldigt kvickt sedan betänkandet skrevs. I den reservation där vi hänvisar till vår partimotion bygger vi nämligen mycket tydligt resonemangen på den inre och den yttre reformationen. Jag skulle välkomna om Arne Andersson har ändrat sig och faktiskt börjar förstå att den här typen av förändringar krävs.

Men jag är inte riktigt säker på att det var det han menade. Jag skulle uppskatta om han kunde klart och tydligt tala om huruvida han är för enskilda alternativ eller inte.

Herr talman! Får jag slutligen ställa en fråga till Arne Andersson. Ivar Franzén sade nämligen på slutet något som jag undrar om socialdemokraterna håller med om, nämligen att energiskatten skall användas till att sänka skatten på arbete. Då måste ni tyvärr jobba ganska hårt i natt. Ni måste nämligen skriva om det betänkande som vi skall kande, behandla i morgon. I det står nämligen att energiskatterna ingår i ett åtstramningspaket.

Jag rekommenderar viss intern överläggning mellan de avtalsslutande parterna.

Anf. 141 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby talade om att det var stora skillnader i kommunalskatterna och att de behövde utjämnas. Jag vill påpeka att vi moderater har varit klara förespråkare för att man skall ha en utvidgad skatteutjämning. Vi anser att det är skillnaden i skattekraft och kostnader mellan olika kommuner som inte är tillfredsställande. Vi menar att man måste förändra den beräkningsgrund som man använder, så att hänsyn tas till skatteunderlaget, befolkningssammansättningen och kostnadsläget, som kanske är de mest avgörande faktorerna. Dessutom vill vi ha kvar 102-procentsnivån av egen skattekraft och inte sänka nivån till 100 %, som socialdemokraterna införde i fjol.

Jag skulle också vilja beröra frågan om de specialdestinerade bidragen, som Arne Andersson inte berörde i någon större utsträckning. Jag har dock i klart minne den debatt som vi förde för tre år sedan, då det fanns en ganska stor förståelse för en förändring av de specialdestinerade bidragen. Detta har vi hört mycket litet om i dag. Är det så att socialdemokraterna helt och hållet har lämnat den tidigare uppfattningen och nu vill ha kvar dem oförändrade, eller finns det någon som helst förståelse för den uppfattning som jag, Anne Wibbe och Ivar Franzén har framfört i debatten i dag?

Vi anser nämligen att det är en av de vägar som man måste gå för att förändra den ekonomiska situationen för kommunernas del, att förändra de specialdestinerade bidragen, göra ett klumpbidrag och sedan låta kommunerna själva bestämma om omfattningen av verksamheten.

Vad gäller Robin Hood-skatten vill jag bara säga att den i den nu föreslagna formen innebär en mycket radikal indragning för vissa kommuner. För exempelvis Danderyds kommun innebär den att 30 % av skatteintäkterna dras in till staten. Man kan fråga sig om det är rätt och riktigt att göra det – i synnerhet så här sent. Arne Andersson! Jag tycker inte det är rimligt att nu, i juni månad, behandla ett förslag som har en så avgörande betydelse för i varje fall vissa av Sveriges kommuner. Det kanske finns vissa kommuner som det inte har så stor betydelse för, som Arne Andersson påpekade i sitt inlägg, men för några är det alldeles avgörande. Vi från moderat håll och de övriga oppositionspartierna kunde ju redan i januari månad presentera våra förslag. Varför kunde inte regeringen då lägga fram sina?

Det är möjligt att det behövs bättre mätmetoder, men de som finns är de bästa som finns för närvarande, och de visar klart på den sjunkande produktiviteten i den kommunala sektorn.

Anf. 142 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag gjorde en, som jag tycker, fullständig redovisning av orsakerna till att vi inte nu yrkade på avskaffande av kompensationen för garantiskatter och för juridiska personer. Det gjorde jag ju i mitt anförande, och sedan hänvisade jag bara till detta.

Det är alldeles onödigt att Arne Andersson i Gamleby här försöker skapa bilden av meningsskiljaktigheter mellan folkpartiet, moderaterna och centern på de punkter där vi är helt överens – även om det finns en och annan småsak som vi inte är helt eniga om.

Sedan tyckte jag nästan Arne Andersson blev litet oärlig. Han beskrev en utveckling där kommunerna får mer och mer, men nämnde inte ord om att socialdemokraterna de senaste tre åren har dragit in ca 20 miljarder kronor från kommuner och landsting och praktiskt taget brandskattat dem.

Vi behöver inte skriva om några betänkanden, för det står faktiskt redan nu på två ställen att energiskatterna skall ses som ett led i ett handlingsprogram för att höja skatten på energi och sänka skatten på arbete. Detta finns klart dokumenterat i betänkandet.

När det gäller regeringens förslag i kompletteringspropositionen vill jag påminna Arne Andersson om att det var 4,4 miljarder kronor som kommunerna skulle belastas med – ytterligare en sak som han i ärlighetens namn borde ha omnämnt, om han skall göra en redovisning av hur regeringen hanterar kommunerna.

Den arbetsmiljöavgift som nu finns kvar kommer när den kommer till utförande och går till rehabilitering, kompletterande utbildning osv. tveklöst att vara en resurs som ger mycket god återbäring hos kommunerna – det vill jag gärna understryka.

Anf. 143 MAGGI MIKAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det förvånar mig att Arne Andersson i Gamleby blir förvånad över mina frågor. Mina frågor beror ju faktiskt på de signaler som ni ger från utskottsmajoritetens, socialdemokratins och regeringens sida, inte bara med anledning av detta betänkande.

Uppenbarligen finns det problem inom den offentliga sektorn och inom den kommunala ekonomin. Det är problem att rekrytera personal, det är svårt att få folk till de tjänster som finns. Samtidigt aviseras stora förändringar i framtiden, barnomsorgen skall byggas ut till 1992 osv., osv.

De recept som ni har för att klara av det här är att man skall begränsa konsumtionsökningen till 1 % och effektivisera verksamheten. Jag tycker, Arne Andersson, att detta tyvärr tyder på en ganska dålig verklighetsuppfattning. Jag undrar fortfarande om detta är de enda recept som ni har att komma med för att komma till rätta med t.ex. bristen på personal inom vård och inom barnomsorg.

Dessutom fick jag inte svar på frågan om de specialdestinerade statsbidragen, där ni uppenbarligen har börjat ändra ståndpunkt sedan ni gjorde uttalandet i det betänkande som jag läste innantill ur – det har vi också med i vår reservation.

Slutligen kan jag inte låta bli att kommentera detta om att en utbyggd

barnomsorg skulle vara bra för kvinnorna. Är det inte litet, litet bra också för papporna?

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

Anf. 144 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s) replik:

Herr talman! Först till Anne Wibble, som sade att det inte går att genomföra våra förslag om barnomsorgen, exempelvis, om man inte överlåter allt till enskilda initiativ: Jag tror faktiskt att man också kommer att tillämpa sådana inriktningar där enskilda initiativ kommer att användas – det är självklart – men kanske inte riktigt på det sätt som de borgerliga partierna har tänkt sig, nämligen att man släpper detta avsnitt helt fritt.

Samtidigt vet jag inte hur det egentligen skall kunna bli så stora ekonomiska vinningar. Även privatanställda skall ju ha en hygglig lön osv., eller hur? Även om man kan tänka sig en effektivisering, kan det inte bli några astronomiska belopp av detta, så vinsten kan inte bli särskilt stor.

Jag vill betona att man i vissa kommuner har gjort undersökningar på andra områden än barnomsorgen, där det visat sig att privata initiativ inte klarar av konkurrensen med redan befintlig kommunal verksamhet när man på lika villkor lägger anbud på vissa verksamheter. Det finns sådana exempel, så det är inte helt självklart att detta är lösningen i alla sammanhang.

Jag delar meningen att det är angeläget att förändra halvtidstjänster till mera heltidstjänster, som Anne Wibble talade om. Det är väl också sådant som parterna ute på fältet måste lösa. Det är svårt att från centralt håll ge pekpinnar i sådana sammanhang.

När det gäller energiskatten frågade Anne Wibble om jag delar Ivar Franzéns meningar. Det gör jag inte. Jag hoppas att hon därmed har fått sitt svar. Således behöver man inte göra några förändringar i morgondagens förslag till kammaren.

Rune Rydén talade om de specialdestinerade bidragen. Som det står i propositionen finns det anledning att göra justeringar i dessa sammanhang, och det pågår också ett sådant arbete. Men vi vill inte göra som moderaterna och helt ta bort de specialdestinerade bidragen och samtidigt dra ner den totala ekonomiska överföringen till kommunerna, som i årets förslag från moderaterna ändå belöper sig till 6,5 miljarder kronor. Jag tycker nästan det är bedrägligt beteende när moderaterna går ut och ger en föreställning om att det här skulle lösa ekonomiska problem i kommunerna. Det stämmer inte, herr Rydén!

Anf. 145 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Några fördelar med enskilda alternativ tycker jag att Arne Andersson i Gamleby borde ha lärt sig vid det här laget. De förekommer ju ganska ofta i debatten om kommunal verksamhet. Inom t.ex. barnomsorgen finns det många fler exempel på saker som har lyckats i enskild regi än motsatsen. Jag kan nämna några fördelar. Man får en chans att behålla personalen. I dag är det, som Arne Andersson säkert vet, många förskollärare och barnskötare som lämnar sitt yrke därför att förhållandena av olika skäl är så besvärliga. I enskild regi finns det en större chans att behålla

personalen. Personalen som finns kvar får också större möjligheter att välja arbetsgivare. Det tror jag är en frihet som många anställda inom barnomsorgen gärna vill ha. Den skulle skapa en bredare och bättre arbetsmarknad för dem.

Enskilda alternativ skulle tillföra ytterligare en fördel, nämligen möjlighet att välja och jämföra. Det skulle exempelvis föräldrar kunna göra. Som kommunalpolitiker eller annan intressent skulle man faktiskt kunna jämföra och se vilka verksamheter som utfaller bäst under skilda omständigheter.

Detta, Arne Andersson, kallas för konkurrens. Den omhuldas med värme, tror jag, av flertalet av kammarans ledamöter i fråga om allting annat än barnomsorg, vård och utbildning. Det är mycket märkligt att man inte genom konkurrens skall få en chans att visa vad man duger till också inom de sociala omsorgerna.

Till slut, herr talman, noterar jag att Arne Andersson ingenting sade om den strategi som socialdemokraterna måste skaffa sig framöver för att undvika det val mellan pest och kolera som man annars hamnar i. Antingen blir det fortsatt kris eller fortsatta kommunala skattehöjningar, i sämsta fall bådaddera. Hur tänker socialdemokraterna lösa det problemet?

Anf. 146 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Det är positivt att höra, Arne Andersson i Gamleby, att det finns en viss förståelse hos socialdemokraterna för en förändring av de specialdestinerade bidragen. Det är alltså en återgång till den uppfattning som Arne Andersson hade för snart tre år sedan. Jag hoppas att han tar ytterligare ett steg på denna väg och finner att de flesta av de specialdestinerade bidragen kan slopas.

Vi moderater anser att man med fördel kan göra det och att man låter kommunerna få större möjligheter att själva administrera och lägga upp den kommunala verksamheten. Det blir antagligen både billigare och effektivare. Det visar också Jan Thore Pedersens undersökning, som jag tidigare i kväll har refererat till. Det finns alltså mycket pengar att spara på att gå till väga på det sättet. Låt mig, herr talman, säga att det är en av de vägar som vi påvisar när det gäller att spara inom den kommunala sektorn utan att minska servicen.

Anf. 147 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! För att reda ut begreppen i fråga om energiskatten skall jag läsa innantill på s. 62 i finansutskottets betänkande 30. Där står följande: "Den föreslagna energiskattehöjningen kan ses som ett led i den för år 1990 planerade skattesänkningen på arbete – genom t.ex. sänkta skattesatser och/eller skattereduktion."

Anf. 148 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s) replik:

Herr talman! Jag har inte klassat ut enskilda initiativ, Anne Wibble. De kan i någon mån medverka till vissa lösningar, men jag hävdar att de inte löser problemen på det sätt som Anne Wibble och andra vill göra gällande. De tycks mena att enskilda initiativ är patentlösningen på problemen inom den offentliga sektorn. Så är inte fallet, även om de kan vara ett medel bland många andra.

I övrigt finns det ingen anledning för mig att ytterligare kommentera de inlägg som har gjorts i debatten.

Anf. 149 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! För inte så länge sedan ratificerade för Sverige denna kammare den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse. Konventionens syfte är att bidra till att stärka och trygga den kommunala självstyrelsen i Europa och att fastslå vissa grundläggande principer för statens förhållande till kommunerna.

I det här sammanhanget kan det vara intressant att påminna om vad som står i artikel 9, som reglerar kommunernas ekonomiska resurser. I första punkten söker man säkerställa att kommuner inte berövas sin frihet att själva bestämma hur utgifter skall prioriteras.

Här skrivs också att det är en grundläggande plikt för kommunalt förtroendevalda att på basis av ett politiskt ställningstagande väga nyttan av tillhandahållna tjänster mot kostnaden för kommunens skattebetalare eller den som utnyttjar tjänsten. Att centrala eller regionala lagar kan sätta generella gränser för kommunens beskattningsrätt godkänns, men, skriver man explicit, dessa får emellertid inte hindra att den kommunala ansvarsprocessen fungerar effektivt.

Det sägs dessutom att skyddet av ekonomiskt svagare kommuner kan kräva inrättande av ekonomiska utjämningsystem. Men, skriver man, sådana förfaranden eller åtgärder får inte minska kommunernas handlingsfrihet inom deras eget ansvarsområde. Vidare slås fast att bidrag till kommunerna såvitt möjligt inte skall öronmärkas för att finansiera speciella projekt.

I ljuset av dessa citat är det uppenbart att regeringen med förslaget till Robin Hood-skatt till det yttersta anstränger gränserna för det acceptabla efter att ha ratificerat den aktuella konventionen. För det är alldeles klart att kommunernas handlingsfrihet inom deras eget ansvarsområde minskar med denna extraskatt.

För folkpartiet är det fullständigt oacceptabelt att kommuner som sköter sin ekonomi, som gör de prioriteringar som artikel 9 talar om och som vårdar sig om skattebetalarnas pengar skall straffas genom extra pålagor. Denna skatt skall dessutom beräknas med en progressivitet som är fullständigt hårräsnande. Om skatteunderlaget stiger från 120 % till mellan 125 och 130 % av medelskattekraften, då ökar progressiviteten på avgiften med 100 % för att vid 140 % skatteunderlag ha ökat med 900 %.

Figuren Robin Hood har i sagan en hjältes skimmer och är ett fullständigt galet epitet på regeringens extra skatteutjämningsavgift. Anne Wibble har genom sitt exempel illustrerat det på ett utmärkt sätt. Förslaget är ingenting

mindre än en brandskattning av Valdemar Atterdags typ – en konfiskering av skötsamma kommuners skattemedel, som leder till att man på vissa håll tvingas höja skatten för att klara avgiften till staten och sina åtaganden till kommuninvånarna.

Lika illa är kanske ändå de psykologiska signaler som regeringen skickar till landets kommuner. De säger i korthet att det inte är någon idé att vara sparsam med skattebetalarnas pengar, att det inte är någon idé att rationalisera och bli mer effektiv, att det inte är någon idé att öka kostnadsmedvetandet, för då kommer regeringen att öka sina utdebiteringar ytterligare.

En ytterligare aspekt på denna rövarskatt är att den allra hårdast drabbar Stockholms län. Inte mindre än 250 miljoner av skattebetalarnas pengar dras in – och detta i en region där de kommunala kostnaderna för den kommunala verksamheten, både när det gäller enskilda människors behov och när det gäller drift och investeringar i stort, är högre än i det övriga Sverige. Ett mycket tydligt exempel är att Stockholms läns landsting skall sörja för vården av 70 % av landets HIV-smittade och aidssjuka utan att få någon nämnvärd extrainsats för det.

Till detta kommer bördorna på denna region med 10 % investeringsavgift på bygginvesteringar och fördubblad fastighetsskatt.

Herr talman! Jag vill dessutom något kommentera den höjning av skatteutjämningsavgiften som också ligger i förslaget. Debatten har länge handlat om de brister som finns i det nuvarande systemet, och kritiken från kommunerna inriktar sig på två huvudlinjer. Den ena är att det nuvarande systemet är alltför centralstyrt med sin hårda specialdestinering, den andra är att de förutsättningar som utjämningsbidraget fördelas efter inte ger en rättvisande bild av de behov som kommunerna har. Kort och gott kan man säga att pengarna inte går till de kommuner som bäst behöver dem, och de kommuner som får pengar kan inte använda dem på bästa möjliga sätt.

Vad föreslår då majoriteten? Jo, i stället för att ordentligt reformera ett dåligt skatteutjämningsystem, som inte fyller den funktion det skall göra, höjer man avgifterna för att hjälpligt täcka in de automatiska kostnadsökningarna. Arne Andersson sade att det kunde finnas skäl att ompröva fördelningen, men då måste jag ställa frågan: Varför gör ni inte det då?

Folkpartiet har i flera sammanhang förespråkat ett skatteutjämningsystem som dels har andra variabler än i dag, dels är mer generellt än i dag. På så sätt skulle kommunerna stimuleras till effektivitet och kostnadsmedvetenhet, deras självbestämmande skulle öka, och dessutom skulle vi leva upp också till andan i den konvention om kommunal självstyrelse som vi just har ratificerat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som folkpartiet har skrivit under.

Anf. 150 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att i denna sena timme med ett kort inlägg göra vissa principiella anmärkningar beträffande kommunernas ekonomi. De har sin grund i den gröna ideologin.

Decentralisering och demokratisering är utgångspunkten för vår syn på

kommunernas verksamhet. Vi tror att besluten i allmänhet blir bättre när de fattas nära dem som är berörda, och vi tror att man frigör människors kreativitet och handlingskraft då de känner att de kan påverka. Därför skall enligt vår uppfattning allt som inte nödvändigtvis behöver beslutas på nationell nivå hänvisas till landsting och kommuner – och inom kommunerna till kommunalnämnder.

Därför anser vi inom miljöpartiet också att kommunerna skall ha stor makt över sin ekonomi. Vi tycker att det är mycket egendomligt att inte all fastighetsskatt går till kommunerna, eftersom det är kommunerna som får bära de kostnader som fastigheterna åsamkar det allmänna. Fastighetsskatten är ju i andra länder dessutom den dominerande intäkten för kommunerna. Likaledes borde företagen betala skatt i kommunen, eftersom de utnyttjar kommunens service på ett flertal sätt. Och naturligtvis skall även ägare av fritidshus betala fastighetsskatt i kommunen. Det har skett ett antal besynnerliga reformer i dessa avseenden här i landet på senare tid.

Kommunalskatten är för de flesta den tyngsta skatten. Vi tycker i och för sig att den kunde vara ändå tyngre, dvs. att kommunerna skall betala all den kommunala verksamheten inkl. skola och barnomsorg. Men för att det skall vara möjligt, måste kommunalskatten reformeras och förmodligen göras progressiv.

Ydare måste ett väl fungerande skatteutjämningsystem införas. Det betyder att kommuner med hög skattekraft skall betala in pengar till en interkommunal utjämningsfond, och kommuner med låg skattekraft skall ha rätt att dra pengar från denna fond. Och med skattekraft menas inte bara skattekronor per invånare, utan även andra faktorer som åldersfördelning och geografiska förhållanden skall vägas in.

Principen är inte ny. Den tillämpas i viss utsträckning inom svenska kyrkan när det gäller kyrkofonden, och inom kyrkan kan man dessutom hämta inspiration från Andra Korintierbrevet, 8 kap., verserna 13–15. Där talas det om bidrag mellan församlingarna i den första kristna kyrkan: "Meningen är ju inte att andra skall få det bättre och ni få det svårt. Nej, det är en fråga om jämvikt; nu skall ert överflöd avhjälpa deras brist, för att en annan gång deras överflöd skall avhjälpa er brist. Så blir det jämvikt, som det står skrivet: *Han med mycket fick inte för mycket, han med litet fick inte för litet.*"

Denna enkla och förnuftiga princip borde kunna tillämpas även på dagens svenska kommuner och landsting. Den överensstämmer med miljöpartiets solidaritetsprincip: solidaritet mellan människor i vårt eget land.

Den praktiska lösningen heter en interkommunal utjämningsfond. Det finns inga rimliga skäl att den kommunala skatteutjämnningen skall passera statens kassa. Den kan lika väl hanteras av Kommunförbundet, men naturligtvis måste staten fastställa reglerna för utjämnningen.

Ydare är det självklart att riksdagen skall fastställa minimikrav för skola, barnomsorg, äldreomsorg och mycket annat, men staten borde upphöra med att lämna bidrag till dessa verksamheter. Med en väl fungerande kommunal skatteutjämnning och ett reformerat kommunalskattesystem borde hela statsbidragssystemet kunna avskaffas.

Dagens system, där riksdagen i stor utsträckning köper kommunal följsamhet till riksdagens direktiv, är förnedrande och demoraliserande.

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Den kommunala
ekonomin*

Prot. 1988/89:129
6 juni 1989

*Den kommunala
ekonomin*

Riksdagen skall stifta lagar om kommunernas verksamhet inkl. deras beskattningsrätt, men med sina skattepengar skall kommunerna själva sköta sina angelägenheter.

Det krävs förmodligen att man inför starkare sanktioner mot de kommuner som inte följer lagarna. Om indragna statsbidrag inte längre blir en möjlig metod, får man förmodligen tillgripa böter. Både kommunala nämnder och kommunfullmäktige som fattar olagliga beslut borde kunna bötfällas. Dagens läge, där kommunerna praktiskt taget ostraffade kan strunta i lagarna, är inte bara skadligt för den allmänna laglydnaden i landet, utan det hindrar också reformer som syftar till att vidga den kommunala kompetensen.

Dessa synpunkter ligger en bra bit från dagens detaljdiskussion i finansutskottets betänkande, men de reservationer som miljöpartiet lagt i utskottet pekar alla i den riktning som jag har antytt.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 6, 10 och 16.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i ärendet.

Mom. 1 (inriktningen av den kommunala ekonomin)

Först biträdades reservation 3 av Hans Petersson med 24 röster mot 19 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 4 av Carl Frick anförda motiveringen. 280 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 2 av Anne Wibbe och Lars De Geer med 38 röster mot 18 för reservation 3 av Hans Petersson. 270 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträdades reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. – som ställdes mot reservation 2 av Anne Wibbe och Lars De Geer – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering med 185 röster mot 65 för reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. 74 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (statsbidragen till kommunsektorn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Anne Wibbe m.fl., *dels* reservation 5 av Lars Tobisson m.fl., *dels* reservation 7 av Hans Petersson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (skatteutjämningssystemet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 8 av Lars Tobisson m.fl., *dels* reservation 9 av Gunnar Björk och Ivar Franzén, *dels* reservation 10 av Carl Frick – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (inomregional skatteutjämning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Lars Tobisson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (allmän skatteutjämning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 13 av Anne Wibble m.fl., *dels* reservation 12 av Lars Tobisson m.fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:129

6 juni 1989

*Den kommunala
ekonomin*

Mom. 6 (särskild skatteutjämningsavgift)

Först biträdades reservation 15 av Gunnar Björk och Ivar Franzén med 38 röster mot 19 för reservation 16 av Carl Frick. 266 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 14 av Anne Wibble m.fl. med 100 röster mot 40 för reservation 15 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 178 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 101 för reservation 14 av Anne Wibble m.fl. 58 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (kompensation för slopad kommunal företagsbeskattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (kompensation för slopad kommunal garantibeskattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (extra skatteutjämningsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 19 av Lars Tobisson m.fl., *dels* reservation 20 av Anne Wibble och Lars De Geer – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (lag om kommunalt skattestopp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Lars Tobisson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (kostnadsanalyser i regeringens propositioner)

Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 135 för reservation 24 av Anne Wibble m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Andre vice talmannen påminde om vad som meddelats under eftermiddagen, dvs. att de återstående ärendena efter dagens plenum skulle tas upp sist på morgondagens föredragningslista.

Prot. 1988/89:129 16 § Kammaren åtskildes kl. 23.58.
6 juni 1989

In fidein

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Prot.

1988/89:129

Tisdagen den 6 juni

Talmannen 3, 6

Förste vice talmannen 51, 126, 129, 134, 135

Andre vice talmannen 89

Alemyr, Stig (s) 4, 41, 48, 50, 105

Andersson, Arne, i Gamleby (s) 152, 159, 161

Andersson, Lennart (s) 6

Andersson, Sten, i Malmö (m) 117, 118

Annerstedt, Ylva (fp) 161

Bildt, Carl (m) 61, 66, 68

Biörsmark, Karl-Göran (fp) 68, 72, 74

Chrisopoulos, Alexander (vpk) 127

Ciszek, Paul (mp) 116

Claesson, Viola (vpk) 91

Dahlberg, Rolf (m) 6

Eliasson, Ingemar (fp) 11, 25, 27, 37, 39, 47, 50, 57, 60

Franzén, Elisabet (mp) 6

Franzén, Ivar (c) 142, 145, 147, 158, 160

Frick, Carl (mp) 95, 117, 118, 121, 150

Gahrton, Per (mp) 28, 38, 41, 45, 48, 55, 59, 65, 67, 72, 73, 88, 90

Goës, Eva (mp) 107

Gradin, Anita, statsråd 51, 58, 60

Granstedt, Pär (c) 16, 26, 37, 40, 46, 49, 56, 64, 67

Grönvall, Nic (m) 119, 121

Horn af Rantzien, Anna (mp) 101

Håvik, Doris (s) 129

Hökmark, Gunnar (m) 112, 114, 115

Jönsson, Marianne (c) 127

Leissner, Maria (fp) 126, 129

Lindblad, Gullan (m) 126

Lyngå, Gösta (mp) 99

Mikaelsson, Maggi (vpk) 147, 150, 158

Måbrink, Bertil (vpk) 20, 26, 28, 46, 50, 56

Nilsson, Kaj (mp) 109

Norberg, Lars (mp) 100, 120, 121, 162

Olsson, Martin (c) 6

Ottosson, Roy (mp) 108

Pohanka, Ragnhild (mp) 105, 128

Rydén, Rune (m) 136, 144, 146, 150, 157, 160

Samuelsson, Marianne (mp) 111

Schyman, Gudrun (vpk) 74, 83, 85, 88, 90

Schörling, Inger (mp) 103, 105

Skånberg, Krister (mp) 79, 89, 113, 115

Svensson, Evert (s) 81, 84, 85

af Ugglas, Margaretha (m) 7, 25, 27, 36, 40, 54, 59

Prot. Wennerfors, Alf (m) 85, 89, 91
1988/89:129 Wibble, Anne (fp) 139, 145, 146, 149, 156, 159
Åhnberg, Annika (vpk) 96